

Martin Krpan XXI. stoletja

Martin Krpan XXI. stoletja

Zbornik prispelih kratkih zgodb in pesnitev

1. izdaja

Sveta Trojica v Slovenskih goricah

2017

Uredniški uvod

Uvodne besede o zavetniku kolektivnega spomina

Ko odrastemo, se čudimo samo še svoji zrcalni podobi, pred katero bi včasih najraje ubežali, jo zatajili ali se ji kar odrekli. Ne preostane nam torej drugega, kot da na pomoč pokličemo čarobnega pomočnika, ki nas edini lahko popelje v svet skrivnostnih vonjav, nerazumljivih besed in neprenehnega čudenja, iz katerega so nas izgnali hudobni »Brdavsiki«. Če želimo izgubiti tla pod nogami in se osvoboditi časovne verige, se moramo skriti v varno zavetje spomina, brez katerega lahko živijo le mrtvi. Kdor je zaradi bolezni oropan za spomin, je oropan tudi za življenje, zdrav razum in človeškost. In če se posameznik najraje spominja otroštva, je kolektivni spomin nedvomno najbolj naklonjen junakom oziroma herojem, ki osmišljajo obstoj takšnih in drugačnih skupnosti. Škotski filozof in zgodovinar Thomas Carlyle je zapisal, da zgodovina človeštva ni nič drugega kot zgodovina velikih mož, čemur ne gre na veliko oporekati. Eden najpomembnejših zavetnikov slovenskega kolektivnega spomina je prav gotovo neustrašni in zdravorazumski Martin Krpan, ki se je že davno osvobodil literarnih verig in čigar mitološke korenine so se razbohotile vse do XXI. stoletja. In zelo me veseli, da je letošnja natečajna bera rodila veliko novih Krpanov in Krpančic, ki poglobljajo, nadgrajujejo ali kljubujejo zakoreninjenosti v prostorsko-časovne okvire, o katerih je letos presojala strokovna žirija v sestavi Aleksandre Kocmut, Gregorja Grešaka in dr. Ambroža Kvartiča. Kako lepo je, da Krpan še vedno živi v našem kolektivnem spominu, ki mu več kot očitno ne manjka poguma in soli ...

Sara Špelec

Mnenje predsednice žirije

Krpan še vedno buri (stare) duhove

Na natečaj KGD Reciklaža Martin Krpan XXI. stoletja je prispelo 85 prispevkov v vezani in nevezani besedi in s tako rekoč celotnim razponom kakovosti – od »pamfletnih« besedil, rimarskih poskusov in proznih spisov do bolj dodelane poezije in tistega, čemur že smemo reči »literatura«. Glede na količino in usmerjenost večine besedil bi lahko sklepali, da je lik Levstikovega Martina Krpana v naši miselnosti (še vedno) zasidran kot junak, ki bodisi »reši narod« bodisi »prelisiči oblast« ali pa oboje – in slednje kaže, kako zelo smo kot družba zatavali (že pred stoletji, seveda) in kako globok ostaja prepad med tistimi, ki vladajo, in onimi, ki jim je vladano. Kljub temu – ali pa prav zato, ker nam Krpan premočno simbolizira junaka – je bilo v poslanem gradivu le redko zaznati poglobljen kritični odnos do preteklega, sedanjega in prihodnjega »krpanstva« in »gregorjanstva«, tem bolj pa se v njem čuti želja po (idealiziranem) »novem Krpanu«, ki bi zadeve (večinoma z nasiljem) spravil v red, ali po drugi strani vzporejanje nekdanjih in današnjih lopovščin in njihovih posledic. Dunaj tako postane Evropa, cesarja zamenjajo sodobni oblastniki, ministri Gregorji se namnožijo, sol zamenjajo druge »privlačne substance«, Krpan pa ostaja ujet v svoji nonšalantnosti silaka in/ali prekrškarja. Če imajo Brdavske dandanes nove moči, zlasti politične oz. finančne, pa Krpani v zavesti pišočih v glavnem ostajajo znotraj Levstikovih okvirjev in kot taki usodno pomanjkljivi vsaj v sodobnem, če že ne v preteklem času.

Na besedilni ravni med poslanim prevladujejo najpreprostejše pripovedne strukture, ki večinoma temeljijo na opisovanju in razlaganju ali – v primeru vezane besede – na bolj ali manj posrečenem rimanju. Redkejši so prispevki, ki pred bralca postavijo situacijo in mu nato prepustijo, da se sam opredeli do nje, sam premisli, kaj čuti in (so)doživlja ter tako pomembno in smiselno prispeva k reflektiranju zapisanega.

Glede na količino in kakovost poslanih prispevkov bi torej mogli sklepati, da je Martin Krpan v naši zavesti dovolj živ in občudovanje vzbujajoč lik, ki pa še vedno nagovarja predvsem človeško potrebo in željo biti priznan, močan, doseči svoje, poskrbeti zase in potolči druge(ga).

Med najboljšimi so prispevki, ki nam v povezavi, analogiji ali celo v nasprotju s »krpanstvom« ponudijo bolj sveže vidike, ki umeščajo »Krpana« v moderno okolje »brez meja«, ga povežejo s sodobnimi bivanjskimi in družbenimi vprašanji in so na strukturni in jezikovni ravni dovolj suvereni, da omogočajo tekoče in osmišljeno bralsko doživetje.

Aleksandra Kocmut

Popotniki

Samo Petančič

1. nagrada in častni naziv literarni zavetnik

Utemeljitev

Popotnike bi na prvi pogled lahko opredelili kot futuristično antiutopijo. Tu so naprave, ki o ljudeh prihodnosti vedo vse, saj jih nadzorujejo, pregledujejo, preiskujejo ali zasledujejo. Tu so požgani objekti, deportacije in umazanija, postapokaliptično stanje, ki daje slutiti, da se je v bližnji preteklosti tu odvila vojna ali vsaj hud spopad, posledic pa nihče ne odpravlja. Videti je, da je vladajočim kar prav, da je stanje takšno, kot je. In na tej točki se lahko pridevku »futurističen« v precejšnji meri odrečemo. Zgodba namreč svoje ekstreme in svojo fabulo vleče iz sedanjosti, iz anomalij, ki so že tukaj. Iz vse večjega prepada med bogatimi in revnimi; iz vse večje odvisnosti od elektronskih ipd. naprav; iz vse večje odtujenosti med ljudmi, kjer za solidarnost in skupne vizije ni več prostora; iz porušenih temeljnih vrednot, ki naj bi nas človečile. Prihodnost je za navadne oz. »male« ljudi, med katere spada tudi glavni lik Martin, temna, neusmiljena in polna nevarnosti, medtem ko »velikim ribam« omogoča podaljšano mladost in brezhibno, čeprav od elektronike odvisno zdravje in druge bonitete. Zveni znano? Z enim korakom je Martin iz Popotnikov še v našem času; tudi sam se ga še spominja. V drobcih. Tvegani posel, ki ga uspešno izpelje, mu prinese dovolj denarja, da začasno odpravi materino demenco, to pa je tudi vse. Brezizhodnost pač ne more imeti izhoda.

Besedilo – tako kot Martinovo življenje – teče v drobcih, »čudoviti novi svet« opazujemo skozi Martinove – že v precejšnji meri otopele – oči, brez moraliziranja, brez zgražanja ali svetobolja, celo nostalgija po nekdanjem je bolj podobna votlemu hologramu reklame kot resničnemu človeškemu spominu. In v tem je tudi poglobljena vrednost zgodbe: pred bralca razgrne situacijo, ki je dovolj realna, da je ne more pripisati zgolj fantaziji, like, s katerimi se lahko poistoveti (tu je še molčeči, obupani oče pa naivni, upanja poln deček), prostor, ki ga pozna, čeprav je boleče sprevržen – in ga pokliče, bralca, k sodelovanju: Kaj misliš? Verjameš? Se kaj bojiš? Si jezen? Kdo se ti bolj smili – dementna mati, izgubljeni sin, otopeli oče ali nemara ljudje, ki bi tako radi živeli v Evropi, razsuti obljubljeni deželi, ki na vsakem koraku poziva k prijavi nedržavljanov? Kako bi ravnal ti na Martinovem mestu? In iz česa (ali celo iz koga) je v resnici narejena aktivna sol, s katero si bogataši podaljšujejo mladost in življenje?

Zgodba pušča odprte možnosti, slog je minimalističen, skorajda asketski, sporočilo pa neusmiljeno boleče: sodobni Martin Krpan se ne bori zase niti za

svoj dobiček; oropan moči »šverca« za to, da bi sebi in svojim staršem vsaj začasno povrnil osnovno človeško dostojanstvo. In če pomislimo na svet, v kakršnem živimo celo mi, srečneži iz »razvitih držav«, in na onega, v katerih so apokaliptični prizori del vsakdana, moramo tezo o »futuristični antiutopiji« še enkrat premisliti.

Aleksandra Kocmut

– ZAVOD –

Pod sivim nebom se dolga kača čakajočih vije od vrat zavoda za zaposlovanje. Po ulici se razteza do prehoda za pešce, ki ga vsake toliko neslišno prevozi ef-mobil. Na drugi strani prehoda vrsta vijuga po razpokanem pločniku, okoli požganega kioska in mimo plakata z zamazanimi obrazi Narodnih izdajalcev. Vsake toliko jih preleti črn letalnik. Njegove steklaste oči premerijo cesto in stavbe, nato odbrni v sivino.

Martinu se za prostor v vrsti ni treba boriti. Čeprav ima cigarete pospravljene v žepu, ima pred sabo in za sabo vsaj za korak prostora. Prej je eno prižgal in videli so.

Čakajoči se premikajo okorno, skoraj robotsko. Večina jih zre v digitalno realnost, ki jim jo v optične živce projicirajo leče. Najrevnejši imajo mobilce, nad katerimi se prikazujejo preprosti, trepetajoči hologrami. On ga ima v žepu.

Vrsta se počasi pomika. Na velikem balonu v obliki cigare je obešen digitalni pano, čedna plavalaska pa tam razlaga o novi liniji kortikalnih pospeševalcev. V ozadju se vrti logo korporacije Krpan.

Iz bližnjega zgorelega nakupovalnega centra se primaje umazana, v cunje odeta ženska in kriči: »Marjeta je kurba! Marjeta je kurba!« Nekateri čakajoči se zazrejo vanjo, v njene oči brez vsadkov, a z dobro razraščeno sivo mreno, v smrdeče, omotano telo, črne nohte in tri otroke, ki pritečejo za njo. Mečejo vanjo kamenje, kričijo, dokler ona vrešče ne izgine za hišo.

Po ulici pripelje ef-mobil z zatemnjenimi stekli. Martin si v njem predstavlja mlado, čisto, vitko žensko. Prešine ga, da verjetno lepo diši. Vozilu sledi šestkolesni oklepnik. Leče avtomatskega topa merijo po oknih. Vrsta se pomakne. Vrsta se pomakne.

Pozno je že in v križu ga grdo zbada, ko končno pride na vrsto. V kabini, za katero se zdi, da je eden od predhodnikov v njej bruhal, ga pričaka trepetajoč hologram črnolaske, ki mu

našteje obveznosti odjemalca univerzalnega temeljnega dohodka, zaposlitvene cilje in določilo, da morajo vsi državljani oblastem po zakonu prijaviti vse nedržavljanke.

Od glave do peta ga poskenira zeleni žarek in v virtualni beležnici pred njim se izpiše: *Krvna spektroskopija je pokazala nadstandardne vrednosti nikotinskih derivatov, kar nakazuje na kontinuirano zlorabo omejenih tobačnih substanc. Ker vrednosti presegajo količine, navedene v smernicah OTP-1041 za preprečevanje bolezni epigenetskega izvora, smo vas žal dolžni obvestiti, da ne izpolnujete pogojev za prejemnika osnovnega zdravstvenega zavarovanja ...*

Rutinirano obkljuka obvestilo, kot tudi tisto o rizičnih mutacijah, *zaradi katerih ni upravičen do standardnega kritja.*

Pritisne palec na skener in njegovo finančno stanje skoči z 12.000 na 7 milijonov evrov in pol. Dovolj za večino položnic ta mesec.

Ko zapuša zavod, ošine okvarjen pano, na katerem so nekoč objavljali prosta dela. Droben letalnik z njega čisti grafit, sicer pa je, kot vedno, prazen.

– **DOM** –

Prej kot vonj po vlažnih predpražnikih in kuhanem zelju ga ob vrnitvi domov oplazi stiska, ki zamolko žari izza oken večstanovanjske stavbe. Nekatera so razbita in zadelana s kartonom.

Vzpenja se po rjastih, zlizanih stopnicah, mimo razbitih poštnih nabiralnikov in obledelega napisa »Ločevanje odpadkov je naša prihodnost«. Ustavi se in z rokami v žepih zre po hodniku, ki se zastekljen odpira v zanemarjen atrij. Seže po zavojčku s cigaretami, prižge eno. V atriju poplesuje slabo vzdrževan hologram. *Prijavite nedržavljanke. Varujte sodržavljanke! Nedržavljani kradejo VAŠ! denar. Preprečite genocid! Prijavite nedržavljanke.* Izmenjujoče se zapise zna na pamet. Odpro se ena od vrat, na hodnik negotovo stopi mladenič. Tipa okoli sebe in meglenih oči zre v daljavo.

»O, Vito,« tiho reče Martin.

»O, Martin! Slišim, da si ti!« se nasmehne deček s slepčevim pogledom.

»Zdaj bo pa kmalu, kajne? Zdaj zdaj?«

»Zdaj zdaj. Mama bo vzela kredit in mi bodo posodobili gonilnike in bom spet videl,« se

nasmehne deček.

Martin ne odgovori. Ugasne cigareto, se sprehodi do stanovanja in vstopi.

Že iz predsobe vidi očetovo zgrbljeno podobo, ki zre v podobe na holoviziji.

»Hej, Tinček,« mu reče oče in ga ne pogleda. Na zaslonu kažejo posnetek letalnika, ki obstreljuje kolono vozil, okoli katerih begajo majhne pičice.

Mama je na balkonu. Ko se ji približa, se mu tiho nasmehne, ne da bi ga v resnici prepoznala. Obdaja jo vonj urina. Počasi jo, kot otroka, popelje v kopalnico.

Sporočilo dobi pozno ponoči, ko oče dremlje v zguljenem fotelju, Martin pa na mobilcu zapira reklame za kortikalne pospeševalce, ki zdravijo alzheimerjevo. Mobilec mehko piskne in v resničnost pred moškim vznikne ime ulice in številka. Pozna jo.

Pošlje kratek odgovor.

– POTOVANJE –

Pot na jug je zanj – kljub deportacijskim kolonom, vojaškim letalnikom nad ef-cesto in oklepljenim policistom, ki mikastijo nedržavljanke – polna nostalgije. Toplega južnega vetra, odmeva časov pred avtomatizacijo, ko so ljudje še delali in živeli. Pot na jug nehote vedno povezuje s spominom na veliko marmornato teraso, cenene glasbene bende in lahka poletna krila, ki segajo dekletom nad kolena. Na pokrajino se iz lupine ef-mobila le nerad ozre.

Vlačilec je parkiran ob sterilno belem skladišču, ki se vleče ob morski obali. V daljavi rjavijo žerjavi. Žuželkasta kabina tovornjaka se lesketa v popoldanskem soncu, nanj je priklopljena dolga prikolica, na kateri leži zabojnik z ličnim rumenim napisom Krpan. Ef-mobil se ustavi ob vlačilcu. Moški izstopi. Vozilo se počasi vrne na cesto in izgine v daljavi.

Z rokami, uprtimi v boke, zre v tovarno vozilo.

Prešine ga, da verjetno ni nenavadno, da je vznemirjen, ko pa stoji pred možnostjo dobrega zaslužka na eni in dolge zaporne kazni v delovnem taborišču in izbrisom vseh

državljskih pravic na drugi strani. Prižge si cigareto in zre po cesti. Vsake toliko v daljavi mimo švigne

ef-mobil. Veter prinese papir ali plastično vrečko in jo odvrtniči dalje. Pokadi in se vzpne v kabino.

Pritisne palec na nadzorno ploščo, vtipka ime podjetja. Ve, da so se takrat v le nekaj sekundah na nekem strežniku v Kalkuti ali Torontu ali v Johannesburgu ustvarili podatki o podjetju z njegovim imenom in priimkom. Iz nič so vzniknili podatki o prilivih in odlivih preteklih nekaj let, o plačilih enotnega davka in o vseh krinkah, ki naj bi prepričale obmejno varovanje, da je vlačilec legalen, trenutno pa ga je podizvajalec najel od korporacije Krpan. Če pa bi se kaj zataknilo in je v vozilu nelegalen tovor, potem je to problem podizvajalca.

Pogonski agregat zabrni. Martin na meniju izbere *Vožnjo z asistenco*. Vlačilec se počasi premakne in zapelje na cesto.

– MEJA –

Čemu so na meji zgrajeni opazovalni stolpi, čemu jo zamejujejo betonske ovire, bodeča žica, temnomodri oklepniki, samostojni mitralješki sistemi in žarometi, ki režejo skozi noč, mu nikoli ni bilo zares jasno. Letalniki lahko dneve dolgo drsijo po nebu in vidijo v temi enako dobro kot podnevi, skenerji prodrejo tako v ljudi kot v vozila. Prešine ga, da bo morda oblast vedno potrebovala mesene pajace, da bodo poniževali ljudi.

Slišati je lajež psov, bevske živali, ki so jim korporativni laboratoriji privzgojili rast organskega kevlarja.

– MRK –

Ker nima vsajenih očesnih leč, tudi nočnogleda ne more vklopiti, ko ga vlačilec pelje skozi deželo. Pozicijske lučke, ki označujejo dimenzije vozila, pa za človeški vid ne zadostujejo. Cesta je povsem temna, požgana nelegalna naselja je le vsake toliko slutiti levo in desno od vozišča. Začasni najemnik tovornega vozila se na smrt dolgočasi. Razmišlja o prijatelju filozofu in njegovi tezi, da je zabavni domet digitalnega omejen, emocionalni pa nič. Sprašuje se, ali v to verjamejo tudi vsi tisti, ki imajo digitalne partnerje ali celo androide.

Ena redkih papirnatih reči v kabini je tovorni list. Vklopi lučko na mobilcu in posveti. Tovor: Dvainštirideset ton ReVitaLifa. Pluripotentski embonat. Trikrat ponovi, da končno pravilno prebere.

Aktivno sol, ki v odraslih telesih proži rast matičnih celic in se jo množično uporablja v petičnih toplicah, pozna iz dokumentarcev. Vzdihe.

Izmenjevanje odtenkov črnine prekine vklop ob cesto postavljenih rdečih lučk. Hkrati se moškemu na mobilcu izpiše opozorilo, da bo za vso regijo čez nekaj minut nastopil mrk. Zravna se, na vlačilčevem hologramu izbere možnost *Asistenca in Začasno parkiranje*. Nedaleč na desni opazi izvoz in počivališče, ki ga obrisujejo rdeče pičice. Prazno je, o obstoju vozil in ljudi pričajo le smeti in nekaj, kar je nekoč verjetno bil kiosk.

Vlačilec se počasi ustavi. Rdeče luči začno utripati. Potem ugasnejo. Za trenutek nastopi prava črnina.

Moški se nasmehne. Izstopi.

Ne ve, koliko bo trajal mrk. Pač dokler nekdo nekje ne popravi daljnovoda, ki povezuje severnoindijske termoelektrarne z njegovo državo. *Outsourcing*, pomisli in nehote se mu na obraz prikrade nasmeh. Počasi gre do zadnjega dela vlačilca. Ozre se po cesti. Tema je, a njegove oči razpoznavajo silhuete. Ve, da so v vseh ključnih javnih ustanovah, v vseh korporacijah in bankah vključeni generatorji, ki skrbijo, da vse, čeprav začasno ločeno od sveta, poteka nemoteno. Letalniki, ki sicer nadzorujejo mesta, zdaj rojijo samo nad pomembnimi stavbami. Ostali se morajo znajti sami.

Zre v velika siva vrata, ki vodijo v zabojnik. Iz žepa vzame zavojček cigaret, si vtakne eno med ustnice, tehta, ali bi odprl vrata, in se končno odloči, da bo to res storil, ko vžigalnik nikakor ne ukreše plamena.

Z neprižgano cigareto v ustih se vzpne na prikolico, zgrabi ročico, jo potegne, potisne navzdol in odpre.

V obraz mu udari vonj po zatohlem, sladkoben smrad, ki spominja na predolgo neoprane moške nogavice, zadah starca, ki ga tipa smrt. V mesečini vidi velike bele sode, polepljene z napisi ReVitaLif. Ker mu ne pade na pamet nič pametnejšega, zakliče v temo:

»A ima kdo fajarcajg?«

Moški, ki se izvije iz teme, nima leč. Martin se nasmehne. Pomisli, kako nenavaden je sam sodržavljanom, ki jih povečini dobijo že pri treh letih starosti.

Moški iz zabojnika opreza kot plašen rastlinojed. Vidi, da je zunaj tema. Ni utripajočih modrih luči, uniformirancev in kevlarskih volčjakov. Pomuja se iz zabojnika, spleza prek sodov in zdrсне na drugi strani ven. Tema je. Hlad. Globoko vdihne in njegove poteze se v mesečini spremenijo v odraz globokega olajšanja. Skoraj sreče.

»Jurop?« vpraša voznika.

»Notjet. Fajr?« odvrne on.

Prebežnik nekaj zakliče v globino zabojnika – morda je to farsi ali pa armenščina – in na plano prileze najprej rjavokoža ženska srednjih let, nato eden za drugim trije dečki, dve deklici, še ena ženska, dva mlajša moška in še dve ženski. Ena ima v naročju dojenčka. Nekdo od njih ima tudi vžigalnik. Moški Martinu prižge cigareto.

»Tobako. Gut,« reče prebežnik.

Martin ga pogleda. V teh nenadgrajenih očeh je nekaj toplega. Tudi izčrpanost in globok strah pred *uniformo*. Morda sled stradeža. Nasmehne se.

»Gut,« odvrne in skupaj kadita – on sintetični tobak, prebežnik pa, sluti Martin, naravno pridelanega.

Ženske se razporedijo po počivališču. Nekdo prinese konzerve. V temi jedo in tiho uživajo svež vetrič.

»Jurop? Sun?« ponovi moški s cigareto in se nasmehne.

Dečki najdejo odtrgan volan, eden ga drži predse in teka, oponašajoč zvoke motorja na notranje izgorevanje. Druga dva mu sledita.

Kamor greste, takih avtomobilov ni več, fanta moja, prešine Martina. »Sun. Sun,« odvrne in moški se zdi zadovoljen.

»Sun,« ponovi in se nasmehne. Martin zre v temo.

Naslednji dan popoldne dostavi vlačilec v nizko skladišče na robu velemesta. V varnostnih napisih po dolgem prostoru, v katerem stoji na stotine vlačilcev, je veliko ö-jev in ü-jev. Martin izstopi, se razgleda po viličarskih robotih, vklopi mobilni telefon in ukiine podatke o začasno ustanovljenem podjetju.

Ko že namerava oditi, se ustavi. Mnogo stvari iz preteklosti se spomni, kako dati blagoslov, pa je pozabil. Prešine ga, da bo dobra misel verjetno dovolj.

– DOM –

Ko se ta dan vrača domov, ga pričaka vonj po piškotih. Mama ga zadovoljno gleda, presrečna, da je država očitno našla denar za medicinski kortikalni pospeševalec zanjo. Zdaj spet prepozna ljudi. Znova rada peče piškote in normalno zadržuje vodo.

Oče ne sprašuje, od kod denar. Ne reče nič.

Martin stoji na hodniku in poskuša odmisлити bolečine v križu. Cigareta žari v polmraku.

Švercal je

Mirjam Furlan Lapanja

2. nagrada

Utemeljitev

V kratki zgodbi Švercal je se skupaj s protagonistko – partnerko Martina Krpana – najdemo v udobju »zlate kletke«, iz katerega nas že v prvih stavkih vrže hišni zvonec. Ta napove spretno (na trenutke celo humorno) ubesedeno policijsko racijo, ki tako njej kot bralcu razkrije »šokantno« dejstvo: Krpan je kriminallec! Dogodek zanj postane priložnost za refleksijo njunega odnosa, ki se iz odstavka v odstavek razkriva kot vedno bolj patološki in toksičen. Krpan ni le kriminallec – je tudi lažnivec, narcis, ljubosumnež in manipulator. Ona ob njem kljub udobnemu življenju, ki ji ga omogočajo njegovi »motni posli«, očitno trpi.

S tem je pred bralca razgrnjena postmoderna relativizacija junaka Martina Krpana – njegova dejanja, kakršnakoli že so, imajo posledice. Kolateralna škoda, ki nujno spremlja vsakršno »sivo« početje, so njegovi bližnji in njegovi odnosi z njimi. Tako je nenazadnje moralo biti tudi s tistim Krpanom, ki ga je ubesedil Levstik. Vse to zgodbo Švercal je z 21. stoletjem – časom političnega in kulturnega cinizma – poveže še veliko tesneje kot zgolj formalna aktualizacija izvirnika.

Kar jo naredi odlično, pa je dejstvo, da se ne zadovolji zgolj s (po)rušenjem ikone Martina Krpana. V rokah manj spretnega pisca bi bralec Krpana namreč hitro in brez pomislekov označil za negativca in ga obsodil za vse hudo, kar se dogaja njegovi partnerki. Avtor/-ica te zgodbe pa gre precej globlje in z domiselnimi slogovnimi rešitvami razmišljanje Krpanove partnerke naslika kot prežeto z dvomi, tihim zavedanjem lastne naivnosti in slutnjo, da je od tega odnosa bolno odvisna. Neustavljivo jo namreč privlači Krpanova dominantna moč. Ne le, da se rada počuti majhno v njegovih močnih rokah – ugaja ji to, kako jo neprestano pootroča tako z jezikom (»ljubica, kebrček, pupika ...«) kot s pokroviteljsko manipulacijo in zanikanjem njenih »odraslih« želja, na primer po poroki in otroku. Streznitev, ki dobesedno pozvoni pri vratih, pa ji v ogledalu za hip pokaže odvisnico, katere odnos s Krpanom zaznamuje predvsem zanikanje resnice (beli prah je gotovo moka za malinove pite!).

Ko jo v zgodbi iz razmišljanja spet zbudi policija, postane hišna preiskava kulisa za burno katarzo, ki jo prinese kratek telefonski pogovor. Vendar je ta le navidezna; ko iz partnerke izbruhne: »Kdo je tu vse zajebal«, skupaj z njo

nismo več prepričani, ali ni pravi odgovor na to vprašanje kar ona sama. Tako nam na koncu ostane le neprijetna negotovost: ali je policijska racija v njun odnos res prinesla prelom ali pa bomo že v naslednji »epizodi« videli njo, kako hodi na obiske v zapor po novo dozo udobne nesreče in kako zanj ureja posle v Bolgariji.

dr. Ambrož Kvartič

Martin, včeraj je pozvonilo. Rekel si, naj nobenemu ne odpiram, pa sem, ker je tako dolgo zvonilo – Martin, jaz tega nisem mogla več poslušati, res ne. Obešali so se na zvonec, da je kar rezalo po hodniku, po stopnicah gor do spalnice, da sem se dvignila, se obula in šla po štengah, medtem ko je zvonilo.

Tako fajn se mi je zdelo, da sva dobila ta retro zvonec, da je velik in težak, oglasi se kot kovinsko drdranje, kar gre skozi ušesa. Pa ne bo preglasen? sem rekla, ti pa, da kdo bo hodil k nama, če kdo pride, naj se sliši!

»Že grem,« sem rekla, si zavezala haljo čez trebuh, »že grem, kdo je?«

»Odprite, policija.«

Odprla sem vrata in stali so na pragu trije, modra gmota, so rekli, a živiš tukaj? Živiš in ne živiš, sem odvrnila.

»Kako to mislite?« je vprašal srednji, velik in živčen, »Martin Krpan, rojen prvega novembra dvainosemdesetega, stanuje tu na Vrhu pri Sveti Trojici 67, ali ne?«

Pogledala sem z njihovimi očmi naokrog, vsak bi hotel živeti tukaj, v tej ljubki majhni hišici s tristo kvadrati z ljubkim privozom za vsaj tri avte in z vrtom s srebrno atlaško cedro in *Tilio cordato* in klekom naokrog, vsak bi živel, tudi ti trije pošvedrani policaji z rokami na pendrekih bi šli skozi ta težka vrata, bi šli do dnevne in se počili na usnjeno sedežno in kliknili na daljinca, da bi se rolete mrmraje spustile in zastrle sonce, da bi lahko gledali prenos za veliko nagrado Francije – rekli bi si, da je dobro imeti tako hišo na periferiji, človek si zasluži kvalitetno bivanje in bi rekli, da si zasluži tudi mene, moje težke lase in jedra stegna in moj nasmeh na zgornji ustnici, oja.

»Gospa, a stanuje tukaj ta Martin Krpan, no?« »A, stanuje? To pa ja! Zakaj ga pa iščete?« Spogledajo se.

»Ste njegova žena?«

Sem in nisem, pri nama je vse tako napol, hočem reči nič napisanega, papirji so za tiste brez domišljije, si večkrat rekel.

»Se mu je kaj zgodilo?« vprašam.

Je kar rasel v meni strah, lahko bi se zaletel kje, lahko si poškodovan, lahko so te odpeljali

v bolnišnico – čakaj, kam si že rekel, da greš? V Bolgarijo?

»Saj ga ne iščemo, gospa, nič mu ni, zdrav je, preiskavo moramo opraviti.« »Čakajte – ne morete. Na vožnji je. Jutri pride.«

»Hišno preiskavo, gospa. Nalog, če ga boste pogledali ...«

In sem brala, Martin, je bil spodaj preiskovalni sodnik podpisan, brala sem, pa nič videla, nič dojela, nič razumela, ker ti bi moral po maline v Bolgarijo, tako si mi rekel, da greš hitro dol, ker tvoj šofer ne more, in takoj nazaj, ljubica, par ton malin je hitro pokvarljivo blago, to veš, še to odpikam, pol pa greva na morčka, na barčico, pa pivičko bom odprl, pa se bova vozila gor pa dol po morčku, juh, ljubica, boš vesela.

Tam pa je pisalo, da je hišna preiskava zaradi tihotapljenja in preprodaje mamil. »Ste prepričani?«

»Gospa – a vi kaj veste, kaj počne vaš mož?

Martin, a vem, kaj počneš – natančno o tem sem se spraševala prejle v postelji, to mi hodi po glavi, ko blodim po tej tvoji hiški, grem s prstom po finem ometu, čez gladka vrata, po mozaičnih ploščicah, po grafitno temnem tonalitu, lesu, steklu, več je okrog mene, kot sem kdaj hotela. Ej, tebe sem hotela, nič več, nič manj.

Se spomniš, rekla sem ti tisti petek pred desetimi leti, da hočem samo tebe, da brez tebe tudi mene ni, da ko si v meni, si mi najbliže, in vendar še nisem ti in ti nisi jaz, da me to ubija, da te potrebujem, ššš, si rekel, se odmaknil in potegnil hlače nase, ššš, naj bom samo tiho, vse boš naredil zame, ššš, ljubica moja, ne govori, samo bodi tukaj, jaz že vem, kako, da bova skupaj, se spomniš?

Se spomniš?

Moja požrešna usta so hotela okus tvoje kože med zobmi, moja usta so hlatala za tabo, moja usta so brez tebe onemela, da mi je srce ovenelo. Se spomniš?

Si rekel, da ti tako paše, da ne morem brez tebe, da se obešam nate, te kličem nenehno, ko greš, ja, to imaš res rad pri meni, to mojo odprtost, to mi deli, ljubica moja, ampak zdaj grem, čav, pridem nazaj, ne sprašuj, kam grem, saj veš, delo čaka, kaj čmo, a ne?

Martin, sem še rekla potem enkrat, saj ni treba, da se tako matraš, saj imava dosti, ostani doma, bova miške ocvrla pa svečke prižgala pa se stiskala, Martin, a bi ti imel otroka z mano, a si kdaj pomislil, da bi midva imela enega majčkenega Martinčka ali pa Martinčico – Martin, kam spet greš?

Si rekel, da to pa ne, ne Martinčka in ne Martinčice še ne bo, a ne vidim, da je kriza, ljubica moja, si rekel, ti si ena taka sanjačka, umetnica, medtem ko delaš tiste svoje povštrčke s sivko, se zunaj svet razsuva, a veš, kriza je, ampak zdaj je prilika za tiste, ki kaj znamo, kar je kriza pustila, bomo pa mi razsuli pa pobasali, svet je za najjače, a sem jaz najjači, reci, pupika moja, a sem?

O, si, Martin, moj ljubi, močan si za dva, zase in zame, za vse moje bojazni in strahove in črne dneve, najjači si, res.

Ti samo bodi lepa, ljubica moja, kebrček moj, opij moj, omamna si, za drugo sem jaz! In si me dvignil kot otep slame, v diru si me nesel po štengah gor ...

»Gospa! Gospa, a ste v redu?«

Odprem oči, vame gledajo modre oči, zato hitro rečem, da to bo pa pomota, da bi ti kaj narobe naredil.

A ne vidijo te hiške? Tega spedenanega vrta niso opazili – a bi to naredil kdo, ki ni urejen in po reglcih? Zelo čudno je tako nadlegovati poštene ljudi, se ne strinjajo?

Plava trojica pa da ja, prepričani so, da je ta in ta Martin Krpan utemeljeno osumljen tihotapljenja mamil, da je pridržan na srbsko-hrvaški meji, ker so za zabojčki malin s tovnim listom za Dansko našli vreče belega prahu.

»Gospa, saj ne mislite, da je bila v vrečah moka, kajne?«

Pomežiknem, zakaj pa ne, lahko bi bila moka? Malinove pite so super. Samo s sadjem se jih ne da narediti, potrebuješ tudi moko, pa maslo, jajca, sladkor ...

»Gospa, ničesar vam ni treba reči, nič pričati, samo vrata boste zdajle odprli, za nami prihajajo kriminalisti, boste pokazali, kam vaš mož shranjuje papirje, se strinjate?«

In gredo kot gosenice, povsod se zalezejo, sploh nisem vedela, da je ta najina hiša kot ptica z nešteti krili, kamor se da seči, vlečejo na plano neke papirje, ki jih še nikoli nisem videla, mobije, vlečejo zavojčke kot cegle, ti moj bog, kje je vse to bilo? Gospa, gospa, kaj je zdaj to, ne vem, nič ne vem, pridejo še kriminalisti v belih šuštečih pajacih, pride tudi fotograf, največji policaj spodaj v kleti prešerno zauka, ko odmakne stare smuči in vleče na plano pištole in brzostrelke, gospa, kaj je pa to? No, saj ste lahko tudi tiho, ste pač njegova žena, ampak popisali pa bomo vse to, ane?

Slabo mi bo, beli možici kar nosijo na kup, fotograf škljoca, zunaj na privozu se kopičijo belo-modri avti, vsi sosede bodo videli, potem zazvoni telefon, neznana številka, dolga kot Mariahilferstrasse na Dunaju. »Gospa, lahko se oglasite,« reče ta glavni, stisnem zeleno tipko, ti si, rečeš, da imaš samo tri minute, ampak jaz ti moram povedati.

Da sem jezna nate. Da če si že delal kaj takega, bi moral tako, da jaz ne bi vedela, ker kaj bom zdaj, vsi bodo s prstom name kazali, jaz sem hotela samo tebe, kdo je tu vse zajebal, a boš rekel, da jaz ... govorim kot utrgana, ti mi skačeš v besedo, poslušaj, ljubica, neč ne razumeš, ljubica, ni tako, kot se ti zdi, ej tutututu se zasliši v slušalki, spustim telefon na tla.

»Čaki, kako se že piše ta kerlc?« reče eden od taplavih. »Ne me jebat, Martin, Martin Krpan je, samo še angleško sol najdemo, pa bo!«

Junak njihovega časa

Marjan Žiberna

3. nagrada

Utemeljitev

Kratka zgodba Junak njihovega časa nas pritegne s svojo aktualnostjo in prepričljivostjo, saj se nam zdi, da bi lahko bila resnična ali da celo je resnična, a smo jo v poplavi novic spregledali. Spremljamo jo skozi oči glavnega junaka, ki spominja na Murakamijeve glavne junake, saj svojo usodo le opazuje in se ji niti za trenutek ne upre. Čeprav dvomi, ali lahko zaupa mlademu odvetniku, imamo občutek, da verjame samo v to, da se bo njegova usoda odvila na neki višji ravni. Tako se postavi v vlogo junaka grške tragedije, le da tukaj usode ne krojijo bogovi, temveč vplivni posamezniki, med katerimi je njegov prijatelj iz otroštva Berlot, ki ga je v zgodbo tudi vpletel, in da se zgodba ne konča kot tragedija.

Struktura zgodbe nas s svojimi preskoki iz sedanjosti na različne točke v preteklosti neprestano drži v napetosti. Kljub temu da lahko pozoren bralec že dokaj hitro ugame razplet, ga to ne odvrne od nadaljevanja, saj osnovni namen napetosti ni prikazati, kaj se bo zgodilo, temveč predvsem, kako. Ker se podobna struktura pogosto pojavlja v filmskih kriminalkah, nam zgodba daje občutek, da jo pravzaprav gledamo. A struktura sama ni edina, ki nas spominja na filmski medij, takšni so tudi nekateri opisi. Izpostaviti moramo ključni prizor, v katerem mladi carinik odkrije prevaro. Avtor nas s tem, ko nam pogled usmeri v vzvratno ogledalo tovarnjaka, spretno vodi kot kamero; na vrhuncu napetosti zoom usmeri v tanko izdajalsko rjavo sled, kjer se zadrži ravno toliko, da nam postane jasno, kaj sled pomeni, nato pa še v kratko zmagoslavno izjavo carinika.

Vpeljava likov je še ena močna točka zgodbe. Če se nam lik mladega odvetnika Bešlina razkriva počasi, kot osebnost nekoga, ki ga v življenju šele spoznavamo in si o njem ustvarimo prvi vtis, je lik Berlota podan s sestankom na pivu v gostilni in preprosto anekdoto o »ovcah, ki ga pomirjajo.«

Čeprav imamo občutek, da se v zgodbi drenja ljudi, je vsak izmed njih prikazan le toliko, kot je za zgodbo pomembno. Tako ne vemo ničesar o novinarjih, sodniku, tožilcu, junakovi ženi Veroni, zelo bežno spoznamo molčečega kolega Matjašiča, zelo dobro, čeprav z nekaj karikaturnimi potezami, pa je orisan lik že omenjenega carinika.

Zgodba Junak njihovega časa ne moralizira in se ne opredeljuje ter vse sodbe in opredelitve spretno objektivizira tako, da jih polaga v usta medijem. Tako bralcu dovoli – in ga ne obveže –, da se opredeli sam. Postreže nam ne le z enim, ampak z dvema Krpanoma. Površnemu bralcu se bo morda zdelo, da je pravi Krpan junak zgodbe Primož Anderluh, saj je on tisti, ki šverca, toda ko se v zgodbo poglobimo, se zavemo, da je Krpan pravzaprav Berlot, ki se ne pusti zasačiti in vedno poskrbi zase, Anderluh pa je le njegova kobilica.

Gregor Grešak

Sedel je na robu kavča in preskakoval med poročili na različnih kanalih. Povsod so poročali o njem, na komercialnih je bil med prvimi novicami. Govorili so z naklonjenostjo – kako je vendarle zmagala pravica, kako je bila človečnost na koncu prepoznana kot človečnost in ne, čeprav so ga poskušali po krivem obtožiti, kot človeka nevredno izkoriščanje tuje stiske. Ob tem so kazali zaskrbljene ženske obraze, otroke v solzah in namrgodene moške, katerih temne oči so odsevale jezo nemoči, ter povedali, da je to precedenčni primer. In da gredo za to zasluge človeku, ki se je tako vztrajno boril zanj.

Pokazali so srednje visokega, vitkega moškega v temni obleki brez kravate. Na njegovem obrazu ni bilo nobenega zmagoslavja, še celo zadovoljstva morda ne, ko je dejal, da čuti olajšanje. Ni lovil oči vsakega novinarja posebej, kot so to počeli njegovi v tečajih javnega nastopanja izšolani kolegi. Gledal je, tako kot običajno, nekam predse in deloval zadržano, skoraj sramežljivo. Le izraz na njegovem vedno zaskrbljenem obrazu je morda postal, medtem ko je govoril v šop mikrofонов, malo manj zaskrbljen. To pa je bilo tudi vse. Ni pa bilo vse, kar se poročanja tiče. Povedali so, da ne tožilca ne sodnika, ki bi jima radi zastavili nekaj vprašanj, pred kamere ni bilo mogoče dobiti. Vprašali bi ju tudi, kaj menita o tem, da je mož v temni obleki isti dan doživel še en triumf – da so leta njegovega zavzemanja za pravo in pravico nagradili z visoko funkcijo, ki jo bo opravljal v tujini. A ju ni bilo na spregled. »Kar je več kot pomenljivo,« je povzela ena od novinark.

Potipal je po srajčnem žepu. Vizitka je bila še vedno tam.

Zamišljeno je sedel na koncu šanka ob špricerju. Ni pil veliko, včasih dve, tri steklenice piva, včasih nekaj špricerjev, kaj žganega bolj poredko. Nekako mu je pomagalo skozi dan, ki je postal neprijetno dolg, saj je imel zdaj zvezane roke. Tako kot mnogi je tudi on pristal na borzi, a ga je nekdo prijavil, da fuša. Zoran, ki je imel tam neke veze, mu je povedal. Po vseh teh letih mu je nadomestilo pripadalo eno leto. Zanikrno nadomestilo, komaj je zadostovalo za kredit, ki mu je obvisel na vratu. Zlahka bi mu ga vzeli, če bi ugotovili, da ne čepi doma in jih čaka.

Če bi imel delavnico, bi lahko delal doma in bil varen. Ko bi pozvonili, bi jih povabil naprej, rekel, da dela zase, da dela spalnico za sina, ki živi pri njegovi bivši. Da dela kar tako, da ne pozabi, kako se dela z lesom, ker bi se rad vrnil v svoj poklic. A delavnice ni imel, od doma pa ni smel, vsak trenutek bi se lahko prikazali. Zato je sedel za šankom, od

koder je imel dober pregled. Če bi kdo potrkal na vrata neometane hiše, bi ga videl. Stopil bi čez cesto in mu povedal, da ne dela nič, da pa tega ne more početi doma.

Strmel je skozi okno gostilne in mračno razmišljal, kako se bo izvlekel. Na bajti bi moral še veliko napraviti, da bi jo lahko prodal za kolikor toliko pameten denar. Za táko, ko je bila zdaj, ne bi dobil kaj dosti. Dokončano pa bi prodal, si našel v mestu garsonjero, plačal dolgove in potem nekako krpal naprej. Da bi jo dokončal, bi potreboval še en kredit. Ki pa mu ga zdaj, ko je bil brez šihata, ne bi hotel nihče več dati. Pa saj še za odplačevanje kolegom, ki so mu posodili, ni imel. Plačeval je banki, ki bi mu drugače zarubila bajto, to so znali, preklete svinje, za kolege pa ni bilo denarja. Za nekdanje kolege. Vse bolj so mu grozili, prasci hudičevi. Kakšni kolegi so to?! Vsem nekako gre, ampak nočejo pozabiti na tiste fičnike. Bodo že še videli! Pa Verona ga gnjavi, ker ji ne plačuje redno za Žana, sploh ne zdaj, ko ne more fušati. Spet mu grozi s sodiščem. In to potem, ko mu je pobrala vse, še gate z riti mu je skoraj strgala! Njemu pa so ostali pufi in nedokončana hiša.

Z nezaupanjem je pogledal moškega v sivi obleki, s katerim so ga pustili samega v sobi. »Tomaž Bešlin Rihtarič,« se mu je predstavil.

Izraz na njegovem obrazu je bil zaskrbljen. Kasneje je ugotovil, da je vedno videti tak.

Sedel je in iz torbe, ki jo je odložil k nogi mize, izvlekel mapo. Odprl jo je in med pregledovanjem papirjev rekel: »Iz tega, kar je do zdaj predložila policija, ne bo mogoče sestaviti resne obtožnice.«

»Ne vem, kaj imajo proti meni,« je rekel.

»Nič oprijemljivega. Bili ste na službeni poti in edina stvar, ki vam je manjkala, je par drobnarij, ki bi morale biti izpolnjene v papirjih, pa niso bile.«

Pogledal ga je, potem pa rekel: »Papirji niso za človeka, kot sem jaz.«

»Saj,« je rekel Bešlin, še nekaj prekladal svoje papirje, zaprl mapo in nekaj časa gledal predse. Potem je dvignil pogled in rekel: »Ste sploh vedeli, kaj prevažate?«

»Moje delo je prevažati robo, ki mi jo naložijo,« je rekel, »drugo ni moja skrb. Kakšen šofer sem, lahko vprašate mojega šefa, vam bo on povedal.«

»O vas je povedal vse najboljše. Pa tudi z drugimi sem govoril. Tudi vaša nekdanja soproga je rekla, da ste, odkar ste imeli službo, zgledno sodelovali.«

Nekdanja soproga, zgledno sodelovali, tako govorijo ljudje po pisarnah, v poklicih, ki jih je poznal on, niso govorili tako fino. Na te Bešlinove besede ni nameraval reči nič. A ga je ta kar gledal in čakal.

»Ja, odkar sem imel plačo, sem vse redno plačeval,« je rekel.

»Dobro,« je pokimal Bešlin. »Kolikor vem, imate prvič opravka s policijo in sodiščem.«

»Na sodišče sem moral iti, ko sva se z bivšo dogovarjala za preživnino.«

»To ne šteje,« je rekel Bešlin. »Nič drugega?«

»Nič drugega. «

»Dobro. Stvari izgledajo dobro, samo sodelovati boste morali.«

»Koliko bo trajalo, da bom zunaj?« je vprašal.

»Ne morem vam povedati, ampak zagotovo nekaj mesecev.«

»Kaj?! Nekaj mesecev!« je skoraj zakričal. »Pa saj pravite, da nimajo nič v rokah!«

A je oni samo zmajal z glavo in rekel, da žal ne gre drugače. »Preden bodo dali od sebe svoje še Hrvati, Srbi in Makedonci, bo trajalo. Tudi če nimajo nič, to traja.«

Imelo ga je, da bi planil na tega možica v sivi obleki nasproti sebe. Na tega še napol mulca, ki si je, kot je v navadi med temi sodobnimi pedri, tisti drugi priimek gotovo vzel od žene. Zakaj mu niso poslali poštenega odvetnika? Pečelina, Dolška, Vrabca, Patoza ali kakšnega od teh rotvajlerjev, ki jih je videval na televiziji, ko so mleli sodnike?! Zdrobil bi ga kot ščene, niti pisnil ne bi. A se je še pravi čas domislil, da so mu ga poslali zato, da ga izvleče iz dreka, v katerega je zabredel. Kot enega najboljših, če ne najboljšega, kar jih je. Tako mu je vsaj prek svojih sporočal Berlot. Berlot, ki ga je spravil v ta drek in ga je zdaj vlekel iz njega. Gotovo je dobro vedel, zakaj. Zaradi njega že ne, nič mu ni pomenil. No, pomenil je jezik, ki bi se lahko razvezal in ga, Berlota, potegnil v godljo. Gotovo ima vse tako podmazano, da mu nihče nič ne more, sitnosti pa vendarle noče.

Iz premišljanja ga je iztrgal velik avto, nov beemvejev model, ki je parkiral pred gostilno. Z zanimanjem je gledal, kdo bo stopil iz njega. Ni ga presenetilo. Bil je Berlot, v osnovni sta bila sošolca. Že dolgo je živel v mestu, a se je včasih na kratko oglasil pri svojih starih.

Berlot, ta je bil vedno z vsemi žavbami namazan. Nekaj let se je potikal po Ljubljani, menda je nekaj študiral, a so se vsi posmehovali, njemu in starima dvema, kakšen pridanič da je. A jih je smeh mineval z vsakim avtom, s katerim se je pripeljal domov, vsak je bil večji od prejšnjega. Bil je v nenehnem pogonu – priletel je za par minut in že drvel naprej. Kdove, s čim se je ukvarjal tista leta, ko so drugi že hodili na šiht ali rinili k diplomam. Slišati je bilo vse mogoče. Da šverca z jugoviči avte in cigarete in se gre vse mogoče mutne posle, nekateri so omenjali tudi orožje in mamila. Morda res, a dobili ga niso nikoli. Zdaj je že dolgo imel firmo, ki je počela vse mogoče, kar je prinašalo denar, poskrbel je zase, postavil starima bajto in menjaval drage avte pogosteje kot drugi gate. In bil z vsemi, ki so kaj pomenili, domač. Ko so se svinje pri koritu zamenjale, se zanj ni nič spremenilo, to so vsi vedeli.

Nazadnje ga je srečal pred kakšnima dvema letoma. »O, vse sorte,« se je takrat smejal, ko

ga je vprašal, kaj trenutno počne. »Ovce, trenutno gojim ovce.«

»Ovce?« ga je debelo pogledal.

»Ovce, ja. Ko grem k ovcam, se spočijem, čisto drug človek sem,« se je smejal.

Kasneje je izvedel, da Berlot tistih ovc najbrž ni nikoli niti videl. Da so njegovi ljudje za drobiž kupovali stare, napol crknjene koštrune, da so jih na paši poklali volkovi, Berlot pa je zanje pobiral mastne odškodnine. Ko je začela država dajati zastonj ograje in pse, odškodnine pa vse bolj nerada, ga ovce naenkrat niso več pomirjale.

Berlot se je ozrl po skoraj prazni gostilni in zavil k njemu.

»Zdaj so v modi kože,« je izvedel malo kasneje. »Naravno usnje, krzno, vse gre zelo dobro ... A veš, komu recimo dobavljam ovčje kože?«

Odkimal je, pojma ni imel.

»Menihom v Stično,« se je muzal Berlot. »Pa veš, zakaj? Preden so izumili tisk, so tam prepisovali knjige. Sveto pismo, razne cerkvene in podobne bukve. Vse na roke, z gosjim peresom, pa risarje so imeli, ki so okrancjali črke. Pisali so na pergament, ki so ga delali iz ovčjih kož. Ne moreš verjeti, da zdaj delajo isto, med bogatimi Švabi in Italijani je veliko povpraševanje po rokopisih. Neki Švab jim je naročil petsto Svetih pisem. No, še prej jih je moral poslati v šolo, da so se naučili pisati in risati, ampak se mu splača. Za pergament za vsako bukvo pa je treba fentati okoli sto mladih ovc,« je pomenljivo potegnil s kazalcem čez vrat.

»Tisto je tvoja hiša, ne?« je pokazal skozi okno. »Taka kot je, je vredna manj kot eno tako pisemce. Razumeš?«

Ni mu odgovoril. Še najbolj je razumel to, da se Berlot ukvarja z nečim, kar trenutno nosi denar, veliko denarja.

»Brez šihta si, ne? Kredite imaš pa bajto moraš dokončat? Preživnina? Bom zrihtal, nekaj bom zrihtal,« je rekel in si zapisal njegovo številko na košček papirja. Čez trenutek je že odhajal. »Te pokličem, sigurno te pokličem,« je rekel, medtem ko je plačeval tudi njegovo pivo, pa še eno mu je naročil.

Prazne besede nekoga, ki mu gredo dobro, to nič ne stane. Da je dal za pivo, pa je lepo od njega.

»Slovenske novice, ampak se je treba zmeraj grebsti zanje,« je odgovoril na vprašanje, ali spremlja dnevne novice.

»Dobro,« je rekel Bešlin in pokazal naslovnico Dela, ki ga je potegnil iz torbe. Na njej je bila gruča temnih obrazov, ki so se gnetli za visoko ograjo. Moški, ženske, otroci, prav takšni, kot jih je sam bežno videval zadnje mesece. Ni razumel, kaj mu hoče povedati.

»Stvari se bodo v kratkem spremenile, v mesecu ali dveh bo vse čisto drugače. To nam gre na roko, ampak do takrat boste morali potrpeti.«

Še nekaj je govoril in ga spraševal, a vse skupaj ni imelo kakšnega očitnega smisla.

»Kolikor razumem, ste želeli samo pomagati,« je rekel, ko je odhajal. »Vodili so vas najboljši nameni. «

Mater božjo, kakšnega čudaka so mu poslali, je razmišljal, ko se je vračal v svojo sobo. Skušal je verjeti, da dobrega, najboljšega, kot je trdil Berlot. In ne morda takšnega, ki ga bo potisnil še globlje v drek, da bo le Berlot zaščitil svojo rit. Ni mu preostalo drugega, kot da verjame, da smešni sivi možic z redko brado ve, kaj dela, in da to dela tudi v njegovo korist.

Čez nekaj dni je, medtem ko je sedel na običajnem mestu za šankom, zazvonil telefon. Številka se ni izpisala, klicatelj je bil neznan. Razmišljal je, ali bi sploh dvignil, potem pa le sprejel. Tisti, ki je klical, je bil vljuden, predstavil pa se ni. Mislil mu je že zabrusiti, da ne bo odgovarjal na nobene bedaste ankete in naj si svoja zavarovanja, ki mu jih hočejo podtakniti, nekam vtaknejo, a ga je moški na drugi strani prehitel.

»Saj veste, da je danes spet v modi usnje in da gredo ovčje kože za med?« je rekel. Aaa, Berlot, je pomislil. Morda pa mu je le kaj zrihtal.

»Šoferja potrebujemo,« je rekel oni. »Menda imate izpit za tovornjak. Bi vas zanimalo?« »Bi, seveda bi,« je rekel.

Les in to nenehno sklanjanje, od katerega ga je vse bolj bolel križ, sta mu šla na živce. Delal je, ker je pač moral, pravega veselja pa že dolgo ni imel več. Kamionarski poklic je fina stvar, pa naj še tako govorijo o pokvarjenih želodcih, hemeroidih, bolečem križu in ločenosti od družine. On je vse to staknil pri delu, ne med sedenjem.

»Kdaj pa bi moral začeti?« je vprašal. Pred njim je bilo še dva meseca borze in nadomestila.

»Ni problema,« je bil razumevajoč oni na drugi strani. »Z uvajanjem pa lahko začnete takoj, čez vikend vas ne bo nihče kontroliral. Pri uvajanju dobite polovično plačilo. Ko se vam izteče nadomestilo, pa za polni delovni čas za pet mesecev. Morda vam bomo lahko potem podaljšali.«

»Seveda, seveda,« je rekel, ko mu je oni povedal, kje in kdaj naj se oglasi.

»Potrpežljivi moramo biti,« je gonil svojo Bešlin, ki je sedel na stol nasproti njega. »Da gre tako počasi, nam samo koristi. Če berete časopise ali gledate televizijo, lahko vidite, da se stvari obračajo tako, kot sem napovedal, ko sem prišel prvič k vam.«

Spet ti njegovi časopisi in kako da se stvari obračajo njemu v prid. »Upam, da res,« je rekel.

»Hrvati so sporočili, da nimajo nič. Na Srbe in Makedonce bo treba še malo počakat, ampak oni tako ali tako nimajo nič.«

Začutil je olajšanje.

»Mislim, da ste vedeli, kaj vozite,« je rekel Bešlin.

Na to ni rekel nič.

»Nobenega plačila niste prejeli za to, drži?«

»Drži,« je rekel, »nič nisem dobil.«

Nihče mu ne more nič dokazati. Nikoli se ni nič dogovarjal po telefonu, vsi so bili neznansko previdni. Stvari so bile vedno izrečene in speljane tako, da je za nazaj odkrival, kako so se pravzaprav odvijale. Šele v teh dnevih, ko je imel časa za premišljevanje na pretek, se mu je recimo posvetilo, da tisto o sledilnikih ni imelo nobene zveze z zaupanjem. Dobival je plačo na račun, pa še za malico in dnevnice, vse ostalo pa je šlo na roko, nikjer ni bilo nobenih sledi. Tudi on jih ni puščal za seboj. Banka si je sama vzela svoje, plačeval je Veroni za Žana, kolegom vrnil na roko in še naprej vozil staro garo, ki mu je ostala po ločitvi. Denar, s katerim bi dokončal bajto, je šele začel zbirati. Nikjer se ni nič poznalo.

Bešlin je prikimal in zdelo se je, da se je guba na njegovem zaskrbljenem čelu malce zgladila.

»Želeli ste samo pomagati tem ljudem,« je rekel.

Iz torbe je izvlekel časopis, polistal po njem in mu ga pomolil. Bile so fotografije temnih obrazov in velikih šotorov, ki so jih postavili zanje. Včasih, ko jih je bilo samo nekaj, so jih odganjali in vračali nazaj, zdaj pa so jim vsi pomagali. Zdaj Berlot gotovo že dela kaj drugega, je pomislil.

»Počeli ste isto, kar počnejo zdaj ti ljudje,« je rekel Bešlin in pokazal na sliko dveh deklet, ki sta z nasmehom na obrazu podajali skodelice temnookim otrokom. Smrklni, gotovo študentki, je pomislil. Lepo, da pomagata mulcem, oni res niso nič krivi, kakšno je v resnici življenje, pa nimata pojma, ker za njuni riti skrbijo ta stari. Zato se lahko gresta tole in se zraven še smejeta.

»No, ni bilo čisto isto,« je rekel Bešlin, ki mu je očitno prebral misli, »nekaj podobnega pa, pomagali ste.«

»Ja, res je, pomagal sem,« je rekel. Pomagal sem sebi. Ampak tega ni rekel naglas.

»Res ste jim pomagali,« je rekel Bešlin, kot da v odgovoru ne bi slišal ironije. In potem to ponovil še enkrat.

»Pomagal sem,« je rekel in se tokrat izognil posmehljivemu tonu.

»Dobro,« je rekel Bešlin. »Vedeli ste, kaj vozite. Pomagali ste ljudem, ko je bilo to nekaj čisto drugega, kot je zdaj« – pokazal je na fotografijo deklet v časopisu – »vi ste pomagali takrat, ko je bilo to tvegano. Ker ste videli njihovo bedo in se odzvali nanjo. Popolnoma vam verjamem.«

Gledal ga je in ugibal, kaj hudiča se v resnici gre.

»Pretresla vas je tuja stiska,« je rekel Bešlin, ko ni dočakal njegovega odgovora.
»Nobenega plačila niste dobili za to. Verjamem vam in to bom tudi javno povedal.«

»Lahko, kar se mene tiče,« je skomignil z rameni.

»Ko bodo spraševali vas, boste to povedali,« je z vprašujočim izrazom obraza rekel Bešlin. Pogledal ga je in skomignil: »Tudi prav.«

Ni prav vedel, kaj naj si misli o tem vselej zaskrbljenem možicu. Včasih se mu je zdel malo nor. Ali vsaj zelo poseben. A ga je tudi vse bolj spominjal na Obutega mačka iz pravljičice, ki jo je tolikokrat prebral Žanu. Kjer je bil on, tako je začel upati, ubogi mlinarjev sin, ki mu bo ta na videz nori, težko razumljivi, a kot se mu vse bolj dozdeva, prevejani Bešlin pomagal iz stiske. Čisto mogoče, da je imel svojo računico – pa saj je tudi Obuti maček za mlinarja pravzaprav poskrbel predvsem zaradi svojih koristi. Ampak v tem ni nič slabega, ne? Sicer pa bosta že poračunala z Berlotom.

Plešast moški, kakšnih petnajst let starejši od njega, mu je dal roko in rekel, da se piše Matjašič. Vsak na svoji strani sta zlezla v kamion in speljala.

»Dol peljeva par avtov, golf bo po Jugi zmeraj zakon,« je čez čas rekel Matjašič in z roko pokazal čez ramo.

Na meji sta morala pol ure čakati. Policist je pogledal papirje in z glavo nakazal, da lahko gresta. V naslednjih urah sta se dvakrat ustavila na kavi, pogovarjala sta se le malo. Matjašič se je izkazal za molčečega in to mu je ustrezalo. Malo pred srbsko mejo sta zavila z avtoceste.

»Do Lipovca pripeljejo Makedonci, papirji so urejeni,« je rekel Matjašič. »Po večerji greva za par ur spat, ob enih štartava, zjutraj sva na meji.«

Ko sta zapeljala na dvorišče stare tovarne na robu naselja, se je že temnilo. Po zanemarjenosti sodeč ni več obratovala, so pa bila še vedno v uporabi skladišča. Zapeljala sta vzvratno k eni od nakladalnih ramp. Od nekod se je prikazal moški in se rokoval z Matjašičem, ki ju je predstavil. Skupaj so šli do velike pisarne, kjer je bila še manjša kuhinja s staro jedilno mizo, v ozadju je bilo za napol zagrnjeno zaveso vidnih nekaj pogradov.

Moški je odšel ven, Matjašič pa je v mikrovalovki pogrel večerjo. Medtem ko je zunaj

brnel viličar, sta pojedla. Malo pred eno ju je zbudil in čez četrto uro sta že bila na poti. Nazaj grede je vozil on. Man, katerega volan je imel v rokah, ni bil čisto nov, a je bil odličen avto. Na meji sta morala počakati dobro uro, da sta prišla na vrsto, policist je pogledal papirje, stopil okrog vozila, potem sta speljala. Matjašič ga je malo naprej odložil. Moral je odpeljati njegov avto, ki ga je pred eno od prejšnjih fur pustil tu. Dve, morda tri leta starega audija s pošteno navito mašino. Dobro mu gre, staremu, je pomislil, k firmi je prišel pred par leti, ko je šla gradbena firma, kjer je bil bagrist, v maloro. Imelo ga je, da bi zapeljal na stransko cesto in se zdivjal.

Kar dolgo ga je moral čakati. Ko je končno zapeljal na parkirišče pred firmo, se je od nekod vzel tudi šef, pa čeprav je bila sobota. Matjašič mu je izročil mapo s papirji in ob njegovem vprašujočem pogledu rekel: »Vse v redu.«

»Prav, v ponedeljek pelješ naprej,« je rekel, potem pa se je obrnil k njemu in ga povabil v pisarno. Iz žepa je potegnil denarnico in odštél dogovorjeni znesek. Pravzaprav še petdeset evrov več.

»Potrebujemo zanesljivega šoferja,« je rekel, »zanesljiv šofer pa mora biti dobro plačan. Pri nas gradimo na zaupanju. Mi naših šoferjev tudi ne nadzorujemo s sledilniki, kot to delajo druge firme.«

Televizija je kazala kolone ljudi, ki so čakali na sprejem, popis, hrano in začasno nastanitev. Beguncev in menda migrantov, kot je rekel novinar. Kot da bi bila kakšna razlika, je pomislil. Bila pa je velika razlika v primerjavi s tem, kako so prihajali do pred kratkim. Zdaj niso nikomur ničesar več plačevali.

»Javnost pa je danes presenetil tudi znani odvetnik,« je povedal novinar, »prisluhnimo njegovi izjavi z novinarske konference.«

Na zaslonu se je pojavil Bešlin. »Gospod Primož Anderluh, ki ga zastopam in o katerem ste mediji že poročali, je nedolžen. V to sem trdno prepričan,« je rekel.

Med novinarji, ki so mu molili mikrofone pod nos, je završalo. Na vprašanje iz ozadja je odgovoril: »Preučil sem primer in obtožnico, ki je, v to ne dvomim, brez temeljev. Večkrat sem tudi govoril z gospodom Anderluhom. Gre za človeka, ki je to napravil zaradi sočutja do ljudi v stiski. V svojem poklicu se zanašam na dejstva, tokrat pa mi tako govorijo tudi občutki in lahko si mislite, da vam tega ne bi povedal, če ne bil popolnoma prepričan.«

Iz njegovih ust te besede niso zvenele smešno ali patetično, kot bi zvenele iz ust odvetnikov, ki so preveč resno vzeli ameriške filme.

Sledilo je še nekaj vprašanj in novinarjev zaključek, da je treba človeku s takim strokovnim renomejem, temu odvetniškemu težkokategorniku, pazljivo prisluhniti, pa čeprav se njegove besede morda zdijo nenavadne. In zagotovilo da bo, »dragi gledalci, primer pazljivo spremljal in vas seznanjal z njim.«

Z Matjašičem je šel na pot vsak vikend. Dolga vožnja čez panonsko ravnico mu je ugajala, ugajal mu je razgled, ki ga je imel iz kabine. Zaradi mesecev, ki jih je preždel v gostilni nasproti hiše, je bil s svojim novim položajem še toliko bolj zadovoljen. Pa tudi šef je bil zadovoljen z njim, nikoli ni pozabil primakniti petdeset ali celo sto evrov.

»Matjašič gre v penzijo, potem boš vozil sam,« je rekel nekoč.

Z Matjašičem sta dobro shajala, v glavnem sta molčala. Nekoč mu je za tri dni celo posodil audiya in za njegovim volanom se je počutil podobno kot pred dobrimi dvajsetimi leti, ko je sedel za volan svojega prvega avta. Sicer pa je audiya vedno peljal od meje do parkirišča firme, kjer ga je počakal. Včasih Matjašiča kar dolgo ni bilo. »Eno babo pedenam, pa se kar med furo ustavim pri njej, drugače bi lahko moja ta stara kaj posumila,« je rekel, ko ga je nekoč vprašal, zakaj ga tako dolgo ni bilo. Ko bo vozil sam, ga bo malo pogrešal, kujona starega.

Dva tedna preden se mu je izteklo nadomestilo, sta bila spet na poti. V Lipovac, tako kot vedno. »Ta in še ena fura, potem te uradno zaposlimo in si samostojen,« je rekel šef.

Tako kot vedno ju je pričakal Milan. Medtem ko sta večerjala, je naložil, potem so spisali še papirje. Zbudil ju je kakšnih petnajst minut prej kot po navadi. Preoblekla sta se in šla ven.

Med potjo do kamiona so se mu oči privadile na temo nerazsvetljenega tovarniškega dvorišča. Matjašič, ki je hodil pred njim, je obstal. Takrat je zagledal temne postave, ki so z nakladalne rampe lezle na kamion.

»Kaj pa je to?« je polglasno vzkliknil. »Kdo so tile?«

»Z nama grejo,« je rekel Matjašič ravnodušno.

»Pa kdo so tile?« je vprašal še enkrat.

»To so tisti, zaradi katerih ti šef zmeraj da še nekaj zraven.«

»Pa midva švercava ljudi!«

Matjašič ni na to rekel nič.

»Za to greš v čuzo, če te dobijo,« je rekel, ko je nekoliko zbral misli.

»Če te ne dobijo, pa ne greš.«

»Jebemti, jaz se ne grem tega!«

»Misliš, da bi šlo vedno vse tako gladko na meji, če bi bilo odvisno od mene in tebe pa od šefa?« je vprašal Matjašič.

Milan, skladiščnik ali kar je že bil, je dvignil zadnjo stranico na tovornjaku in zapel ponjavo. Nato sta šla.

Vso pot sta molčala. Glava mu je delala, da se mu je zdelo, da mu jo bo razneslo. »Boš sprejel?« se je malo pred mejo obrnil k njemu Matjašič. »Bom,« je rekel čez nekaj trenutkov.

Matjašič je kratko pokimal. »Če te dobijo, se delaj, da nimaš pojma, kako so prišli gor,« je rekel.

Na meji je šlo, tako kot običajno, brez težav. Bil je eden od dveh policistov, ki sta ju pregledovala. Še dobro, da ni več carine, je pomislil. Pregled papirjev, kratek pomig z roko, nobene odvečne domačnosti. Speljala sta, malo pozneje zavila na stransko cesto, z nje pa na gozdno pot. Tu je že čakal moški z na oči potisnjeno bejzbolsko kapo. Pomagal jima je razmakniti na palete naložene kartonske škatle. Ko so odrevenelih nog nerodno skakali iz tovornjaka, sta jih Matjašič in moški s polglasnimi klici priganjala. Ko sta speljala, ni pogledal v vzvratno ogledalo.

»Prisluhnimo še, kaj je imel znani odvetnik povedati po prvem naroku, ki ga je za danes sklicalo sodišče,« je rekel novinar.

Bešlin v izjavi ni bil prav določen. Rekel je, da je zadovoljen in da pričakuje, kot je že večkrat povedal, oprostilno sodbo in da je popolnoma prepričan o nedolžnosti svoje stranke.

»Še nikoli niste česa takega trdili,« je rekel novinar, »očitno ste res trdno prepričani v to. Kako to, da je tožilec čisto drugačnega mnenja? Iz dosedanje sodne prakse je mogoče sklepati, da računate na precedens. To bi postavilo sodnike v čuden položaj. V kakovost njihovega dela javnost že tako ali tako zelo dvomi.«

»Upoštevati morate, da so kolegi zelo obremenjeni in da se morajo lotevati zelo različnih primerov. Zmanjkuje jim časa za poglobljanje vanje, pa tudi denarja, da bi se lahko nekateri specializirali za posamezna področja, kot vemo, ni. Zakonodaja je v tem pogledu zelo kompleksna in ji ni lahko priti do dna.«

»O tožilcih in sodnikih govorite kot o svojih kolegih,« je rekel novinar. »Ljudje mislimo, da ste odvetniki na čisto drugem bregu.«

»Tožilci, sodniki in odvetniki so, če jemljejo svoje delo resno, vedno na isti strani,« je mirno rekel Bešlin. »Na strani spoštovanja zakona. Tožilec in sodnik sta v tem primeru resna, v to ne dvomim.«

Ko je bilo prispevka konec, ni vedel, kaj naj si misli. O sodniku in tožilcu je Obuti maček govoril vse najboljše, pa čeprav mu v sodni dvorani nista, kot je lahko videl na lastne oči, izkazovala nobene naklonjenosti. Njemu pa je zatrdil, da gre vse v pravo smer.

Ko so ga vprašali, ali je vedel, kaj vozi, je odgovoril, da je v resnici vedel. Da pa jih ni mogel nagnati, ko jih je ujel, kako so se vtihotapili na tovornjak, medtem ko se je v Babini Gredi ustavil na kavi. Počutil bi se kot svinja, je rekel, med njimi so bile ženske in otroci, stari toliko kot njegov sin.

Od tistega, kar je govoril Bešlin, ni kaj dosti razumel, a pet let, kot jih je zahteval tožilec, mu niso naložili. Čakala ga je naslednja obravnava.

Naslednji dan je vzel v roke Delo, ki ga noben od njegovih cimrov, kot jim je pravil, ni bral. Našel je članek o sebi. Novinarka se je spraševala, ali trditve odvetnika Tomaža Bešlina Rihtariča, češ da je njegovo stranko, torej njega, vodilo sočutje, morda vendarle držijo. Na koncu je omenila množice, ki so se zdaj vsak dan v tisočih zgrinjale čez mejo, ne da bi jim to kdo preprečeval. Če Bešlin Rihtaričeva stranka res ni prejela nobenega plačila, potem bi bila v luči aktualnih dogodkov zaporna kazen res čudna, je zaključila.

Ko je šel na pot prvič, je bil na trnih. Šef mu je zabičal, da mora voziti po predpisih in paziti na tahograf. Na nakladalno rampo je zapeljal ob isti uri kot takrat, ko sta prihajala z Matjašičem. Med potjo nazaj se je dvakrat ustavil na kavi. Skozi okno restavracije je gledal proti tovornjaku in se ob misli, da bi začeli lesti iz njega, stresel. Misel, da je kar nekajkrat, ko je vozil z Matjašičem, prav tako gledal skozi okno, pa se ni nič zgodilo, ga je nekoliko pomirila. Po mesecih, ki so jih porabili, da so se prebili do sem, so vedeli, da morajo biti tiho kot miši. Imeli so vodo in nekaj malega hrane, pa še nekakšne nočne posode jim je Milan, tako kot običajno, dal s seboj. Že prej pa so jih menda napojili z nekakšnim odvajalom, da so se vkrcali praznih črev.

Na meji je bil malo kasneje kot po navadi. Policist ni bil isti kot običajno. Bil je delovnik in šef mu je namignil, da ga še ni imel priložnosti spoznati, saj je doslej vozil le ob vikendih, a ga je kljub temu zmrazilo. Kaj pa, če je vendarle naletel na nekoga, ki ni zraven? Kaj če se spravi pregledovat tovor? Izmenično sta ga oblivala vročina in mraz. A ko mu je po pregledu vračal papirje, je bil njegov pogled za malenkost daljši. Z olajšanjem je speljal.

»Vse kaže, da se stvari v razvpitem primeru Anderluh odvijajo tako, kot je bilo mogoče razbrati že iz prve javne izjave, ki jo je v zvezi s tem primerom dal odvetnik Bešlin Rihtarič,« je rekel novinar. Sledil je z datumom opremljen arhivski posnetek, kjer je Bešlin zbranim novinarjem povedal, da je njegova stranka nedolžna.

»Ker je sojenje zaradi interesov obtoženčevega otroka zaprto za javnost, podrobnosti ne poznamo,« je rekel novinar. »Vemo pa, da je tožilec prvotno predlagano zaporno kazen s petih znižal na dve leti. Pred kamere ga nismo mogli dobiti, Anderluhov odvetnik pa je bil v svoji izjavi pomenljiv. Poglejmo.«

»Gospod Anderluh je nedolžen mali človek, ki se ga skuša obsoditi za stvar, za katero bi moral pravzaprav dobiti priznanje. Tisti, ki imamo v rokah vsaj nekaj vpliva – in odvetniki se ne smemo sprenevedati, da ga s svojim znanjem nimamo –, smo ga dolžni uporabiti v

korist skupnosti. V naši družbi je veliko stvari dobrih, marsikaj pa je tudi zelo narobe. Naša dolžnost je, da po svojih najboljših močeh preprečujemo napake. Obsodba gospoda Anderluha bi bila zelo velika napaka. Ne samo, ker bi bil v zaporu nedolžen človek, gre tudi za vprašanje zaupanja. Kaj naj si ljudje mislijo o državi, ki kaznuje dobre, morda svoje najboljše državljane? Kako naj ji zaupajo? Nezaupanje pa je za vse nas pogubno.«

Novinarji so prikimavali.

Vsakič je bilo nekoliko lažje, a prav sprostiti se ni mogel. Velikokrat je pomislil na Matjašiča, stari je imel živce kot konj. Kaj če bi koga med vožnjo pobralo? Kaj bi bilo, če bi moral na hitro zavirati in bi se naložene škatle premaknile in koga zmečkale? Ob misli, da bi bil to kateri od otrok, so se mu tresle roke. Vozil je, kot bi hodil po jajčnih lupinah.

Tisto noč ga je bilo morda malo manj strah kot običajno. Promet je bil redek, vidljivost dobra, red bull, ki ga je počasi srkal, je deloval. Tako kot po navadi se je kratko ustavil v Babini Gredi in potem še pri Kutini. Vse je potekalo brez težav. Izprazniti bo moral kakšno posodo, saj je včasih kljub odvajalom, ki so jih dobili, koga pritisnilo, pa tudi mehurji jim niso zdržali tako dolgo. Seveda ga ni veselilo, ampak to je bila še najmanjša težava.

Na meji je bil, tako kot vedno, točen skoraj do minute. Kolona ni bila prav dolga, a se je le po polžje pomikala naprej. Drugače bi trajalo dobre pol ure, tokrat pa je moral čakati uro več. Iz kabine ni mogel ugotoviti, zakaj je šlo tako počasi. A morda komplicirajo Hrvati? So se spet spravili zajebavat sosede s počasnim delom? Ko sta bila pred njimi le še dva tovornjaka in je lahko videl hišice, je ugotovil, da komplicirajo na drugi strani. Ko se je premaknil še kakšnih dvajset metrov dalje, je ugotovil, da policista, mladega mulca, ni še nikoli videl. Kje je eden od tistih dveh, ki sta bila vedno na meji, ko jo je prečkal?

Mladi bizgec si je vzel čas za papirje, postopal okoli tovornjakov in se napihoval. Ni ga mogel slišati, a je bilo očitno, da je šoferjem, medtem ko jim je vračal papirje, solil pamet. A je mulc vključen v stvar, se je spraševal. Ali ve in sodeluje? Zakaj ni onih dveh? Nikoli mu ni nihče ničesar povedal, vedno so se mu stvari razjasnjevale šele za nazaj. Upal je, da je tudi tokrat tako. Ali pa je morda kaj narobe? Postal mu je vroče.

»No, kaj imamo?« ga je vprašal čez nekaj trenutkov, ko mu je pomolil papirje.

»Nič posebnega,« je rekel in zdelo se mu je, da čuti drhtenje v svojem glasu. »Kože iz Makedonije, kot po navadi.«

»Kože iz Makedonije, gospod Primož Anderluh,« je rekel in listal po papirjih. »Kože, ja,« je rekel z malce hripavim glasom.

»Ste prepričani, gospod Anderluh, da imate nalog pravilno izpolnjen? Če drži tale ura odhoda, potem ste na poti že skoraj 24 ur. Kaj bi nama o tem povedal tahograf?«

»Pozabil sem vpisati, kar pogledajte tahograf,« je rekel in iztegnil roko, da bi ga pokazal malemu važiču.

»Ni treba, ni treba,« je ta odmahnil in stopil proti zadnji strani tovornjaka.

Otrdelo je obsedel na sedežu in ga s pogledom spremljal v ogledalu. Za nekaj trenutkov je izginil, nato ga je zagledal v desnem ogledalu, ko se je ležerno sprehodil po drugi strani. Že je bil skoraj pri kabini, ko ga je nekaj zmotilo. Stopil je bliže k tovornjaku in se v nekaj napeto zastrmel. Ni mogel videti, kaj je pritegnilo njegovo pozornost. Čez nekaj trenutkov je odprl vrata na sopotnikovi strani.

»Stopite malo ven, gospod Anderluh.«

Zlezel je iz kabine, policist pa je poklical po radijski postaji. Med klicem ga je gledal, njegova drža je bila napeta. Iz hišice je stopil malce starejši policist.

»Gospod Anderluh nam bo nekaj pojasnil,« je rekel mlajši, se malo odmaknil in z roko pokazal, naj pride okrog tovornjaka. »Povejte nam, kaj bi lahko bilo tole,« je rekel in z levico pokazal na stranico tovornjaka. Po njej so se postrani vlekle rjave sledi. Začenjale so se med ušescema, skozi kateri je bila speljana jeklenica, s katero je bila na stranico tovornjaka pritrjena ponjava.

»Lahko stopite bliže in nama poveste, na kaj vas spominja vonj,« je rekel policist.

Na stopnišču sodišča se je gnetlo novinarjev, ki so, tako kot že nekajkrat, čakali na konec sojenja. Tokrat je bilo res končano. Najprej je skozi vrata stopil odvetnik, nato njegova stranka. Danes brez policijskega spremstva. Kamere so se dvignile, roke z mikrofoni iztegnile, završala so vprašanja.

»Današnji dan je zame veliko olajšanje. Moje prepričanje, da v tej državi vendarle vladata pravo in pravica, pa čeprav se marsikomu zdi drugače, se je potrdilo. Olajšan sem, ker je gospod Anderluh spoznan za nedolžnega,« je rekel odvetnik.

»Je sodba pravnomočna? Tožilec se bo gotovo pritožil,« je rekel eden od novinarjev.

»Gospod tožilec je ob sodbi dejal, da se na odločitev ne bo pritožil in njegovi besedi popolnoma zaupam. To marsikaj pove o njem in v imenu svoje stranke se mu lahko le zahvalim. Prav tako pa tudi gospodu predsedniku senata.«

Nato so se mikrofoni obrnili še k njemu, a je, nevajen nastopanja, povedal samo, da je svojemu odvetniku zelo hvaležen za vse, kar je napravil zanj. Na še nekaj vprašanj, ki so mu jih zastavili, ni povedal nič pametnega. Tega pri večernih poročilih niso predvajali.

Kot tudi niso predvajali njunega slovesa, saj tedaj ni bilo več nikogar zraven. Medtem ko se mu je že kdove katerikrat zahvaljeval, je Bešlin segel v aktovko in potegnil iz nje vizitko.

»Koliko dni ste bili neupravičeno v priporu, veste. Ko bo sodba tudi uradno pravnomočna, se lahko obrnete na mojega kolega.«

»Hvala,« je rekel in spravil vizitko.

»Povejte, da boste tretjino dali v dobrodelne namene, predlagam vam, da daste za begunce.« Ko je pokimal, je še tiho dodal: »Pa na svojega delodajalca ne pozabite. Tretjina je njegova.«

Nikamor ni šel, na klice na mobilnik, ki so mu ga vrnil, se ni odzival. Šel je domov in gledal televizijo, na srečo mu je še niso odklopili. Še vedno so povsod poročali o beguncih, ki so prihajali čez mejo, a glavna novica dneva je bil on. Poslušal je Bešlinove in svoje besede pa vse tisto, kar so povedali o njiju. In prisluhnil poročilu, da je bil prav ta dan njegov Obuti maček tudi imenovan na izpraznjeno mesto evropskega sodišča za človekove pravice. »Lahko rečemo, da je tokrat prišel pravi človek na pravo mesto,« je sklenil novinar.

Potipal je za vizitko v žepu in preklopil na drugi kanal.

Srečno hodi

Nina Kremžar

Dodatna nagrada

APRIL

Svet okoli mene se razmaže v paleto razpacanih barv, ki se bliskovito vrtinčijo. V trebuhu čutim nekaj težkega. Nekaj, kar me vleče k tlom. Moja stopala divje opletajo po zraku. Moje telo neustavljivo leti v krogih na nevidnih krilih. Nekdo me gotovo drži za dlani, ampak ga ne vidim, ker vsakič prehitro švigнем mimo. Veter mi kuštra lase in čutim prijetno vrtoglavico. Nato sila popusti in najdem se na mehki travi. Moje telo je v trenutku spet težko. Svet se še vedno po svoje obrača okrog moje glave, poskušam ga ujeti z očmi, a nikakor ga ne morem ustaviti. Lovim sapo, medtem pa mi začnejo telo stresati sunki smeha. Ha ... vdih ... ha ... izdih ... ha ha. Ležim z obrazom usmerjenim v nebo, se krohotam in zvijam.

»Ha ha ... Še,« vzkliknem, »še, še enkrat!«

Pred mano končno obmiruje postava. »Nadihaj se najprej, mala,« reče oče in sede k meni. »Sem se že!«

»Jaz pa še ne,« se nasmehne, »hitro rasteš in jaz potrebujem vsakič malo več odmora med poleti.«

»A ti tudi še rasteš?«

»Že nekaj časa ne več.«

»A potem ne boš nikoli toliko zrastel, da ne boš mogel več skozi vrata in enkrat ne boš mogel priti domov?«

»Hah, to pa je ideja!« se zasmee, »nič ne skrbi, malček, odrasli ne rastemo več. Če se bo pa slučajno zgodilo, bomo pa povečali vrata, kajne?«

Odrasli? Komu lažem? Še nikoli v življenju se nisem počutil odraslega. Mogoče ne rastem več, to je pa tudi vse. In zdaj vame strmi to majhno bitje. Čuden občutek je, ko je nekdo tako popolnoma odvisen od tebe, ko v eni sami roki nosiš njeno celo življenje, ko jo izpustiš samo za sekundo in je po tistem mogoče več ne bo ... Še bolj čudno je, ko vidiš, da ti zaupa, da sveto verjame, da so tvoje roke dovolj močne, da jo obvarujejo pred vsemi nevarnostmi. Kako se je to zgodilo? Enkrat se obrneš in skrbeti moraš za nekoga, čeprav

do zdaj nisi znal niti zase.

Čudno je in tudi čudovito. Ko se je rodila, sem imel prvič v življenju občutek, da sem nekaj resnično dosegel. Obljubil sem si, da se spravim k sebi, da napišem tisto prekleto diplomo, kupim avto, dobim službo ... V zgornjem nadstropju smo uredili stanovanje. Kupili smo ji igrače. In zdaj sem ob sončnem dnevu sedel na travniku s čudovito in srečno deklico. Očitno sem nekaj moral narediti prav. Obljubim si, da bom pazil nanjo. Mnogo bolje, kot so pazili name.

»Oči, še enkrat, proooooooooosim.«

»Prav. Kam bova pa zdaj odletela?« jo primem za drobne dlani.

»Nekam, kjer še nisva bila!« In moja ušesa napolni iskriv smeh.

NOVEMBER

Sedim za mizo v kuhinji in pišem domačo nalogo. Na tanke neskončno dolge črte rišem črko S. Spet in spet. Ena se nagiba na desno. Ena je manjša od ostalih. Ena je spodaj pokukala čez črto. Spominjajo me na kače. Kač ne maram, zato si raje predstavljam, da črke s ščipalkami obešam na vrvico za sušenje perila. Tako kot mami naredi z nogavicami. Ali pa zvezek obrnem po strani in kače postanejo čudoviti hribi. Tako mi je bolj všeč ...

Skozi vrata zakoraka s težkimi koraki, sede za mizo in glavo skrije v dlani. Čudno in počasi se ziba sem in tja.

»Živjo, oči!«

Ničesar ne reče, samo nekaj zamrmra. Ostalo mi je še pet vrstic hribov, zato nadaljujem. Zvezek je še vedno obrnjen narobe.

Čez nekaj trenutkov me prime za roko, v kateri držim svinčnik, in reče: »Pridna si, mala, veš to? Še naprej bodi tako pridna. Piši naloge, uči se, vse to ... Moraš biti pridna. Mogoče boš opazila, da tvoje mamice nimam več rad. In včasih bom pripeljal kako drugo punco, ampak ti moraš biti še vseeno pridna, velja?«

Ne razumem dobro. Ne razumem, zakaj bodo prišle te nove punce, kaj je mami naredila narobe, kaj sem jaz naredila narobe, zakaj je oči tako žalosten. Postane me strah. Hribi se obrnejo okoli in se spremenijo nazaj v kače.

Gleda me z ogromnimi očmi. Nobene jeze, nobenega obtoževanja, ničesar. Samo par velikih otroških oči. Zbode me občutek krivde, a se hitro utopi v alkoholu, ki mi je zalil možgane. Saj ne vem, kaj govorim. Rešujem težave tako, kot mi je vedno očitala mama – zbežim, popakiram kufre in spizdim ...

Še vedno me gleda in jaz nimam pojma, kaj naj storim. Kaj sem pravkar zinil? Kakšen

kreten reče kaj takega šestletnemu otroku? Tudi to sem zajebal ... Hotel sem samo, da bi razumela, da ne bi krivila mene. Da me ne bi zasovražila lastna hči. Nisem mislil povedati tako ... tako grobo ... moral bi reči drugače ... moral bi reči ...

»Mala, veš, ti nisi ...«

... kriva. Nisi kriva! Pa jaz tudi ne, čeprav ti bodo najbrž tako rekli. Življenje je, veš, življenje je krivo. In zjebano. Ne ti in jaz. Zgodijo se stvari. Glupe stvari. In potem še bolj glupo odreagiraš. In ne veš niti, kaj se je zgodilo, dokler se kar enkrat ne zaveš, da je šlo vse ...

»V kurac.«

FEBRUAR

Voziva se v avtu. Vreme je depresivno. Siva in meglena razmazana podoba mesta beži pred mojimi očmi. Igram se z vrvico na kapuci, napletam jo okoli prstov, na koncu jo vtaknem med zobe in vlačim po ustih.

»Baje si dobila ena pri slovenščini,« reče oče votlo in negibno zre predse.

»Saj bom popravila,« boječe odgovorim. Kot kakšen nedonošen otrok. Sama sebi grem na živce.

»To se sploh ne bi smelo zgoditi. Imaš še kje drugje težave?«

»Ne, drugje je vse ok. Samo ta profesor ...«

Grobo me prekine. »Ne išči izgovorov. Če misliš zabluziti v srednji šoli, ti ne bo pomagal noben izgovor, verjemi mi.«

»Pa saj ne ...« Čutim, da mi silijo solze v oči. Kakšna trapa!

»Čisto taka si kot jaz. Takoj, ko se moraš za nekaj potruditi, te vse skupaj mine. Ne ljubi se ti truditi ...« Utihne, ko vidi, da mi po licih polzijo debele solze. Naprej se voziva v tišini.

Tako zelo sem jezna nase. Ne znam mu povedati vsega tistega, kar si zasluži slišati. Da me je zavrgel. Da se nima nobene pravice vtikati v moje življenje, ker me sploh ne pozna, ker ga nikoli ni tu, ker mu je popolnoma vseeno. Reči bi mu morala, da je prasec, ker naju je z mamom zapustil, zbežal iz lastnega doma, lastne družine in si raje ustvaril novo, ker midve očitno nisva bili dovolj dobri. Pa ne morem. Sedim tam, vlečem vrvico na kapuci, se brezvezno cmerim in ne znam ziniti niti ene same besede.

Zdi se mi, da je v avtu neznansko malo prostora. Mogoče bodo zdaj zdaj počila okna in ne bova več obsojena na to obupno vožnjo. Nisem je hotel spraviti v jok. Pozabil sem, kaj sem ji sploh hotel povedati. Zdaj se počutim samo še kot ta zadnji gnoj. A ne razume, da ji

hočem samo dobro? Da nočem, da konča kot jaz? Ker je sposobna toliko več.

Stisnem volan, da moji členki pobelijo. Moja lastna hči mi je tujka. Sovraži me. Ko me pogleda, me gleda z očmi njene mame in mi očita za obe naenkrat in vsi ti očitki se ne samo seštejejo, ampak potencirajo v ogromno besno lokomotivo, ki mi dirja naravnost v obraz. Nikoli mi ne bosta odpustili. Včasih se mi zdi, da obstajata zato, da me trpinčita. Nočeta razumeti, da se ljudje pač spremenijo.

V vsaki njeni solzi, v njenem pogledu, obrnjenem stran od mene, v njenem oklepanju kljuke na vratih, v vsaki njeni gesti čutim prezir. Zamerim ji njeno tišino. Njeno trmo. Njeno nerazumevanje in kljubovalnost. Zamerim ji, ker mi hoče dokazati, da sem slab človek, da je nimam več rad. Zamerim njej, ker zameri meni, in zamerim sebi, ker zamerim njej, in avto škripa pod težo vseh teh zamer.

MAJ

Sključeno sedim na stopnicah, čevlji me žulijo na peti in od teh prekletih visokih pet me pečejo podplati še zdaj, ko končno ne stojim več. Popolnoma vseeno mi je, da večina moje elegantne obleke leži na tleh in da se na temno modro svetleče blago lepijo smeti in umazanija. Oklepam se mobilnega telefona in si ga tiščim k ušesu, kot da bo drugače pobegnil. Na drugi strani leno zvoni. PIP. Ugotovim, da je postalo hladno. PIP. Med dvema piskoma traja cela večnost. PIP. Včasih ni zvonilo tako počasi. PIP. Pomislim, kako telefonski signal poskakuje po zraku. PIP. Ne morem verjeti, da je pozabil. PIP. Mogoče se mu je pa kaj zgodilo. PIP. Ja, pa kaj še! Najbrž ima preveč dela s svojo lahkoživo ljubico in tistim junim pankrtom. PIP. Znorela bom! PIP. Fak!

Umaknem telefon z ušesa in nekaj trenutkov upajoče strmim v ekran. Potem prekinem klic, natipkam sporočilo, pritisnem pošlji in spustim telefon, da zamolklo prileti na stopnico. Prisežem si, da je to zadnjič. Da ga ne bom nikoli več čakala, nikoli več upala, da si bo vzel trenutek časa, ali se pretvarjala, da nimam popolnoma ničvrednega očeta. Poloti se me silna želja, da bi nekaj razbila. Da bi vpila. Preklinjala. Tekla po ulici, dokler mi ne odpovejo noge. Ampak ničesar ni za razbiti, nikogar, da bi nanj vpila, in v osemcentimetrskih petah si bom najprej zlomila gleženj. Zato pogoltnem cmok, ki se mi je nabral v grlu, in se poberem s stopnic.

Zrak v lokalu je zakajen in zatohel. Igra neka komercialna radio postaja, nad šankom se na televiziji prenaša nogometna tekma. Tudi sanja se mi ne, kdo igra. Miza pred mano je založena s temno zelenimi steklenicami piva in polnimi pepelniki. Težko razmišljam. Počutim se počasnega in meglenega kot cigaretni dim, ki se vali pod strop. V bistvu sploh ne razmišljam. Zato sem tudi prišel sem. Okoli mene se vsi zarežijo. Ne poslušam jih, zato ne vem, kaj je smešno. Čutim, kako mi v žepu zavibrira telefon. Najprej naredim tri dolge požirke direktno iz flaše, šele potem ga izvlečem na plano. *17 sporočil*, se izpiše na ekranu.

Dragi, kje si?

Tvoj sinček hoče, da mu prideš povedat pravljico za lahko noč ...

Ura je že 11, sem ga dala sama spat.

Misliš kaj priti domov?

A ga slučajno spet piješ?

A si ti normalen? Že 5 ur te ni domov, ti se pa niti ne oglasiš. A se misliš ves čas tako obnašati? Pa saj nisi najstnik! A resno misliš, da bom sama doma z otrokom, medtem ko se ti goniš naokoli, in ti bom prala in kuhala in nikoli nič rekla?!

Prisežem, če ne misliš ničesar spremeniti, se bo stvar med nama končala še slabše, kot se je v tvojem prejšnjem zakonu!

Dovolj te imam. Če se takoj ne prikažeš doma ...

Zavijem z očmi in nagnem steklenico. Nekdo me vpraša, kaj je, odvrnem, da mi baba teži. Zareži se in mi reče, da je z ženami vedno tako, pa naj bodo starejše ali mlajše. Najprej so angeli in gledajo s tabo fuzbal in ti odpirajo pivo in čisto vsak večer ti rade volje dajo, potem jih pa pripelješ domov in postanejo navadne zmajevke, ki ti serjejo po glavi. Zamrmram, ostali se spet zarežijo. Zdi se mi, da nekje globoko v sebi čutim, kaj se dogaja, ampak vse je zakopano pregloboko pod mojo otopelost, da bi zares karkoli čutil. *Ti bežiš*, mi iz podzavesti govori glas moje matere, *ti vedno bežiš in se uničuješ*. Še en požirek piva in spet v rokah držim telefon, kot da še nimam dovolj.

Si že blizu? Čakam te zunaj na parkirišču.

Morala sem iti not, ker se že začenja. Kar noter pridi. Smo za mizo 13, imamo stol zate.

Oči, zakaj ne dvigneš telefona?

Halo?

A nameravaš sploh priti?

Skrbi me, a je vse v redu?

Lahko bi vsaj sporočil, da te ne bo ...

Očitno se ti zdi matura lastne hčere nepomembna.

Še telefona ne misliš dvigniti?

Veš kaj, *JEBI SE!*

»Pizda!« bevsknem pri sebi. Pizda, pizda, pizda! Kreten! Katerega smo? Kako sem lahko pozabil! Pogledam na uro. Dvajset čez polnoč. Začnem tipati po žepih. Ne vem, kje imam ključe. Pizda, saj ne vem niti, kje imam avto. Na mizo vržem bankovec za dvajset evrov in se odmajam iz lokala. Cikcakam po ulici in v imeniku iščem pravo številko. Pogled se mi megli, vse se ziba in nisem siguren, ali mogoče ne hodim po cesti namesto po pločniku. Najdem pravo ime. Pritisnem kliči in čakam. PIP. PIP. Gotovo je še budna. PIP. Opravičil se bom. PIP. Priznal, da sem idiot, da sem imel katastrofalen dan in pozabil na datum. PIP. Rekel bom, da ni izgovorov, da mi je grozno žal. PIP. Pizda! PIP. PIP. PIP. PIP ...

AVGUST

Nemirno se prestopam po dnevni sobi. Vedno znova prebiram sporočilo. *Prideš v petek na kosilo in torto? Ta mali ima rojstni dan in vsi si te želimo videti. Zelo bi te bili veseli. Sporoči, oči.*

Že par let nisva zares govorila. Najina komunikacija se je skrčila na nekaj občasnih telefonskih sporočil, predvsem na njegova vabila in moje odrezave zavrnitve. Ne vem, zakaj me je ravno to sporočilo spravilo iz tira. Mogoče, ker se mi zdi, da mi z vsakim dnem bolj očita mojo zadržanost. Ker mi je zdaj že mama začela ponavljati, naj ne bom trmasta, da je vendarle moj oče. Meni pa se še vedno zdi, da je moja jeza upravičena. Vsaj vztrajno se prepričujem, da je. Mogoče sem starejša. In baje bolj odrasla. Ampak to ne pomeni, da je vse, kar je zajebal, kar naenkrat postalo samo majhna nesreča. Očitno sem socialno neprilagojena. Ker ne znam pozabiti starih zamer. Ker se kujam. Ker se nočem obnašati, kot da je vse v najlepšem redu, kot da moja družina ni sesuta. Ker nočem igrati te njihove preklete šarade!

Nejevoljno prhnem. Sovražim to svojo negotovost. To hromeče sovraštvo, ki ga čutim. Po eni strani se ga želim znebiti, da bi lahko končno čutila še kaj drugega in bila mogoče klišejsko srečna. A spet po drugi strani se svoje jeze krčevito oklepam, ker še vedno upam, da se bo nekoč nekdo spomnil, da si zaslužim odškodnino. Najhuje pri vsem skupaj pa je, da se popolnoma zavedam, kako zelo sem uničena, in hkrati nimam pojma, kako naj si pomagam. *Pizda si otročja*, pomislim in še vedno neodločno strmim v ekran.

Navadil sem se pogovarjati s steno. Mogoče to pomeni, da sem končno star. Praznino, ki jo je pustila moja hči, sem zapolnil s spomini in očitki in občasnimi sporočili brez odgovora. V njeni tišini sem si ustvaril svoj dialog. Izmišljujem si odgovore. V glavi preigravam scenarije. Če je jutro, si predstavljam, kako pije kavo v veliki skodelici in z malo mleka. Če je toplo jesensko popoldne, sem prepričan, da sedi s prijatelji v nekem baru v mestu in je dobre volje. Zvečer si gotovo obuje debele nogavice, prižge film, dramo ali pa nekaj akcijskega, če se ji ne ljubi misliti, in se zvije na kavč. Najbrž zraven nekoga, ki jo ima rad, upam da. Navadil sem se, da je ni. Kot se amputiranec navadi na umetni ud.

Preseneti me, ko zapiska telefon. *Nimam časa*. To je vse. Devet črk in ena pika. Zaskeli me po celem telesu. Ugotovim, da je tišina, čeprav se je tako težko navadiš, očitno lahko še najbolj dobrodošla. Nič me ni še nikoli bolelo tako zelo kot to spoznanje.

APRIL

Gledam, kako se Maksove noge divje vrtičnijo po zraku. Smeji se in vpije hkrati. Zdi se mi, da vmes sploh ne diha. Potem se njegovo gibanje upočasni, centrifugalna sila popusti in gravitacija ga spet prilepi na tla.

»Še, dedi! Še enkrat!« zahteva.

»Fuf, težak si, Maksi.«

»Maks, pusti dedija na miru, da si odpočije,« rečem. Dedi. Zdaj ga vsi kličemo tako. Že leta ga nisem poklicala oči. V tem trenutku se mi to prvič zazdi čudno. Kot da sva si postala nekaj popolnoma drugega kakor oče in hči. Nekaj, za kar ne obstaja beseda.

»Tvoja mami je tudi rada letela, ko je bila majhna,« reče oče in sede na bel plastični stol. Opazim, da to stori počasneje kot nekoč.

»V vrtcu razlaga, da je njegov dedi pilot. Vzgojiteljici je zadnjič rekel, da sta čisto sama odletela na Jamajko nabirat banane. Ni mu ravno verjela, zato je naslednji dan doma zapakiral tri banane v nahrbtnik, ne da bi midva z Leonom sploh opazila, in ji jih prinesel pokazat kot dokaz.«

Oče se zasmeji. »Neverjetno domišljijo ima.«

Pokimam, potem obsediva v tišini in opazujeva Maksa, kako brca žogo po dvorišču. Ko tako ostaneva sama, ko naju nihče ne gleda in se oba prenehava pretvarjati, začutim, koliko storjenega in nestorjenega, izrečenega in neizrečenega tiči med nama. Včasih čutim, kako naju tišči narazen, in obžalujem, kako sva vedno storila napačne stvari ob napačnem času. Ali pa vsaj nisva nikoli storila pravih. Še vedno je nekje v meni tista otroška jeza, a zelo malo je je ostalo. Zamenjalo jo je sprijaznjenje in mogoče celo sprejemanje. Utrujeno in otožno sprejemanje vsega, kar se je zgodilo, in tega, da ne bo za nazaj nikoli nič drugače. Lažje je živeti, ko se nehaš krčevito upirati. Končno se spočiješ.

Ozrem se k očetu, k njegovemu postaranemu obrazu. Zdaj se mi zdi, da lahko otrok pretrpi marsikaj, a najhuje je, ko se mu sesuje junaška podoba njegovih staršev, ko ugotovi, da se tudi oni bojijo in delajo velike napake, da ga ne morejo za vedno obvarovati, da ga lahko pripravijo do letenja, samo dokler ne tehta preveč. Strašljivo je, ko ugotoviš, da se tvoji starši starajo, postajajo vedno šibkejši in lahko lomljivi, da bodo enkrat umrli in da se bo tudi tebi zgodilo isto, da te bo lasten otrok prerastel in ostal boš popolnoma brez moči.

Ne vem, če bom lahko kdaj zares odpustila. Težko prenašam moralistične nauke, ki mi jih tlačijo v grlo. Ampak morda pa vendarle zdaj bolje razumem.

»Kako pa to, da Leon ni prišel z vama?« vprašam, da ne izpade, kot da se oče in hči nimata o čem pogovarjati.

»Danes je moral ostati malo dlje v službi,« odvrne, »zdaj ga kar nekaj časa ne bo.«

»Saj res, kam si že rekla, da greste?«

»K Herkulu!« zavriska Maks. Nasmehnem se njegovemu iskrenemu navdušenju.

»V Grčijo gremo, ja,« reče in tudi v njenem glasu čutim iskreno navdušenje, čeprav ga dobro skriva. »Odločili smo se, da bomo šli kar z avtom in imeli pravo potovanje čez Balkan. Maks je že čisto vznemirjen, ker mu je Leon obljubil šotorjenje in taborni ogenj in kdove kaj še.«

»Čoln! Oči je rekel, da se bomo vozili s čolnom,« se spet oglasi Maks.

»Seveda, kako sem lahko pozabila na čoln!« se nasmehne.

»To bodo enkratne počitnice,« pripomnim.

»Ja, vsi se že veselimo,« reče in zazdi se mi, da slišim očitek. *Ti me nisi nikoli peljal na takšne počitnice.* Ampak mogoče se spet oglašča samo moja ostarela slaba vest.

»Veš, Martina, vesel sem zate. Ustvarila si si čudovito življenje,« rečem. Pogleda me s hvaležnimi očmi. Tako redko sem ji znal pokazati, kako ponosen sem nanjo, povedati pa sploh nikoli. To je bila samo ena od mojih napak. Človek mogoče rad misli, da večina napak ni dokončnih, da si skoraj vedno zaslužimo odpuščanje. Ampak tudi če si ga, pozabimo, da se naše napake ne izbrišejo, ampak ustvarijo prizmo, skozi katero nas od takrat naprej opazujejo. To vidim pri Martini. Vse moje napake so še vedno tam in lebdiyo naokoli. Včasih prevladajo in na njenem obrazu lahko vidim vsak očitek posebej. Spet drugič se umaknejo kot oblaki po nevihti in za nekaj časa me vidi kot očeta, kakršen bi moral biti.

»Pridi, Maks, počasi bo treba domov,« reče in me strese iz mojega razmišljanja.

Pred vhodnimi vrati objamem oba naenkrat.

»Adiiiiiiiijo deeeeedi.« Maks mi pomaha, medtem ko mama zapenja njegov varnostni pas.

»Adijo, mali!« mu pomaham nazaj.

»Lepo se imej, oči. Se vidimo kmalu,« reče, preden sede za volan. V tem trenutku me gleda iz vseh zornih kotov. V tem trenutku obstajajo vsi moji spodrsaljaji in vse, kar sem kdaj storil prav. Nobenih idealov, nobenih zamer. Samo ona in jaz, dva človeka, ki ne moreva iz lastne kože. In prvič se mi zazdi, da je prav, da oba molčiva.

Na kratko pokimam in Martina se komaj opazno nasmehne. Zaropota motor in preden avto zavije z dovoza, bolj sebi kot njej rečem samo še: »Varno vozi.«

Sobivanja

Marta Merkač

Dodatna nagrada

Ko v iskanju pozabe
tovorim večgeneracijska bremena ...

Ko je sij lune moj zglavnik
in je Nirvana obmejna dežela ...

Ko je razum razsuta solnica
in so vreče upanja prazne ...

Še vedno
na poti družin
konzumiram
zasoljena sobivanja ...

Minister Gregor pa nič!

Martin Krpan

Egon Rettal

Knjižna nagrada

V beli Ljubljani je bilo ozračje že cel dan napeto. Že odkar se je zdanilo, so po nebu postopali čemerni temno modri oblaki, ozon v zraku pa je napovedoval skorajšnjo nevihto, ki je kar ni hotelo biti. Nič drugače ni bilo tega zgodnjega avgustovskega popoldneva niti v uradu predsednika na Erjavčevi, kjer je tajnica Nataša že nestrpno gledala na uro.

Vtem so se odprla vrata v njeno pisarno in skozi je vsa prepotena, zasopla in blago kisle volje pogledala poštarica Marta.

»Pa kje si ti, miška,« jo je napol šaljivo, napol zares ogovorila Nataša. »Borut me je danes že navsezgodaj začel sekirati okrog nekega paketa v zvezi s prihajajočim Trumpovim obiskom, pošte pa kar ni in ni hotelo biti,« se je pridušala. »Ko bi ti vedela, kako naporen zna biti ta tip ...«

»Oprosti, ampak ne verjamem, da je kombinacija menstruacije in avgustovske sopare kdaj komu prav dobro dela,« je odsitnarila Marta. Punci sta se skozi in navkljub sprva le poklicnemu odnosu precej spoprijateljili, zato se ji ni zdelo, da bi morala pred Natašo količkaj brzdati svoj dodobra nabrušeni jezik. »Kar pa se Boruta tiče ... mogoče bi se moral po vseh teh drsalnih revijah, kidanju gnoja in drugih PR vratolomijah poskusiti še kot poštar, pa bi mu bilo kot izrazito empatičnemu človeku ljudstva takoj jasno vse, razen menstruacije. Pa še za to nisem čisto prepričana.«

V predstavah slehernika poštarice običajno niso ravno arhetip elokventnosti in verjetno je to eno redkih splošno sprejetih prepričanj, ki običajno drži. Ampak Marta je bila izjema, ki potrjuje pravilo.

Usoda ji je namenila dokaj slabe karte. Po zgodnjem otroštvu, ki ga je preživela na Vrh pri Sv. Trojici, se je družina preselila v Sevnico, kjer je bila Marta prisiljena v iskanje novih prijateljev in tovarišev za igro. Kar ji je bilo kot molčečemu in razmišljujočemu otroku še toliko težje. A šolo je vselej izdelovala z odliko, zato je bila gimnazija logičen naslednji korak. Doma so po dolgem načrtnem varčevanju zbrali dovolj denarja, da se je lahko najprej vozila v Krško, nato pa se preselila v Ljubljano in s precejšnjo težavo magistrirala iz primerjalne književnosti. Pa težava ni bila v Martinih pomanjkljivih intelektualnih kapacitetah, temveč finančna, saj je konec tretjega letnika oba starša izgubila v prometni nesreči. Kljub magisteriju *cum laude* za resnejše iskanje službe ni imela časa. Jesti in plačevati najemnino je bilo treba nemudoma, ne šele po uspešnem iskanju službe, kakršne bi si želela, zato ni imela kaj veliko izbire; morala je najti vir zaslužka, in to hitro. Zaposlila se je kot poštarica.

Martina najboljša leta so nato hitro odbrzela mimo, z njimi pa tudi priložnost za pisanje zgodovinskih romanov, prevajanje leposlovja ali kakršnokoli drugo delo v zvezi s knjigami, ki si ga je vso mladost tolikanj želela. Po poroki z dobrodušnim bosanskim zidarjem Alijo, rojstvu njunega edinega sina in ločitvi je bila zdaj, pri 47 letih, na istem kot pred skoraj četrt stoletja. Le letnica na koledarju in številka na tehtnici sta se spremenili. Žal obe v isto smer.

»Tukaj imaš,« je rekla in izpraznila še preostanek današnje vsebine svoje torbe na Natašino mizo. »Si za en drink po službi? Čolnarna?«

Nataša je hotela nekaj dodati Martini prejšnji verbalni akrobaciji, a si je pametno premislila. »Prav, ob štirih bom tam. Pa tole pismo prosim še oddaj,« je dodala in ji ga porinila v roke. »Zmenjeno,« je zažgoleda Marta in se odpravila novim delovnim zmagam naproti.

Stopila je iz zgradbe, se zavihtela na svojega krpana, ta rumeni otoček sreče v sivini njene sicer dolgočasne službe, ter odbrzela proti zadnjemu poštnemu nabiralniku, s katerim se je imela ta dan namen srečati. Najprej torej do konca Prešernove, nato pa proti dispečerskemu centru na Viču.

MELANIJINE SREČKE

Kolesarjenje ji je vselej pomenilo nekakšno meditacijo in tudi ta mračni, soparni torek sprva ni bilo nič drugače. A ko je nazaj grede prikolesarila mimo ameriške ambasade, ji je drobec informacije, ki ji ga je nekaj minut nazaj navrgla Nataša, utrnil idejo, ki bi ji nemara lahko pomagala spremeniti vsaj prihodnost. Maestralna trma, ki jo je krasila (ali kazila, mnenja o tem so bila precej deljena), se kljub vsemu ni mogla meriti z zagamano odločenostjo časa, da ostane pri svoji linearnosti.

Melanija Trump, née Knavs. Nekdanja sošolka iz Sevnice, zdaj prva dama ZDA. Resda je dodobra razočarala z izbiro moža, v danem trenutku zgolj premožne karikature s spomenikom neznanemu piščancu na glavi, zdaj pa nič manj kot predsednika ZDA, ampak Melanija je od nekdanj znala poskrbeti za svojo (resda seksi) rit. Marta se je spomnila časov, ko so po pouku skupaj z nekaterimi sošolci prenekaterikrat zavili do bližnjega kioska, kjer so prodajali srečke hitre loterije. Zaloga srečk v ne ravno kozmopolitski Sevnici je bila seveda omejena in druge sošolke so ji hitro povedale, da je Melanija bojda prišla do ugotovitve, da z nakupom celotne zaloge in majhno premijo pri prodaji z igrami na srečo blago zasvojenim sošolcem zasluži več kot z »butičnim« kupovanjem srečk, predvsem pa z večjo gotovostjo.

Kmalu zatem se ji je Melanija na hitro prikupila, ker ji je po nekaj mesecih postopnega zbliževanja in skupnih deklinških dogodivščin ponudila »službo« neuradne prekupevalke s srečkami, kar je Marto pripeljalo do prenekater materialne izpolnitve, ki bi ji bila sicer nedosegljiva. Je pa res, da Marta brez Melanije ne bi niti poznala večine svojih – po izpolnitvi hlepečih – materialističnih lukenj.

A kljub gmotnemu pomanjkanju to niso bile tiste najpomembnejše luknje v njenem

življenju.

Vse od konca svoje akademske kariere je namreč hlepela po intelektualni izpolnitvi, ki ji je niso mogli ponuditi ne mož, ne služba, ne dobesedno na tisoče prebranih knjig; izpolnitvi, ki jo je narekovala njena narava pripovedovalke. In po 40. rojstnem dnevu jo je vse to še bolj tiščalo, kar je počasi, a zanesljivo pripeljalo tako do ločitve kot do nezadovoljstva s službo. Ambicija: napisati knjigo, najraje neko zgodovinsko fikcijo, kjer bi lahko prišla do izraza njena načitanost, ki bi si v tekstu neprenehoma podajala roko s svojiskim smislom za humor in bogato domišljijo. Rada je imela takšne knjige, rada je imela zgodovino in rada se je smejala.

Le da je zadnje čase brala čedalje več, smejala pa se je vse redkeje.

Melanija bi ji zdaj lahko omogočila tudi kaj več kot le preprodajanje srečk v Sevnici ... če bi le lahko nekako stopila v stik z njo.

MARTINA IDEJA

Marta je ravno vsa dišeča in sveža izpod tuša zaklenila svojega krpana, ko je začel padati dolgo pričakovani dež. Od varnega zavetja čolnarne jo je na srečo ločilo le nekaj metrov. Ko je vstopila, z iskanjem ravno tako samske Nataše ni imela kaj posebno težkega dela, saj je ta zavzela precej očitni strateški položaj z razgledom na vstopajoče perspektivne pripadnike nasprotnega spola in ga že tudi s pridom izkoriščala.

Dokaz, da služba v diplomaciji ne spremeni osnovnih instinktov posameznika, je prešinilo Marto. »Hoj, mačka,« je pozdravila in se udobno namestila. »Te že kaj bolijo oči?«

»Jih še ne matram,« se je očitno zlagala Nataša, »se morajo še kanček odpočiti od bleščave lepote mojega vrlega šefa. Sicer pa ja, malenkost, ni se mi treba zahvaljevati,« je rekla in ji ponudila kuverto. Marta jo je odprla in v njej našla vabilo na sprejem, kar ni bilo nič kaj neobičajnega. Nataša ji je nemalokrat uredila kaj podobnega; pred kratkim se je na sprejemu ob podelitvi odlikovanj zapletla v dolgo in zanimivo debato z enim od ameriških marincev, ki so sredi Atlantika reševali poškodovanega slovenskega mornarja, a žal iz tega ni bilo nič, ker se je moral še isti dan vrniti v bazo. Tokrat je bilo drugače. Sprejem bo državni protokol organiziral ob bližajočem se obisku ameriškega predsednika v Sloveniji.

»Pa nikomur ne povej,« je zarotniško zašepetala Nataša. »Zaenkrat se načeloma še ne ve, da model sploh pride.« Razen če ni seveda sam komu povedal, je cinično pomislila Marta. Nemudoma zatem jo je prešinilo, da bi si morala izmisliti kako dobro obliko mentalnega flagelantstva, s katero bi se lahko učinkovito kaznovala. Take kisle misli v trenutku, ko dobra volja Erinij ne bi mogla biti bolj očitna. Kljub vsemu so ji namenile tudi nekaj dobrega, četudi z zamudo.

»Ok, ne bom. Ampak čeprav ne gre za državne interese, mi obljubi, da boš tudi ti popolnoma tiho o vsem, kar ti bom povedala ... obljubiš?« Japajade, je pomislila, ampak je bilo že prepozno. Razen tega je potrebovala Natašino pomoč.

»Uuuuu skrivnostnost, mi lajk,« je zapredla Nataša in si nadela izraz, ki naj bi ustrezal

skorajda samostanskemu nagnjenju k molčečnosti.

»Torej ... pošto raznašam že od časov, ko še ni bilo interneta in mobilnih telefonov. Človek se ob tem zamisli. In če pustim ob strani floskule o čedalje manj pomembnem poslanstvu pošte kot storitve, kitajskih in drugih sranj, ki jih moram prodajati in s tem izpolnjevati nekakšne kvote, zoprne stranke ter dejstvo, da sem zaradi propadlega zakona in slabe komunikacije s svojim zagamanim moškim potomcem na čustvenem nivoju dokaj sesuta, bi se človeku zdelo, da ostane le malo stvari, ki bi jih sploh še lahko naštela,« je v enem dahu izstrelila Marta. »Ampak vse to, kolikor se čudno sliši, niti ni tako zelo pomembno ali hudo. Glavni vzrok moje tečnosti in latentnega nelagodja, ki me intenzivno obhaja tam nekje od začetka prejšnjega desetletja, je občutek, da mi čas polzi iz rok. Da v življenju še nisem dosegla svojega cilja. Kaj dosegla, do zdajle ga nisem niti jasno poznala. Moram si urediti existenco. Pa ne zato, da se bom lahko mirno zapenzionirala, ampak hočem doseči svoje. Knjigo na Timesovem seznamu najbolje prodajanega leposlovja. In to bom dosegla s pomočjo moje bivše sošolke Melanije Trump.«

Natašine oči so se povečale za faktor 3 in v kombinaciji z nekolikanj neposrečeno frizuro zelo prispevale k njenemu trenutno hidrocefaličnemu videzu. »WTF???? Melanija je bila tvoja sošolka?«

»Ja. In to ni najbolj bistven del mojega monologa,« je z rahlo zagrenjenim glasom pripomnila Marta, ki je bila vele mojster indirektnega vzbujanja občutkov krivde. »Kakorkoli že, na sprejemu moram nekako priti do petih minut na samem z njo. Kolikor spremljam medije in pozornost, ki ji jo namenja Donald, to ne bi smelo biti ravno grozovito težko?«

»Res je kitajski racman,« je kriptično povzela Nataša.

»Kitajski racman?« je vprašala Marta in nehote zašla na stransko pot pogovora, čeprav bi se skozi Natašino verbalno džunglo najraje prebila s svojo verbalno mačeto.

»Chu-duck.«

»Aha. Ok. No, v glavnem, pet minut s simpatično preklo, da ugotovim, kakšno uslugo lahko naredim njej ali Donaldu ... uslugo, ki bi mi odprla vrata do kake sinekure. Vse od inavguracije naprej ni videti, da bi s temi kaj zelo varčeval.«

»'Imam zviti načrt,' bi na tvojem mestu rekel Baldrick,« je z razbijanjem razpoloženjskega ledu spet poskusila Nataša.

»Haha,« se je malo na silo zahajljala Marta. »Zviti načrt je takle: pod točko a) ugotoviti, kaj tišči enega, drugega ali oba in b) to nekako urediti na silno zadovoljstvo vseh vpletenih.«

»To ti lahko pa kar jaz povem,« je vsa sijoča rekla Nataša. »Najprej osnove. Donald prihaja zato, ker je prepričan, da bi vse članice zveze NATO – razen, jasno, ZDA – morale v proračun prispevati večji delež. O tem se bo pogovarjal tako s predsednikom kot s premierjem, ampak ključna informacija sledi. Tip je brez kondicije. Razen sedenja je

njegova najbolj gibanju podobna dejavnost igranje golfa, ampak seveda nima ne časa ne volje, da bi se zdaj pri 70+ posvetil kakšni zoprni rekreaciji ali bognedaj športu. Torej, išče neke sorte kamen rekreativne modrosti. Če imaš dobro idejo v zvezi s tem, si na konju.«

»Na konju!!!!« je vzkliknila Marta, da jo je Nataša kar debelo pogledala. »Nataša, to je bilo genialno!«

»Se mi je ves čas zdelo. Ampak zdaj mi je malo nerodno, ker ne vem, zakaj že?« »Zakaj se gospod Donald ne bi od luknje do luknje vozil na kolesu?«

»Imaš prav,« je rekla Nataša in zvlekla Marto še globlje v tolmune svojih nekoherentnih pogovorov.

BORUTOVE HLAČE

Napočil je dan sprejema. V vili Podrožnik je bilo vse pripravljeno že nekaj ur prej. Kanapeji so se že smehljali z zloščenih pladnjev, pijača se je hladila, domači kruhki so se stiskali v poudarjeno rustikalnih pletenih košarah in čakali na diplomatske in ostale zobe, ki bodo čez četrto uro zagrizli vanje.

Natakarji, varnostniki in ljudje iz protokola so nervozno postopali naokrog. Ameriška delegacija naj bi prispela čez 10 minut, skoraj vsi ostali povabljeni pa so se lačni že dobre pol ure svaljkali med tokrat bolj ali manj spregledanimi slikami Riharda Jakopiča in Božidarja Jakca. Kot se namreč velikokrat primeri med takšnimi dogodki, je tudi tokrat večina gostov v nizkem štartu zgolj prežala na polne pladnje. Nekateri, med njimi enkrat za spremembo tudi Marta, pa so se sprehajali po dostopnih predelih vile in razmišljali o tem, kako bodo kar najbolje opravili svojo nalogo.

»Si že ugotovila, kako boš prišla do svojih 5 minut slave?« je iz ozadja Marto malce presenetila Nataša. »Samo to te prosim, da se poskusiš izogniti kakemu diplomatskemu incidentu.«

Marta je ni počastila z odgovorom, saj je ravno premlevala scenarij št. 17 svojega pogovora z Melanijo. Zavila je okrog vogala – in se zaletela v predsednika Pahorja, ki je zanosno stopal po hodniku. Ob trku se je Martin zelo nesrečno pozicionirani kozarec češnjevega soka pretvoril v grd madež na intimnih predelih predsedniških hlač in vsem prisotnim, predvsem pa Marti, je zastal dih.

»Joj, gospa, tako zelo mi je žal,« je nepričakovano razbil led predsednik in hkrati odstranil še zadnje ivje z atmosfere v predsobi. »Res bi moral biti pozoren na to, kod hodim, ampak sem ravno razmišljal o občinskem prazniku, ki se ga moram udeležiti v petek. Hudimana, tele hlače imam najrajši, upam, da bodo do petka suhe!«

Marta je bila frapirana.

Skozi Natašine zgodbe si je zgradila podobo predsednika kot precejšnjega tečnobca, dogodek s packo na predsednikovem mednožju pa ji je to predstavo postavil na glavo. Zdaj je morala nekaj reči. V nasprotju s pričakovanji nekaj iskreno prijaznega.

Poskus nečesa iskreno prijaznega se ji je precej sfižil: »Kam pa ste namenjeni v petek?«

»V Sveto Trojico v Slovenskih Goricah, na neko občinsko proslavo. Mislim, da se še nisva spoznala, ga. ...?«

»Marta. Marta Šabanović.«

»Me veseli, da sva se spoznala, ga. Marta. Mojih hlač pa ne tako zelo, zato moram zdaj kar malo pohiteti,« je spotoma eno žaltavo še razdrl predsednik in z dolgimi, hitrimi koraki krenil proti zaprtemu območju vile, medtem ko so ključni ljudje protokola že organizirali prevoz svežih hlač zanj.

SREČANJE PREDSEDNIKOV

Ameriška delegacija je prispela. Sprejemnica je zavrvela od nenadne dejavnosti vseh prisotnih in kaj kmalu je skozi vrata v spremstvu žene Melanije vstopil 45. predsednik ZDA, Donald Trump. Bržčas je pričakoval, da bo ob vstopu hipoma pokopan vsaj pod kupom nadržkov dam iz protokola, če že ne histeričnih pripadnic širše javnosti, saj je vstopil nasmejan do ušes, nasmeh pa se mu je hitro skrčil na zgolj nujno vljudnostnega.

Moj bog, si je mislila Marta, tole je destilirani nadrealizem. Na misel ji je prišel citat, nastal v bizarni izmenjavi mnenj in/ali žaljivk med ameriškim predsednikom in urednikom revije Vanity Fair, ki mu je Trump zabrusil: »Moji prsti so lepi in dolgi, dobro pa je bilo dokumentirano, da enako velja tudi za druge dele mojega telesa.«

Resda ga zaradi madeža na kočljivem predelu svojih hlač ni nemudoma sprejel predsednik države, kar je gotovo povzročilo dodatno slabo voljo v egocentriku Trumpovega kova, vendar so bile hlače že tu, predsednik pa v njih, kot je Marti minuto prej poročala Nataša.

In res, ravno med ugašanjem slavnega Trumpovega nasmeha je v prostor strumno prikorakal na vse hudo pripravljen predsednik Pahor. Z iztegnjeno desnico je pogumno krenil proti ameriškemu sogovorniku, znanemu po svojem brutalnem stresanju nežnih državnih rok, ter mu segel v dlan. Vedel je, kaj se mu obeta, a je svojo manikirano ročico v pravi diplomatski maniri kljub temu zavestno žrtvoval na oltarju slovenske diplomacije. Donald je roko, kot običajno, pograbil in jo stisnil z vso močjo, ki jo je pri svojih 71 letih še premogel, kar je zadostovalo za to, da je predsedniku Pahorju izza nohtov udarilo nekaj kapelj krvi.

Ob tem samopercipiranem dokazu virilnosti se je Trumpov nasmeh razlezel na vse strani in začetni faux pas slovenske ekipe je bil pozabljen.

DONALDOV PONY

Sprejem je potekal brez večjih zapletov. Sopara zunaj ni jenjala. Marta še vedno ni prišla do Melanije, saj se je zataknila pri postavnem članu ameriške delegacije, s katerim se je pogovarjala, ko jo je za roko pocukala in diskretno vkraj odpeljala Nataša. »Houston, we have a problem. Ravno kar sem izvedela, da bi moral simpatični Donald v dar dobiti novega

Rogovega retro ponyja, ampak je***ega kolesa še kar niso dostavili!« je vidno razburjena hitela razlagati zmedeni Marti, ki je bila z mislimi na pol še vedno s prejšnjim sogovornikom. »Lahko koga pokličeš, da čimprej dobimo to preklemsko kolo?«

»Lahko poskusim, ampak saj veš, jaz sem samo poštarica,« je rekla Marta vtem, ko so ji možgani preklapljali iz paritvenega v lastnoritooskrbni način delovanja. »'Predvsem pa brez panike', je rekel Švejk.«

»Švejk ni poznal ne Pahorja ne Trumpa,« je odsekala Nataša. »Prosim, povprašaj naokrog ... pa hitro. «

Hrabrim pomaga sreča in tole ne more biti drugega kot sreča, je pomislila Marta in kljub svojemu sicer iskrenemu prijateljstvu do Nataše obljubila, da bo preverila, čeprav tega niti približno ni nameravala storiti. V glavi se ji je namreč že izoblikoval novi scenarij osebnostne in finančne rasti, kot temu te dni radi rečejo v reklamah in filmih.

Najprej je treba izračunati, koliko časa je na razpolago. Nato bo hitro skočila domov po kolo. Krpan je na srečo videti povsem nov, saj so ji ga v službi zamenjali pred nekaj tedni, pa tudi Marta je kolo kot prava obsesivno-kompulzivna motenka vsak dan proti večeru ritualno čistila in mazala. Navada, ki se je celo njej sami zdela malo čudna, ampak čez sedem let pride prav vse, še celo čudne navade. Kot se bo nemara izkazalo ravno danes.

Postaviti je torej treba časovne okvire. »Kdaj pa naj bi tvoj vrli šef darilo predal?«

»Kake pol ure pred uradnim koncem sprejema ... čez manj kot dve uri.«

»Akcijska. Te pokličem takoj, ko kaj zvem,« je rekla Marta in se nemudoma odkradla domov. Med hitenjem čez Rožno dolino je strateško počakala sedem minut (sedem je srečna številka) in šele nato poklicala Natašo, da ji pove »slabo« novico.

»Poslušaj, takole na brzino, nihče ne ve, kje je frdamani pony ... imam pa drugo idejo.«

»Izpljuni, hitro!«

»Očitno je bila srž ideje slovenskost, tradicija in uporabnost v kombinaciji s tem, da gre za kolo. No, glede na vse to in na dejstvo, da je Donald kar konkretna obremenitev tako za vago kot za Melanijo, sem se spomnila ravno tako dobre ali pa še boljše rešitve. Poštarski krpan je močan, lep in poln slovenske simbolike ... skratka, adekvatna zamenjava.«

»Ideja je fina, ampak tudi krpana bomo težko dobili v eni uri ...«

»Sem že na poti domov, po svojega, ki sem ga dobila pred par tedni. Še malo ga obrišem, potem pa bom kar z njim prikolesarila nazaj na sprejem.«

»Zmenjeno. Marta, carica si.«

Rečeno, storjeno. Kolo je bilo treba le pripeljati iz kleti, in že je bilo skupaj z Marto in njeno še vedno svečano opravo na poti v Rožno dolino k predsedniku ZDA.

MARTIN KR PAN

Ob prihodu so jo varnostniki čudno merili s pogledi. Očitno jih je Nataša obvestila, da bo prišel nekdo na rumenem kolesu in da se bo temu nekdoju zelo mudilo. Vendar prav tako očitno niso posvečali veliko pozornosti identiteti tega nekdoja na pošarskem kolesu, in verjetnost, da bi to bila izrazito lepo oblečena gospa še ne docela, ampak precej blizu srednjih let, resda ni bila prav velika. A ustavili je na srečo kljub vsemu niso in Marta je švignila naprej.

Nataša jo je že čakala pred vilo. Družbo sta ji delala nihče drug kot Borut, oblečen v sveže hlače in z dvema obližema na prstih, ter Donald, dobro razpoložen s kozarcem terana v roki in z že blago vijoličastimi ustnicami.

»This is absolutely great! The best gift I've yet received as a president! And the charming young lady riding it all the way here to meet me!« je predel Trump in že segal po kolesu, ki ga je Marta na srečo že vnaprej opremila z veliko roza pentljo. Nanjo se je spomnila nekaj ulic nazaj, ko se je peljala mimo cvetličarne, in impulzivnost je v njenih očeh spet pridobila nekaj dodatne veljave. Tudi Trump ji na lepem ni bil tako silno antipatičen. Celo vseč ji je bila njegova impulzivnost, ko se je usedel na kolo in ves vesel odbrzel na vrt za hišo.

»Marta, rešili ste nas. V posledice slabe volje Američanov in implikacij za slovenski obrambni proračun se sploh ne bom spuščal, saj smo se po vaši zaslugi obojemu izognili. Naj vam povem le, da bi bilo katerokoli nadomestno darilo bistveno slabše. In kot pravi Nataša, ideja s kolesom je bila že v štartu vaša. Povejte mi, kaj lahko storim za vas?«

»Lahko bi mi uredili ekskluzivno zastopstvo za krpane v ZDA in oprostitev izvoznih dajatev,« je izstrelila Marta.

»Glede zastopstva ne bo problem, ampak za izvozne dajatve moram pa preveriti, kako je z evropskimi predpisi. Saj veste, te dni ne odločamo sami o vsem ...«

Marta se je predsedniku lepo zahvalila in se odpravila poiskat Melanijo.

Nekega sončnega dopoldneva ...

Milena Miklavčič

Knjižna nagrada

Nekega sončnega dopoldneva sredi maja se mi je prvič zazdelo, da je bilo okoli mene vedno več takšnih, ki niso počeli nič. Praktično nič. Najpogosteje sem jih videl v parku, ko so strmeli predse, brskali po telefonu in žvečili travo.

»Zgube!« bi zinila moja mama in me hkrati očitajoče in žalostno pogledala.

Potem sem v bifeju, kamor sem zahajal na jutranji kapučino, ujel besede, ki so izzvale mojo pozornost. Možak v temno modri obleki, beli srajci in zamolklo sivi kravati je glasno omenjal svojega šefa, ki da je poln izprijene pohote, s pomočjo katere leze v rit tistim, ki so nad njim. Ko mu je nekdo drug, sploh ne vem, kakšen je bil videti, ker mi je kazal hrbet, zastavil bolj vsiljivo vprašanje, je Sivokravatni v vidni zadregi izjavil, da pravzaprav ničesar ne ve. Da so vse skupaj verjetno le čenče in se je po nepotrebnem zagovoril.

Besede o pohoti, ki jih je izrekel, mi niso šle več iz glave. Tehtal sem jih in prelagal iz enega dela možganov v drugega. Tisti, ki so klepetali in se smejali okoli mene, me pri tem sploh niso motili. Bilo mi je, kakor da zunaj ni ne vroče ne mraz. Svet, po katerem sem stopical, je začel dobivati čudaške oblike, ki so tkale v mojem želodcu gnus, zato sem zaprl oči in se trudil, da bi jih odgnal od sebe, kolikor je le mogoče stran.

»Bi še kaj naročili?« me je vljudno zmotila natakara. Nisem ji odgovoril, le odkimal sem. Ošvrknil sem jo s pogledom, zdrsel po njenih skodranih laseh, spetih v čop, in se za hip ustavil v modrih, brezizraznih očeh, ki so se prazno zastrmele skozme. Preklete!

Počasi sem vstal in se med številnimi mizami napotil proti izhodu. Steklена vrata so se samodejno odprla in potem tudi zaprla za menoj.

Znotraj fakultete je bilo vroče. Številni so hiteli po stopnicah gor in dol. Tri dekleta so se hihitala zraven okna v avli. Nenadoma sem zagledal njegove sive lase, ki so bili prijetno razmršeni, kot bi se ravnokar vrnil s teka po peščeni plaži. Ko se je oziral okoli sebe, so ga prepoznali in se mu spoštljivo umikali.

Ustavil se je tik zraven mene, bil je tako blizu, da sem lahko zavohal njegov zadah. Nasmehnil se mi je.

»Pridi, greva na čaj,« mi je namignil z nedvoumno kretnjo. S prsti se je za trenutek dotaknil mojih prsi, toliko, da sem vzdrhtel in se instinktivno umaknil za pol koraka.

Njegova ramena so zgovorno trznila, medtem ko je, ne da bi še kdo drug opazil nemo

govorico telesa, odhitel mimo.

Imelo me je, da bi zalajal za njim: »Spizdi, izgini, da te ne vidim več.« Pa nisem. Vsaj za zdaj še ne.

Bila je vsem znana pot po gozdovih Arboretuma. B. K. je sedel na klopi in se z obema rokama naslanjal na ograjo ter zrl v tolmun. V zraku je bilo čutiti gnilobni vonj po strohneli praproti in po živalskih iztrebkih.

»Prisedi. Nekaj ti moram povedati,« mi je dejal, ne da bi se ozrl.

Utrujen, omamljen od vsega, kar sem že doživel z njim, sem ga ubogal. V istem trenutku sem začutil naval krvi, kajti njegova roka me je zagrabila za mednožje in me stisnila.

Sedela sva čisto tiho, upal sem, da sva, že kako, postala nevidna mimoidočim, ki so občasno prihajali mimo.

Mehka in bleščeča gniloba tega načina življenja me je posrkala v svoj krog že daljnega oktobra 2014.

B. K. me je v predavalnici opazil iz povsem praktičnih razlogov, ki jih ne bi navajal, ker so že tako in tako preveč očitni.

Ko me je nekoč povabil k sebi domov z izgovorom, naj pridem prebirat svoje pesmi njegovi betežni ženi, ki je zaradi multiple skleroze obtičala v postelji, sem bil še ljubko naiven.

»Na tisti mikavni način, ki se mu nisem mogel upreti,« je zardelih lic šepetal B. K., ko me je nemirno in strastno pritisnil ob zid v predsobi ter se s celim telesom naslonil name, medtem ko mi je z nemalo nerodnih poskusov odpenjal poletne kratke hlače.

Bil sem čisto pri miru, počutil sem se kot kip Franceta Prešerna na Tromostovju. Potem ko so njegove dlani potovale po mojem vratu in se spuščale vse nižje, je postalo življenje v trenutku polno ničevosti. Bil sem moker od potu, ko me je še zmeraj daroval na oltarju pohote in brezsramnosti. Tesno se je oklenil bokov, dokler se ni lepota dveh golih teles zlila v eno.

»Žena?« sem v brezupu zašepetal s tresočim glasom, medtem ko mi je sramežljiva rdečica barvala obraz.

»Pusti jo, gluha je.«

Skušal sem se obvladati, zbal sem se, da bi po nerodnosti izrekel kakšno napačno besedo, ki bi B. K. razjezila. Želel sem ga vprašati, če je to, kar se je zgodilo, dovolj, ali moram priti še uradno na izpit. O Ajshilu, Sofokleju, Evripidu ter njihovih sodobnikih in posnemovalcih nisem imel pojma.

Poslovil sem se s sladkim nasmehom na ustnicah, duša pa je poklapano capljala za menoj po strmih stopnicah.

Ponoči sem se nemirno premetaval po postelji. Spal sem le komaj kaj. Že ob prvem svitu so me vrgli pokonci prijatelji, ki so ponoči popivali na Kongresnem trgu. Gol sem stopil k odprtemu oknu in jim pomahal v pozdrav.

Zavedal sem se, da ni bolj kočljivega, kot je razmerje med dvema moškima, zlasti še, če je eden B. K.

Slednji je, tako je kazalo, neznansko užival, ko je od daleč opazoval moje muke.

»Pridi na govorilne ure. Ob pol šestih,« mi je malo pred poldnevom poslal sms. Njegova hoja, ko mi je odprl vrata in me spustil v kabinet, je bila čvrsta, a je vseeno izdajala notranji nemir. Ko se je obrnil k meni, se je povsem nepričakovano nasmehnil. Veselje z nemalo presenečenja se je razlilo tudi po mojem obrazu. Prvič sem si iskreno zaželel, da bi poljubil čvrsta usta, ki so se mi ponujala na doseg roke. A tega nisem storil. Nisem, pa ne vem, zakaj ne.

»Tvoja diplomatska naloga je odlična,« je dejal, ko se je sklonil nad mizo in začel brskati med papirji, nastlanimi po njej.

V zadregi sem skomignil z rameni.

»Martin Krpan se mi je že od nekdaj zdel čisto brez zveze. Robusten kmetavzar, obseden s švercanjem angleške soli. Pha! Resnično, bolj všeč bi mi bil, če bi se z mesarico lotil dunajske gospode! Kapitalistično-imperialistične drhali, mater jim!«

Nikoli še nisem spregovoril toliko stavkov hkrati.

Stopil je k meni, oči so mu žarele kot še nikoli doslej, njegove dlani pa so se roteče ovile okoli mojih bokov.

»Bodi moj Martin Krpan,« je dahnil in me sluzasto polizal po levem ušesu.

V zraku je bilo polno sopare. Po Kongresnem trgu so se sprehajali tujci in rusobradi samotnež me je vabil na sladoled. Odklonil sem, seveda.

Spet in spet sem se spominjal sobe 3 x 4, natrpane s knjigami, in zguljene preproge, ki je požirala vase sunkovite premike klečečega Martina Krpana.

»Da boš molčal, zdaj in na veke!« je hropel in jaz sem mu silovito odgovarjal: »Molčal bom, bom, bom!«

Ponoči sem sanjal strašne sanje. Od daleč se je bližala ogromna čreda podivjanih konj, oblaki drobnega prahu so zakrivali sonce in besneča drhal, ki je jezdila na gladkih hrbtih, je preplavila ljubljanske ulice, sejala smrt in ogenj, možje pa so z ogromnimi kiji razbijali po vratih in grozili z apokalipso preplašenim ljudem, ki so napolnili tlakovana dvorišča.

V sanjah me je popadel bes, vzkipel sem od omamne norosti, ki je razklala srce na dvoje. Zagrabil sem tisto prekleto diplomo, s sunkovitim gibom sem razčetril in razmesaril Martina Krpana in jo zalučal skozi okno.

»Tu jo imate, nesposobneži! Požrite jo, nasitite se z njo!«

Potem sem se v mokroti lastnega potu prebudil in lažje mi je bilo pri duši.

Pri hišnici sem si izposodil vedro in metlo ter natančno počistil tla, stene in vse ostale površine sobe, v kateri sem preživel študentska leta.

»Nas zapuščaš, dragi mladenič?« me je ponižno pobarala, ko sem pod večer ponovno pozvonil na njenih vratih.

Čez kakšen mesec sem se lahkih nog naokrog zaposlil kot hišnik v osnovni šoli z Vrha od Svete Trojice. Za 3,25 evrov na uro.

»Izobrazba?« je zanimalo modrooko referentko.

»Gimnazijski maturant,« sem se mirno zlagal in ji gledal naravnost v oči.

Tam na koncu sveta, bogu za hrbtom, so začele cveteti rože in modro nebo je žarelo v soncu, srne, ki so se pasle na gozdni jasi, pa so z neslišnimi, božanskimi gibi izginile med sklonjenimi vejami hrastov.

Martinček tihotapec

Breda Pugelj Otrin

Knjižna nagrada

LJUDSKA ZA TO STOLETJE

Naš Martinček je bil frajer
prav nikogar se ni bal,
rad je smučal, rad je plaval,
a še rajši knjige bral.

Pa nekoč prebral je knjigo
o junaku iz davnine,
ki je v vrečah tihotapil
sol čez hribe in doline.

»Ta Krpan je prava faca!
Pa še moj soimenjak!
In Brdavska je premagal!
Tudi jaz bom tak junak!«

Že Martin načrte kuje,
a se mu takoj zazdi,

da s soljo ne bo uspeha,
saj se jo povsod dobi.

»Kaj tako je dragoceno,
da kje daleč za gorami,
onkraj rek in onkraj meje
vsakega lahko premami?«

Premišljuje ... pa se spomni:

»Jasno, to je naš zaklad!
Tihotapil bom BESEDE,
Te, ki vsak jih sliši rad.«

Brž poišče lanske zvezke,
kjer več praznih je strani,
jih na lističe razreže
in lepo jih v kup zloži.

Zdaj Martin besede piše,
ki kar same priletijo,
kot da bi težko čakale,
da se na papir spustijo.

Hej! Končano! Zadnji listič
še Martin v vrečo spravi,

poslovi se od domačih
in se kar na pot odpravi.

Bela cesta prek doline
ga pripelje v čudno vas:
moški jezno se držijo,
ženske hlipajo na glas.

Fant začuden se ozira.
»Kaj pa tukaj se godi?«
vpraša starčka, ki ves skrušen
v prazen kokošnjak strmi.

»Kradejo! Vse, kar dobijo!
Zdaj sem bil na vrsti jaz.
Tolpa, hujša od Brdavsca,
vsak dan ropa našo vas.«

»To zdaj moja je priložnost,«
se Martin takoj zave.
»Morda veste,« starčka vpraša,
»kje ta tolpa skriva se?«

»Pravijo, da tam v goščavi.«
z roko stari mož zamahne.

»Pazi se! Baje so strašni!«

A Martin v gozd jo mahne.

Kmalu slasten vonj začuti.

»Nekdo tu piščanca peče ...«

Steče ... tam je sedem fantov ...

»Dober tek, želim,« jim reče.

Vsi poskočijo. »Kaj hočeš?«

Eden krikne: »A si sam?«

»Smrkavec, potegni črto!«

»Ampak vrečo dal boš nam!«

Eden vrečo mu iztrga

in pri priči jo odpre,

ven se vsujejo papirčki ...

razočaran se ozre.

»Kaj?« največji se zadere.

Drugi: »To bi rad prodal?«

»To so gesla!« klikne tretji.

»Zdaj boš vse lepo priznal!«

Bližajo se mu grozeče.

»Saj priznam, da v njih so skrite

najpomembnejše skrivnosti.

Pa kar sami preberite!«

Vsi pobirajo papirčke.

»Tule piše: MAKOV CVET?«

»Glej, na mojem pa: SOČUTJE!«

»Ha-ha, tu pa SLADOLED!«

»DOMOVINA.« »SANJARIJE.«

»RADOVEDNOST.« »LJUBKOVANJE.«

»MAMA.« »VETER.« »DOM.« »PRIJATELJ.«

»TOPLA SOBA.« »SPOŠTOVANJE.«

Ko so zadnji list prebrali,

vse je tiho ... vsi molčijo ...

ta smehlja se ... ta zasmrka ...

vsi pa predse le strmijo.

»Le zakaj smo te besede

kar naenkrat pozabili?«

šepne eden. »Moji starši

so jih večkrat omenili.«

Potlej vstane najstarejši:

»Fantje, ogenj pogasimo!

Kar počeli smo, je noro!

Kar pokradli smo, vrnimo!«

»Mi pa spet domov k družinam,«

reče drugi. »Jaz grem k mami.«

»Jaz prijatelje pogrešam.«

»Tu tako zelo smo sami!«

»Pa adijo, mali tujec,

svoj zaklad pospravi v vrečo

in še drugim ga pokaži,

da še njim prinese srečo!«

Ko Martin domov se vrača,

zadovoljen se zaveda:

bolj kot ostra mesarica

zmagovita je BESEDA.

Konstelacija

Mirjam Gostinčar

Knjižna nagrada

Pritajeno ležimo v temi ogromne polprtične hale, do katere smo se spustili po razmeroma ozkih, vijugastih stopnicah. Vdano razpotegnjeni po podlagah in primerno mlahavi sledimo navodilom. Odeti smo v lahna, prosojna oblačila. »Teža,« tako nam vbijajo v glavo, »je balast.« Se strinjam. Tudi drugi se, nedvomno, zato brez nadaljnega upoštevamo navodila. Nikomur ne pade na pamet, da bi spustil en sam glas. Razen morda meni. V mislih preštevam zbrane, ne naglas. To ni dovoljeno, ne eno ne drugo. Seznam prepovedanih stvari se ves čas nezadržno daljša. Ampak nedovoljeno me draži, tu ni kaj, nedovoljeno predstavlja močan motiv. Podlage pa so po drugi strani tu zato, da bi nam bilo udobno, udobno, kolikor je sploh mogoče. Ne pomnim, da bi mi bilo kdaj res udobno. Še sploh ne tu, v tej temi in ob odvratnem, pritajenem sopenju neznancev, ki me odbija. Misel preudarno pogoltnem. Tisti, ki sodi, je višji od mene.

V tišini čakamo nadaljevanja. Tišina je prvovrstna, tišina je vse. Oči imamo zaprte, od nas zahtevajo, da mižimo. Mižanje je za rajo. Sama veliko raje vidim kot čutim. In čutim neprimerno raje kot govorim. Veliki ni te sorte, nezaslišano zgovoren je, navsezadnje dobi za to plačilo. Mi nimamo te sreče, plačani bomo drugače.

On mora, končno se mi posveti, utrditi naše prepričanje, nas nastaviti v sozvočje z vesoljem. Silnice navaja kot osnovo. Pri tem je sila vztrajen.

Zaenkrat še vedno kljubujem gravitaciji, dobro mi gre od rok. Napenjam mišice, oči, obraz. Vse delčke, ki se jih uspem domisliti ali ki jih zmorem čutiti. Čeprav je otopelost seveda odločilna. Zanj uporabljajo drugo besedo. Njen diametralni pomen. To me ne moti. Od nekdanj vem, da so besede nekaj posebnega. Svet lahko dobesedno postavijo na glavo. Lahko ga tudi zavrtijo. Neredko obstane v času. Včasih zadošča en sam moment.

Veke tiščim skupaj, vendar tako, da lahko vidim. Drugi ne. Napeta sem kot struna, Veliki pa nas v nedogled prepričuje, da smo ubrani tudi z ritmom volje višjega. Pajade. Jaz in akordi! Kljubujem brez besed. Kot vedno. To je moj stav, tudi to je lahko stav, brezhbno mi služi.

Pravzaprav manever ne zahteva nobene posebne spretnosti, vse poteka bolj ali manj mehansko. Narahlo pripreš oči, veke ostanejo rahlo priprte, potem zalebdiš. Popolna predaja je nujna. Šele po njej lahko pride do verižnega poka eksplozij, umetelnih ognjemetov, ki jih bodo ocenjevale druge oči. In druga telesa, s svojimi svetovi vred. Mi bomo zgolj posredniki.

Končno smo pripravljeni. Vsak posebej stopamo k Velikemu, ne obotavljamo se. Na vsakega naveže skrbno določeno mero razstreliva, potem nas enega za drugim pušča na prosto.

Priznam mu, velik je, a ne višji od Najvišjega. Zunaj se dela dan. Pravijo, da bomo omogočili Vstajenje.

Slovenska vojska in traktor, o Martinu pa nič

Milojka B. Komprej

Knjižna nagrada

Jesen je bila in cesto skozi gozd proti vrhu hriba, na katerem stoji cerkev Sv. Trojice, je objemal zlati obok drevesnih debel in krošenj. Deževalo je, kaplje, ki so drsele skozi veje, so udarjale listje, da je poplesavalo pod silo padajoče vode, udarcev, ki so prihajali nezasluženo. Cesta je res bila, kot da pelje skozi zlati tunel, nisem videla konca, nisem videla neba niti tal, nisem videla naprej, vsepovsod zlato valovanje. Kljub temu je bilo enostavno slediti poti, ki je peljala naprej in naprej, prvič sem bila tu, torej se nisem spraševala, ali se bom ali se ne bom izgubila. Gotovo bi se, če ne bi bila to edina cesta, in če jih je bilo več, jih nisem videla.

Naenkrat je iz zatega oboka skočila predme jasa, kar naenkrat se je prikazala, samo malo levo je bilo treba zaviti volan, pa sem se znašla na čistini nizke trave in kamenja, mestoma skoraj skal, v glavnem pa kamnov in kamenčkov, ki so silili s travne preproge.

Še vedno je deževalo, dež je tu na jasi dobil svojo moč, niso ga ovirala drevesa, s polno težo je padal na tla, se odbijal kakšnih deset centimetrov visoko, skoraj se je zdelo, da hoče nazaj v nebo, a mu je zmanjkalo sape in se je nerad razpršil v kamnito morje. Na drugi strani je bilo videti cesto, ki je vodila dalje v hrib. Če sem se malo prej peljala po strmi cesti in se mi je zdelo, da se hrib postavlja pokonci, se je nenadoma zares postavil pravokotno predme. Cesta iz zbite, razmočene zemlje, kamnov in kamenčkov pa v posmeh imenu cesta. Prej drča, a še to je bil milosten naziv.

Še enkrat sem preverila zemljevid, cesta je bila označena kot gozdna cesta, v naravi pa je bila videti kot kamnita bob steza. Z vsake strani so jo označevali v zrak zašiljeni kamni, mestoma jih je zmanjkalo, a se je črta kmalu spet nadaljevala in, kolikor se je videlo skozi dež, peljala nekam navpično v nebo. Sicer so se drevesa razredčila, tunel je izginil, a videno je bilo samo še bolj grozeče. *Naj grem naprej ali obrnem?* je bila glasno izrečena misel, da sem se ob njej neprijetno zdrznila, sicer se velikokrat pogovarjam sama s sabo, a v tišini razmočenega neba se je obesila za uhlje in od tam odzvanjala v votlino v glavi.

Seveda sem zavila v nebo! Jasno in pričakovano. Kot bi me neka sila potegnila v tisti smrtonosni žleb, po katerem je z vrha tekla voda, drla preko kamnov, pronicala v zemljo in se čudila kolesom, ki so se hrabro ali pa bolje rečeno obupano borila proti njej. Trma zna biti pogubna reč, a hkrati vliva pogum in globoko upanje. *Če se temu reče cesta in če se po njej vozijo tudi drugi, se bom tudi jaz.* Sploh nisem dovolila misli, da bi zavila v drugo smer. Da mogoče sploh nisem na pravi cesti, da je mogoče samo pešpot, da ... ko je nekaj počilo, poskočilo, me vrglo pod streho avta in mi izpulilo volan iz rok. Ta je takoj, ko je

začutil svobodo, zavil v desno in še kar v desno. In res je, kar pravijo, da je človeku v delčku sekunde jasno vse, če ne vse, pa celo življenje, zagotovo pa je bilo jasno to, da ga moram hitro, čim hitreje in takoj ujeti, če ne, ne bo več kaj ujeti in bo dež še moj najmanjši problem. Oster zavoj v levo in avtomobil je obstal, obstal kot kamen na cesti, samo da ga je bila na cesti le polovica, polovica pa je visela nekam, hm, nisem upala pogledati, kam. Dejstvo, da je avtomobil vendarle obstal in ga sila teže ni vlekla navzdol med redko posejane bukve, me je za hip pomirilo. Za čudoviti hip olajšanja, ki ni dovolil drugih misli, da preskoči v čas naprej, ker ga mogoče tudi ne bo.

Seveda dežnika nisem imela, imela sem pa mobitel, tehnologija je čudež tega sveta, brez tehnologije ne znamo živeti in ne umreti, torej ne bom umrla.

Več vrst strahov poznamo. Strah pred šolskim testom, na primer. Ko že zjutraj, preden vstopimo v šolo, vemo, da bo tretja šolska ura katastrofa, preizkus znanja polomija, ker nismo zvezka niti odprli, knjiga je pa itak predebela. Poznamo tudi strah pred šefom, ki v nepravem trenutku stopi v pisarno in nas zaloti pri čemerkoli že, samo pri delu ne. Zanimivo pri tej vrsti malih strahov je, da zanje vedno krivimo druge. Drugi nam jih povzročajo, strah nas je zaradi drugih, sebe imamo za žrtev. Poznamo tudi bolj mistične strahove, strah pred temo, strah pred duhovi, pred vilami in škрати in kočevskimi medvedi, bavci in habiliminči, težko se jih je ubraniti, a v glavnem nam ne storijo ničesar hudega, ker je tema samo tema, kočevski medvedi pa so v Kočevju. Razen če živimo tam, potem nas je strah tudi lisic in volkov in temnih skrivnih rogov.

Veliko bolj globalni strah je strah pred vojno, lakoto, koncem sveta, jedrskim orožjem in drugim. Eden takih strahov današnje družbe je, da zmanjka baterije v mobitelu in ni zraven napajalnika. Tudi za ta strah lahko rečemo, da smo ga pokasirali zaradi drugih. In lahko stresemo jezo na povzročitelja, v mojem primeru proizvajalca baterij.

Jeza v takih trenutkih je dobrodošla. Vsaj pri meni je bila, saj je sprva pregnala občutek zavedanja. Tukaj sem sredi ničesar, sama, nihče ne ve, kam sem šla, ne morem naprej, ne upam nazaj in še dežuje, kaj dežuje, lije, kot bi obrnil škaf, in baterija je prazna. Tretja stopnja strahov je udarila vame z vso silo, naenkrat je bilo mrzlo in mokro tudi znotraj avtomobila in pod mojo srajco.

Človek se s strahovi spopade na različne načine. Z jezo, begom, zanikanjem, odkritim spopadom in tudi jokom. Ko je jeza minila, je prišel trenutek za solze. Te so dobro opravile svojo nalogo, zmočile so me še tam, kjer je bilo prej suho. A kako ne bi jokala? Popoldan se bo kmalu prevesil v večer, deževno nebo je dobivalo še temnejšo barvo, dež, ki je lil neprenehoma, je meglil pogled in solze so ga dodatno zastrle, tako zastrle, da se je postava, ki se je bližala avtu, zdela povsem neresnična. Lahko bi se premikalo drevo ali morebiti grm ali skala, kaj jaz vem, lahko bi bilo karkoli, čeprav sem vendarle zaznala, da se je temna senca večala in bližala. To mi ni kaj dosti koristilo, saj je bila še vedno kot privid iz sanj, po drugi strani pa je bila ogrnjena v nekakšno pelerino (šotor?), ki je zakrival telo od vrha glave do pet.

Že velikokrat se mi je zgodilo, da sem zrla v kakšno stvar, jo nekje v podzavesti zaznala, a ne osmislila. Tako je bilo tudi tokrat. Pred avtomobilom je očitno stal človek, videla sem celo obraz, lahko bi bil kakršenkoli obraz, bilo bi mi vseeno, kajti moja zavest še ni zaznala

tega trenutka, še vedno se je potepala po času nazaj, v strahu in samopomilovanju in spoznanju, da je baterija prazna. Zato je bila tudi prva beseda, ki sem jo izustila, ko sem malo odprla šipo na svoji strani, da imam prazno baterijo. *Baterija je prazna*, sem pokazala na mobilni telefon v svoji roki in ne bi mogla reči, da je to na postavo v dežju naredilo kakšen vtis. Samo pokimala je, stopila par korakov nazaj, še enkrat pokimala, se obrnila in se začela oddaljevati od avtomobila oziroma se vračati v smer, od koder je prišla.

Še dobro, da sem bila še vedno v trenutku groze in samopomilovanja, njegov odhod sem zaznala brez obžalovanja ali presenečanja, še najbolj sem se oklepala edine misli, ki je bila jasno izoblikovana, to je, da sem obstala na strmi gozdni poti s prazno baterijo.

In pravzaprav ...

Zakaj sem se sploh znašla na tej drči proti Sv. Trojici? Nobene filozofije, nobenega poslanstva ni bilo v dejanju. Bila je stvar trenutnega vzgiba, pogleda proti hribu in na njem cerkvice, radovednost in spomin na staro knjigo velikosti A4, ležeče trde platnice s čudovitimi ilustracijami. Kolikor se spomnim, ni bilo nobene cerkve v tistih ilustracijah, kar bi bilo lahko čudno, ali pa tudi ne. A bile so druge, še zdaj sem jih nosila v spominu, ko sem za nekaj desetletij prerasla knjigo o Martinu Krpanu.

Podoba človeka s klobukom, postavnega moškega z gorjačo v eni roki in konjskim povodcem v drugi. Konj, ki ga je vodil na povodcu, je bil bolj podoben oslu, nepomemben privesek velike dlani, ki se je oklepala vrvi. Poleg te ilustracije sem si iz knjige zapomnila še eno. Na njej je bil povsem drugačen moški, načičkano oblečen, ves pisan in frfotav, z lasuljo namesto klobukom na glavi, monoklom na očesu ter hudo zašiljenim in krivim nosom. Minister Gregor nos, sem pravila odslej vsakemu takemu nosu. Bila je to stara knjiga, bogve, kam je poniknila, naenkrat je ni bilo več, jaz pa sem se še velikokrat spomnila deklice, ki jo je listala. Popacana od paradajzove mezge, jedla sem jo kar iz tube, sem ponavadi ždela v kakem kotičku na podstrešju ali na drevesu in brala. Velike izbire nisem imela, tistih malo knjig, ki smo jih imeli doma, je bilo vse dvakrat, trikrat, petkrat prebranih, a nič hudega. Zgodba je bila vsakič drugačna, junaki sicer isti, a njihove vloge odvisne od režiserja, to je mene. Premetavala sem jih po knjigi od začetka do konca in tudi minister Gregor ni bil vedno neprijazen ali smešen z dolgim nosom. In cesarična se je tu in tam ogrela za Krpana, po mojih otroških merilih je bil prav za oženit.

Za vedno pa mi je ostalo v spominu moje razočaranje ob koncu knjige.

Krpan, preprost kmečki človek, sicer malo samosvoj in tudi navzkriž z zakonom, je s svojo mamo živel skromno, a mirno življenje (baje) na Vrhu pod cerkvico. Za prihodnost se ni dosti brigal, mama mu je kuhala in prala, on pa je po malem švercal sol na svoji neugledni kobilici. Potem pa je dobil življenjsko priložnost, srečal je samega cesarja in ta ga je povabil na Dunaj, da reši mesto in ljudi pred strašnim Brdavsom. Kdorkoli in karkoli je že bil ta Brdavs, je pomenil za tisti čas nevarnost za človeštvo. Kot v današnjem času mogoče kemijsko orožje ali pa ISA. In Krpan je tega zlobneža seveda premagal. Z lastnimi možgani, rokami, še orožje si je sam naredil. Še tistega niso premogli na Dunaju, še orožje si je izdelal sam. Ko so ga slavili kot junaka, mu je cesar ponujal svojo hčer za ženo in s tem tudi položaj, ugled, rento in vsa ugodja, ki sodijo zraven. In srečno bi živela do konca dni ali do druge pravljice.

On pa ne! Za plačilo je zahteval le nekaj denarja in potrdilo, da je lahko še naprej tovoril sol. V edini želji, da se mu ni bilo treba več bati carinikov in orožnikov, ampak je svoje delo lahko opravljal legalno.

Tega moja otroška duša ni razumela. Zato sem si izmišljala svoje konce zgodbe, ki so bili včasih naravnani na poroko s cesarjevo hčerko ali kar cesarjevo vdovo, ker je cesar nenadoma umrl in je bilo mesto prosto. Nikakor pa Krpana nisem videla v doživljenjskem garanju in ob materini kuhi in skrbi. Mislim, kakšen Krpan pa je to!

Tudi kasneje, ko je postal Levstikov Martin Krpan obvezno branje in je bil zato vsaj za polovico manj privlačen, nisem razumela, zakaj bi nekdo, ki mu ponujajo bogastvo, ugled in lenuharjenje, raje še naprej gonil kobilico čez mejo. Človek brez možganov, butast, sem rekla takrat in tudi zdaj trdim, da ni bil menedžersko naravnan.

Čeprav sem z leti in razumom nekako pogojno sprejela, da je Krpan izbral svobodo namesto zlate ječe in celo prikimavala Levstiku, ki je v svoji zgodbi želel izpostaviti nekatere vrednote, kot so poštenje, skromnost, iznajdljivost in delavnost slovenskega človeka, sem ga imela vendar na sumu, da se je malo ponorčeval iz naše pregovorne hlapčevske države. Dejstvo je, da je bil Krpan preprost človek, a iznajdljiv, močan, srčen in pošten. Velik po postavi, koliko je bil lep in ali je imel kriv nos ali noge ali šest prstov, Levstik ne pove. A že prej omenjene lastnosti bi morale zadostovati, da bi bil Krpan bolj samozavesten in bi se zavedal svoje vrednosti.

On pa ... katastrofa!

V današnjem času bi se reklo takole. Namesto da bi prodal svoj proizvod, ki je že dosegel visoko tržno vrednost, bil primerno propagiran in dobil svojo blagovno znamko, ga je za vse večne čase zamenjal za polizdelek, surovino tako rekoč, s katero se bo ukvarjal ves preostanek življenja brez možnosti, da jo še kdaj proda in bo od tega imel zgolj za preživetje. In za povrh je živel še z materjo, kar me močno spominja na današnje čase, ko se sinovi ne znajo, nočejo ali kar ne morejo ločiti od mam, ki jim nudijo *all inclusive* in še svojo penzijo.

Če je bil Levstik tako daljnoviden in je v Martinu Krpanu opisal sedanjo slovensko politično in ekonomsko situacijo, ne vem. Če je bil, potem poklon in večna slava. Ali pa je že takrat naša deželica poslovala tako, da je vse dobro dala tujcem, skoraj šenkala, bi se reklo po domače, in potem v zameno še plačevala, da lahko na svoji zemlji živi in dela. Tako mi sporočilo Martina Krpana ni bilo nikoli povsem razumljivo in ne bi mogla reči, da so mi ga v šoli pri pouku slovenščine primerno predstavili. Seveda je skromnost čudovita vrlina in ponižnost obvaruje človeka marsikatero nevšečnosti, neumnosti pa ne gre uvrščati v to kategorijo, in prav to je bil Krpan izpod Vrha pri Sv. Trojici zame. Neumen.

Tudi zase v tem trenutku ne bi mogla reči kaj drugega, kot da sem bila presneto neumna, ker sem rinila sama na neznano cesto, samo zato, ker sem ugledala cerkvico na vrhu hriba in me je zgrabila nostalgija.

A sem mnogo preveč zašla z mislimi.

Še kar sem čepela v presnetem avtomobilu. Nisem si ga upala prižgati, nisem ga upala zapustiti, dež je še vedno padal, a za zdaj sem bila vsaj suha, razen solz seveda. Moje globoko zavedanje položaja je spet prekinila bližajoča se postava, ki je zaradi slabe vidljivosti pravzaprav kar zrasla iz tal in me potolažila, da kakšnih pet minut nazaj nisem sanjala, ampak je bil pri avtu resnični človek. In da se mi ni zmešalo od strahu. Ja, tudi to sem vmes pomislila, da se mi je zmešalo od strahu, a mislim nisem hotela dati kril, naj ostanejo v temnem gnezdju.

Tudi tokrat je postava obstala ob avtomobilu in potrkala na okensko steklo, ki sem ga prej varno zaprla nazaj. Veliko izbire nisem imela, lahko da mi bo moški prerezal vrat, lahko pa zdrsnem z avtomobilom vred med bukve in me po kakšni sreči najdejo čez mesec ali dva dni, mogoče mrtvo, mogoče raztreščeno, a še živo, umirajočo.

Nihče ne bi smel umreti sam, sem na glas izrekla trenutno misel, ko sem odpirala šipo, in ne morem reči, da je to na moškega napravilo kakšen vtis. Ostal je stoičen, samo obrvi so se zaradi resnih grimas obraza stisnile v eno črto.

Kdo pa umira? je njegov pogled preiskoval avtomobil in švigal v breg in v strmino.

To me je nekoliko užalilo, počutila sem se, kot da me nima za umiranja vredno, a mu nisem odgovorila, kaj pa naj bi pravzaprav rekla, saj je bilo stanje vidno in očitno. Da bi ga imela za neumnega, ni bilo primerno.

No, pa pogledjmo, kaj vas muči? Avtomobil vam je zdrsnil, kajne?

Vprašanje, ki je bilo resnično povsem odveč, me je znova napeljalo na misel, da možakar nima povsem jasne glave, a sem samo prikimala in, ne vem, zakaj, so se solze spet ulile.

Nobene tolažbe ni bilo z njegove strani, samo skomiznil je z rameni, ostro zažvižgal in zamahnil z roko, kot da nekoga vabi. Drevesa so se nenadoma začela premikati, čisto zares premikati, in to ni bilo zaradi solz, ki so mi meglile pogled, ali zaradi dežja ali zaradi slabe vidljivosti. Drevesna debela so se čisto zares premikala proti meni, samo krošnje so ostale zadaj, kot bi obvisle v zraku ali pa bile pripete na še ena debela. Debla so se, ko so prišla bliže, spremenila v moške postave, odete v značilna oblačila SMB barve. Brez besed so se razporedili okoli avtomobila in spreletelo me je prijetno spoznanje, da sem rešena. Fantje, očitno so bili vojaki slovenske vojske (ob tem sem se spomnila, da je tu blizu vojašnica), bodo lepo porinili avto na cesto, gotovo ga bo kdo varno obrnil ali kakorkoli pravilno usmeril proti dolini. Juhej! In že sem odpirala vrata, da izstopim in zmanjšam težo avtomobila vsaj za svojih nekaj kilogramov, ko me je glasni horuk potisnil nazaj na sedež. Seveda, to so mladi fantje, sami Krpani na kupu, avto bodo z mano vred prestavili za malo malico!

V istem trenutku sem začutila, kako se je avtomobil premaknil, kar dvignilo ga je, slovenska vojska je očitno v dobri pripravljenosti, očitno so izbrali ta pozni popoldan za sprehod in bodo mimogrede naredili še dobro delo.

Vendar je bilo nekaj narobe. Avtomobil se ni postavil na vsa štiri kolesa, ni pristal na cestišču, ampak se je še bolj nagnil, zdaj so bila vsa štiri kolesa izven ceste. V paniki sem

začela mahati, da ne morem sprejeti take vrste pomoči, da najbrž niso pravilno ocenili moje situacije, moj cilj ni bil priti pod cesto, ampak na cesto, na varno. Res je bila varnost na tisti strmini relativna, a je vendar predstavljala možnost, da vozim naprej ali nazaj. Zdaj pa ...

Niste videli znaka? je vame zarenčala postava v dežnem plašču.

Ne, nisem ga, kakšnega znaka, za kaj sploh gre in zakaj, za božjo voljo, so me porinili s cestišča, namesto nanj?

Ovirate vojaške vaje, ki potekajo na tem območju. Še dobro, da vas ni kdo ustrelil, ker ne znate brati.

Moj ironičen jaz je iskal povezavo med streljanjem in ugotovitvijo, da ne znam brati, in že sem hotela reči, da znam brati, torej me vendarle naj ne ustrelijo in naj mi, za božjo voljo, pomagajo, saj je vendar slovenska vojska v mirnih časih tukaj zato, da pomaga zaščititi državljane. Tudi takšne, ki se zgubijo in zdrsnejo s cestišča, menda ja nikjer ne piše, da je takim prepovedano pomagati?

Ogrozili ste našo operacijo, zaradi vas smo se morali odkriti in prekiniti vajo, tukaj počakajte do konca treninga in se ne igrajte v tem peskovniku, ki ni vaš, je zapovedal in mi ni dal do besede. Debla so spet piskala svoje krošnje, mož v dežnem plašču je izginil za njimi in vse je bilo kot pred nekaj trenutki, samo jaz sem bila še bolj v jarku kot prej.

Zdaj sem zares mislila, da se mi meša, oziroma sem si želela, da bi se mi vse skupaj samo sanjalo ali da sem odtavala v svoji domišljiji malo predaleč. Skušala sem se zbuditi, prepričati misli, da se prebijejo skozi temo sanj, jih naženejo iz moje zmedene glave in jasno ter razumno zadihajo v svetel dan, po možnosti v kakšnem prijetnem okolju trgovskega centra ali pa magari službe. Vse bolje kot to.

A nič od tega se ni zgodilo, še več, zemlja se je začela tresti, prav zares je drgetala in se tresla, oddaljujoči se hrup, ki se je v začetku zdel kot močnejše šumenje dežja, bučanje zračnih tokov ali morebiti oddaljeno grmenje, je postajal vse močnejši, se zarezal v hrib, v drevesa, v cesto, v zrak in vame, da me je zgrabila prava agonija. Skoraj bi v paniki skočila iz avta, še pravi čas sem zagledala vojaška vozila, z gosenicami na kolesih, ja, kot rečeno, Slovenska vojska je dobro opremljena. Kakorkoli, kolona vozil je drvela ali pa, če sem poštena, se je zgolj premikala v hrib mimo mojega avtomobila, pridružila se jim je le še kolona drevesnih debel, ali karkoli so že bila.

Samo čakala sem, kdaj bo kakšno vozilo zapeljalo malček desno in mi tako mimogrede skrajšalo pot v dolino. Naposled se je kolona oddaljila, gozd je obstal, hrib se je umiril, meni pa ni preostalo drugega, kot da zaprem oči in se priporočim angelom.

Z angeli je tako. Kadar nam gre vse gladko in po sreči, pozabimo nanje. Ne kličemo jih na veselje, nanje se spomnimo, ko nam gre za nohte, kot rečemo, ko smo v riti. Z angeli je tudi tako, da niso zamerljivi, ne kuhajo mule, ko pozabimo nanje za kak mesec ali leto, če nam gre dobro, tudi za dve. Potem pa pride čas, ko je čas za angela in zdajle je bil čas za mojega angela.

Ta je očitno že ukrepal, kajti manj je deževalo, in ne glede na to, da me je slovenska vojska dobesedno potisnila v blato, nisem zdrsnila po hribu navzdol. Torej mi ni zameril moje površnosti, ampak je priletel na tale hrib in je z mano. To je bila dobra novica. Tako opogumljena sem se odločila, da vzamem usodo v svoje roke, stopila sem iz avta in se podala po poti navzdol, nekam bom že prišla. Drugega ni, jaz bom hodila, angel me bo vodil, on že ve, kod sem se pripeljala.

A nisem šla niti deset metrov po hribu navzdol, ko sem zagledala traktor in možaka na njem. Dedca, kot se reče, sedel je v kabini, traktor pod njim je bil sicer majhen, mogoče niti ni bil traktor, ne spoznam se na kmetijsko mehanizacijo, a je bil videti prav gibčen. Vsaj strmina mu ni delala nobenih težav. Obvladoval jo je, kot da se vozi po ravnem, voznik na njem pa se je prijetno pozibaval, kot da je kapetan kakšne čezoceanke, ne pa navaden traktorist.

Angel mi je gotovo posodil krila, kajti drugače si ne morem predstavljati, kako sem bila v trenutku pred traktorjem, v strahu, da me ne bi spregledal v tistem kaotičnem vzdušju mokrega gozda, v katerem je svetloba medela nekje med poslednjim mežikanjem dneva in prebujanjem lune.

Kako naj pojasnim nadaljevanje reševanja, da ne zaidem v banalne podrobnosti?

Skratka, traktorist je bil mož dejanj. Najprej je preklel slovensko vojsko, ki je tudi njemu preprečevala delo v gozdu, imenoval jih je otročad, ki se preganja po gozdu z lesenimi puškami in fračami. Pojma nimajo, kaj je prava vojska, ti malinovci, že zdavnaj bi jih pregazil s svojim traktorjem, če se ne bi bal aresta, točno tako je rekel, aresta, sem že pozabila na ta izraz za zapor. In da ima doma mamó, za katero mora skrbeti, torej jih lahko samo grdo gleda. Tudi on je moral počakati, da so se spravili iz gozda, da lahko nadaljuje z vlako, in kaj pri Sv. Trojici delam jaz na tej cesti, kamor še zajec komaj gre?

Spet so se mi malo ulile solze, a ne preveč, najbrž mi jih je zmanjkalo. Martin (saj skoraj nisem mogla verjeti, a mi je zatrdil, da mu je res ime Martin) mi jih sicer ni brisal, je pa ukrepal. Pripel je avto za traktor, ta je dvakrat zarohnel, avto se je trikrat zamajal in že stal na cesti. Še več, kot kakšen vitez se je zavihtel s svojega traktorja, stlačil svoje dolge noge in orjaški trup med sedež in volan in avto je kot poletel po hribu navzdol, na jasico. In to v vzratni vožnji, kar je še dodalo nekaj potez k sliki, ki se je sestavljala pred menoj. Da je bil na pogled prav čeden, sem menda opazila že prej, a še dodatno utrdila svoje videnje, ko se je zavihtel nazaj na svojega konja oziroma konje.

Potem sva oba obstala, on na svojem traktorju, jaz pri avtomobilu in ni bilo več kaj reči. Tišino je prekinjala melodija gozda, zrak je bil svež in sladek, gladil mi je lice, vihal ustnice v nasmeh, oči so dobile sijaj, želela sem podaljšati ta trenutek olajšanja, vedrine, spoznanja, da se popoldan neverjetno lepo zaključuje. Tale moški pred menoj je bil vreden še kaj več od greha in jaz sem bila pripravljena, da to preizkusim.

Mogoče me povabi na svojo kmetijo, saj je bila noč blizu, mogoče ima kakšno posteljo zame in polnilec za mobilni telefon, da pokličem domov, saj ne, da bi jih posebno skrbelo, a mogoče bi bilo lepo povedati, da bom prenočila pri Martinu z Vrha pri Sv. Trojici. Mogoče

...

A je bilo to očitno le v moji glavi, njemu so misli švigale v drugo smer. Mogoče v to, koliko hlodov še mora spraviti iz gozda, preden se znoči, in kaj vse ga še čaka doma, verjetno živina v hlevu in mama, ki kuha večerjo v kuhinji. In najbrž je ob zadnji misli še bolj pohitel, mamina kuhinja je le mamina kuhinja in to ženšče pred njim mu je samo ovira.

In že je popuščal sklopko, traktor se je začel premikati, ko sem ob spoznanju, da mi kaže, naj se spravim proč, poskusila z neprepričljivim vabilom.

Da bi bilo lepo, če bi mi zaupal številko mobitela, mogoče ga kdaj pokličem in greva skupaj k cerkvici pri Sv. Trojici? Ali pa bi si morebiti kdaj vzel čas, da bi se dobila na kavi spodaj v mestu? Na kavi ali na kosilu, da se malo oddolžim. Tudi na večerji, če mu je tako bolj prav, se prilagodim.

Je samo zamahnil z roko, da nima časa hoditi na kosilo in na kavo tudi ne. Da je dolina predaleč in da si kavo najraje skuha doma sam ali pa jo spiže z mamo. In me je še premeril od glave do pet in nazaj, skomiznil z rameni in mi je bilo v trenutku jasno, da mi tudi svoje telefonske številke ne bo dal. Najbrž mu ni bilo do tega, da bi z mano pohajal do cerkvice Sv. Trojice.

Krpanova Martinka

Marinka Marija Miklič

Knjižna nagrada

Vas je bila v pripravi in pričakovanju birmine. Ženske so trle in mlele orehe, pekle potice in jagenjčke, oblite z belim sladkorjem. Iz moke *nularce* so mesile in na roke rezale popolnoma enake rezance. Otroci smo s cikcakastimi škarjami izdelovali vzorčaste papirnate prtičke in delali okraske iz rožmarina in vijolic. Moški so bili zadolženi za pijačo.

»Za birmo ne bomo pili šmarnice, treba je v Vinji Vrh po taboljšje vino,« je odločil oče.

Zapregel je konja v *federvagen*, nanj smo naložili domače in sosedove sode in zgodaj zjutraj sva se odpravila po stranskih poteh proti vinskim goricam. Opoldne smo v hramu natočili sode, jih prekrili s senom in se najedli domačega kruha, špeha ter mlade čebule. Proti domu sva krenila šele v trdni temi. Takrat je namreč veljala neke vrste prohibicija. Promet z alkoholom je bil tako visoko obdavčen, da se je zaradi trošarine prodaja vina skoraj ustavila. Na križiščih je bila večkrat postavljena zaseda dacarjev, ki so vino obdavčili in kupca oglobili. Birti so ga zato tihotapili ponoči in po skrivnih poteh. Tudi oče je vedel, kje je postavljena mitnica, zato sva z glavne poti zavila globoko v gozd, kjer so poševna drevesa ustvarjala grozljive sence.

Ravno takrat smo v šoli brali Levstika in kar naenkrat se je podoba očeta začela spreminjati v Martina Krpana in najini sodi vina so se mešali z vrečami angleške soli.

»Ali je narobe, če ne plačava?« mi je nenadna misel zletela na usta.

Oče je zategnil vajeti, upočasn timer konja, se ozrl nazaj na voz in čisto mirno rekel:

»Kakšen greh neki! Saj se bova le dacarjem ognila. Zdaj mi ni do tega, da bi jih srečal. Z deko se pokrij in lepo zapančkaj, ti moja Martinka!«

Potem pa je zase bolj potihlo dodal: »Preživeti je treba!«

Tišina gozda, topla odeja, enakomerno pozibavanje in očetova razlaga mi je zaprla oči. Še pred zoro sva bila doma, konj v hlevu, na *federvagnu* pod kozolcem pa je bila vidna le kopica sena.

Zjutraj je oče vino razdelil po vasi. Na birmanskem slavu so ob vsaki kupici kar naprej ponavljali:

»Mmm, kako dobro vino! Pa kako poceni!« so hvalili očeta.

»Jezuskristusinmarija, kako je to vino dobro!« je rekla Brezljanka, ki je bila vajena

šmarnice in *pitjota*.

Pozno popoldne je na slavlje prišel tudi domači župnik. Pohvalil je vino in dodal, da je skoraj tako dobro kot njegovo mašno vino.

»Krpanov Tine ga je zrihtal, zelo poceni je bilo!« so mu povedali sosedge. O švercanju ali kakšnem grehu ni bilo govora.

Nežka je bila jajčarica in je v vas prihajala vsak drugi teden. Od kmetic je odkupovala jajca in jih potem prodajala v Zasavju, največ v Zagorju in Trbovljah.

V bistvu je bila to trgovina na črno. Po vojni je bila obvezna oddaja pridelkov pod geslom Za delavce v mestih. Kmetje so morali oddajati mleko, jajca, prašiče, žito, skratka vse pridelke. Seveda so se kmetje, še bolj pa kmetice znašle in so nekaj pridelkov poskrile, tako da nam je ostalo doma tudi dovolj mleka in jajc. Vsekakor, vsa jajca niso romala v zadruho. Tam je bila cena nizka, naša Nežka pa jih je na skrivaj odkupovala po »dobri« ceni, jih nato po višji prodajala knapom, od razlike pa prav lepo živela.

Nekega dne je soseda Zefka nepričakovano vprašala:

»Ali mislite, da je greh, ker jajc ne prodajamo v zadruho?«

Vsule so se besede, kar ena čez drugo so govorile, da jih skoraj nisem razumela, nazadnje pa so složno in jasno sklenile:

»Prodaja jajc naši jajčarici ni greh!« in bile enotne, da tega pri spovedi ne bodo povedale. »A tudi tovarišem iz zadruge ne!« je dodala Ančka.

»Bohsenasusmili, da moramo skrivati kurja jajca!« je rekla Zefka in se pokrižala.

Vsako zimo je mati sedela za svojo staro singerico in šivala srajce in hlače za vaško otročad. V Sevnici je nabavila toplo karirasto blago in iz njega so pod njenimi rokami nastajale prav lepe in tople flanelaste srajce različnih velikosti. Prodajala jih je po vsej fari, pravzaprav so kar same sosede prišle k njej z vprašanjem:

»Imaš kaj srajc za moje fante?«

Ni bil velik zaslužek, a v tistem predalčku, kjer sta z očetom hranila gotovino, se je le nabral kakšen dinar. Nikoli nisem nikogar slišala, da bi bilo to delo na črno ali da mati tega ne bi smela početi. Bila je to naša kmečka dopolnilna dejavnost, neobdavčena. Mati, globoko verna ženska, o svojem šiviljskem šušmarstvu pri spovedi zagotovo ni govorila.

Rupar je čevljaril, pravzaprav je čevljaril le pozimi, poleti je kmetoval. A če je bilo treba in

smo ga poprosili, je tudi spomladi potempljal naše čevlje, to je pomenilo, da je obnovil sprednji, širši del usnjenega podplata, ki je bil predvsem pri otroških čevljih kar naprej izrabljen.

Lojze je kolaril in sodaril, hvalil se je s svedrom za vrtanje čepnih lukenj in s svojo kovinsko sodarsko kljuko, ki jo je uporabljal za vstavljanje dna v sod. Bližnji sosedje so mu navadno pri tem opravilu pomagali, sicer pa so mu v popravilo nosili tudi polomljene dele za leseni voz in kar počakali, da je kolo popravil.

Slavi je imela v Zagrebu sorodnico zaposleno v lekarni, ki ji je dobavljala zdravila, v glavnem aspirine in nekakšno kremo, da so se rane hitreje celile. Na zalogi je imela tudi obliže in *ferbante*. Kupovali smo pri njej, naša najbližja lekarna je bila v dvajset kilometrov oddaljenem Krškem.

Tonče je kovačil, Dolfe je montiral pipe v kopalnici in Milka je skrbela za semena. Novak je vsako zimo na obronku Krakovskega gozda postavil oglarsko kopo, žgal oglje in ga prodajal po vsej fari. Obrti ni imel nihče prijavljene, še celo vaški gostilničar se je zgovarjal, da ima le *pušišank*. Drobne storitve, popravila in usluge smo plačevali z gotovino brez kakršnihkoli računov z DDV-ji in nihče ni pomislil, da je s tem kaj narobe.

Moj oče je po sejmi redno mešetaril. Pogosto sem hodila z njim, pridržala sem mu kakšno živinče ali pa me je pustil ob kakšnem vozu, da sem mu povedala, kakšno ceno pričakuje lastnik ali če so žival že prodali, sam pa se je medtem še drugod razgledal, kot je imel navado reči. A so ga kar vlekli za rokav s prošnjo:

»Daj, še meni pomagaj prodati telico, imam doma še dovolj glav živine pa denar rabim za davke.«

Oče je našel kupca, glasen plosk v dlani je nadomestil kupoprodajno pogodbo. Od sklenjenega posla je oče prejel posredniško provizijo, ki so ji takrat rekli mešetarina.

Rada sem šla z njim, po sejmu me je peljal v gostilno, mi naročil malinovec, malico in sveže žemljice, ki so tako lepo hrustljale. Za dobljeno mešetarino sva proti koncu dneva v trgovini nabavila polno necko olja, cukra in soli, naložila vse na voz kakšnega soseda in se zadovoljna popeljala proti domu. Za tisti mesec smo imeli *fasunge* dovolj. Takrat nihče ni govoril, da je očetova provizija od sejemske prodaje obdavčljiva.

Bilo je pred petdesetimi leti, ko sem odšla v mesto v šolo. Pri politični ekonomiji se je za kateder postavil »prav prikupno zmeden« mlad profesor, v katerega je strmelo dvajset parov zaljubljenih dekliških oči. In ta tip nam je govoril o nekem škotskem razsvetljencu Adamu Smithu, očetu sodobne ekonomske misli. Govoril je o tem, da nobena družba, v kateri so ljudje revni, ne more biti uspešna. Govoril je o pravni državi, o delitvi dela, o delitvi kapitala. Govoril je o Bogastvu narodov. Tega ni bilo v nobenem učbeniku, ker takrat Smithovo Bogastvo narodov v slovenski jezik še ni bilo prevedeno. Ker sem

prihajala z revnega podeželja, se je tisto Bogastvo narodov vgnezdilo globoko vame.

Domov sem se vračala za počitnice in praznike. Vse poletje sem kelnarila po gostilnah in gasilskih veselicah. Nihče me ni uradno zaposlil, delala sem kot delavka na črno, besed dopolnilno, malo ali študentsko delo nismo poznali. Zaslužek, še bolj pa *tringeld*, je zadoščal za čevlje, zvezke, plašč in maskaro za oči. Na vasi ni bilo bogastva narodov, bilo je le plačilo za trdo delo.

Na majhnih sabejniških kmetijah je bilo pač treba preživeti, po možnosti tudi izšolati otroke. Višja izobrazba je takrat pomenila višji standard.

Šolo sem končala, naredila maturo, dobila diplomo in se zaposlila – mladostnih sanj je bilo konec, pristala sem na realnih tleh. Življenje po njivah, hlevih in domovih je utiralo svojo pot, moja se je nadaljevala v mestu.

Stanovala sem pri družini, ki ji je povojna oblast nacionalizirala elektrarno. Zase in za sorodnike so lahko obdržali le večjo hišo, pravzaprav vilo v mestnem jedru, in tako sem jaz pač postala njihova sorodnica. Namesto najemne pogodbe smo sklenili ustni dogovor, denar za najemnino sem jim dala vsak mesec na roke, prav tako ostali stanovalci. Oddaje stanovanj niso prijavili, če bi to storili, bi jim nacionalizirali še hišo. Bili so dobri ljudje, vsi stanovalci smo molčali. Napovedi za odmero dohodnine od dohodka iz oddajanja premoženja v najem takrat nismo poznali.

Kako velika je bila najemnina, se ne spomnim, a vem, da so takrat v Novem mestu odprli ribjo restavracijo in je porcija sardelic stala stošestdeset dinarjev.

Zaposlena sem bila v tekstilni tovarni, delala sem nekakšne državne centralnoplanske analize, ki so jih za mano vedno spreminjali in naprej pošiljali, kar je bilo vsečno Beogradu. Ne vem, kako jim je prišlo na uho, da tu pa tam kaj napišem. In kar naenkrat sem morala pisati govore za sekretarja partije. Pisala sem doma in na skrivaj, tega nisem smela povedati nikomur.

Moje govore je kar naprej popravljaj, češ da so premalo partijski. Za uvod je vedno dodajal nekaj svojega v stilu »bratstva i jedinstva« in podobne njemu vsečne floskule, ki jih je prepisoval iz beograjskih navodil. Vsebine pa le ni popravljaj.

Med govorom sem se pomešala med delavce, skupaj smo poslušali o spacani rižoti, ki nam jo kuhajo za malico v menzi, o tovarniškem vrtcu, ki je premajhen, o stanovanjih za mlade, ki jih ni, o težkem in zdravju škodljivem delu v apreturi. Delavci so kimali in govorili:

»Kako prav je povedal!«

A tu pa tam se je sekretarju le zazdelo, da bi se mi kako oddolžil, zato mi je napisane govore plačeval s knjigami, ki jih je nabavljal s tovarniško naročilnico. Bila so to zbrana

dela Edvarda Kardelja, Borisa Kidriča, Lenina, Marxa in Engelsa. Sem ter tja sem dobila tudi kakšnega Tolstoja, Andriča, Kajuha in celo pesniško zbirko Desanke Maksimović. Za takratne razmere sem imela zato zelo bogato domačo knjižnico, ki danes v zaprašenih škatlah dela napoto na podstrešju. Tiste rdeče knjige so bile moj avtorski honorar, ki ga takrat v tovarni nismo poznali.

Ustvarila sem si družino. Otroci so rasli, blokovsko stanovanje je postalo pretesno, začeli smo graditi hišo. Celo naselje novih hiš, nove ulice, sami mladi ljudje. Moški so na roke kopali temelje, betonirali, zidali, pokrivali strehe. Zdaj pri enem, drugič pri drugem sosedu. Pri skupnem delu so se pobratili, bila je iskrena in nesebična sosedska pomoč. Za zaključna dela smo rabili prave mojstre. Sprehodka sem se po proizvodnji, najraje sem šla v tkalnico, stari sulcerji so ropotali, za njimi so stali delavci resnih obrazov. Vse oči so se uprle vame, le najbližjemu sem povedala, da rabim električarja, a so vsi razumeli, v tistem ropotu so se naučili branja z ustnic. Že isti dan se je enkrat po četrty uri pri hiši pojavil mojster, ki je delal dolgo v noč. Na tak način smo napeljevali elektriko, vodovod, polagali parket, belili, sestavljali pohištvo. Plačali smo na roke.

Nekateri mojstri so bili globoko verni, saj so ob nedeljah zjutraj hodili k maši, a sem prepričana, da svojega popoldanskega fušanja niso imeli za greh. Nasprotno, veljali so za delavne in pridne, ki lepo skrbijo za svoje družine.

»Delo se že najde,« so govorili.

V tistih časih so bili lačni le leni in pijanci.

Ves vesel je naš šolarček nosil v šolo star papir. Ko je bil kontejner poln, so poklicali komunalno, ki je otrokom plačala in papir odpeljala. Pri pouku so izdelovali voščilnice, organizirali novoletni bazar in jih prodajali. Spomladi so z gozdarji sadili jelke in smreke in s pogozdovanjem lepo zaslužili. Za ves zbrani denar so si privoščili končni izlet. Da bi bile take šolske dejavnosti obdavčljive, to v takratnem sistemu gotovo ne bi držalo vode.

Vina nismo tihotapili. Iz Vojvodine so nam tovarniški šoferji na martinovo pripeljali goske, iz Črne gore pomaranče in iz Makedonije papriko za vlaganje.

Enkrat mesečno smo v rob obleke skrili dinarje, v Trstu v prtljažnik naložili pralni prašek, olje in banane, plenice in wc papir, čevlje ter lego kocke. Pod stare kavbojke smo oblekli nove italijanske, na meji lačno, utrujeno in prav nedolžno zrli v carinike, nato planili po bananah in kar v avtu slekli viške oblačil ter občudovali ure in tranzistorje, ki so bili v škatlah s pralnim praškom. Ob vožnji po logaškem drevoredu smo se spomnili na Martina Krpana, včasih sem si med dolgo vožnjo izmišljala nove zgodbe o tem, kako se je naš Martin na Dunaju spoznal in spoprijateljil z bolgarskim Bajem Ganjom, ki je iz dežele vrtnic tihotapil na cesarski dvor rožno olje, in da sta skupaj napletla vrsto vragolij, s

katerimi sta jezila slavno cesarico. Take zgodbe smo navadno zaključili v gostilni Krpan z obilno furmansko malico.

Prihranke smo menjali v nemške marke, jih prodajali, s *šticengo* pa v Beljaku kupili barvni televizor in prvi računalnik.

»Bohsenasusmili, da moramo to skrivati,« bi rekla Zefka, če bi še živela.

»Nič ni v kamen vklesano, noben sistem ni več en, minilo bo, minilo!« nas je tolažil oče. Ni me pekla vest. O spovedi že zdavnaj nisem več razmišljala. Oče tudi ne!

»Z Bogom se bom že sam zmenil!« je povedal in dodal: »Preživeti je treba!«

Sin in njegovi glasbeni prijatelji so trenirali v garaži, da je odmevalo po vsej ulici. Najprej so igrali zastonj na domačih žurkah in zabavah. Potem je prišlo prvo vabilo, naj igrajo na poroki. Oh, kakšno veselje, kako so se pripravljali! Ne vem, kaj je storil s prvim zaslužkom od glasbe, a bil ga je tako zelo vesel. Zadovoljni so bili tudi svatje, ženinov oče mu je predal denar v kuverti in nihče niti pomislil ni na študentsko napotnico.

Hči si je ves čas študija pomagala z inštrukcijami. Vsak dan so k nam prihajali študentje, potem pa po telefonu navdušeno povedali, da so naredili izpit. Plačali so ji sproti v gotovini.

Otroka sta pustila kitaro, kolesa in žoge v garaži ter odšla. V večja mesta, v velika mesta, v Evropo, najprej na študij, nato na delo. Z materinskim blagoslovom sem ju pospremila v svet. V začetku sem zelo pogrešala odpiranje hladilnika, zasedeno kopalnico, razmetane knjige in prazne vrečke čipsa, a čas zaceli bolečino in samoto.

Šla sem v Cankarjev dom in na plebiscit. Vsa navdušena sem postala osamosvojena demokratična slovenska Evropejka. Verjela sem! A verjeti vendarle ne more biti greh! Navdušenje je plahnelo vsak dan znova, ko so krave obdavčenih tlačanov postajale iz dneva v dan bolj rebraste. Zdaj zbiramo zamaške, da bo mali Naj lahko šel na operacijo, ker ni denarja zanj.

Tista strast, da kaj napišem, je še vedno v meni. Nekoč me je nekaj razjezilo, napisala sem, poslala v uredništvo in pomislite: pripravljeni so bili objaviti. Napisali so, da bom dobila v podpis pogodbo o avtorskem delu, naj podpišem, potem pa bo denar nakazan. Gledam tisto pogodbo, jo podpisujem v šestih izvodih, v paragrafi komaj najdem, da bo moj bruto honorar osemdeset evrov. To bo lep priboljšek k moji pokojnini, lahko bom šla v gledališče ali v muzej, sem se veselila. Figo! Na račun so mi nakazali le devetintrideset evrov, drugo je za državo, so rekli. Desetletja nazaj, ko so mi tiste govore plačevali s knjigami, sem zaslužila bistveno več.

V mojem otroštvu in mladosti je izobrazba pomenila vse. Nekateri v vasi so prodajali njive,

da so lahko izšolali svoje »brihtne« otroke. Napisala sem knjigo, prodala vinograd in z očetovo dediščino plačala izdajo knjige. Na grob sem nesla velik šopek rdečih nageljnov.

»Stati inu obstati!« je pred stoletji rekel vrli slovenski mož. Za tisti »obstati« gre, zato si pomagamo z delom na črno.

»Bohsenasusmili!« bi rekla Zefka, če bi še živela.

Po operaciji kolena sem z berglo krevsala po hiši. Zavrtela sem telefon in poprosila svojo frizerko, naj pride uredit moj sivi narastek. In je prišla. V dveh vrečkah je prinesla vso svojo kramo. No, lase mi je lepo uredila, paragona mi pa ni napisala, češ da ga je v naglici pozabila doma. Omenila sem ji, da pišejo časopisi, da nimamo nobene davčne kulture, ker ne zahtevamo računa. Naredila je posmehljiv obraz in me podučila, da je davek na dodano vrednost petindvajset procentov, da bo meni dala deset odstotkov popusta, njenih pa bo petnajst. Plačala sem ji na roke, a menda to ni v skladu z zakonom. Da to ni greh, sem vedela že od malega, od tistih jajc in birmanskega vina dalje.

V tistih mesecih okrevanja sem potrebovala snažilko. Poklicala sem čistilni servis. Naslednji dan se je pred hišo ustavil trafic, iz njega je stopila Metka, hči moje prijateljice. S čistili, metlo, vedrom in vsem drugim se je napotila proti mojim vratom. Nisem mogla verjeti! Saj je končala kmetijsko šolo, bila sem na njenem maturantskem plesu?!

»Jaz sem, prav vidite, prav. Preživeti moram, nekaj moram delati, cvetličarna je propadla, z zavodom pa ni nič,« se je opravičevala, a ne meni, bolj sebi.

Brisala je prah, drgnila kopalnico, vmes s tresočim glasom povedala, da ima pogodbo le za krajši čas, da nima nobenih pravic, da je prekarka. Še nikoli nisem slišala te besede, skrivaj sem polistala po SSKJ, a tam je ni bilo. Končno se na Googlu pokaže prekarno delo, a nisem dobro razumela, ali je zakonito ali ne. Pokojninska doba ji ne teče, zdravstveno ni zavarovana, dopusta nima, niti malice. Ojej, se mi je zasmililo dekle!

»Pridi ti naslednjič k meni mimo tvojega šefa!« sem ji rekla ob odhodu in ji v žep stisnila *tringeld*.

Moj sosed na drugi strani ulice je bil vse življenje krojač, najprej v tekstilni tovarni; ko je propadla, je odprl obrt in popravljaval oblačila, tu pa tam sešil tudi kakšne nove hlače. Nosili smo mu hlače v krajšanje, dobro je naredil, poceni je bilo. Po dolgem času kupim spet ene hlače in ajd k sosedu z njimi.

»Sem dal obrt nazaj,« je rekel, »sicer bi mi vzeli pokojnino. Tudi popoldanske obrti ne smem imeti. Nič ne smem delati, mašine so pa vse še dobre!« je potožil.

Soseda mi je ponudila kavico, Tone pa je skoraj neopazno vzel vrečko s hlačami in se

umaknil v sobo, kjer je imel včasih delavnico. Klepetava s sosedo o vremenu pa o išiasu, ki bi ga toplice gotovo pozdravile. Naenkrat je bila vrečka spet na mizi. Vzela sem jo, se zahvalila za kavo, v hodniku pa v šparovček, ki je bil tam na polički, potisnila pet evrov. Smo se zarotniško nasmehnili drug drugemu.

»Za toplice šparam!« je dodal.

A v teh letih nimam samo škripajočih kolen, imam tudi škripajoče zobe. Naivno sem še verjela v naše javno zdravstvo, a sem na vrsto prišla šele čez štiristo dni, takšna je bila čakalna doba. Končno sedim na tistem stolu in lepo obrazložim:

»Moja petnajst let stara proteza skače po čeljustih, paradentoza je vse hujša, zobje se majejo, izpadajo. Saj vidite, kako mi zgoraj in spodaj vse rošklja, če hočem kaj povedati. Naredite mi vsadke in porcelanaste zobe, tako kot zdaj to delate!«

Vtaknil mi je nekega vraga v usta, da so ostala na široko odprta, lahko sem le krakala in se slinila, on pa je nakladal, da spodnjih zob ne morem dobiti na socialno, zgornje pa le delno, a mora prej poslati zahtevo na zavod, da odobrijo.

»Če želite implantate in fiksne zobe, je vse samoplačniško!« Povedal je ceno, ki je bila večja od moje celoletne pokojnine.

»Kaaaj, zob mi ne morete popraviti na socialno?« sem odprtih ust vsa začudena zategnila tisti kaaaj. »Ali naj potem s slamco le čokolešnik jem?«

Samo skomignil je.

Zbežala sem iz ordinacije. Doma sem nekaj stikala po računalniku in prikaže se film, kako v Kladuši popravljajo zobe. To se menda zdaj imenuje dentalni turizem. Nobenih čakalnih vrst, stanuješ v hotelu z bazenom in savno, brez bolečin je v štirih dneh vse končano, domov odideš na široko nasmejan in vse to za samo tri moje penzije. Seveda je plačilo v bosanskih markah in brez računa, a dobila bom garancijo za petnajst let, so povedali. Za petnajst let? In to pri mojih letih? Ne morem verjeti!

V ponedeljek že potujem, ob povratku se bom veselo smehljala cariniku in mu kazala nove zobe. Za zdaj še ni zakona, da bi jih lahko ocarinil in oglobil. V današnjih časih pač tihotapimo zobe in oči. Ja, oči tudi, korekcija vida je v Srbiji trikrat cenejša. Pa barvanje las in frizura tudi.

Letos pozimi smo dobili metrsko pošiljko snega. Sploh nisem mogla iz hiše, po dveh dneh sem skušala narediti vsaj ozko gaz do ceste. Muči lopata mene, mučim jaz njo, snega je veliko, skoraj se ne vidim ven. A tam pri sosedu pleše nova lopata, kot da je iz papirja, lahkotno poskakuje, v enem mojem zamahu se gotovo trikrat zavrti. Nekako prilopatam in prigazim do ceste, tam pa sosedov Gregor, prijazen fant, ves nasmejan in poln energije.

Kar sam se je ponudil, da še meni skida sneg.

»O boh,« si mislim, »sam angel Gabrijel te je poslal!«

Seveda sem mu skuhala čaj in v žep sem mu stisnila nekaj evrov.

Nisem še povedala, da se je lani v našo ulico priženil vase zagledan moški. Z majhnim ščenetom vohljata po ulici. Ustavi se, če le zagleda koga, in samo sprašuje in poizveduje. Ampak če izusti le en stavek, v njem zagotovo dvakrat reče »pri nas na inšpektoratu«, zato njegovega imena niti ne vem, vsi v ulici mu rečemo kar Inšpektorat.

Mladenič se je z lopato ravno lotil parkirišča, ko se je prihulil izza žive meje; najprej tisti cucek, za njim pa še gorilasta postava Inšpektorata. Takoj se je zapodil v Gregorja, češ da je kidanje snega malo delo, da mora imeti študentsko napotnico, je nakladal. A se mu moj študent ni dal.

»To je prostovoljno delo. Še ti poprimi za lopato!« ga je napičil. To pa ne! Takoj sem vedela, da se bo zdaj spravil name. In res!

»Kako ste kaj, gospa Krpanova? Kako vam zdravje služi? Kako pa kaj zdravje vašega sosedu krojača? Sem slišal, da se je pozdravil, da spet lahko dela. A kaj veste?« se je slinil in prilizoval.

»O, ne boš me, kanalja, ne boš!«

Namesto odgovora ga vprašam po Vladislavu Vladislavu. Vsi v našem mestu vemo, da si je z denarjem, ki so ga na slabi banki odpisali, polastnil vso tovarno, delavce odpustil, denar pa naložil v tujini, pravijo, da v oazi davčni.

»Ali je res, da se sredi zime na Tarifi sonči? Že leto, dve ga nismo videli! A veste, kako je z njim?« mu vrnem.

»Ne, to ni pristojnost našega inšpektorata,« izjeclja.

Njegov cucek se napihuje in v moji živi meji dela kupček. Že sem mislila z metlo nadenj, ko se z lopato v roki oglasi moj študent:

»A izločkov pa na inšpektoratu ne pobirate za sabo?« Ga je kar odneslo naprej! Z Gregorjem sva se oddahnili, kot da bi naju z vislic sneli.

Mladi, mladi, ti ga pihnejo, a ne? Imam nečaka, ravno toliko je star kot naša država. Zdaj prek Erazmusa študira v Stockholmu; ko pride v Slovenijo, me vedno obišče. Malo mi posodobi računalnik, na ključke mi posname nove filme in stare popevke in me pouči o telefonu na dotik. Medtem mu spečem potico in natočim taboljšega vina. A vnos alkohola na Švedsko je prepovedan, pa se na carini zgovarja, da je dolenjski cviček le džus, ki ima

komaj toliko alkohola kot njihovo pivo. Povem mu zgodbo, kako je njegov dedek za birmo pretihotapil vino za vso vas. Se nasmehne in doda, da tudi sam z užitkom krpani vino preko meje, saj potem njegovi tamkajšnji prijatelji ob potici in cvičku zalijejo uspešno opravljen izpit.

Rada ga poslušam, kar kipi od idej in energije, ob njem se še sama nalezem navdušenja in znova verjamem v njegov nov, drugačen svet. Nato se zresnim: »Prav, prav, samo jaz tega ne bom več dočakala.«

Me zavrti v ritmu polke in prav prepričljivo ponavlja: »Boš, tetka Martinka, boš!«

Zavrtiva se še v ritmu valčka, ker polkanja – tako reče on – ne zmorem več.

Sama že zdavnaj nisem več tako mlada, da bi vse vedela. A očetovi nasveti in življenje samo me je naučilo, da je treba preživeti. Da je treba »stati inu obstati«. Kakorkoli. Tudi po Krpanovo.

Zdaj ob večerih posedam na terasi, potujem vase, in to je dolga, pravzaprav neskončna pot. Rdeča svetloba ob sončnem zahodu in topla poletna noč me zazibljeta, da zasanjano zrem nekam čez, kjer na koncu predora v soju mavrične svetlobe stoji pokončen mož, Krpanov Tine.

Kratkočasno in opolzko življenje Martine K.

Mateja Mahnič

Knjižna nagrada

Začelo se je takole.

100 let po Levstikovem očetovanju Martinu Krpanu leta 1858 sem se rodila jaz. In dobila sem ime Martina. Šele zdaj, ko se približujem sedemdesetemu, mi je jasno, da to ni bilo naključje.

V osnovni šoli sem bila pridna, zelo pridna. A sem vsake toliko le odrezala konček las zoprni sošolki. Ali pa sem njen obraz porinila v smetanovo torto z jagodami. Ali pa sem po hrbtu z vrečko za copate natepla fantiče, ki so se delali norca iz moje ta najboljše prijateljice. Tako da ni, da ni.

Šlik Rak in plop plop,

po riti in po glavi

smrduhi dobijo.

V drugem razredu gimnazije sem se iz odličnjakinje dokončno prelevila v prostakinjo. »Jebem ti mater!« sem kričala, ko me je fant zbudil iz dremeža malo pred žajfnico Esmeralda. Takoj po njej sem ga prižela nase in kričala: »Ja, ja, daj, o bog, ooo bog, jaaaaaa!« Tistim skrajno nizkim besedovanjem na P in F sem se vseeno izogibala. Ne bi mogla pogledati staršem v oči, če bi jih izdavila. A posledice nosijo tvoja dejanja, ne besede. Ko so Slovenci končno nekaj storili in je država v decembru stopila na samostojno pot, sem ugotovila, da sem noseča.

Ni mi jasno, kako je prišlo do tega. Saj sva uporabljala kontracepcijo. Ampak očitno je pri meni odpovedala. Fant je še isti dan pobral kurca in jajca, saj drugega ni prinesel k meni, jaz pa sem se preselila k babici in dedku, saj so mi doma zaprli vrata. A stara starša sta se zavzela zame in center za socialno delo je organiziral ponovno snidenje. Starši so pristali, da smo se na nevtralni lokaciji dobili in dogovorili, da živim pri babici in dediju, mama in ati pa mi do polnoletnosti nakazujeta solidne peneze.

Skozi okno sem gledala cvetoče kostanje in si gladila trebuh. Kar tako, brez misli. A tudi če ga ne bi gladila, bi prišel na svet. Noro, kako se z nami igra narava. Kar padel je ven, porodnišnična babica je bila zelo zadovoljna z mano. Nisem hodila na dihalne vaje in s telovadbo krepila medeničnega dna, a sem opravila z odliko. Bil je fant, srčkan pomečkanček. Najraje bi mu dala ime mečkec ali mačkec ali pikec, pa seveda to ni šlo. Končno sem pristala pri Ivanu. Naj bo pa poden od podna, če že ne more biti po moje. Ivan mi je za kazen takoj zgrizel bradavice. Dedek in babica sta ga hitro bolj ali manj prevzela, sicer ne vem, kaj bi se zgodilo z njim. Avanture nosečnosti je bilo konec, zdaj je nastopila dolgočasna, beri depresivna, realnost. A energije sem imela ogromno, kar naprej sem se učila, medtem ko se je Ivan drl v posteljici. Postala sem zlata maturantka.

Petka na petko je petka,

krček na krček je bruh,

zakaj so otroci?

»Vse življenje je še pred tabo,« je rekla mami in se mi milo zazrla v oči. Moj maturitetni plesalec je bil tudi odličnjak in za povrh še zaljubljen vame. A njegova mama se je nenadoma pojavila pri naši mizi in naredila sceno. »Naj se ta vaša Martina nikoli več ne približa mojemu fantu. On je dober, on hodi v cerkev, on lika ... nisem ga vzgajala za tako zmešanko, tako ... lajdro!«

Moj ati je bil tiho, mami pa je skočila v baburo, jo boksnila v obraz, podrla na tla, zlasala in čakala, da sem se ji pridružila in jo brcnila v trebuh. Pritekel je njen sin, brcnila sem še njega, seveda v jajca, nakar je vsa njegova familija jadorno zapustila prizorišče. Nadaljevala sem ples z očetom, imeli smo se vedno bolje, se napili in nato vso pot domov peli v avtu. Dobro, da je vozil dedi, sicer bi gotovo pristali v jarku. Ko smo starša izkrcali doma, sta me silila, naj grem spet k njima, tudi Ivanček lahko pride, a sem se raje vrnila k starcema. Kdo ve, kakšna bi bila ati in mami z mano naslednji dan. Mačkast človek je ful drugačen kot pijan.

Zjutraj sem bila drugačna. Čisto prazna. Odločila sem se, da bom delala na sebi. Camino je bil logična izbira. Napolnila sem nahrbtnik s petimi kilami cunj, japankami, spalko in litrom šnopsa.

Sončnice do Santiaga,

palica s školjko,

zadnja v albergu duha.

Ja, vedno sem bila zadnja. Ali sem obirala maline, rabutala jabolka ali pa se mi preprosto ni dalo hodit in sem zadremala pod drevesom, ko so drugi hodili mimo mene. Enkrat sem našla listek z vabilom na seks v zameno za rezervacijo ležišča, a se mi ni dalo, saj je bil to najgrši krevljač na Caminu. Sem se pa seveda zvalila na karton, ki ga je rezerviral zame. Ponoči je težil, jaz pa sem preprosto vzela švicarski nož, odrezala polovico njegovega kartona in ga prenesla drugam. Kričal je za mano, ni mogel verjet. Na zadnji postaji, na rtu Fisterra, sem se hihitala vsem, ki so kurili čevlje in majice, a v resnici je tudi mene prevzela splošna evforija na koncu Camina, obsedela sem na skali pod evkaliptusom in si vrtela najbolj zanimive kadre s poti:

Ko je nuna rekla, da je samostan poln in naj spim pod milim nebom.

Ko sem poklicala policijo, kar naj bi človek naredil v takih primerih, da so me odpeljali spat na varen kraj.

Ko so mi gasilci odprli vrata v ogromno športno dvorano in sem izbirala med stotimi telovadnimi blazinami, polnimi litrov posušenega znoja.

In ko so nam, trem romarkam, ti vroči fantje spet odprli sobo za judo, obloženo z zrcali, in sem se ponoči zbudila za lulat, se zagledala v ogledalu in s strahotnim krikom prebudila vse!

»Bi se nam pridružila?« se nad mano sklanja lep, klunijevski tip. Seveda grem za njim, morda ga osvojim. A spozna me s svojo punco, ki mi natoči kozarec vina. Šit! Fak! Popijem vino, predzadnja vkorakam v prenatrpan albergo in rezerviram ležišče za zadnjo, zmedeno Čehinjo, ki je kar ob poti, vsem na očeh, seksala z enim Nemcem. On je že krenil nazaj v Berlin, ona pa joka in me sprašuje, kaj naj stori. Zaljubljena je, ampak da pri petindvajsetih še enači seks in ljubezen? Med vožnjo nazaj razmišljam, da se pravzaprav tudi jaz nisem prav nič spremenila, samo šeststo kilometrov imam v nogah.

Tako se vrnem v naročje vzhičene babi in zafrkljivega dedka. Njej podarim Jakobovo školjko, njemu pa zavrtim projekcijo fotografij španske narave, tiste živo vijolične griče z resjem pa dolge njive s sončnicami, nekaj posnetkov sipin in baskovske ribiške čolne v zatohlih kanalih. »Ti prav zavidam, da si vse to videla, kako pa naprej?« Pelje me v Ivančково sobo. Ko se mali zbudi in me zagleda, zajoka in se privije k babi. Tudi jaz bi se najraje zjokala: *Kaj bom res spet morala skrbeti zanj? O fak fak fak.*

Spet zbežim v študij.

Na biotehnični imajo prostor zame. Z navdušenjem študiram, dokler ni treba živi žabi odsekati glave, da bi raziskali njeno mišično reakcijo, takrat se prepisem na pravno fakulteto, dolgčas, dolgčas ... a vztrajam, dokler ne pride en mlad asistent kazenskega prava, ki me ne mara. Ko že tretjič ponavljam izpit, me spet vrže. In takrat mu rečem, da naj gre v kurac. To je seveda preveč. PF me noče več, jaz pa njih ne. Moram najti službo, saj ne mislim viseti doma in opazovati, kako Ivančku rastejo prvi zobje.

Babi mi plača tipkarski tečaj, lahko se prijavljam na oglase za tajnico. Vzamejo me na veterinarski upravi. Medtem ko pišem poročila o stanju živali po klavnicah in grem

nekajkrat celo s šefom v inšpekcijo, postanem veganka. Ko pride tajnica s porodniškega dopusta, sem spet na cesti.

Začnem pomagati na vrtovih, štiham, sejem. Vse mi rata.

Prišparam denar in kupim letalsko vozovnico za čez lužo. Hočem si ogledati sončni zahod v Grand Canyonu. V indijanskem rezervatu spoznam ljubezen svojega življenja.

Vrnem se čez sedem mesecev. Čez dva meseca ugotovim, da sem spet noseča. Tokrat farmacija ni zatajila, hotela sem to. Ivan je navdušen, da bo dobil bratca. Prvič se mi zazdi, da je bolj odrasel kot jaz.

Babi je vedno bolj slaba. Že pred mojim odhodom čez lužo je rekla, da bo počakala le, dokler se ne vrnem, potem pa bo šla v večna lovišča. »Daj, počakaj le še toliko, da pogrebci dobijo nove obleke, tiste temno vijoličaste klobuke in ogrinjala, ki jih je zasnoval Alan Hranitelj!« jo spodbujam. In zdaj so oblečeni, kot se šika. Babi je bila na pogrebu zadnje prijateljice in jih je videla. »Dobro zgledajo. So pa ta južni,« pripomni. Ja, tako je to, babico mi bo pokopal nekdo, ki je za malico ravno pojedel burek. Babi pa se smeji: »In kaj pol, saj me ne bo več.« Ivanček zajoka, ko to reče. »Nikoli ne boš umrla, ti si moja babi.« Ampak se zgodi, mesec po mojem drugem porodu. Grem na pogreb, skupaj z malim Keanujem v kengurujčku na trebuhu. Mama in oče vse organizirata in plačata, dedi nič ne more, samo joče. Starša me na sedmini spet vabita, da grem z njima, mami bo z veseljem skrbela za vnučka, zdaj je upokojenka, dolgčas ji je, samo kvačka in kuha. Odločim se, da ji dam Ivančka, Keanu bo ostal z mano in dedijem.

Preuredim hišo. Spodaj kraljuje dedi, zgoraj jaz. Prepleskam svoje nadstropje v zeleno, dedijevo v modro. Mu je všeč. Pravi, da si je vedno želel biti med modrimi stenami, babi pa je hotela rožasto. Tudi jedilnik mu spremenim, zjutraj sadje, zelenjavne juhe in pašte za kosilo, za večerjo pa riži, prosene kaše. Nič klobas in pogretih konzerv, ki sta jih goltala z babi. Pravi, da mu je hrana všeč. Vem, da bi to rekel, četudi mu ne bi bila. Bojim se ga izgubiti. Z njim imam stik, kljub temu, da je iz drugega časa. A idealne razmere nikoli ne trajajo dolgo, tudi zdaj ne. Dedek je vse bolj slab, vedno slabše hodi in njegov pljučni rak napreduje, čeprav je že pred desetimi leti nehal kaditi. Vem, da ga bom morala dati v dom, ker imam zdaj službo kot receptorka v avtocestnem motelu, kar pomeni, da ga ne morem vseskozi vahtat. Dolgo oklevam, a ko ga zadene manjša kap, se hitro odločim. Najdem prijeten dom za starejše ob reki za sprehode in dedija peljem na ogled. Oba veva, da bo tam ostal. Nič ne reče, ko pa mu pokažejo njegovo sobo, gre not in se zaklene.

Kot nočna receptorka motela spoznam veliko čudnih tipov, povečini tovornjakarjev. Zvem vse o njihovem poslu: kje je treba počivat, da te ne okradejo, kako pregoljufat kazalec kilometrov, kako ostati buden 12 ur. Razmišljam, da bi vozila tudi jaz. Brez težav in v prvo naredim izpit za tovorno vozilo in uspešno opravim poskusno dobo.

Keanu potuje z mano. Imava se lepo. Voziva se po Jugi sem in tja. Nazaj mami prinašam vreče paprik za ajvar, očetu drino brez filtra, bosansko rakijo dediju, vrtničin ratluk Ivančku. Super priden fant je, ko me ni zraven. Vse bolj postaja podoben moji mami, jaz

sem le teta z darili. Kaj čem, mama sem postala šele pri Keanu. Ta mi je tudi podoben. Super sopotnik je. Svoj karakter pokaže vedno ob pravem času. Ko morava zaradi okvare prenočiti v eni vaški vukojebini, kjer je edini hotel zaprt, privatnik pa noro drag, se odločim, da bova prespala kar v kamionu. Slaba odločitev. Ponoči nek tip raztrga plahto in zleze v kabino. Pošpricam ga s sprejem, a ga ne ustavi, še bolj nori in maha po meni, dokler ga Keanu z vso silo ne ugrizne v roko, zraven pa renči in se slini, kot bi bil s hudičem obseden. To pa manijaka izstreli iz tovornjaka. Keanu neha renčati: »Sem dobro igral, a ne? Lahko noč, mami.« Seveda nič ne traja večno. Keanu mora v šolo, jaz moram pogledati vase. 26 let ni tako malo. Ne morem celo življenje laufat naokrog ali pač? Rešitev ponudi dedi. Na 1. maj se odloči, da bo umrl. Upravnica doma mi izroči pedantno urejeno dokumentacijo v mapi, na kateri je s tresočo starčevsko pisavo načeckano: *Moji ljubi Martinki*. Zapusti mi vse svoje premoženje.

Jokam kot dež. In to jaz, ki nikoli ne jokam. Vse, kar lahko storim, je, da poskrbim za veličasten pogreb. Prodajam večino njegovih delnic, najamem grosupeljsko pleh bando in Heleno Blagne, ki mu ob odprtem grobu zapoje *Še kiki'co prodala bom*. Sledi sedmina, kot je še ni bilo. Dvanajstletni Ivan in šestletni Keanu udarita Monopoly, traja do jutra, oboje, igra in žurka.

Odločim se, da bom totalno preuredila dedovo hišo. Najamem delavce za napeljavo plina in centralne, vsega ostalega se lotim sama. Polagam ploščice v kopalnici, zbrusim leseni pod, lakiram stare omare iz odvoza kosovnega materiala. Ogromen zapuščen divan s pomočjo prijateljev tovornjakarjev namestim v dnevno sobo in ga v naslednjih dneh na novo tapeciram. Odmontiram centrifugo pralnega stroja iste znamke in jo vstavim v dedijev stari pralni stroj. Prisvojim si krasne vile za preobračanje zemlje, kup knjig in staro pleteno košaro, v kateri mijavka krasen oranžen muc. Vzamem še njega, za povrh.

Dom je tam, kjer se

oranžni zajčki

igrajo ne jezi se.

Zdaj smo vsi na kupu, jaz, moja mladiča + mačji mladič Murko in lahko se lotimo pleskanja. Keanu za svojo sobo izbere vijolično, jaz oranžno, Ivan seveda standardno modro. Oblečemo se v stare majice in delamo, vsak po svojih močeh. Maček teka sem in tja in prenaša barvne madeže s svojimi tačkami. Končno se Keanu spomni, ga prime, mu pomoči rep v barvo in pusti, da z njim tolče po velikem papirju, ki ga ima Ivan za izdelavo posterjev v šoli. Keanu pravi, da bo to enkrat dobro prodal, ker veliko umetnikov slika čisto tako oziroma še slabše kot naš maček.

Vsak dan naredim puding, skledo solate in kako hrenovko, piščančji ražnjič ali čevapčiče

vržem v ponvico. Zelo poceni jemo in se zafrkavamo, da smo na kampiranju, ker kuhamo na stari plinski bombi; dedijev štedilnik je bil samo še za staro železo. A kmalu Ivan na podarimo.si najde super štedilnik, skoraj brez praske. Zdaj bi lahko kuhala kake juhe in jedi na žlico, a se mi ne da. Ko otroka oddam v šolo, grem v svojo sobo in padem na posteljo. Zelo sem zmatrana. Sploh se ne morem odpočit. Kaj bi šele bilo, če bi imela tipa, ki bi vsak dan hotel seksat?! Saj bi me ubil!

A eno dopoldne, ko se namakam v kadi, skozi okno pokuka strog obraz z grdo frizuro, ki ju nosi socialna delavka. Sporoči mi, da Keanu ne hodi v šolo, temveč pred njo fehta denar. Da je tudi Ivan zanemarjen in shujšan. Da mi ju bodo odvzeli in dali v rejo.

To me malce strezni in zdaj le skuham kako juho in poženem kak stroj, zlikam kako srajco in kak dan poščetkam skret. Ugotovim, kako se da šparat z električno. Perem in likam le ob sobotah, nedeljah in praznikih. Ne kupujem sokov. Pijemo vodo. Včasih bezgov sok. Konec maja šibamo v gozd po borovnice, vračamo se črnih ust, kupimo poceni žganje in delamo borovničevce. Keanu ga prodaja na Tromostovju. Nato so tu prve gobe, Ivanček je talent zanje. S knjigo v roki šiba po gozdu, reže malo tu in malo tam in prodaja gostilnam. Nihče od gostov ne umre, čeprav se mi zdi, da so med nabranimi gobami tudi tiste pogojno uporabne. Poleti kelnarim na kopališču, Ivan postavlja ležalnike in senčnike, Keanu pa čisti kabine za preoblačenje in seveda špega skozi luknjice, saj se okoli njega vedno razlega dekliški vrišč.

Jeseni iz obranih ringlojev skuham marmelado z želirnim sladkorjem in Keanu jo v šoli prodaja kot bio.

Tako se dvakrat obrnemo in že je Ivan na srednji šoli za elektrotehniko, Keanu pa v petem razredu osnovne. Zdaj moram delati še več, začnem vlagati kumarice, izumljam nove recepte, pripravljam šopke za birmance, zasadim vrt in pridelam krasne feferone, jih posušim, zmeljem in prodajam. Vsak dan si kaj izmislim, a tudi to ni dovolj. Moram pogruntati nekaj novega, obrniti nov list v podjetništvu.

Izvem za možnost, da ti država da 4500 evrov za odprtje podjetja s poslovnim načrtom. Odločim se za feferone. Spomnim se, da bi lahko z njimi dobro služila. Vsi se mi smejiijo, a se ne dam. Feferoni pomagajo pri presnovi maščob. Imam veliko debelih prijateljic, kupovale bodo, zasula jih bom s feferoni. Kupim tri hektare zemlje izven mesta in postavim rastlinjak, posadim seme, prepikiram, gnojim, posajam, zalivam, obiram. Otroka pomagata in mimogrede se razkrije še en talent mojega mlajšega sina. Med malico naslika čudovit akvarel rumenih, rdečih in zelenih feferonov. To je dediščina njegovega očeta, Navaho Indijanca. Keanujevo stvaritev dam natisnit na embalažo za feferone. Vložimo jih, meljemo v prah. Tudi prodaja je zadovoljiva. Debeluške res navalijo. Feferoni tako pečejo, da po njih pijejo samo mleko, torej res hujšajo. Tudi Ivan na elektro šoli dobiva same dobre ocene, požanje pa tudi prvo punco. Včasih ne prespi doma. Pravi, da bi punca rada prišla na obisk, da me spozna. Se izogibam. A Keanu pravi, naj jo bratec le pripelje, mu jo bo prevzel.

Dobro bi nam šlo, vse bolje bi bilo, če ne bi eno noč plamen v obliki ogromnega rdečega feferona zazubljil nočno nebo. Vse pogori, spet smo na psu. Policija najde sledi bencina, sumijo, da je požar podtaknjen. Zdržati moram še eno leto, sicer moram vrniti denar za

prispevke. Za premostitev se lotim slikanja na svilo. In spet mi uspe. Slikam tudi drugo leto, prirejam delavnice, nekako preživimo. Ko pobarvam tkanino za glasbeni nastop ene pevke in ji že tako velike prsi še poudarim z dvema umetniško naslikanima vrtnicama, se zame ogrejejo tudi moški – novinarji, igralci, televizijski novinarji. Slikam na kravate, metuljčke pa svilene srajčke njihovih ljubic. In tako se zgodi, da nekega vročega poletnega dne na vrata potrka nekdo, ki bo postal pomembna oseba mojega življenja. Armanijeva obleka, uglasjeno govorjenje, modre oči. Po dolgih letih, raje ne pomislim po kolikih, me spet zaščemi tam spodaj, metuljčki plešejo pa to. Tudi on ni neodziven in me takoj povabi na večerjo. Čez dva dni sem že na obisku v njegovi hiši v jeruzalemskih goricah, zadela me z blazinami, razvaja z zajtrkom v postelji, povabi v klet in odpre vino letnika mojega rojstva. Je namreč vrhunski enolog, dobro plačan preizkuševalec in voditelj obhodov pivskih poznavalcev med vinskimi pajčevinami.

Tretji dan mi podari zaročni prstan. Čez mesec dni bo poroka. Bi hotel že prej, a priprave vzamejo nekaj časa. Malce na hitro mi gre vse to, a Ivan in Keanu sta navdušena. Novi ati ju podkupuje z darili. Keanu dobi gorsko kolo, Ivan mobi, oboje ne pod 1000 evri.

Na svoj 35. rojstni dan se poročim. 19-letni Ivan in 13-letni Keanu nosita prstana, mami je moja priča. Ati me na hojci popelje do oltarja.

Leta bežijo

vrum vrum vrum,

seks hrana seks hrana hrana seks hrana hrana hrana.

Mož me razvaja, in ko na pol poti med štiridesetim in Abrahamom zlezem na stol ginekologinje, me pokara, da sem od zadnjega pregleda pridobila kar nekaj kilogramov, vzame bris in mi naredi ultrazvok. Zresni se, zdi se ji, da z desnim jajčnikom ni vse v redu. V roku dveh dni izvem, da imam tumor, takoj moram na operacijo. Mož odreagira slabo, sicer me objame, a drugi dan, ko pakiram za bolnico, ostane dolgo v službi in se vrne pozno ponoči, očitno zelo pijan, saj zjutraj še spi na kavču in me mora v bolnico peljati Keanu. Lep je, ta moj petindvajsetletnik, najraje bi vsem povedala, da je to moj sin. Operacija uspe, a tumor je malignen. *No, si rečem, to bo še zanimivo.* Odločim se, da bom vse skupaj vzela kot avanturo, kontra vsem na onkološkem, ki jemljejo bolezen kot smrtno obsodbo. Čudim se jim. Na glas povem, da gremo od točke A, ki je rojstvo, do točke B, ki je smrt. Grda beseda, a tisto, kar opisuje, je čisto fajn. Spanje, iz katerega se ne zbudiš. Večni pokoj, hahaha. Vsi se mi čudijo, da sem tako razigrana. A zdravniki zame bolje poskrbijo kot za druge.

Žal je med A in B še točka na K: Kemoterapija, ki je Kurac in jo Klinc gleda. Malo bruham, nekaj las gre, ampak mine. Rezultati dobri, markerji nizki. *Če se ne ponovi v šestih letih, je velika verjetnost, da sem ozdravljena,* rečejo zdravniki.

Doma želim takoj spet poprijeti za čopič, za motiko, za karkoli, a mi mož prepove. Najame mi pomočnico, a jo hitro odpusti, ker zanič kuha in ker ugotovi, da hodi v klet in si k postelji nosi buteljke. A tudi on sam na skrivaj hodi v klet in loka: najprej eno flašo, nato dve. Ko popije tri na večer, vem, da sem žena alkoholika.

Ne prihaja več k meni v posteljo, a nič ne reče. Ima drugo, vem, a je papak in si ne upa priznati. Jaz pa le čakam, da si malo odpočijem in zaližem rane.

Nimam jajčnikov, nimam maternice,

imam pa rdečo šminko

in ščetko za lase iz prave konjske žime.

Končno mož le zine, da ima drugo, da pa ima tudi mene rad in bi ostal z mano, ampak ima tudi drugo rad in tako naprej. Odide. Niti ne jokam. Stara sem skoraj 50 let in vse življenje je še pred mano. Ko opraviš z ljubeznijo, ti ostane veliko časa za kaj bolj pametnega.

Ko Keanu prinese napovednik za maturitetni spis, vem, kaj bom delala naslednjih deset let. Pisala. Seveda pa moram prej dobiti dovolj denarja za ta luksuz. Najamem dobrega odvetnika iz svojih skritih rezerv in pri delitvi premoženja mož potegne kratko.

Abrahama pričakam ob morju, plačam si apartma, dobro, da imam rojstni dan izven sezone, novembra. Na vrtu zakurim žar, spečem ribo, ki jo je ujel Keanu. Lep je ko šus, menjava punce, še vedno zafrkava svojega starejšega brata in osvaja njegovo visoko nosečo žensko. Kmalu bom dobila vnuka, a me to prav nič ne veseli. Sita sem teh dojenčeljniov. Veliko bolj me zanima moje novo delo. Ko preberem eno grozno dolgočasno, samovšečno, pretenciozno, neberljivo branje, ki je dobilo vsa možna priznanja, mi je jasno dvoje. Da znam pisati bolje. In da me ne bodo preveč radi objavljali. Oboje se uresniči. Pravijo, da pišem preveč direkt, da imam prenizek jezik in nič vsebine. To govorijo nenaklonjeni kritiki. Naklonjeni pravijo isto, dodajajo pa, da vsaj dolgočasno ni. To še potenciram in v intervjuju dodam, da gre za razburljivo in opolzko čtivo! Evo, pa sem spet uspešnica, tako knjiga kot jaz. Celo alkoholik se spet priplazi, skupaj s ta novo prideta po avtorski podpis.

Tako sem pri koncu pisanja o sebi, ko končno začenjam pisati o nesebi, ki sem jaz, Martinka.

Konec ena: ja, táko bi lahko bilo moje življenje, če bi si drznila. A kaj, ko je od vsega res le, da imam dva sinova istega, dolgočasnega in zapitega moža, ki mi ne pomaga, ne kuha, ne skrbi zame in predvsem noče umreti ... da sem stara sedemdeset let in se mi zdi moje življenje zgrešeno. Zato vzamem sekiro, butnem moža, sinov ni doma, posekam češnjo, mačka ne, ker ga je itak kap od strahu. No, Levstik, v nečem bom vendar podobna tvojemu junaku. Tvoja knjiga je že v potovalki, ki sem jo pripravila za zapor. Morda jo bom tam

uspela do konca prebrati. Ali pa tudi ne.

Konec dva: ja, táko bi lahko bilo moje življenje, če bi si drznila. A si ne. Tudi ne butnem moža s sekiro, samo v roke jo vzamem, in ker je mož ravno na češnji, pade dol od strahu in si zlomi tilnik. Maček ostane živ, češnja rdeči naprej, s sinovi se vidim na dediščinski razpravi, kjer izvemo, da je imel mož zavarovalno polico, in tako poleg hiše dobimo še trideset tisoč evrov.

Konec tri: ja, táko bi lahko bilo moje življenje, če bi si drznila. A si ne. Ne vzamem sekire v roke, mož ne pade s češnje, iz groba pač ni mogoče pasti, je mrtev in bel. Sinova sta se že zdavnaj odselila, samo maček je ostal z mano. Naberem si češenj v culo in grem na pot. Z mano gre črni maček. Kar naprej mi križa pot. Prinesel mi bo srečo. Vem.

Zdaj grem na pot, kjer ni zmot, kjer so le stare modrosti in živali.

Mijav in hop in krevs na krevs,

teče mi ura in kamni pod nogami.

Kmalu bo noč, peče se kruh,

zjutraj svež, z malo soli,

več kot to si ne želim,

kot Martin, Martin Krpan,

večno živ, povsem ubran.

Martin Krpan iz Ljubljane

Tjaša Abazović

Prvi oktober je zaznamoval slovensko stolico na Dunaju. Zbranih pet profesorjev in profesorice se je pogovarjalo o obstoju slovenskega jezika in slovenske književnosti. Zaskrbljeni obrazi in njihovo negativno razmišljanje je odmevalo daleč naokoli. V letošnjem letu sta v program vpisana samo dva redna študenta. Zato bo katedra naslednje leto ukinjena.

Tega si ni želel nihče. Zato so se odločili, da poiščejo zavednega Slovenca, ki bo obudil zanimanje za Slovenijo, in ga pripeljejo na Dunaj. Že naslednji dan so našli svojega heroja. To je bil Martin Krpan iz Ljubljane. Slovel je po svojem brezhibnem poznavanju Slovenije in po svoji strasti do domovine. Je edini Slovenec, ki je prebral vso slovensko literaturo in velja za najboljšega pesnika današnjega časa. Vsi profesorji so se soglasno odločili, da je pravi.

Martin Krpan je ravno bral dnevne novice, ko je prejel elektronsko sporočilo, da se mora nujno zglasti na Dunaju. Kaj hitro se je vprašal, čemu vsa ta norija? Hitro se je seznanil s problemom, poprijel za svoj kovček in se pripravil na pot. Očistil je svojega jeklenega konjička in odšel. Takoj, ko se je znašel na meji, so ga začeli spraševati po dokumentih: »Dokumente, bitte!« Martin Krpan se ni dal. Začel jim je odgovarjati v slovenščini: »Kako prosim?« Carinik ga je gledal in ponovil: »Dokumente, bitte.« Krpan mu je ponudil piškot. Takrat je cariniku prekipelo in je prisilil Krpana, da je izstopil iz avta. »Dobro, dobro, tukaj imate dokumente in si jih vtaknite, kamor želite,« se je zasmejal Krpan.

Prispel je na vetrovni Dunaj. Ljudje so hodili naokoli s sklonjenimi glavami in mrkimi pogledi. Stavbe so se veličastno dvigale v nebo. Kamorkoli je pogledal, je videl neverjetno arhitekturo. Zmeden se je vozil po ringu in končno zavil v pravo ulico. Lepota mesta ga je prevzela, le njegova orientacija ga je izdala. Ljubljano ima v mezincu, za Dunaj pa še celotna dlan ni dovolj!

Svojo sobo so mu zagotovili v hotelu Korotan. Bil je presrečen, da se bo počutil kot doma, saj bo obdan pretežno s Slovenci. Udobno se je razkomotil v svoji novi sobi in začel z iskanjem univerze. Navigacija ga je vodila proti severu. Prečkal je majhne ulice in naletel na ogromno parkov. Končno se je znašel na kampusu. Prvi vtis ni bil najboljši, ker ga je ambient spominjal na bolnico. Vendar vsaj vzdušje je bilo mladostno in sproščeno. Začel je razmišljati o svojih študentskih letih.

Na oddelku so ga prijetno pozdravili. »Ali veš, zakaj si tukaj,« so ga nestrpnostno spraševali. Krpan je le zvedavo pokimal. Takšna je situacija: »Prišel je na Dunaj hud minister, ki mu pravimo Brdavs. Tak je, da se ga vsi bojijo. Dosti učiteljev in profesorjev je že odpustil; pa smo rekli: 'Če ga živ krst ne zmore, Krpan ga bo.' Lej, ti si zadnje upanje slovenskega in dunajskega mesta.«

»Poslušajte me, če je tam deset ministrov, mene ne bodo pregnali, preden ne obudim slovenščine,« je strastno odgovoril Krpan. Iz svoje torbe je potegnil Toporišičevo slovnico in jo veličastno položil na mizo. »Rešilo nas bo sodelovanje, strast in zvestoba Toporišiču.«

Naslednji dan je Krpan začel s svojo akcijo. Razobesil je letake po celotnem Dunaju. Pozval je vse Slovence, da bi se zbrali in skupaj obudili slovenščino. Neverjetno hitro so se odzvali in prišli na druženje v četrtek zvečer. Krpan jih je prijetno pozdravljal in jih spraševal, kakšno imajo mnenje o stanju Slovencev na Dunaju. Imeli so mešane občutke in na koncu so prišli do spoznanja, da bi lovenske večere. To se je res zgodilo. Od tistega četrta naprej so bila druženja vsakotedenska obveznost!

Krpan je naredil še en korak naprej. Napravil je tako imenitna povabila za študij slovenistike, da bi se jim vsak dijak težko uprl. Pozval je vse organizacije za izmenjavo študentov in naredil propagando o slovenistiki na Dunaju. Slišal je, da se slovenski študentje ne odločajo za izmenjave, ker verjamejo, da slovenščina ni dovolj zastopana v drugih državah. Zavrgel je to trditev in javno nastopil na slovenski univerzi. Kdo si ne želi oditi v tujino in okusiti drugačno življenje? In še to na prečudovitem Dunaju. Če te muči domotožje, lahko hitro skočiš domov.

Minister je slišal novice o načrtih Martina Krpana. Ni se počutil ogroženega, glasno se je smejal. »Ali je to tisti Krpan, ki so ga poklicali nadme tako daleč, tam iz Ljubljane?« se je rogal minister. Njegov smeh je odmeval po celotnem mestu.

Čez pol leta so zabeležili 20 prijav na slavistiki, smer slovenščina za prihodnje študijsko leto. Učitelji so se v en glas zahvaljevali Krpanu: »Hvala Krpanu, dokler bo slovenski narod stal!« Ko je Krpan slišal novico, je bil presrečen. Končno je naredil nekaj, kar bo dobro za prihodnost Slovenije.

Čez teden dni je prejel klic predstavnika katedre: »Zdaj si pa le izberi! Dam ti, kar želiš, ker si zmogel toliko soprožnika in slovenski položaj velike nadloge in nesreče. Nimam take stvari v žepu, da bi dejal: ne dam ti je, če jo hočeš; celo mesto učitelja imaš na ponudbo, ako si želiš.« Krpan se je zamislil in odlašal z odgovorom. Po dolgem premisleku je sprejel mesto profesorja. Izbral si je predmet slovenske poezije.

Oktober je prišel zelo hitro in Krpan se je vestno pripravljaj na svoj novi položaj. Že je prejemal kritike glede svojega znanja nemščine. Rogali so se mu tudi nekdanji prijatelji. Dvignil je glavo in preslišal zlobne glasove.

Prvi šolski dan je pričel govoriti v slovenskem jeziku. Njegovi učenci ga niso najbolj razumeli, ker so bili večinoma iz Avstrije ali drugih držav. Poklapano se je usedel in se zamislil: »Raje bi ostal doma, kjer se najbolj počutim.«

Že naslednji teden je pospravil vse stvari, pograbil kovček in se odpravil proti svoji domovini. »Naredil sem, kar je bilo v moji moči. Naprej se naj pa drugi brigajo. Če še kdaj naletijo na Brdavsca, me naj hitro pokličejo! Saj vedo, kje me najdejo, v Ljubljani!«

Snovalci labirintov spoznanj

Milan Aničić

Sem znamenje, kazalec smeri, prenašalec in občudovalec lepot tega sveta. To ni moja usoda, je moja notranja odločitev. Vem, da tu, kjer sem, na tak način lahko naredim največ. O svojem imenu vam ne bom govoril in tudi pomembno ni. Moje delo je prej postranska dejavnost, kot moje določilo, čeprav me večina prav po njem pozna. Je možnost, ki mi omogoča, da uresničujem svojo notranjo zavezo. Mi, ki nam je mar za to, vemo, da brez razuma ni spoznanj, a tudi da nič bolj lahko ne zapelje s poti, kot prav on. Če bi ne bilo tako, bi naše delo bilo odvečno. Narava sama že ponuja vso modrost tega sveta, vendar je človekov razum toliko nečimrn in ošaben, da te modrosti prav pogosto ne spozna. Ne zato, ker tega ne bi zmožel, ampak zato, ker se ne potrudi. Zato si za nalogo vzamemo, da najprej brco razumu priskrbimo. Šele takrat, ko nečesa ne razume, se začne truditi in spraševati, zakaj je temu tako in ne drugače. Ko dobi uganko, njegova nečimrnost pride na plano. Da on tega ne bi zmožel razvozlati? To je igra z razumom na njegovem polju. Zato je tako zanesljiva in pomembna. Vsa ubesedena ali upodobljena modrost sveta je pogosto za razum brez pomena, če do te modrosti ne pride z lastnim naporom. Šele takrat jo prepozna kot vredno. Šele po takem spoznanju opazi, da je ona pravzaprav bila ves čas tu zraven njega, a je ni prej opazil. Napor, vložen z lastno odločitvijo, je to, kar prinese spoznanje. Prijatelj, potujoči pripovedovalec zgodb je nekoč dejal, da so to, kar mi počnemo, snovanja labirintov spoznanj. Tako povšeči mi je bilo. Sem si dejal, to si bo treba zapomniti. Naši labirinti torej niso zgolj gradbeno delo, umeščeno v nekem prostoru. So tudi ravnanje ali delovanje, ki prenašajo kako modrost ali resnico, do katere opazovalec mora priti sam. Pripovedovalec pripoveduje zgodbe, kdo drug je človek dejanj. Vsak ima nekaj, s čimer lahko pomaga drugemu, le na pot spoznanja mora stopiti. Vsi imamo kaj v sebi, kar je vredno pokazati, in nihče ni prikrajšan za to. Si vrtnar ali cesar je postranska dejavnost. To, kar je pomembno, je, da ob tem ohranjaš lepoto življenja in tega sveta. Če nič ne delaš na tem, je vse zapravljanje časa. Dokler tega ne spoznaš, izgubljaš se v temi. To je naše najpomembnejše delo, prebuditi slo po spoznanju. Šele ko si taval v temi in si prišel do spoznanja, ugotoviš, kako pomembno je, da tudi druge spodbudiš k temu.

Potujoči pripovedovalec zgodb Anbu pravi, ko pride v kak novi kraj, najprej pripoveduje take smešne, zanimive in včasih celo kosmate zgodbe. Čim več poslušalcev da privleče. Potem pa preide na take bolj zvite in na hitro nerazumljive. Samo da jih vpeljem v labirint zgodbe, pravi, takrat se bodo zares potrudili. Takrat pa noben trud ni zaman. Na koncu vsakega srčnega napora je spoznanje. Z odkrivanjem smisla v zgodbi bodo prišli do vrednot, ki jih je pripovedovalec mojstrsko vpletel vanjo. Tistih vrednot, ki jih je v sebi in s pomočjo drugih tudi sam prepoznal.

Najhujše, kar se nam lahko zgodi, je, da nihče v naših prizadevanjih ne vidi nič globljega, ampak le kratkočasenje in zabavo. Toda to je tudi spodbuda za nas. Resnico ali spoznanje moramo bolj uspešno vplesti, da bi bila prepoznana od tistih, ki so se pripravljeni potruditi. Ko jih ohranjamo najprej v sebi, bodo vselej prisotni tudi v našem delovanju. Meni so

konkretna dejanja bolj v naravi. Tako kot pripovedovalec z zgodbami s svojimi dejanji kličem k notranjemu pogumu in moči. Vendar tega ne obešam na veliki zvon. Kdor le o svoji dobroti govori, jo je že zapravil. Še tako šibek in plašen v sebi nosi pogum in moč kot najbolj žlahtni, kar jih je na tem svetu. Le v sebi mora prebuditi. Nikogar se ne bojim in nihče se nikogar ne rabi bati. Meč srčne iskrenosti prereže ves strah in vse zlo tega sveta. Vendar dokler tega ne spoznaš, težko vztrajaš. Zato s svojim ravnanjem Snovalci puščamo znamenja, ki peljejo k spoznanju. Povsod smo prisotni v času. S tem, ko sem v sedanjosti, sem tudi v preteklosti in prihodnosti. Toda razum tega ne zmore dojeti. On bi to imenoval večnost, a se mu pomen izmika in beseda zapleta. Videti je ločena od spreminjajočega se časa. Zato se tu razum zaplete. Vendar je prav to pomembno, da spozna, da vsega ne zmore sam. Takrat se poveže. Takrat deluje v svoji najboljši in najmočnejši vlogi. Smo z vsem, kar obstaja v povezavi. To je ena največjih modrosti in lepot tega sveta. Če jo nosim v srcu in v labirintu svojega življenja, ni možno, da bi ne bila prepoznana. Snovalci smo lahko vsi, le z malo poguma in vztrajnosti se moramo za to odločiti.

Toda že preveč sem se zapletel z besedami. Čakajo me moji naravi bolj primerne naloge. Menda me sam dunajski cesar vabi k sebi. Celo veliko, lepo kočijo je baje poslal pome.

Martin Krpan XXI. stoletja

Enej Arsevski

Krpan doma v svoji koči je sedel
in televizijo je mel,
na kateri je slaven pevec pel.

Kanal prestavil je za dva,
Vidi, kako se vlada pogovarja,
o beguncih pogovarjali so se,
ne bodo jih spustili čez meje.

Krpan s sedeža vstal je,
najraje bi zaklal te predrzneže.

On misli, da vsak človek pravico imeti mora,
zato se odloči, da vladi spremeniti mnenje mora.

Svoj nahrbtnik že ima,
poln hrane in pijače, da se kar tresejo tla.

V svojega fička nahrbtnik naloži,
na kar opazi, da se mu smeje Loži.

Sosedov sin je Loži bil,
s takšnim BMW-jem, da se je kar iskril.

Krpan je pogledal stran,
bilo mu je jasno kot beli dan.

Avtu se je smejal,
ker ga ni dostikrat opral.

A vseeno mu je bilo,
zato je šel na to pot noro.

Namenjen je bil proti hrvaški meji,
vmes je ustavil pri prijateljici Neji.

Vprašal jo je, če bi šla zraven,
ampak raje se igra, kot da je plamen.

Krpanu čudno se to zdi,
ker Neja tako nori.

Potem je v fičeka sedo,
In potem semaforje gleda.

Moral je iz Maribora se peljat,
da bi prečkal hrvaško mejo.

Tam so begunci lačni in žejni bili
in niso bili veseli.

Krpan gre iz Maribora,
nakar naleti na dekle, ki je čisto nora,
in ona mu reče, da ji je ime Sora.

Vprašala ga je: »Kam ti mož greš,
ali pohano kuro ješ?«

Verjetno bi ga rada na kosilo povabila,
Krpan pa odkima.

Kam greš, ga vpraša,
reče, Slovenija je nora naša,
nedolžne ljudi skozi ne spustijo,
da se tam pri meji zadržijo.

Rekla je, da bi ta fiček za kombi zamenjala,
a Krpan reče, naj ga obdrži sama.

Zanimiva mu je bila,

zato je rekel, da bi z njim zakone lomila.

Ona strinjala se je,
ker so to bile njene sanje.

Tako je ona s kombijem šla,
on pa se je s fičkom peljal.

V Ljubljani sta se ustavila
in videla protestnike, zato sta pomislila.

Zakaj so protestirali,
za begunce seveda,
in so vlado provocirali,
zakaj ne bi mogli čez Slovenijo, to je beda.

Krpan reče, da pridejo z njim na mejo,
ker jih zadrževati tam ne smejo.

Protestniki so se strinjali,
in so z njim do meje dirjali.

Niso imeli časa kaj spiti,
zato so se s kombiji do meje vozili.

Tam begunci kampirali so,

tam jih v kombije naložili bodo.

Ampak tam je policija bila,
zato se je začela zmeda.

Sore je rekla, da bo jih stran zvabila,
tako, da bo v napačno smer zavila,
tako bodo policisti stran odšli,
in bodo lahko protestniki begunce naložili.

To se je res zgodilo,
in kar hitro minilo.

Lakih tristo jih je v kombijih bilo
in vsem se je zdelo to noro.

Sora je tudi živa bila,
le kazen dobila je za malo denarja.

Ko so prišli gor do Avstrije,
so begunci zahvalili se
in si dali pot pod noge.

Ampak tam je tudi ekipa novinarjev bila
in je vse videla,

Krpana so vprašali, kaj je bilo,
on je rekel, da so begunce prenesli čez Slovenijo.

To videl je cel svet in vlada,
zdaj Krpana bi vidla rada.

Tako Krpan je moral iti,
so mu vsi rekli naj hiti.

Ko je prispel do vlade, ga nagovorila je,
kako pameten in pogumen je.

In potem se je odločila,
da bo begunce čez mejo spustila.

Krpan je bil vesel,
se zahvalil in domov odšel.

Če kak teden ali tri,
je videl, da so begunci veseli.

Da problemov ni več,
ker imajo hrane in pijače preveč.

Krpan se odloči prijatelje k njemu povabiti,

to so tisti, ki so mu begunce čez Slovenijo pomagali spraviti,
in tudi vsi so prišli
in celo noč noreli.

Tako se ta zgodba konča,
kakor hitro ugasne sveča.

Tako blizu in tako daleč od vsega

Nataša Bauman

Lep, sončen dan. Tako lep in tako dober, da bi ga človek na kruh namazal. Ponuja radost, veselje, dobro počutje — ravno prav topel, ravno prav vlažen in ravno prav dolg, torej.

Na elegantne nožice se je postavila lepa, vitka ženska, si popravila suknjič in z visoko dvignjeno glavo kazala ponos, ki ga je dopolnjeval tisti nasmeh zadovoljstva in samozavesti. Bila je to močna ženska. In uživala je, ko se je lahko pokazala v vsej svoji sijoči lepoti; urejena po zadnji modi, s svežo pričesko in nakitom, ki je rumeno svetlikajoče poudarjal njen videz. Zgarane kmečke roke opazovalk so skrivoma lezle v rokave in za hrbet, oči pa so se široko pasle na podobi, ki so jo bile sanjale že od otroštva. Nekatere so jo gledale z občudovanjem, navdušenjem, spet druge so se zvijale od boleče zavisti in iskale napake, s katerimi bi ji lahko na prsi pripele madež, ki bi kalil ta lepotni prestiž. Trudili so se ji čim bolj približati, jo slišati ali vsaj zavonjati. Mmmm, dišala je tako drugače ... Tako sveže in tako nobel! In, joj, srečnica je bila tista, ki jo je tujka v množici morda prepoznala, jo nagovorila in srečna ugotovila, da je to njena znanka iz otroških let. Ni težko uganiti, katera je bila srečnejša.

Še najbolj pa je nekdanja domačinka uživala v občudovanju, ki ga je bila deležna s strani moških, ki svojega navdušenja nad njo kljub ljubosumnim pogledom in komentarjem svojih žena niso skrivali. Še višje je dvignila svojo prikupno brado in nasmeh se je za spoznanje bolj razlezel in govoril: »Imam vse. Ničesar več si ne bi mogla želeli!« Ljudje so se tajali v njeni bližini, se muzali in razdajali v vsej prijaznosti, ki so jo premogli, a tam globoko na dnu teh src je kljuvalo zavidanje. Tista skrita, plesniva zavist, ki razjeda človeka do bolesti. »Le kako ji je uspelo? Zakaj njej? Ravno njej in ne meni?!« so tiho tarnale nezadovoljne dušice. In še se niso nehali gristi: »Kako krivično je življenje; jaz garam na domačiji kot črna živina, ta drznica, ki pa je vse zapustila in preprosto odšla na lepše, pa se šopiri tukaj med nami in razkazuje svoje z lahkoto pridobljeno bogastvo! Kako krivičen je ta svet! To življenje ... Kje neki je ostal Bog, ki vse vidi in vse ve ter dobro z dobrim plača?«

Bleščal se je njen videz, se bohotno razkazovalo njeno imetje in tuje oči so požirale le to, kar so imeli pred seboj, seveda nihče ni videl daljne, hladne — po srcu hladne — nedomače, strašljive, temačne in prepogosto hladne tujine. Tega nihče ni vedel, nihče občutil ...

Očitali so ji pohlep tako močno, da niti opazili niso, kako brezupno se sami — s primesjo nevoščljivosti — v njem utapljajo, tonejo in se nesrečno izgubljajo ...

Dišalo je po kuhanem krompirju. Na oknih se je nabirala rosa od pare, tako da ni bilo

mogoče videti tistega turobnega novembrskega dne, ki se je nagibal čez opoldne. Kipeča voda je pomagala ogrevati prostor, ki je bil spalnica, kuhinja in dnevna soba obenem. Stara cimprana hiška je vsa puhtela od prijetne toplote, ki jo je oddajala stara peč na drva. Prostor ni bil velik, a je zadoščal za vso družino. Pet oken z lesenimi križci je vanj tudi v mračni jeseni puščalo dovolj svetlobe, strop so nižali leseni tramovi, na katere je mati znala včasih kaj obesiti, da se je posušilo in nudilo kasneje užitek okusnega čaja. V enem kotu peč, v drugem zakonska postelja, na kateri sta spala oče in mati, omara in predalnik, iz katerega so otroci zvečer povlekli vsak svoj predal, ki jim je služil kot postelja. Popredalčkani vanj so brezskrbno sanjali svoje velike otroške sanje.

Na peči je brbotalo. Pripravljalo naj bi se bilo kosilo, toda mati se tega dne ni smukala okoli loncev ali po dvorišču. Vsa vročična je ležala na postelji in glasno stokala. Štiriletni sin in dveletna hči sta boječe in prestrašeno pogledovala k njej in se spraševala, kaj neki se dogaja z njuno mamo. Vsa vročična se je zvijala na nizki postelji. Prijazna soseda ji je vsake toliko rahlo z nežno kretnjo, ki je je očitno bila že vajena, obrisala pot s čela. Brisačo spet namočila in ožela, ji nekaj prijazno prigovarjala in jo spet brisala. Včasih jo je mama nenadoma pograbila za roko. Kjerkoli pač. Jo močno stiskala, kot bi hotela iztisniti zadnje telesne sokove iz nje, kot bi ji bila kaj naredila in bi se ji rada maščevala ... Ob tem pa je glasno kričala, stiskala zobe. Pamža sta bila ob tem zmedena in zbegana, dokler niso za leseni tram pod stropom zatlačili velike rjuhe in tako pregradili prostor, da otroške oči niso mogle videti, kar za njih ni primerno. Toda ušesa so zelo dobro slišala. Vse so slišala. In strah za materjo je vse bolj rasel. Pa čeprav še tako majhni deški in dekliški telesci bi najraje z vso silo planili na drugo stran in z vsemi močmi začeli z reševanjem svoje matere. Ta mala ušesa so bila tako polna krika, da sta komaj slišala in tudi zares doumela, da bosta dobila sestrnico ali pa morda bratca. Nadvse čudno! Dobiti bratca ali sestrnico je vendar lepa reč, zakaj potem mati tako kričijo?!

Kmalu ni stokala več samo mati; zaslišati je bilo glasen jok dojenčka — drobne deklice, ki je trdoživo brcala v nov dan in si glasno utirala pot v ta svet.

Čas še prehitro mine in res ni bilo dolgo, ko je bilo na dvorišču več smeha in igre. Bratec, bosonogi smrkolin v krilcu, ki še niti govoriti ni znal prav, je sesticama z leseno palico v blato risal veliko okroglo žogo, za katero je trdil, da je svet. Na to veliko žogo, okoli katere je bilo potrebno narediti kar nekaj otroških korakov, če si jo želel obhoditi, je vrisal neko packo tam daleč od doma, kjer bo nekoč živel. Morda ga mali navihanki nista čisto razumeli, a vsi skupaj so sanjali svoje in taiste sanje ...

Mila so jo klicali. Bila je za nekaj časa najmlajša in najmanjša. Drobena deklica, polna energije, smeha in tiste otroške navihanosti, ki je kdaj pa kdaj priklicala kakšno kazeno, a jo je tudi pred tem pogosto rešil sladek nasmešek in vgreznjena jamica na desnem ličku, kako samo je bila sladka!

Veljala je za pridno, marljivo in vljudno deklico, ki je nikoli ni moglo nič presenetiti, kot da je vedno pripravljena na vse. Oboževala je svojega starejšega bratca. Tistega pobalina, kratkohlačnika, ki je bil poln vseh vragolij. S sestrnico je sklepala pakt proti deški premoči in se borila do zadnjega diha, da bi mu bila kos. To je bil čas bede in pomanjkanja. Otroci niso poznali igrač, kot jih poznamo danes, njihove so bile preproste, doma narejene, lesene

ali iz cunj.

V gospodinjstvih še ni bilo elektrike, seveda tudi radia in televizije ne. Otroci so hodili v šolo, potem pa doma trdo delali. Posebnih oblek za šolo niso imeli. Tako ubožni so posedli v klopi in spoštljivo poslušali učitelja, ki je imel silno strog režim in neizprosna je bila njegova kazen, če si ga je kdo drznil kršiti. Milin bratec jo je pogosto skupil, ker iz malce trmaste svojeglavosti ni hotel kloniti. Milo je to jezilo, saj je bil sicer pameten in učljiv dečko. Tako pa je domala ničkolikokrat nesel odebeljeno rit. Učitelji so ga radi zatožili tudi očetu, ki je bil poštar in je pošto raznašal daleč naokoli. Po cel dan ga ni bilo doma. Neposlušnost njegovega sina v šoli ga je po napornem dnevu še bolj ujezila. Takrat revežu malemu ni bilo pomoči. A kljub temu je naslednjič pri novi obljubi za kazen, pripravil teren in skozi okno skočil na ulico, da je seveda pobegnil učiteljevemu udejanjanju groženj. Kratkohlačniki tedanje šole so si snov pri pouku zapisovali s kredo na tablice, in če zapisi niso bili pravilni in estetski, so domov nosili krvave dlani od palice, ki je plesala kot božja šiba po njih.

Njen spomin odtava tja, ko je zaradi klepetanja s sošolko pristala v enem od štirih kotov učilnice in kazen prestajala kleče na koruznem zrnju. Bilo jo je tako sram, da so pekoče solze silile v oči. Pa jo je bilo tudi joka sram. Najraje bi se ugreznila globoko, globoko v tla. Pred vsemi. Tako zelo sramotno je bilo to!

Pa vendar je spomin na otroštvo harmonična sreča, ki še danes kot balzam mazili srce in priključne solze v oči.

Mila pa je rasla. Postajala je čudovito dekle. Pravi balzam za oči že takrat, ko se je iz otroka levil deklič. V pisani družini sovrstnikov je bila upravičeno deležna sanjavih oči, ki so se znale izgubiti v aveniji sanj, se potopiti in otrpniti v dolgem pogledu in se predajati domišljiji.

Bila je marljiva, vztrajna, potrpežljiva, trpežna in predana. Delala je od jutra do večera. Trudila se je materi pomagati nahraniti še ostala mnoga lačna usta v hiši, včasih celo nadomeščati očeta, toda nikoli, res nikoli ni nehala sanjati svojih sanj. Nikoli niti za trenutek ni pozabila na tisti velik krog iz dvorišča in majhne packe na njem — tja si je nekega dne želela oditi.

Stara je bila osemnajst in mladina njenih let se je dobivala na nekem mestu v Račah, kjer so se pogovarjali, se družili se spoznavali. Nekoč so šli vsi skupaj v velikansko stavbo sredi vasi. Stari mlin so jo klicali. Da bi lahko nekje plesali ... Mila je zaplesala, se predala ritmu glasbe in njeno telo je vihralo v ritmičnem gibanju, kar ji je silovito pristajalo. V valovanju svojega in drugih teles je nenadoma uzrla tiste temne oči, ki so ji ostale tako globoko v spominu, da bi jih prepoznala, če bi morala tipati njih barvo. Ljubezen na prvi pogled, kako naj bi drugače razlagali drget njenega telesa, cmok v grlu, plitko sapo in bledico na obrazu. Prevzel jo je. S prvim plesom jo je rahlo divje in drzno skozi glasbo popeljal v tisto radostno plat življenja. In ritem se je umiril. Forte postane piano in takrat si jo prilepi nase — njeno telo v celoti. Zaprtih oči je tipala po lastnih občutjih, ki so lebdela nad zemljo išoč nepoznano, novo, sladko privlačno, ki ima okus po še.

Nekaj časa je skrbno in uspešno skrivala podivjano srce. Doma ni nikomur nič rekla,

nikomur govorila o tem, kako se sooča z novim, nepoznanim ... tudi s strahom, dvomom, s številnimi vprašanji.

Skrivala je, dokler ni neke noči njuno srečanje privedlo v prepletanje objemov. Nikoli ne bo pozabila te noči, ki ni bila le temna noč. Bila je to blažena noč. Noč, polna zvezdnatih perlic, ki so imele vsaka zase poseben pomen. V objemu, ki je dve telesi zliil v eno, je najprej dobila nežen, čuten poljubček na lica, potem na čelo, nos in nazadnje se ustnice ustavijo na ustnicah in ne nadaljujejo poti naprej. Tu se ustavijo, kot da se jim celo večnost nikamor ne bo mudilo. Prisesajo se na Miline. Lačna usta hlastajo, jezika se iščeta, najdeta se zapletata in spet odpletata. Milino telo valovi, dviga se pod nebo. Omamljena se predaja okusu teh sladkih ustnic, ki imajo okus po nekih nebeških sadežih. Umrta bi lahko od te strasti in spet oživela in vedno znova, vedno znova umrta samo za njo, za to strast, za telo ob in na telesu. Njegove roke se spustijo na njen tilnik, prsti sežejo v lase in divje kuštrajo gosto pričesko. Mila se je počutila kot sredi tornada, ki jo vrtinči v navalu strasti. Njeno dihanje, poželjivo hlastanje po zraku preglasi njegovo sopenje. Tedaj začuti njegove poljube še na vratu, ramenih, prsih, ... povsod ... Povsod njegov dih, sapa, ki boža. Povsod je čutila njegovo telo, njegovo kožo, njegov dotik ... Dokler se ni zavedela, da je v njej. Goli užitek odjekne v krik, v še enega in naslednjega, dokler obe telesi ne omahneta na posteljo in se čez čas stisneta v bombažno kepico, v kateri si pritisneta še poljubček na ličko in oba globoko prepričana, da je to bila le še šampiljka, uradno telesno potrdilo za njuno neskončno ljubezen, objeta zaspita. Prebudita se v novo jutro, prepričana, da si drug drugega želita za cel lajf. Mila si je ob njegovem božanju, njegovih dotikih želela, da nikoli ne bi nehal, saj ga je s tem samo bolj in bolj ljubila.

Delovna, marljiva, skrbna in optimistična Mila je še naprej skrbela za gospodinjstvo, živino in polja in o svojih novih čustvenih dogodivščinah skrbno molčala, dokler je ni presenetila naraščajoča trebušna okroglina, ki je se je nezadržno hitro in brez ovinkarjenja večala.

Oče, suhljat, strogi moški, ki je kruh za družino služil z raznašanjem pošte v ožjem in širšem območju, je znal biti neizprosni. Po cele dneve ga ni bilo, saj je moral kilometre in kilometre, kamor je bilo potrebno dostaviti, s kolesom vozil pošto na najrazličnejše naslove, je ob novici znorel. Dobesedno znorel. Dekle mu je podrlo osebne sanje, v katerih je bil načrtal tudi poti svojim otrokom in to je bilo daleč, res daleč od pričakovanega. Bil je strog. Zelo strog. Otroci so do njega gojili res pravo strahospoštovanje! In tokrat je znorel, resnično znorel.

Dekle bi se bilo utopilo v lastnih solzah, če je ne bi rešile sanje, upanje vera. Vera v nov svet, novo življenje ...

Oče je zahteval, da se poročita. Mili se je to zdelo lepo. Tako ali tako si je tega najbolj želela, čeprav si je predstavljala, da bo smela še malo počakati, da bo smela pustiti ljubezen zoreti in šele tik pred pobiranjem sladkih, zrelih sadežev, bi dahnila predani »da«. Toda ne, oče se je hotel izogniti sramotnemu obrekovanju cele vasi.

Priredili so poroko. Nihče ne bi mogel reči, da se je poznala njena skromnost, saj so bila

čustva na vrhuncu in oba sta bila evforično vzhičena. Mladoporočenca sta dobila za poročno darilo hišo in manjšo posest, ki se je dotikala domačije. Mila je bila presrečna in čisto blažena, ker ima nekaj, kar je lahko izhodišče za začetek, toda še v isti sapi sreče je skovala nov načrt. Poročno darilo sta prodala in tako prišla do denarja, s katerim sta odpotovala v Avstralijo. V deželo nepredstavljive lepote, neskončnih možnosti in sanjske prihodnosti.

Mila se je na potovanju zvila v klopčič in skušala zadržati solze, ki so vrele v oči, kot takrat, ko je v šoli klečala na zrnih koruze, le da je tokrat klečala na žeblih, ki si jih je bila nasula; očitala si je, ker je zapuščala mamu, pogrešala je brate in sestre že po prvih sto kilometrih, žalovala za krajem, čeprav blatnim, revnim, polnim kolovozov in umazanije. In peklensko je bolelo, ker je materi nakopala nove sosede, ki so se kot lačni kruha oklepali hudobije. Mati so se do konca življenja borili s sosedo, ki je bila nepojmljiva zloba.

In Mila je odpotovala v nov, čisto drugačen svet. V svet, kjer bo lahko pokazala svojo marljivost, kjer bo dobila priložnost, da najde sebe, svoje sposobnosti in se na ogromnih krilih povzpne tja daleč nad realnost.

»Temačen, meglen dan. Sredi goste megle tam daleč komaj prepoznaven grad. Grajsko obzidje in dvizni most, ki se dviguje in spušča ob vsakem prihodu novih gostov. Ples v maskah. Prispe sam. Visok, postaven, dobro razporejen, v pričakovanju srečanja z žensko, ki ga bo očarala in začarala. Preden vstopi, se ustavi na velikih vratih, kjer nek moški skrbno pregleda vabilo vsakega, ki vstopi. Sledi dolg hodnik, ki ga krasijo kristalni lestenci in stopnice, ki se vijejo in vodijo v veliko dvorano z velikim plesiščem ter mizami, okrašenimi, kot se spodobi za takšno priložnost. Sede in opazuje. Nenadoma me opazi. Zavem se svoje pojave v črni elegantni obleki, ki se ujema s črno masko, nekoliko zapeljivega dekolteja, privlačno skrivnostna ... On pritegne mojo pozornost, vendar mu tega nikakor ne želim pokazati. Delam se, kot da ga ne vidim. V resnici pa pozorno spremljam njegovo pojavo. Želim si, da bi me opazil, me povabil na ples. Njegova maska je naredila vtis name. Zdi se mi kreativna, izvirna, pod njo pa privlačno, lepo grajeno moško telo. Mmm, dovolim si odplavati v svet sanj in se le s težavo obdržim v realnosti ...

Moški pokončno in samozavestno, a vseeno z nekoliko strahu koraka proti meni, da bi mi pogledal v oči. To je tisto, kar mu bo dalo vedeti ... že skoraj čisto pri meni neznanec pripre oči, kot da bi hotel izostri pogled. Gleda me naravnost v moje oči. Trenutek se vleče, postaja dolg. Ponudi mi roko in me z očmi in besedo prosi za ples. Zmrazi me. Po vsem telesu začutim mravljinice in kepo v želodcu. Nasmehnem se. Moj smeh je sila zadržan in sramežljiv in na veliko srečo skrit pod masko. Zazrem se v njegove oči. V te lepe, tople oči. Lahko bi se utopila v njih, zato svoje hitro umaknem. Toda ne morem skriti sijaja. Oči zasijejo, ko telo vzdrti, ko zavalovijo, ko se nekaj premakne v notranjosti telesnega. Počasi primem ponujeno roko. Topla je in mehka, pa vendar čvrsta. Moji od razburjenja ledeni prsti se oklenejo njegovih. Trdno, da me na poti do plesišča ne izgubi. S tistim gromozanskim, prijetnim strahom mu sledim in se sprašujem, kakšen moški je pod masko. Prispeva na plesišče. Glasba je živahna, strah izgine. Najini telesi se spojita, kot bi bili eno

... gleda me v oči, ki ravno prav sijajo in vabijo s kančkom tiste skrivnosti, ki tako zelo privlači. Telesi bi kmalu bili že preblizu eno drugemu in imela sem občutek, da se bova pojedla s pogledi, ko mi neznanec šepne na uho: »Ne morem si pomagati! Pridi! Rad bi ti nekaj pokazal.« Prijel me je za roko in me odpeljal na velik balkon. Vsa v valovanju najinih teles in v ritmu glasbe, brez pomislekov, predano in radovedno sledim njegovim dolgim korakom. Oklepam se njegove roke, nočem je izgubiti. Tako prepričljivo so me očarale njegove oči, da se veselim skrivnostnega nadaljevanja. Všeč mi je njegova drznost, njegova neobotavljiva volja in ne dovolim si, da bi me plašile zbegane, prestrašene misli. Želim si v uganko tega očarljivega moškega pred seboj. Najini telesi sta še pred minuto tako sinhrono ubirali ritem glasbe. Je zdaj morda čudno, da mu sledim, ker si želim njegove bližine, globine njegovih oči in sape na mojem vratu?!«

Mia se vsa prepotena prebudi. Čudne sanje jo vržejo pokonci. Prestrašena in zmedena išče in tipa, da bi ugotovila, kje se nahaja, kaj se dogaja, ... Prepozna svojo posteljo, zave se situacije. Torej je to le Avstralija, Cambera! In ne more se znebiti čudnih sanj. Kaj neki pomenijo? So mar napovednik, neka nova prihodnost. Mila se prestraši in poskuša s pripravo zajtrka v prijetno svežem avstralskem jutru zamotiti svoje misli, jih preusmeriti drugam in se prepustiti temu, kar bo prišlo.

Martinovo reševanje sveta

Monika Bukovec

Stari bog se je po dolgih tristo letih spanja zbudil in počasi dvignil svojo glavo proti nebu. Ptice so še zmeraj čivkale in preletavale obzorje, nebo je bilo še zmeraj modro in drevesa še zmeraj zelena. Torej lahko zaspi naprej, le kaj ga je zbudilo?

»Veles*, bog moj, prosim pridi in pomagaj,« je nekje tiho ob njegovih nogah zacvilil majhen škrat.

»Kaj bi rad, da me ne pustiš spati? Ptice še zmeraj čivkajo, nebo je modro in drevesa zelena. Nič se ni spremenilo,« je zagodrnjal Veles.

»Res, res, te nisem hotel motiti, sem poskusil prebuditi Peruna**, pa preveč trdno spi. Moraš pomagati, ti ljudje so postali tako hudobni,« je pohitel škrat.

»Malo jim ponagajaj,« je odgovoril Veles.

»Ne gre za to. Uničili bodo svet. Ne razumeš. Korupcija, stradanje, propad podjetij, brezposelnost, gensko spremenjena hrana, terorizem, revščina, izvoz podjetij na Kitajsko ...«

»Ne razumem,« je bil zmeden Veles.

»Moral bi kdaj gledati televizijo. Škratje pravijo ...« je rekel škrat.

»Kaj bi moral? Gledati ...«

»Nič, nič ... Skratka, ljudje ti bodo uničili dom. Zavladali ti bodo.«

Iz zvočnikov je odmevala glasna glasba. Ura je bila deset zvečer, majhen šestletnik je opazoval dogajanje iz stopnic.

»Mi idemo u stečaj, sretan 1 maj ...«

Oče je z vso vnetostjo s steklenico nazdravljal zvočniku. Deček je z velikimi očmi opazoval dogajanje in se z drobnimi rokami oprijel ograje. Mama je izpulila kabel iz elektrike, da je glasba utihnila.

»Srečen praznik dela, stara, vsem nam brez dela!« je zavpil oče in se zleknil na kavč.

Potipal je za daljincem, prižgal televizijo, nagnil steklenico k ustom in siloma navdahnjeno poslušal večerni dnevnik.

Dokapitalizacija bank ... Odkritje kreme proti staranju ... Propad podjetij ... Rekordni dobitki na Evrojackpotu ... Zanikam vse vaše obtožbe ... Grozljiv umor v Sloveniji ... Priprava nezahtevne sladice ... Srečen 1. maj ...

Oče je zleknjen ležal na kavču z napol zaprtimi očmi. Mama je ugasnila televizijo, takrat pa se oče oglasil:

»Pusti prižgano, jutri nam izklopijo elektriko.«

Potegnil je zadnji požirek iz steklenice in se pritajeno zasmel.

»Stara, kaj ti veš, da imava midva deset otrok?«

Velik črn volk se je tiho priplazil iz gozda. Tekel je preko travnika, na katerem je raslo na tisoče visokih cvetlic, ki so narahlo plule v nežnem nočnem vetriču. Dolgo pot je imel za seboj, zato se je v bistrem potočku napil vode in za kratek čas legel na prijetna, vlažna tla. S temnimi očmi se je zazrl v nebo, posejano s tisočnimi zvezdami, ki so v srebrni jasnini sijale naravnost vanj. Globoko je zavzdihnil, se postavil na vse štiri in stekel naprej. Dolgo, predolgo je spal, neukrotljiva lakota mu je hromila telo, medtem ko ga je nepopisna jeza gnala daleč, daleč naprej.

»Vse najboljše, Martin!«

Sedem svečk je bilo na majhni torti in velik smehljaj na dečkovem obrazu. Mama ga je s solzami v očeh objela, oče pa mu je resno čestital in mu povedal, da je sedaj že velik fant.

Vseh devet bratov je že sedelo za mizo, željno čakajoč torte.

»No, zdaj ko ste vsi na kupu, moram nekaj povedati,« je rekla mama.

»Si dobila službo?« je vprašal Damir.

»Se slučajno ločujeta?« je hotel vedeti Darko.

»Ne, ne,« se je prisiljeno zasmejala mama.

»Nekje sem izgubila prstan, tako da bodite pozorni, če ga kje vidite.«

Stari volk je bil utrujen. Kmetija, ki se je v zori razprostirala pred njegovimi očmi je bila še tiha, malce zaspana, vendar na svoj novodobni način nekako lepa. Njena pisana razigranost je že skoraj premaknila nekaj toplega v njegovem volčjem srcu, ko se iz hiše prikazala starka. S palico, ki jo imela v roki, je zamahnila po njemu.

»Poberi se, cucek! Crkni!«

Hudobna starka je kričala proti njemu, črni volk pa ji je pokazal zobe in ženica je pobegnila v hišo.

Prav sem imel, ljudje so postali zlobni, je pomislil, medtem ko je davil njene kokoši.

»Vedel boš, ko boš dobil znak,« mu je nekoč rekla ženska v trgovini. »Nekaj posebnega si, član velike družine,« je še dodala in izginila, preden je uspel kaj vprašati.

Ko je o tem povprašal mamo, se je zasmejala.

»Martin, spet nekaj sanjariš. Pridi, mudi se mi v službo.«

Takrat je še mama imela službo. In oče. Pravzaprav, oba sta imela službo v istem podjetju, tako da sta jo skupaj tudi izgubila. Deset fantov se je kar dobro znašlo med seboj, dva od starejših štirih sta vsak dan kaj skuhala, ostala dva pa sta se ukvarjala z »mulci«.

Črni volk se je krvav okoli gobca odpravil naprej. Vroče sonce ga je žgalo pod težkimi šapami in ves vrtoglav je nadaljeval svojo pot. Sonce ga je neznansko motilo, žarelo mu je skozi črn kožuh in pot, še krvav od mesa kokoši mu je kapljalo iz gobca. Ne bo dopustil, da bi to leto padla kapljica dežja. Ne, dokler ne kaznuje teh ljudi. Ubral jo je v temen gozd in stekel med krošnjami dreves naprej.

V drobni roki je skrival prstan. Našel ga je v torti, mami je verjetno padel, ko je delala biskvit. »Znak,« je takrat rekla gospa.

Da je nekaj posebnega, je že tako vedel. Nobeden od njegovih bratov ni vedel ničesar o palčkih, ki so živeli v njihovi hiši, ali o vilah, ki so ga zazibale v spanje, ko ni mogel zaspati.

Slutil je, da ga čaka nekaj velikega.

Bil je deseti brat. Moral bo oditi. Kakor deklica v pravljici Desetnica, ki jim jo je učiteljica prejšnji teden prebrala pri slovenščini.

Volk je iz sence opazoval dvanajst belih ovac, ki so se pasle na travniku ob hiši. Dva moška sta pomenkovala ob ograji in se zazrla proti njemu, ko je vstal in se približal pašniku. Eden izmed moških je stekel proti hiši. Ovce so se oddaljile na drug konec travnika, volk pa se je počasi splazil pod ograjo. Nekaj strelov ga je zadelo, vendar so le še podžgali njegovo jezo. Ko je umoril zadnjo ovco, se je z očmi polnimi sovraštva zagledal v

moška, ki sta pobegnila v hišo, volk pa se je obrnil in odšel svojo pot naprej.

Postajalo mu je zelo vroče. Trava, po kateri je hodil, je bila ožgana od sonca in še najbolj odporne rastline so žalostno povešale svoje cvetove ter mukoma predajale svoja življenja v neznosnosti peklenške vročine.

Strašen občutek je prevzel dečkovo dušico in jo vklenil v močan objem brezizhodnosti. Usta so ga pekla od prahu, ki se je dvigoval pod njegovimi koraki, in s težavo je stopal proti potoku, da bi se napil vode. Potok, ki ga je v svojih mislih videl divje žuboreti, je izginil. Nekaj gnijočih rib z motnimi očmi je samevalo na njegovem dnu v grozljivi tišini. Z zadnjimi močmi se je zavlekel pod bližnji hrast, ki je bilo edino živeče drevo v pusti pokrajini, in olajšano sedel v njegovo hladno senco. V daljavi je videl nekaj temnega, ki se mu je približevalo iz gozda. *Pes*, *črn pes*, je pomislil in opazoval žival, ki se je večala pred njim. *Volk*, je pomislil in se boječe oklenil hrasta. Nenadoma je začutil mir in volk se je ustavil. Gledala sta se iz oči v oči.

Planil je kvišku in se zazrl v temo. Odrinil je debelo odejo, vstal in se odpravil v kopalnico. Bil je žejen. Odprl je pipo, vendar voda ni pritekla.

Na vseh kmetijah po širni Sloveniji so tistega jutra pod kokljami popokala jajca. Majhni, črni piščančki so se z ostrimi kljunčki zapodili v svoje matere in jim populili perje s teles. V nekaj dneh so piščančki dosegli kilogram telesne teže, v naslednjih nekaj dneh še drugega. Kmetje, ki so z veseljem opazovali ta čudež narave, so se čudili in se veselili. Kmetice, ki so se z nabrušenimi noži spravile nad kakšnega izmed teh črnih petelinčkov, so se naslednji hip vrešče pognale v hišo. Okljuvali in opraskali so kmetice do krvi, rane pa so se jim vnele in dobile so vročino. Ostali perjadi so petelinčki populili perje in jih okljuvali do smrti.

»Martin, prinesi iz kleti še eno kantino. Pa glej, da ima pokrovček,« je rekla mama, ko so gasilci stali pred njihovo hišo in jim točili vodo v posode.

Dobili so veliko vode. Potrebovali so je veliko za dvanajstčlansko družino. »Mama, ali nismo plačali vode in so nam jo vzeli?« je zaskrbljeno vprašal Martin.

»Ne, Martin, to je zaradi suše. Julij je že in to se včasih zgodi. Vsako bitje na tem svetu ima pravico do vode, kakor ima vsak pravico, da živi,« mu je z nasmehom odgovorila mama, vendar Martin ni mogel spregledati žalostnega žara v njenih očeh.

In Martin se je spomnil ovenelih rož v svojih sanjah, ki so vdano pobešale svoje glavice v smrt.

Ljudje na kmetijah so začeli svojo perjad tudi čez dan zapirati v močne z mrežo zaščitene kokošnjake, reditelji ovac pa so z deskami zabili še najmanjšo luknjo v ogradi.

On, stari volk je postajal slaven. V časopisu se je znašla njegova slika, ki jo je nekega večera posnel nek otrok, ki je na dvorišču igral igrice na telefonu. *Črni morilec*, so mu pravili.

Črni trg z orožjem je zacvetel, čeprav je bilo slišati, da črnega morilca ni mogoče ubiti.

Zemlja se je pregrela in temen kožuh mu je postajal odveč. Legel je na vroča tla. Preobrazba mu je dobro dela. Z dolgim, vitkim telesom je bliskovito švignil po presušenih tleh in pustil volčji kožuh gniti na tleh.

»Šest evrov za solato, gospa, štiri evre za krompir, sedem evrov za špinačo. To je še posebej težko dobiti sedaj,« je rekla branjevka z opravičujočim glasom.

Supermarket so namreč skorajda izpraznili. Uvoza je bilo malo, saj je povsod vladala suša, cene pa so rastle v nebo.

»Predrago je,« je tiho zavzdihnila mama in prijela Martina za roko, da bi odšla.

»Počakajte gospa,« je rekla prijazna branjevka in razgrnila časopisni papir po stojnici. Martin je opazoval, kako je tri že precej mehke paradižnike položila na časopis in jih začela zavijati. Nekaj je močno pritegnilo njegovo pozornost.

»Je že v redu, ni treba plačati.«

»Za otroka,« je še dodala prijazna gospa.

Doma je Martin previdno razvil paradižnike iz časopisnega papirja. Malo so že popokali in njihov sok je ponekod že malce obarval iztrgano stran, vendar je Martin brez težav razložil volka iz svojih sanj.

Škrat je imel prav. Planet je bil v razsulu. Kupi plastike, smetnjaki zavržene, stare hrane, kolone avtomobilske pločevine, hrumeče železne ptice na nebu, hitenje, smrad po nedoločljivem in neznano.

Ko je prišel v mesto, je videl, da je predolgo spal, da bi še prepoznal ta planet. Nikoli pa ne bi prepoznal ljudi. Ni ga toliko zmotil njihov videz; skoraj gola ženska je šla mimo njega v neki frfotajoči cunji, medtem ko je moški z roko na ušesu govoril sam s seboj. Ta dva sta se izkazala še za precej prijazna, saj so ostali želeli zvijajočo se kačo le ubiti.

V trenutku nepazljivosti moškega v modrem kombenizonu se je izmuznil v nek avtomobil in se zvil v klobčič pod sedežem.

Martin je ob jutranji zori napolnil plastenko z vodo iz velike posode z vodo in jo spravil v majhen nahrbtnik, mamin prstan pa si je za srečo zavezal na vrvico okrog vratu.

Volk v časopisu je bil znak in vedel je, da mora opraviti svojo nalogo. Le kakšna je, se mu ni sanjalo, vendar je verjel. Verjel, da bo uspel.

Počasi se je splazil iz avta za moškim v modrem pajacu. Brezizrazni obrazi v pakirnici so ga presunili v dno kačje duše. Ljudje so se mu zazdeli tako apatični in samodejni, da se je vprašal, kdo jim je ukradel dušo.

Pogovora je bilo malo, večkrat je zaslišal eno besedo, ki pa je ni razumel.

Norma. Norma. Norma.

Ženska, ki je kasneje vstopila v prostor, je izstopala. Na njenem obrazu se je kazala jasna sled nezadovoljstva. Sprehajala se je od enega do drugega in povečevala napetost v prostoru. V nekem trenutku je začela kričati na starejšega moškega.

Takrat je vedel, kdo je kradljivec duš. Splazil se je bližje. Nekdo je zakričal.

»Kača! «

Martin je utrujen sedel pod hrast in vrtel mamin prstan po rokah. Ni vedel, kam naj gre, da sreča črnega volka. Odločil se je, da zaspi pod hrastom in v sanjah vpraša vile.

Hrast pa je spregovoril:

»Možek majhen, kar vstani. Dolga te čaka pot na vrh Svetovne gore, da prebudiš zaspanega Peruna, da spreobrne zopet ta svet na pravo pot. S sekiro odbij dolgo hrastovo šibo in ga z njo trikrat udari po nogah. Ko se bo prebudil, bo zelo jezen, zato mu moraš dati peruniko v dar, sicer te utegne v silni jezi umoriti.«

»Kje pa je Svetovna gora? Kdo pa je Perun?« je vprašal Martin.

»To je na vrhu neba. Perun je bog rodovitnosti, Velesov brat, volkov brat, pravzaprav. Škrat je povedal Velesu, da na tem svetu ni nič več prav, zato želi Veles svet urediti po svoje, vendar ga bo le pogubil.«

»Kako naj pridem na vrh neba? In zakaj jaz?«

»Pot te bo vodila tja. Izbran si bil, ker si pogumen deček. Lahko bi rekli, da si novodobni Martin Krpan. Pa precej več soli imaš v glavi kakor odrasli,« se je zahajljal hrast.

»Soli v glavi?«

»Da, Krpan jo je tovoril na kobilici, ti jo imaš v glavi. Hmm, težave so malo večje kakor v starih časih. Nobenega Brdavsca ni, da bi reševal ljudi pred njim. Hmmm, veličina težav je malce razsežnejša in po čudežu je za to izbran deček, deček, ki ima pogum in verjame v dobro. Rešiti moraš svet pred samimi ljudmi in ljudi pred njimi samimi.«

»In kako bo to uspelo meni?«

»Pojdi in verjemi. Niso vse pravljice izmišljene. Bitja, ki bdijo nad tabo, ti bodo pomagala, samo zaupaj. V svetu ljudi živali in rastline potrebujemo hrano in vodo, v svetu pravljič pa tudi čutimo, mislimo in govorimo. Živiš lahko tisto, kar verjameš. Sedaj pa poišči sekiro in mi odklesti prvo šibo, ki jo vidiš, potem pa pojdi, saj sem že zelo žejen,« je odgovoril hrast.

In Martin se je odpravil poiskati sekiro.

Kača se je ovila okrog njenega telesa. Delavci v pakirnici so se razbežali. Oči nesramne ženske so postale velike, njen glas pa tresoč, ko je prosila za svoje življenje.

Ni mu bilo mar za njeno življenje. Hotel je le en delček nje, njeno hudobno dušo. Odprl je velik gobec in izsesal iz nje njeno bistvo. *Sedaj pa naj živi s tistim, kar je ostalo od nje, ali pa postane, hmmm, kako že pravijo ti novodobneži? Robot ...*

Ljudje so se zapirali v hiše in nihče ni hotel odpreti Martinu, ki je reševal svet. Jata črnih petelinov se je zapodila proti njemu, ko je stopal proti majhni stari hiški, vendar so postali čisto krotki, ko se jim je približal. Ob drevesu se je nekaj zableščalo. Bila je sekira.

Hišica je bila kakor iz pravljice, da je za trenutek pozabil na svojo nalogo. Zgrajena je bila iz piškotov, streha pa je bila pokrita s slastno čokolado. Šele takrat se je zavedal, kako je lačen. Obotavljajoč je odtrgal majhen košček strehe, ki se mu je stopil v ustih.

Ženica, ki je prišla iz hiške, se je gromko zasmejala.

»Le pridi naprej, otrok moj,« je dejala in mu na stežaj odprla vrata hiške.

»Dober dan gospa. Rešujem svet in potrebujem tisto sekiro,« je rekel Martin, pokazal na sekiro in nato stopil v hiško.

»Da, da, seveda, tu notri pojdi. Ti bom dala za jesti, tako si suh, Janko,« je rekla starka in treskoma zaprla vrata kletke za Martinom.

»Gospa! Spustite me ven!« je zakričal Martin. »Ha ha,« se je zasmejala starka.

»Raje mi povej, kje se skriva Metka!«

Vedel je, kaj mu je storiti. Pobijanje živali in suša sta ljudi kaznovala, vendar ne dovolj. Njegove kazni jih tudi niso spametovale, saj je videl njihovo hudobijo na vsakem koraku. Prav vsak od njih je želel pobiti kačo s palico.

Tako je ljubil ta svet, oboževal prelepo zeleno pokrajino z deročimi rekami, valovitimi morji in skrivnostnimi gozdovi. Ta brezobzirna bitja pa so načenjala njegovo svetinjo in jo s pohlepom in požrešnostjo uničevala. Prišel je čas za maščevanje. V kosti jim bo vlil strah, nato pa iz vsakega brezsravnega bitja, ki se imenuje človek, počasi izsesal dušo. Z vso silno jezo, ki je prebivala v njem, je udaril z repom po tleh in ves svet se je stresel.

Hud sunek, ki je stresel svet, je podrl sladko hišico. Martin se je pobral izpod gore čokolade, si je nekaj nabasal v žepe, ukradel sekuro stari čarovnici in odhitel dalje.

Njegov hrast se je sušil. Martin mu je previdno odsekal tanko vejo, hrast pa je malo zajavkal. Deček mu je hitel pripovedovati o stari čarovnici, ki ga je zaprla v kletko.

»Veš, hrast, za trenutek se mi je zazdelo, kakor da sem v pravljici Janka in Metke,« je rekel Martin.

»Saj tudi si v pravljici,« je utrujeno odgovoril hrast.

»Kaj misliš, da bi en resnični človek lahko rešil svet?«

V tihi vročini je nadaljeval svojo pot po mestu. Ulice so bile skorajda prazne, redki ljudje, ki so se sprehajali po vročih tlakovcih mesta, pa so krikoma pobegnili, ko so zagledali veliko kačo.

Priplazil se je do velike, razkošne stavbe z mnogimi okni. Izmuznil se je skozi eno izmed njih in prišel v osvežujoče hladen prostor. Ni se menil za velik umetniško opremljen hodnik, ampak je nadaljeval svojo pot do prvih odprtih vrat. Znašel se je v veliki dvorani, polni ljudi.

Da bi bilo vse še bolj nenavadno in neverjetno, se je Martinov svet nenadoma spremenil. Trava je bila zopet zelena, ptički pa so peli svoje melodije. Nikjer ni bilo žive duše, le pod staro jablano je ležala lisica.

Deček se je ustavil pred jablano in poskusil srečo.

»Dober dan, lisica.«

»Dober dan. Kako to, da se me ne bojiš?«

»Udomačena sem. Prinčeva prijateljica sem. Kaj te je prineslo v najin svet?«

»To je dolga zgodba. Iščem najlepšo rožo na svetu.«

»Princ pravi, da ima najlepšo rožo na svetu. Morda ti lahko svetuje. Pridi, peljem te k njemu.«

Princ je sedel na hribu in opazoval sončni zahod.

»Dober dan. Sem Martin in rešujem svet pred hudobnim volkom. Kako pa je tebi ime?«

»Mali princ se imenujem. Zakaj rešuješ svet? «je vprašal majhen deček s pšeničnimi lasmi.

»Zakaj? Ker imam rad svoje starše in brate ter tudi svoj svet.«

»Aha, razumem. Tudi jaz imam rad lisico in svojo vrtnico. Tudi jaz sem reševal svoj svet. Iz vrtnice sem pobiral gosenice.«

»Lisica mi je povedala, da imaš najlepšo rožo na svetu. Če želim rešiti svet, moram prinesiti najlepšo peruniko Perunu.«

»Perunik ne poznam, na mojem planetu rastejo le vrtnice.« »Potem ne veš, kje naj najdem to dragoceno rožo?«

»Vsakemu je dragoceno tisto, kar je njegovo. In tisto, kar je njegovo, je zanj najlepše. Na tisoče najlepših rož na svetu zagotovo raste po planetu Zemlja,« ga je skušal potolažiti princ.

»Prav imaš, le kako naj potem najdem najbolj ustrezno?«

»Hm. Najbolj žalostni in osamljeni ljudje imajo najlepše rože.« »Poznaš morda kakšnega posebno osamljenega človeka?«

»Da, mnogo. Trgovca, domišljavca, pijanca ... Vendar ne živijo na tem planetu. Tudi tukaj boš našel svojo cvetlico. Ampak vedi, na svetu ni vse tako, kot izgleda. Pod najlepšim obličjem se lahko skriva strašna tema in pod grdo zunanostjo velika lepota. Ali tako, kakor lisica pravi, bistvo je očem nevidno.

Seja se je nadaljevala dolgo v popoldne in kača se je začela dolgočasiti. Ljudje so se prekinjali, ves čas govorili o nekakšnih rešitvah, vendar se z nenehnim vtikanjem eden od drugega oddaljevali od njih.

Kača se je tiho premikala med njimi in ljudje, zatopljeni vase, je niso niti opazili. Nekaj najbolj zagrelih težakov je po stiku z njo zaspalo na svojih mizah in ostali so lahko kmalu našli sporazumno rešitev, ki se je že ves čas ponujala.

Martin se je razmišljujoč o prinčevih besedah odpravil naprej. Dolgo je hodil in postajal

tako utrujen, da ni več dobro gledal pod svojimi nogami. V nekem trenutku je zapel svojo nogo ob nekaj trdega. Čutil je, kako pada proti tlom, in glava ga je strašno zbolela ob udarcu ob tla, da je nemočno obležal.

Čez nekaj časa je skozi meglice zmedenih misli čutil, kako ga nekaj nese. Videl je črn kožuh in ustrašil se je. Z zadnjimi močmi se je poskušal upreti, vendar je bil kožuh tako presenetljivo mehak in nežen, da ga je zazibal v rajski spanec.

Ljudje so bili obupani. Suša jih je močno prizadela, za v lonec je ostalo bore malo. Potres je uničil precej hiš, tako da so se morali nekateri ljudje preseliti k svojim sorodnikom ali prijateljem.

Po svetu se je poleg vseh nesreč govorilo še o strašni kači, ki se plazi okoli. Politiki pa so gnali naprej svoja prepričanja in se pogajali o spremembah nekaterih zakonov.

Martin se je prebudil v veliki postelji s svilnatimi rjuhami. Soba je bila razkošno opremljena, vendar brez moderne tehnologije. Odprl je velika vrata in odšel po hodniku. Cela stavba je bila iz kamna, po tleh so bile debele preproge in po stenah srednjeveške slike.

Prišel je do jedilnice, kjer je bilo na mizi postavljenih mnogo jedi. Obotavljal se je, nato pa sedel in se najedel pečenih jajc s slanino in predobrega rženega kruha. Sklenil je, da poišče gospodarja, se mu zahvali za gostoljubje in odide naprej reševat svet.

Po širokih stopnicah se je spustil ven in ugotovil, da je bil v prelepem dvorcu. Pred njim se je razprostrl ogromen vrt. V njem je bilo na stotine dreves in na tisoče prečudovitih rož. Sprehodil se je po vrtu in ni si mogel kaj, da ne bi bil navdušen nad travo, mehko kakor mah, bujnimi drevesi z mnogimi slastnimi plodovi ter rožami, najlepših, živih barv, kakšnih še ni uzrlo njegovo oko. Na sredini vrta je bil vodnjak iz belega kamna in pred njim ena sama roža. Njen cvet v modro-vijolični je tako sijal v silni lepoti, da je zasenčil vse nageljne, vrtnice in narcise. Martin je takoj vedel, da je to tista roža, ki jo je iskal. Približal se ji je in jo želel utrgati, ko je nanj zarenčal strašen glas.

»Ne dotikaj se je! Rešil sem ti življenje, spal si v moji postelji in jedel z moje mize, sedaj pa mi želiš še vzeti najlepšo rožo z vrta!?«

Malo stran je stalo nepopisno grdo bitje. Bilo je veliko, telo mu je pokrival črn kožuh, vendar ni bil podoben nobeni od živali, saj je hodil po dveh nogah, povrhu vsega pa je še govoril. Martin se je opogumil in spregovoril.

»Oprosti, res sem jo hotel vzeti. Moram se ti zahvaliti, ker si mi rešil življenje. Sem Martin in rešujem svet. Kdo si pa ti?«

»Jaz sem Zver. Že dolga leta nazaj me je začarala hudobna čarovnica.« »Ali lahko kako

prekineš urok?»

Zver se je grenko zasmejala.

»Reši me lahko le ljubezen, prostovoljna in neizsiljena. Vendar že dolgih sto let živim tukaj čisto sam in začaran in vsi se me bojijo zaradi moje zunanosti.«

Martin se je globoko zamislil, nato pa se je spomnil prinčevih besed.

»Veš, včeraj sem govoril z zelo modrim Malim princem. Rekel je, da se včasih pod grdo zunanostjo skriva najlepša lepota in da je bistvo očeh nevidno.«

»Hm, to so pa res modre besede. Bo kar držalo, vendar me to ne bo povrnilo nazaj v kraljeviča.«

Nenadoma se je Martin nečesa domislil in se veselo zasmegal.

»Seveda, ti si Zver iz pravljice Lepotica in zver. Odrešen boš, ko bo neki trgovec želel ukrasti vrtnico s tvojega vrta za svojo najmlajšo hčer. Hčer se bo zaljubila vate, v tvojo čisto lepoto, čeprav te bo videla kot jaz sedaj, kakor Zver!«

»Mi govoriš resnico? Kako lahko to veš?»

»Po tvoji zgodbi je napisana pravljica in posnet film. In potem bosta srečno živela do konca svojih dni.«

Zver se je veselo zasmejala.

»Prebudil si mi upanje v življenje, čeprav ne vem, ali naj ti verjamem. Nagradil te bom, dal ti bom cekinov, da jih boš komaj nesel.«

»Ne potrebujem cekinov. Potrebujem peruniko, najlepšo rožo, ki obstaja, da rešim svoj svet.«

»Potem pa jo vzemi. Ti si mi dal mnogo več.«

Kača je od daleč opazovala ljudi, ki so se borili z ognjem. Zaradi neznosne vročine je prišlo do samovžiga in tisto malo suhe trave, ki je še ostalo, je gorelo po ravninah in hribih puste pokrajine. Bilo ji je všeč, ponosno je gledala svoje delo. Uspelo ji je ljudi prignati do te meje, da so stopili skupaj in branili svet.

Martin je s peruniko in šibo v roki ponovno taval po svetu. Na tleh so bile zaplate zažgane trave. Mudilo se mu je, priti je moral na vrh Svetovne gore, kjer spi Perun, vendar ni poznal poti. Odpravil se je proti staremu hrastu, da ga povpraša o tem.

Hrast je bil že skoraj povsem suh in njegovo deblo je bilo ožgano. Nagovoril ga je, vendar je bilo drevo tiho. Martina je prevzela žalost. Iz plastenke je vlil malo vode na tla pod hrastom in gledal, kako je suha zemlja hvaležno vpila za požirek življenjske tekočine.

Martin je sedel pod hrast. Igral se je z maminim prstanom na vrvici, ki jo je imel za vratom, in razmišljal. Nenadoma se mu je zazdelo, da iz globine drevesa prihaja neko šepetanje. Prisluhnil je.

»Natakni si prstan na prst, sedemkrat zavrti in prišel boš, kamor želiš.« »Hvala,« je veselo vzkliknil Martin.

Ubogal je staro drevo in se že nekaj trenutkov kasneje znašel med oblaki.

Ljudem je uspelo pogasiti požar. Vsi sodelujoči so se veselili, da so premagali eno izmed tegob. Na večer hudega dogodka so se zbrali pod velikim kozolcem. Ljudje, ki so prihajali od vsepovsod, so s seboj prinašali zadnje zaloge hrane in pijače.

Malo se je jedlo in pilo, veliko namreč ni bilo. Nič več ni bil pomemben čas, nikomur se ni mudilo, vsi so si namreč želeli le eno; priti do rešitve ter preživeti.

Nihče izmed njih pa ni opazil kače, ki jih je ponosno opazovala iz daljave.

Veliko kamnito hišo na vrhu Svetovne gore so stražili škratje. »Ali tu spi Perun?« je vprašal Martin.

»Ja, Perun spi že zadnjih tristo let, vendar ga ni moč prebuditi. Vse škratovščine smo mu že ušpičili; zakurili dlake na nogah, dali poper v nos, ga ščipali, zaprli k njemu vreščečo srako, vendar nič ne pomaga. Potem pa je naš neumni škrat Bedaček odšel in prebudil Velesa, ki je spal na drugi strani mize,« je rekel Zeleni škrat.

»Volka?«

»Da, Veles je lahko volk ali kača. In sedaj uganja tako grde škratovščine po svetu, da še nam škratom ni všeč,« je odgovoril Rdeči škrat.

»Bom jaz poskusil. Sem Martin in rešujem svet,« je rekel Martin. »Srečno,« so se mu posmehnili škratje in odšli v majhno škratjo hišico.

Martin je odprl vrata kamnite hiše in mimo glave mu je bliskovito zletela vreščeča sraka. Perun je z glavo ležal na mizi, dolgi, sivi lasje so mu prekrili hrbet kakor plašč, brade pa je bilo toliko, da je je bilo po celi sobi. Perun je z odprtimi usti smrčal.

Martin ga je trikrat usekal s šibo po nogah in Perun je v hipu odprl oči. Zelo jezno se je zazrl v Martina.

»Kdo si in kaj me budiš?! Tako lepo sem spal!«

Martin je takoj stegnil levo roko in mu ponudil peruniko. Perun je v trenutku spremenil razpoloženje.

»Prelepo! Moja cvetlica! Le kje si jo našel? No, najprej mi povej, kaj delaš tukaj.«

»Martin sem, deseti brat svojih devetih bratov in dana mi je bila naloga, da te prebudim, da spreobrneš zopet svet nazaj v pravo smer.«

»Le kdo ti je to rekel? Svet je zadnjih tristo let urejen,« je zazehal Perun.

»Hrast mi je to povedal. Svet ni več urejen, Perun. Za lepo zunanostjo se marsikje skriva strašno zlo. Neki škrat je nekaj mesecev nazaj zbudil tvojega brat Velesa, ki sedaj kaznuje cel svet. Na Zemlji je strašna suša, vse umira, hrane in vode je komaj kaj, cel svet pa je že skoraj puščava.«

»Veles je odšel?!«

Perun je planil izza mize in s tolikšno močjo odprl težka vrata, da so odletela. Preko neba je švignila stela, škratje so počasi pokukali skozi vrata škratje hišice in jih hitro zaprli nazaj, ko so videli jeznega Peruna. Na lepem belem konju, s kopjem v roki je Perun z vrha Svetovne gore odhitel na Zemljo.

Še nikoli ni bil noben dan tako čaščen kakor tisti, ko je Perun premagal Velesa. Dež, pomešan z zlato pšenico, je padal po razsušenih zemeljskih tleh in svetu zopet zagotovil rodovitnost in življenje.

Ljudje, ki so preživeli dosti hudega, so se zazrli okrog sebe in se nasmehnili. Ni se jim zdelo več tako pomembno, da je uničen skoraj ves materialni svet. Z nekim novim, toplim, ampak nedoločljivim spoznanjem v sebi so vedeli, da bodo zgradili lepšega in pravičnejšega.

Martin se je vrnil domov. Vsi so ga bili zelo veseli in svoja doživetja je še dolga leta pripovedoval svojim staršem, bratom in kasneje otrokom in vsi skupaj so živeli srečno do konca svojih dni, kakor v pravljici.

Martin Krpan XXI. stoletja

Manica Bunc Sancin

Martin Krpan je bil gospod.

Gledano z današnjimi očmi je bil trgovske stroke, živel je v neokrnjeni naravi, izvajal je transportno dejavnost, bil je večč popotovanj, globalno usmerjen, bogaboječ, z lokalnimi oblastmi je lobiral, z vladarji je vodil politiko. Mimogrede je po potrebi pospravil kakega Brdavsca.

V pol preteklem času bi bil tovariš.

V sedanjem času bi bil zopet gospod.

Opazujem današnji svet, naravo.

Vse je tako, kot je bilo nekoč. Pomlad — zaljubljenost, poletje — zrelost, jesen — sadeži, zima — počitek. To je veliki svet, gledano bolj od daleč in na splošno.

Močno verjamem, da se z veselja ni videlo, kako veličastno je vsako pomlad povsem belo cvetela naša ogromna češnja.

Lahko bi rekla, da je bil takrat svet še v redu.

Po mleko in jogurte smo hodili s stekleno embalažo. Pred tem smo hodili vsak dan peš do kmeta s kanglico po mleko. Mama je doma delala skuto, smetano, maslo in jogurte.

Ker tržnica še ni bila razvita, smo doma na ohišnici pridelali vso zelenjavo. Posajenih je bilo nekaj sadnih dreves, ki nas je oskrbovalo s sadjem. Med sosedi smo si izmenjavali sadje, kar je pač komu prej obrodilo. Če pa si že kupil kakšno južno sadje, si ga dobil v papirnatih škarnicljih. Od južnega sadja smo poznali samo limone in pomaranče in še te le občasno.

Pridelali smo toliko, da so se viški vlagali v steklene kozarce za ozimnico in iste kozarce smo hranili leta in leta. Marmelado, kompote, sokove, zelenjavo, brez dodatkov in konzervansov. Samo čistoča in toplota ter kis, sol, poper in sladkor.

Hrane nismo metali proč. Če pa že, se je zakopalo na kompostni kup ali so jo pojedle kokoši.

Papirnate vrečke se je kurilo v peči. Moja nona jih je pogladila in uporabila za nakupovalne listke. Mi, mladi, takrat takih listkov še nismo potrebovali, saj smo uporabljali glavo in spomin.

V začetku smo kurili in kuhali na drva, prostore pa ogrevali z žagovino. Premog je do nas prišel šele mnogo kasneje. Enako velja za kurilno olje in plin.

Pri hiši je bil en telefon, en televizor, en avto. Le-tega je oče uporabljal tudi v službene namene. Pred tem je vozil motor in kolo. Še prej je hodil peš ali so prišli ponj z vozom, pozimi s sanmi. Danes se sprašujem, kakšen neki je bil takrat naš ogljični odtis?

Če prav pomislim, takrat nismo imeli niti kant za smeti, kaj šele kontejnerjev za ločene odpadke.

In ko je bil svet še v redu, nismo razpravljali o politiki. Saj se niti ni smelo. Vse je bilo vnaprej določeno in zacementirano. Volili smo vse kandidate, ki so bili na listi. Ni bilo izbire. Ne vprašajte me, kako sem bila razočarana, ko sem z očetom prvič smela na volišče pri dopolnjenih osemnajstih. Po navodilih sem obkrožila, kolikor jih je bilo treba izvoliti, in zunaj sva se ponovno srečala. Gledala sem ga začudeno — a to je to? On se je samo nasmihal in razumel moje razočaranje. Smel je voliti tudi za mamo, ki nikoli ni šla na volišče. Ona pa že ne, saj ona ne bo sodelovala pri tej svinjariji. Ni bilo iz prepričanja, le vstati se ji ni ljubilo tako zgodaj, pa še opraviti bi se morala za zunanji svet. Zato smo bili toliko bolj presenečeni, ko po osamosvojitvi nisi več smel voliti za drugega. Prav zato so ti dali na razpolago toliko možnosti — dostop z invalidskimi vozički, volitve na domu, v bolnišnici, zaporu, predčasne volitve, po pošti, v tujini.

Na podhodu obvoznice z en meter visokimi črkami piše:

ČE BI VOLITVE KAJ SPREMENILE, BI JIH UKINILI.

Dovolj zgovorno povedano, kaj pomenijo volitve prej in danes.

Otroci smo se igrali v naravi, na dvoriščih, zunaj, na prostem. Nismo imeli igral, pomagal. Izmišljali smo si igre: krasti zemljo, raketo, skrivalnice, plezanje po drevesih, gnilo jajce, ti loviš, poznali smo izštevance, kviz, v katerem si moral na določeno črko napisati državo, mesto in druge karakteristike. Višek tehnike je bila žoga, ki smo jo uporabljali za vse športe: med dvema ognjema, za odbojko, rokomet, nogomet. V bolj urbanih okoljih so bile postavljene gugalnice, morda kak tobogan. Na guganje si čakal tudi 15 minut, saj je nanjo

čakalo 40 otrok, in čas guganja smo omejili, da smo lahko prišli vsi na vrsto. Tudi kakšen peskovnik se je našel. Vsa pravila iger smo postavljali sami in tudi nesoglasja smo reševali med seboj. S tem nikakor nismo obremenjevali staršev. Starejši otroci so imeli večjo veljavo in mlajši so ubogali. Demokratično smo si izbrali emocionalnega vodjo.

V šolo smo hodili peš. Odmore smo ob lepem vremenu vedno preživljali na šolskem dvorišču. Vsakdo, kdor je hotel, je dobil toplo malico, in to zastonj. Mirno smo čakali v vrsti, brez prerivanja. Jedli smo Trumanova jajca, sir, margarino, pili mleko, kavo in čaj. Če je bila vrsta zelo dolga, je kuharica kar dolila vroče vode, da je bilo za vse dovolj. Čudno, da se na okusu nič poznalo. Brez viškov in z užitkom smo pojedli in popili vse po vrsti.

Domov grede smo hodili v skupinah. Nekateri so imeli do šole tudi do uro hoda. Takrat smo imeli drugo šolo, šolo za življenje. Učili smo se socialnih veščin, komunikacije, iger, sproščanja fantazije, gibanja. Nezavedno smo uživali in bili smo odlični v tem. To je bil najlepši del šolanja poleg telovadbe odmorov in počitnic.

Učitelji so bili zakon. Strogi, smrtno resni. Niti pisniti nismo upali v strahu pred sankcijami. V nižjih razredih smo morali roke držati na hrbtu. Tako smo vsaj ravno sedeli. Disciplina in poslušnost so nas spremljali vse do univerze. Vzgajali in učili so nas za majhne koleščke v velikanskem stroju največjih tovarn. Lastna pobuda, inovativnost, raziskovanje, kaj šele upor ali zahtevanje pravic niti malo niso bili zaželeni ali dopustni. Nobene demokracije. Distanca je bila prevelika. Popolna podrejenost in spoštovanje ter prepuščanje na milost in nemilost njih volje. Gledali smo jih kot bogove na Olimpu. Bili so ali so se delali nezmotljive. Zadostoval je pogled in že je nastala tišina.

Na delovnih mestih se je disciplina nadaljevala. Bilo je na tisoče zaposlenih v eni tovarni. Vsak je točno vedel, kaj je njegovo delo. Brezposelnosti skoraj ni bilo, razen če si bil delomrznež. Za vsako novo nalogo, ki jo je predpisala oblast, so najeli novega delavca. Veliki stroj je delal kot naoljen in dobro vzdrževan. Če plan ni bil izpolnjen ali naloga opravljena, so sledile sankcije s političnega vrha. Tu res ni bilo pardona, pa naj je šlo za direktorje ali navadne delavce.

V kasnejših letih so le uvedli komisijo za spremljanje inovacij, izboljšav, prihrankov, pobud. Za pobudnike je bila predvidena denarna nagrada. Sprejeli so prijave, jih pretresli in na koncu si lahko pred komisijo razložil svoj »projekt«. In kdo je ocenjeval tvojo zamisel? Mojstri.

To je sicer posebno poglavje — »majstervirtšaft«. Po vojni je bilo potrebno delati in nekaj proizvajati. A ker je pametna nova oblast fizično odstranila vso inteligenco, poleg ostale tudi tehnično, so morali za delo poprijeti naslednji po izobrazbeni lestvici. To so bili mojstri. Delo je teklo po principu na napakah se učimo in naučili so se marsikaj. Cena pri tem ni igrala nobene vloge. Bili so dokaj suvereni. Po šestdesetem letu so začeli iz šol prihajati inženirji. Omenjeni mojstri so že postali veliki šefi in kar naenkrat so se počutili ogrožene. Prav v nič so dajali te novopečene strokovnjake, ki res niso imeli prakse, le znanje. Seveda so jih na vse načine onemogočali, jih celo šikanirali. A sčasoma so se izobraženi strokovnjaki le začeli uveljavljati.

S kolegom sva torej prijavila najino izboljšavo, ki je za podjetje pomenila velikanski prihranek. V tenderju sva našla napako, ki sva jo osebno razčistila z nadzornikom naročnika in tako preprečila veliko škodo. Ker se je izplačilo nagrade računalo v procentih na prihranek, bi midva morala dobiti kar zajeten znesek. In kaj se je zgodilo? Sejo komisije so prekinili, komisijo razpustili in prenehali z delom. Pred tem so si nagrade mojstri kar delili med seboj — ti meni, jaz tebi. Naenkrat pa sta dva inženirja dvignila glavi iz njihovega povprečja in nagrad je bilo kar na lepem konec. Na vso zadevo so raje pozabili in jo pometli pod preprogo, kakor da bi privoščili še komu drugemu h koritu.

Tudi družbeni odnosi so bili v primerjavi z današnjimi nekaj posebnega.

Takrat si točno vedel, kaj smeš in kaj ne, kaj je dovoljeno in sprejemljivo in kaj ne. Moj dvanajstletnik je izjavil, da je to značilno za vsako diktaturo.

Za male medsebojne človeške odnose je bilo prav tako poskrbljeno. Mladi so spoštovali in upoštevali vse stare, jih pozdravljali, opravljali razna dela zanje ali jim pomagali. Če ti je kdo od starih ljudi kaj rekel ali naročil, ni bilo dovoljeno ugovarjati in veljal si za lepo vzgojenega, če si ubogal. Če ne, so te tudi zatožili staršem in si jih poslušal.

Ni bilo brezposelnosti, niti revščine. Saj so bile socialne razlike, a nikakor tako velike kot danes. Neko normalno razmerje med zaslužkom čistilke in direktorja je bilo ena proti pet. Vsi ostali srno bili nekje vmes. Proti koncu socialističnega raja so uvedli celo davek na dohodek. Prav s ponosom sem plačala tisto nekaj malega. To je bilo prvič in zadnjič. Kasneje sem vedno dobila le vračilo preveč plačanega davka.

Mladi nismo pogrešali ničesar, saj nismo niti vedeli, kaj bi lahko pogrešali. Potnih listov nismo imeli. Velik napredek je bil, ko smo lahko dobili malo obmejne prepustnice, s katerimi si se lahko gibal v pasu deset kilometrov od meje. Običajno smo hodili le po

nakupih v najbližje obmejno mesto. Kakšen napredek! Če si imel denar, si lahko kupil vse: banane, žvečilni gumi, plastična vedra, metle, pravo kavo in druge priboljške.

Dobro se spominjam, kako smo se nekoč odpravili na obisk k mamini teti v Gradec, ki je bil skoraj trideset kilometrov oddaljen od meje. Tudi prespali smo. Moj ubogi oče skoraj celo noč ni zatisnil očesa, saj je ves čas dežural v strahu, da nas bodo dobili. Kar naprej je bil pri oknu in gledal, če se kdo smuka okoli našega avtomobila. Kot otrok nisem nič razumela, a vame se je naselil neki strah pred neznanim. Mislila sem si, da če se moj oče, ki je bil velik in močan, nečesa boji, potem že mora biti zelo grozno.

Vsako leto smo v času počitnic šli za štirinajst dni na morje. Več kot deset let smo stanovali vedno pri isti gospe, dokler ni umrla. Gospa nam je tudi kuhala po naših željah. Takrat je moj oče prišel na svoj račun, saj si je vedno zaželel cel repertoar morskih jedi. Vedno mu je ugodila, mati pa je zavijala z očmi kot trda Štajerka.

Ko naše gospe ni bilo več, smo se posluževali sindikalnega turizma. Tako smo vsakokrat menjavali okolje, kar je bilo še kar zabavno. Čeprav je moj oče dobro zaslužil, nikoli nismo spali v hotelu. Tam so bivali nemški, italijanski in avstrijski delavci, ki so zaslužili veliko več od naših. Bilo je tudi nekaj bolj oddaljenih, tako smo ob večernih sprehodih ugibali, iz katere države je kdo. Poleg tega sem poznala vse znamke avtomobilov. Malo bolj čudno za dekle.

Pa da ne pozabim, poleg avta smo prvi v ulici imeli televizor in avtomatski pralni stroj. In naša ulica je bila zelo dolga. Saj so že obstajali pralni stroji, in sicer taki, kjer je perilo opralo v detergentu in ga splakovalo, a potem si moral perilo ročno ožeti skozi dva valjčka. Bilo je zelo zamudno in tudi naporno. Packarija pač. Soseba ni verjela, da je to možno, da stroj, po pripovedi moje mame, vse opravi sam. Ona je s starši in sestro živela v Ameriki, a česa takega tam niso imeli. Zato se je ob nekem pranju najavila moji mami in celoten program pranja, približno dve uri, presedela ob stroju, da ne bi mama kaj manipulirala. Niti na stranišče ni šla vmes. Na koncu je ostala brez besed. Izjavila je le, da bi takšen stroj tudi ona imela.

Dandanes imamo kante za smeti: komunalne, bio, plastiko, papir in steklovino. Vedno so prepolni. To se nekam odvaža in nihče si več ne beli glave z njimi. Razen smetarjev. Svetovno gledano se dušimo v smeteh in odpadkih.

O politiki lahko razpravljaš po mili volji, čeprav nič ne pomaga. Stvari gredo po svoje in le na slabše, a vsaj duška si lahko daš. Voliš lahko, kogar želiš s preferenčnim glasom, izbira

je velika, kvaliteta mnogo manj.

Otroci se ne igrajo zunaj, na prostem, čeprav ima skoraj vsako dvorišče gugalnico, tobogan, trampolin, peskovnik in bazen. Otrok pa od nikoder, igrala samevajo. Tudi igrala na javnih otroških igriščih so prazna. Nihče se ne guga.

In v šolah vlada lažna demokracija. Otroci se prosto gibljejo po razredu med poukom, divjajo po hodnikih in v šolo jih vozijo z avtomobili, tudi na obšolske dejavnosti. Učitelji nimajo nobene veljave več, saj se da vse informacije dobiti pri »Wikiju«.

Študente priganjajo z bolonjskim sistemom in niso več sami svoji odgovorni gospodi, kdaj in kako bi radi opravljali izpite, ni akademske svobode. Če ne opraviš izpitov, se ti kar kopičijo in zaostaneš. In ko končaš, nikakor ne moreš dobiti dela.

Če pa že, v službi vsak počne vse, le da jo dobi in obdrži. Opravljati mora tudi več različnih nalog hkrati. Tu ni demokracije, le izkoriščanje do zadnje kaplje krvi. Kaj je prosti čas, ne vedo. Včasih tudi plačila ni.

Odnosi v družbi so katastrofalni, saj ljudje zamenjujejo demokracijo z oliko. Nobenega se ne da kupiti. Prvo si priboriš, drugo privzgojiš. Poleg tega imajo bogatejši večji prav in več pravic pa naj bo v šoli, na sodišču, v službi — kjerkoli.

Revščine in brezposelnosti je vedno več. Danes si to vsaj priznamo. Ker država ve, da narod ima denar, dopušča razne dobrodelne akcije, kjer reveži pomagajo revežem. Zelo bogatih in srednje bogatih tu nikoli ni zraven.

Potni list lahko dobi vsak, ki si ga lahko kupi. Enako je s počitnikovanji in popotovanji, le denar moraš imeti in greš kamor koli. Zato mnogi otroci ne vidijo morja. In svet je manj varen, kot je bil.

Pralni stroji ne samo ožemajo, tudi sušijo v istem aparatu. Trajajo sicer manj časa, a to je potrošništvo. Tudi tovarne morajo kaj zaslužiti, čeprav na ta način zopet ustvarjajo vse več odpadkov.

Prav tako vsi vse pogrešamo, ker so nas z agresivnimi reklamami vzgojili v odlične potrošnike. Saj vendar ne moreš biti srečen, če nimaš tega in onega. Postaneš kar drugorazredni državljani, da o trgovskih znamkah sploh ne govorimo.

In kaj ima z vsem tem opraviti gospod Martin Krpan enaindvajsetega stoletja?

V preteklost se ne da vrniti. Tudi včasih ni bilo vse dobro ali slabo.

Danes se ljudje delijo na zelo bogate, srednje bogate, dovolj bogate za preživetje, revne in zelo revne. En sam človek, pa četudi bi bil to Martin Krpan enaindvajsetega stoletja, ne more nič narediti.

Zato mora vsak posameznik v sebi najti svojega Martina, ki mu pomaga preživeti, se boriti, rasti in pri tem še po možnosti uživati. Martini so na vseh nivojih družbe, eni bolj, drugi manj uspešni. Prav bi bilo obdržati dobro, odpraviti slabo, izumljati koristno in zdravo in pri tem ne gledati samo na dobiček in slavo. Mali Martini so velikokrat pravi junaki, ki zmorejo z drobnimi dejanji ustvariti najveličastnejše zgodbe.

Končno pa, zakaj ne bi po tisočletjih patriarhata dali priložnosti ženskam. Ne zagovarjam matriarhata, le ženskam dajmo enake možnosti. Veliko bolj praktične so, pragmatične, zanesljive, izobražene, altruistične in zmorejo več empatije. Kvote niso nobena utopija, le svet bi postal bolj človeški, strpen, znosen in manj tekmovalen, brez vojn.

Morda je pravi čas, da si izberemo novi vzor, junakinjo, na primer, Vido Krpan, ki bi združevala vse dobre lastnosti obeh, Lepe Vide in Martina Krpana, primerna za XXI. stoletje.

Lepa Vida, pridna, delovna, potrpežljiva, sanjava, hrepeneča po daljavah in Martin Krpan, odločen, močan, robat, iznajdljiv, trdno na tleh. Odlična kombinacija za neoliberalne, nehumane čase in naš kavbojski kapitalizem.

Kobilice

Ivana Čreslovnik

Napačno sklepate, nismo tiste zelene pretegnjene živalce z ogromnimi čeljustmi in z mišicami, bolhe, ki čepijo na spodnji strani senčnih listov, trepetajoče v strahu, da jih opazijo lačne ptice. Niti nismo koščena, podhranjena Krpanova kljuseta, ki se upogibajo pod težo švercerske robe, ko naveličana ubirajo vsak dan isto pot po zlizanih kraških kamnih.

Neeee! Me smo čisto drugačne sodobne kobilice. Jaz sem ena izmed njih. Vam povem, kako sem se prepoznala? To morate izvedeti, kajti med vami je zagotovo še veliko kobilic, ki niste bogsigavedizakaj nikoli prepoznale svojega poslanstva in tavate še danes izgubljene v temi, namesto da bi služile višjemu namenu. No, jaz sem torej ena izmed mnogih srečnic. Še čisto majhna sem bila, ko sta moja starša opazila, da sem neverjetno lep otrok. Ure in ure sta buljila vame in se čudila moji lepoti. »Imava najlepšo deklico na svetu, kajnete?« Ta stavek sem slišala milijon krat na dan. Postal mi je všeč. Še sama sem si ga začela govoriti. »Jaz sem najlepša na svetu, jaz sem najlepša ...!«

Starša sta bila nepopisno ponosna name, na svoj izdelek, me kazala vsem, ki so imeli vsaj tri sekunde časa ošvrkniti moj voziček. Gorje tistemu, ki ni takoj prikimal in si namontiral odobravajoč pogled. Od vseh sta izvlekla pohvalo, da je to daleč naokoli najlepši otrok. Jaz sem seveda vse to slišala in, jasno, to še danes nosim v glavi. Odločila sem se, da moram ta svoj veliki talent maksimalno unovčiti. Ves svet mora videti mojo lepoto! S tem sta se strinjala tudi mami in oči. Prav v vsakem dejanju sta me podprla in me od vsega začetka usmerjala naravnost proti cilju. Zame sta nekaznovano nakradla lepe vsote denarja, mi najela najboljšo guvernanto, me naučila izbirati prestižna oblačila po zadnji modi in, kar je najpomembneje, pri mojih šestnajstih sta spoznala, da sem sposobna stopiti navadnim ljudem za vrat in pri tem kazati izraz pravičnosti. Yessss! Dali smo si petke. Objeti smo v krogu zaplesali ples volkov, se trepljali po ramah, od zadovoljstva sta me celo lizala po lepem obrazu.

Kaj pa šola, boste vprašali? Ni bilo problemov, res ne. Vse učiteljice so zelo hitro spoznale moja starša. Morala sta jim biti všeč, kajti večkrat so mi naročile, naj ju lepo pozdravim. Tudi moji guvernanti so iz vljudnosti dajale »vzorčne« variante testov, da sva doma malo trenirali.

Pri 30 sem bila popolnoma usposobljena in pripravljena za prave delovne izkušnje v tujini. Pet let, celih pet let sem utrjevala svojo bledečo kožo na soncih ekvatorja, z nje prala pesek na najlepših plažah sveta, spala na mehkih rjuhah svile, izdelane iz Koishimaro kokona, na jahtah bogatašev snifala koko in cuzala rakce ...

Občasno sem prejela kakšno zanimivo pošto. Nazadnje je bilo v pismu potrdilo, da sem uspešno zagovarjala doktorat, ko sem tri leta predavala na Univerzi za razvoj svetovnih

bančnih tokov v Singapurju in bila dve leti direktorica Inštituta za mednarodno pravo na Maldivih. To je skupaj pet let bogatih in uporabnih izkušenj, sem pomislila, pa še; komu bom s tem znanjem in svojo lepoto najbolj koristila? Ja, Sloveniji vendar in njeni promociji v svetu.

Kmalu sem poslala svojo ponudbo na spletno stran Martin Krpan. Hm, na tej strani gospodje, ki so si nadeli kičasta imena Martin Krpan + tekoča številka, iščejo za pomoč primerno usposobljene kobilice. Čudno, nisem še zasledila, da bi iskali kakšnega Martina Krpana! Izgleda, da je njih dovolj, celo preveč, saj včasih slišimo, da je kateri že dolgo pogrešan.

Moram se pohvaliti, da me je že po enem tednu vzel v službo Martin Krpan007. Ha! Po enem mesecu sem že sedela (še vem ne, kje imam sedeže!) v treh nadzornih svetih in bila v štirih komisijah za izbor izvajalcev na javnih razpisih. Moje delo pravzaprav sploh ni težko; v bistvu sem zbirateljica uporabnih informacij, ki jih predajam Martinom, da lažje odcedijo slovenske presežke na svoje račune. Včasih zanje odnesem tudi kakšen manjši kovček v žepne države, predvsem blizu ekvatorja, ker imam rada toplo morje.

Vas zanima, kako nas Martinove kobilice prepoznate? Ni težko! Me smo ženske srednjih let, vedno urejene v nulo, bi rekel moj sosed. Na naših čeveljcih ne boste videli niti najdrobnejšega praška. Brez ličil še skozi okno ne pogledamo, še manj pa, da bi se pojavile v javnosti. Smo drobcena bitja, nobena ne tehta več kot 55 kg, ker ne smemo žreti kot svinje, je rekel Trump, in nismo pravljíčna bitja.

Nova težava

Jakob Damijan

Od časa Krpana je že dolgo bilo,
še vedno o njem se pesmi pojo.
A kaj nam bodo pesmi, ki so le za uho,
svet rabi nekoga, ki branil nas bo.

Tu nastane težava.
Kdo je pravi za to?
Ni več Krpana.
Kdo nasledil ga bo?

Morda pa obstaja ...
Lahko bi bil nekdo,
Ki se le v parku sprehaja.

In ko čas bo pravi,
Se lahko Brdavsu
novi Krpan zoperstavi.

Martin K. , ponosen bodi!

Franjo Frančič

V senci včerajšnjega dneva Martin je našel korenine tisočletne oljke,
nekdo jih je zavrgel, kot so zavrgli svoj ponos,
pobral je korenine prastare oljke in jih poljubil,
podobe so se vrstile, samo en udarec in vitez je padel,
koliko moči, je rekla princesa, ki sanjala je druge zgodbe,
koliko sovraštva in koliko ljubezni, a ob zori so se vrnile lastovke iz juga,
sto let samote je kopal blizu izvira, tam je korenine tisočletne oljke posadil,
čudeži se zgodijo v srcu, oljka je ozelenela,
otrok je srečen v travi tekal, bile so sanje in bilo je hrepenenje,
spráševali so ga, zakaj močan več nisi in samozavesten?

Mar ne veš,

da je slovenski jezik eden najbolj arhaičnih jezikov v Evropi in tudi nasploh? Edini pozna dvojino, zraven tega pa ima največ narečnih skupin in narečij glede na število prebivalcev, ki ga uporabljajo kot svoj materin jezik;

da je imel Slovenec navadno manj kot 1 % možnosti, da bo umrl kot državlján države, v kateri se je rodil? Tako vsaj govori statistika in izročilo zadnjih stopetdesetih let;

da je slovenski matematik baron Jurij Vega leta 1783 na Dunaju izdal logaritmóvnik srednje velikosti, preračunan na sedem decimalk, ki je po kakovosti in obširnosti presegal vse dotedanje logaritemske tabele? Ta in vsi njegovi kasnejši logaritmóvniki so bili prevedeni v skoraj vse svetovne jezike in so se uporabljali po vsem svetu vse do izuma elektronskega izračunavanja logaritmóv;

da je bila prva slovenska in hkrati tudi slovanska državna tvorba po razpadu Rimskega

imperija kneževina Karantanija? V različnih ozemeljskih in političnih ureditvah je obstajala od konca 6. stoletja do konca 12. stoletja, ko je postopoma razpadla na različne vojvodine in krajine – Veronska krajina, Istrska krajina, vojvodina Koroška, vojvodina Štajerska, vojvodina Kranjska;

da je starodavni, sprva tudi predkrščanski slovenski-karantanski obred ustoličevanja knezov in vojvod na Gosposvetskem polju bil temelj za nastanek pogodbene ali kontraktualne teorije prava o prenosu oblasti iz ljudstva na vladarja, kar je utemeljil francoski zgodovinar prava in filozof Jean Bodin (1576)? Prišel je do zaključka, da je suvereno ljudstvo, ki pa ima pravico, da izbere svojega vodjo oz. vladarja ter s pogodbo nanj prenese izvrševanje njihove izvirne pravice. Kasneje je bilo to delo Jeana Bodina in posebno njegov opis ustoličevanja tudi inspiracija za nastanek demokracije v obliki ameriške Deklaracije o neodvisnosti (1776) izpod peresa Thomasa Jeffersona, ki je s svojimi začetnicami imena posebej označil prav stran v knjigi Bodina, ki govori o slovenskem obredu ustoličevanja,

da je ustoličevanje knezov in vojvod na Gosposvetskem polju vselej potekalo izključno v slovenskem jeziku vse do leta 1414, ko je bil ustoličen zadnji knez – Ernest Železni? Kasneje je do leta 1651 potekal poklon deželnih stanov vladarju na Vojvodskem prestolu v slovenščini, nato pa do 1728 v deželni hiši v Celovcu. Prav tako v slovenščini!

da je Slovenec Herman Koroški oziroma Herman iz Karintije prvi prevedel Koran v latinščino sredi 12. stoletja?

da je Slovenec Herman Potočnik, vojak in inženir – specialist za raketno tehniko, v svoji knjigi Problem vožnje po vesolju - Raketni motor, ki jo je v Berlinu izdal konec leta 1928, že takrat do potankosti načrtoval in opisal človekov prodor v vesolje in njegovo tamkajšnje bivanje? V svoji knjigi je med drugim do potankosti opisal vesoljsko postajo, ki bi jo sam namestil v geostacionarno orbito. Zaradi te knjige in v njej zajetih številnih prodornih idej se Hermana Potočnika danes uvršča med same utemeljitelje kozmonavtičke,

da so Brižinski spomeniki najstarejši ohranjeni zapis slovenščine in tudi najstarejši ohranjen zapis kakšnega izmed slovanskih jezikov? To so tri obredna besedila z versko vsebino, ki so nastala v tej obliki že v 7. in 8. stoletju, originali pa zagotovo še prej. Hranijo jih Bavarskem muzeju v Munchnu, leta 2004 pa so bili izjemoma predstavljeni tudi v Sloveniji,

da je pomemben simbol slovenstva lipa oziroma lipov list? Mati vseh slovenskih lip pa je gotovo Najevska lipa, ki naj bi bila stara več kot 780 let, v prsni višini pa njen obseg znaša kar 12.5 m! Ob tej lipi se vse od osamosvojitve Slovenije leta 1991 vsako leto velikega srpana na srečanju zberejo tudi vsi najpomembnejši slovenski državniki,

da je bila prva slovenska tiskana knjiga Katekizem napisana leta 1550? V obdobju reformacije jo je napisal protestantski duhovnik Primož Trubar, ki velja za začetnika slovenskega knjižnega jezika. Za slovenski knjižni jezik je izbral takratni ljubljanski mestni govor s primesmi dolenjskega in gorenjskega narečja.

da so prišle prve natisnjene knjige v slovenskem jeziku domov v sodi? Primož Trubar je

namreč moral svoje prevode Katekizma leta 1551 skrivaj prepeljati iz tiskarne v Tübingenu, sicer bi mu jih zaplenili.

da smo Slovenci kot 12 prevedliprevedli Sveto pismo (Biblijo) v svoj materin jezik - slovenščino - in sicer leta 1584? Sveto pismo je v slovenščino prevedel Jurij Dalmatin,

Martin K. ti, ki si znova posadil tisočletno oljko , veš, da,

da so Sečoveljske soline zaradi svoje izjemne bogate naravne in kulturne dediščine uvrščene kot edino od slovenskih mokrišč na seznam UNESCO kot mokrišče mednarodnega pomena? Danes deluje le še manjši del solin, v opuščenem delu solin pa najdemo bogato zakladnico rastlinskega in živalskega sveta, med drugim etruščansko rovko, ki je najmanjši sesalec na svetu,

da so na Slovenskem in sicer v Celju v 14. in 15. stoletju živeli grofje, ki so na višku svoje moči kot knezi posegali celo že po cesarski kroni Rimsko-nemškega cesarstva? Bili so izvorni slovenski plemiči. Njihove družinske povezave in zavezništva so na višku Celjske dinastije segali od Otomanskega imperija preko Srbskih despotov do Hrvaških banov, od mogočnih Frankopanov, pa do Poljskih in Madžarskih kraljev. Barbara Celjska je bila celo Madžarska in Češka kraljica ter cesarica Svetega Rimsko-nemškega cesarstva. Posedovali so ogromno bogastvo tako v zemlji kot v denarju, še zlasti pa so sloveli po odlični vojski. Ambicioznost, visoke želje in številne spletke, ki so jih pripeljale tako daleč, pa so na koncu zanje bile tudi usodne. Zadnjega moškega potomca celjske rodbine, Ulriha II. Celjskega, hladnokrvno umorijo leta 1456 v Beligradu,

zato Martin K, še in še bi lahko besede tkali,

zato ponosen bodi Martin K.!

Martin Krpan XXI. stoletja

Uršula Fujs

»Še malo soli zame, prosim,« ga je igranje nagovorila nikoli odrasla Pika Nogavička. »In lahko moj gospod Ficko malo pojezdi na tvoji kobilici,« ga je še poprosila. Martin Krpan ji je velikodušno izpolnil želji. Tako je pisana družčina skupaj v smehu poskakovala ob udarnih ritmih znane rockovske skupine. Zabava se je bližala vrhuncu. V splošnem hrupu in rajanju se je zaslišal hreščeč glas izza mikrofona: »In glavno nagrado letošnjega pustovanja prejme Martin Krpan s svojo kobilico.« Ko je napovedovalec še enkrat opisoval prvouvrščenega, so se Samo, Žiga in Gorazd med gnečo raznoterih mask prebijali do odra. Močne Krpanove roke so k sebi ponosno stiskale glavno nagrado — dobrih pet kilogramov težko prekmursko šunko in steklenico sivega pinota. Sledil je preprost hvala, trepljanje kobilice po plečih in veličasten odhod z odra ob navdušenem ploskanju preostalih mask.

Posedli so okrog mize, Samo je odložil kij in mesarico, Žiga in Gorazd pa sta zlezla izpod jutaste preobleke za kobilico. Žejni so navdušeno segli po novem vrčku piva in še enem in še enem. V svojo družbo so povabili seveda tudi Piko Nogavičko, za katero se je izkazalo, da je tudi v resničnem življenju Pika. Potem so odprli še tekočo nagrado in pivo poplaknili z žlahtno kapljico. Jeziki so se jim najprej razvezali, pogumni so reševali svet in zagovarjali svoj prav, potem pa so se jim začeli jeziki vedno bolj zapletati in v zgodnjih jutranjih urah so se skoraj molče odpravili vsak proti svojemu domu.

Naslednji dan se je Samo zbudil z zelo težko glavo, suhim grlom in zamolklo bolečino nekje v temenu. Šunka, malomarno odložena na polico na hodniku, ga je spomnila na še en prijeten večer v družbi prijateljev in na malo manj hoten zaključek. Premišljeval je o tem, da se v tem trenutku počuti podobno kot oče vsako jutro, in vedel, da to pri očetu zelo sovraži. V roke je vzel glavno nagrado, natančno pregledal deklaracijo in premleval včerajšnji pogovor s prijateljema. Privoščil si je hladno prho, spil in nato natočil še eno plastenko vode, sedel za mizo in znova začel razmišljati o svoji ideji, ki mu ni dala miru, a do zdaj jo je vedno potisnil v sobo za goste, v kateri je bilo poleg še neizpraznjenih kartonastih škatel dovolj prostora, a vsakič je kljub trdno zaprtim vratom znova našla pot do njega. Kljub dokončani gradbeni fakulteti se pri opravljanju projektnega dela ni čutil izpolnjenega, ko je odhajal delat, je strast puščal doma. V zadnjem času je vedno pogosteje razmišljal o svojem kotičku, v katerem bi pekel burgerje. In tisto pustno nedeljo se je dokončno odločil. Na plan je privlekel vse papirje, ki jih je počasi zbiral, in izdelal podrobnejši načrt — najem prostora, posojilo, oprema, dobavitelji, jedilnik, zaposleni. Takoj je pomislil na to, da sta se z Gorazdom že večkrat pogovarjala o tem, da bi se z veseljem pridružil projektu kot natak, Žiga pa je zaradi svojega natrpanega urnika obljubil le občasno pomoč. Vse je poskušal čim natančneje predvideti in prekalkulirati.

Čez nekaj dni se je oglasil pri mami in očetu, da jima razkrije svoj načrt, pa ne zato, ker bi si obetal kaj konkretne pomoči, ampak je šlo predvsem za igro načel. Od doma se je sicer miselno že davno odselil, predvsem od očeta, dejansko pa je v najemniško stanovanje odšel

pred sedmimi leti. A duša mu ni dovolila, da ju ne bi o vsem vsaj obvestil. In res, mama je bila kot vedno navdušena nad njim in ga spodbujala. Oče pa je zavzel svoj znani cinični položaj, češ da nima smisla, da ni dovolj pogumen in načelen.

»Oče, to je moj načrt. In potrudil se bom po svojih najboljših močeh, da mi uspe,« je odločno v slogu vrhunskih športnikov dejal Samo. In tokrat presenetljivo zelo mirno dodal: »Morda bi si tudi ti končno lahko izdelal načrt, zbral pogum, se postavil zase in bližnje ter se odločil za zdravljenje od alkoholizma.« Nato ga je odkrito pogledal v oči, objel mamo in dvignil roko v pozdrav. Zamolklo so odmevali njegovi koraki po stopnicah.

Potem se je začelo, dan je bil vedno prekratek, neizmerno utrujen se je pozno zvečer pokrival z odejo, z neomajnim zagonom jo je zjutraj potiskal s sebe in že segal po telefonu. Z Gorazdom sta bila vseskozi v navezi, odlično sta sodelovala tudi poslovno, uigran tandem: šef kuhar in natakar. Odločila sta se, da na začetku seveda ne bosta zaposlovala, ampak bosta za pomoč vzela kakšno študentko. Z najemom prostora nista imela težav, preuredila sta ga sama po svoje — minimalistično, kar je bil tako ali tako modni krik tistega časa, Samu pa zelo povšeči tako estetsko kot finančno. Tudi domača kuhinja se je spremenila v pravo delovišče oziroma preskusni laboratorij. Različne okuse je bilo treba povezati med seboj v svežo, a prepričljivo kombinacijo. Pika ga je v tem času večkrat poklicala, a nekako se je vedno izgovoril, da nima časa ne za kino ne kaj drugega, ker ga »projekt burger« v celoti požira.

A še vedno se je kljub časovni stiski Samo potrudil, da je vsaj občasno poklical mamo, z očetom je po telefonu že od vedno govoril res redko. A tudi mama je postajala bolj redkobesedna in zadržana.

Približeval se je dan odprtja, povabil je cel kup prijateljev, nekdanjih sošolcev, znancev, tokrat tudi Piko ter seveda mamo in očeta. Očeta je tokrat klical posebej, a neuspešno, ker se mu ni nikoli oglasil ali mu vrnil klica. Marna pa je obljubila, da pride.

In tistega prijetnega poletnega sobotnega večera, ko je soparica popustila in ko se je mimo lahkotno oblečenih teles po ulicah tihotapil tudi svež veter, je nad delom zastekljene stene v pritličju v središču mesta močno zažarel neonski napis Krpanov burger.

Ob odprtju se je v novem lokalu gnetlo gostov, vsi so bili razigrani in so z radovednostjo naročali različne burgerje. Največ jih je seveda poseglo po Krpanovem burgerju — njegova posebnost so bile dodane rezine prekmurske šunke in dodatna merica soli, ki je bila lično zapakirana — za uporabo takoj ali doma. Pika mu je kot drobno pozornost prinesla magnet Ficka in blagodejen nasmeh do ušes. Med vsemi gosti je bila seveda tudi Samova mama, spet sama, oče je bil na svojih običajnih alkoholnih poteh v družbi s svojim najljubšim šnopsom.

Večkrat so potem Samo, Žiga in Gorazd razpravljali o tem, da je zgodba o Krpanovem burgerju uspela tudi zaradi poguma, iznajdljivosti, trme in nepopustljivosti vodje projekta, in se spominjali posrečenega pustovanja. Vedno pogosteje se je tem debatam zdaj pridruževala tudi Pika. Samo je nadgrajeval jedilnik in druženje vedno začinil s kakšno novo različico burgerja, tudi vegetarijanski so bili zelo priljubljeni. Tako so se vsakič znova nasmejali Žigovi pripovedi o izkušnji prijatelja vegetarijanca, ki je naročil

vegetarijansko različico bujte repe, ki so ji bili, po mnenju gospodinje samo za okus, dodani ocvirki.

Neko nedeljsko dopoldne, takrat je imel v tednu res nekaj ur samo zase, je ob hoji z bližnjega griča poklical mamo. »Sama sem ostala, odšel je,« so bile prve besede, ki mu jih je namenila, ko se je oglasila. Samo se je spotaknil ob korenino in se komaj ujel ob bližnje deblo, v gležnju je čutil skelečo bolečino. »Rekel je, da odhaja v komuno za pol leta,« je nadaljevala. »Mama,« je odrešujoče zašepetal, »pa saj to si si vedno želela.«

Samo kar ni mogel verjeti, da je minilo že eno leto, odkar je prvič uradno zacvrčalo na štedilniku in je spekel prvi burger za gosta. Sedaj so že pripravljali poseben dogodek ob prvi obletnici.

Znova in znova so prihajale nove skupine, gneča je bila vedno večja, na točilnem pultu je gorela ogromna prva svečka. Ko je bil glavni naval mimo in so Samo, Gorazd ter za ta dan razširjena ekipa mirneje zadihali, je vstopil nov gost in sedel za mizo pri vhodu, natakaraica je prevzela njegovo naročilo. Samo je ravno v tem trenutku pokukal skozi okence za naročanje, se zadovoljen in pomirjen oziral po kramljajočih gostih ter v moškem ob mizi pri vhodu prepoznal svojega očeta. Natakaraica je Samu v kuhinjo zaklicala: »Še enkrat Krpanov burger.« Točaju za pultom pa: »En š...s.« Samu je zašumelo v glavi, močno je napel ušesa, a zaradi trušča v lokalu ni razložil, ali je oče naročil šveps ali šnops.

Martin Cunja z Roba pri Štirih devicah

Sandi

Suhobor mi je ob priliki povedal zgodbo o bratrancu sosedinega moža, ki že nekaj let živi na Robu pri Štirih devicah. V koraku s časom je Martin Cunja, poženščeni kmet, ki si upa spogledovati s transvestiti, vse prej kot neprivačen suhljat moški. Redni obiski fitnesa in urejene obrvi so za moškega dovolj, da si nabere precej številčno družčino, ki ga ima rada v zobeh. Obrit po celem telesu, se je zlahka obrisal z brisačo in tudi njegovi nohti so bili vedno lepo prstriženi in urejeni s pilo. Delo v hlevu mu je bilo v zabavo in prav lepo se je razumel z vsemi živalmi na kmetiji. Najraje je imel kokoši, ki so mu dajale jajca, ki jih je zjutraj z veseljem na tešče pojedel kar surova.

Bilo je poleti in sonce je ožgalo vsakogar, ki si je upal na prostem izpostaviti svoj nos. Martin Cunja je moral nujno s kolesom do najbližje drogerije, saj mu je zmanjkalo depilacijskih trakov. Da si je depiliral tudi mednožje, je vedela le peščica ljudi, med drugimi tudi njegov najboljši homoseksualni prijatelj iz sosednje vasi. Ker mu je bilo nekoliko nerodno, se je odločil, da bo trakove preprosto ukradel in si s tem prihranil pomenljive poglede prodajalke ter mu tako tudi ne bo treba trpeti posmeha sovaščanov.

Oblekel je svojo mavrično majico in zelene kapri hlače ter se odpravil na misijo kar s kolesom. Že sama vožnja skozi vas je zahtevala ne malo poguma. Njegovo potno čelo se je lesketalo in sonce je pripekalo kot za stavo. Počasi je premagoval razdaljo, in ko je bil nekje na polovici poti, ga je ustavil policist. Sprva je mislil, da se mu od vročine blede in da ima privide, a ga je »uradni« kmalu spravil k sebi z vprašanjem:

»Kdo ste in kam greste?«

»Pravijo mi Cunja; doma sem pa z Roba pri Štirih devicah,« mu odvrne Martin.

»Niste mi odgovorili na vprašanje Kam greste?« še doda policist.

»Do drogerije grem; po kondome,« se spretno izvije Martin.

»Zakaj pa vozite kolo po tej vročini?«

»Avto se mi je pokvaril, jaz pa nujno potrebujem kondome.«

Policist poseže v žep in mu izroči še zapakiran kondom in reče:

»Če je nuja, je nuja ...«

Martin z nasmehom vzame, kar mu je namenil, se poslovil in pomaha v slovo. Končno se spet lahko vrne k svoji misiji.

Policist, nekoliko zmeden, sede v avto in se odpelje.

Ko pride Martin do drogerije, mu začne srce močnejše biti. Odpre vrata in pozdravi prodajalko, ki starega znanca pospremi z nasmehom. Takoj se odpravi do zelene police in iz škatlice pobere depilacijske trakove ter si jih stlači v žep na zelenih kapri hlačah. V tem trenutku pride do njega prodajalka:

»Vam lahko kako pomagam?« vpraša.

»Iščem kondome ...« se spretno izvije Martin Cunja.

»Oh, to ste pa povsem na napačnem koncu ... Pridite, vas pospremim.«

Prodajalka ga pospremi in on vzame najcenejše kondome ter odhiti do blagajne. Nekoliko nervozen izmika pogled, ko ga prodajalka pogleda v oči.

»Tole bo 5 evrov, prosim ...«

Poseže najprej v napačen žep in zatipa trakove. Poskuša biti naraven in vtakne roko v drugi žep, v katerem ima 10 evrov. Izroči jih prodajalki in se ji, nekoliko olajšan, nasmehne.

Prijazna prodajalka mu da še račun, ki ga on zmagoslavno zatlači v žep s preostankom denarja.

Mine nekaj časa in kraja depilacijskih trakov je postala stalnica v Martinovem življenju. Tako zelo je bil uspešen, da jih je kradel tudi za svoje prijatelje. Kamorkoli je šel, je na zemljevidu poiskal drogerije, jih obiskal in spretno opustošil. Vest o depi-kraljici je prišla tudi v medije, saj so vsi sklepali, da je serijski zločin zakrivila ženska.

Nekega dne Martina pokličejo s policijske postaje, da naj se zgласi pri njih v najkrajšem možnem času. Poklicali so tudi novinarje. Eden izmed prijateljev je namreč izdal Martina Cunjo in vsem povedal za njegovo početje. Novinarji so Martina zasliševali in postal je prava zvezda. Vest o Martinovih podvigih je prišla do nekega proizvajalca depilacijskih trakov in ta ga je nemudoma poklical, da lahko postane obraz njihove blagovne znamke. Za nagrado mu je dal svoje produkte kar zastonj in Martin Cunja je bil do konca življenja preskrbljen z depilacijskimi trakovi.

Adan, Martin Krpan našega časa

Olga Gutman

Adan je bil kmečki otrok. Rodil se je na vasi, kot drugi otrok na srednje veliki kmetiji. Tu je tudi odrasčal. Kot vsi kmečki otroci je bilo kmečko orodje najpogostejša njegova igrača. Ko je toliko odrasel, da je lahko prijel za kakšno delo, mu je ostalo le malo časa za igro. Igro je zamenjalo delo kot pri večini kmečkih otrok v času njihovega otroštva. Navadil se je tega in igre ni posebno pogrešal. Delo, s katerim je pomagal staršem, je bilo zanj igra.

Večino svojega otroštva je preživel v družbi odraslih, če izvezemo njegovega starejšega brata, ki je bil precej starejši od njega in že bolj odrasel kot pa otrok. Ta svet, ki ga je obdajal, je pripomogel k temu, da je Adan hitreje zorel kot njegovi sovrstniki. Bil je pameten deček in hitro je vsrkal vso kmečko modrost, ki jo je v družbi, v kateri je bival nenehno srečeval.

Leta zgodnjega otroštva so minila zelo hitro, tako za Adana kot za njegove starše. Prišel je čas, ko je Adan moral v šolo. Hitro se je prilagodil novemu okolju in v njem celo užival. Bil je deček, ki se je znal prilagoditi sredini, v kateri se je znašel.

Sošolci so ga sprejeli in ni imel težav. Naj je bil v šoli ali doma, povsod se je počutil kot riba v vodi.

Osnovno šolo je uspešno končal. Odločil se je, da bo nadaljeval šolanje na poklicni šoli. Tudi starši so bili zadovoljni s sinovo odločitvijo.

»Dobro je, da si pridobi poklic. Kaj bosta oba na našem gruntu. Navada je, da kmetijo prevzame starejši. Adan je mlajši, zato je dobro, da se izuči poklica. Tako ali tako bi moral od doma, za kruhom, kam drugam. Če bo imel poklic, mu bo lažje,« je nekega večera modroval oče.

»Tudi jaz mislim, da je dobro, če se izuči poklica. Pameten je in iznajdljiv, lahko se bo znašel,« je očetovo mnenje dopolnila mati.

»Škoda, da Adanove pameti nima starejši, Karel,« je že na pol v snu pogovor končal oče, se obrnil na drugo stran in zaspal.

Počitnice so se iztekale, šole vseh vrst so ponovno odprle svoja vrata. Tudi šola, kjer je Adan nameraval naslednja tri leta nabirati znanje za svoj poklic in za življenje. Z veseljem je prestopil njen prag prvi šolski dan. Njegovo počutje se ni spremenilo vso učno dobo. Leta so minevala kot misel hitro. Kar naenkrat se je znašel na koncu.

»Samo zaključni izpit naj še opravim. Potem bom takoj začel iskati delo. Rad bi imel svoj denar in svoj čas, ki bi ga lahko po svoje razporejal in izkoriščal,« je Adan razmišljal zadnji dan pouka.

Začeli so se napeti dnevi, ko se je pripravljaj na izpit. Od jutra do večera je sedel ob učnem gradivu in si skušal čimveč snovi trdno vtisniti v spomin. Vztrajal je tudi takrat, ko so mu črke že začele poplesavati pred očmi od utrujenosti. Prenehal je le za trenutek in nato nadaljeval. Tak je bil, vztrajen in nepopustljiv, če si je kakšno stvar zabil v glavo, ni odnehal, dokler ni uspel. Tudi ob naporu te zadnje dni, pred izpitom, je bilo tako. Pa ne zaman, kajti izpit je opravil odlično.

Sedaj, ko je bilo vse to za njim, mu je vse popustilo. Naenkrat mu je nekaj manjkalo. Vajen naporov zadnjih dni, je pozabil, kako je, ko si lahko brez skrbi. Počutil se je nekako zgubljenega. Pa ne dolgo. Kmalu se je pobral in začel iskati delo. Našel ga je že prvi dan. Delo je dobil v mestu, v podjetju, kjer je bil kot dijak na praksi. Takrat se je izkazal za pridnega in z veseljem so ga zaposlili.

Adan je po nekaj tednih počitka začel delati. Da bi si olajšal življenje, si je poiskal stanovanje v mestu, v kraju zaposlitve.

Prometne zveze med mestom in njegovim rojstnim krajem so bile slabe. Zato, ker ni imel lastnega prevoza, je bilo to, da najde stanovanje v mestu, edina rešitev.

Staršem sinova odločitev, da bo stanoval v mestu, ni bila ravno najbolj pri srcu.

»V šolo si se lahko vozil od doma, sedaj pa tega ne moreš?« je godrnjal oče.

»Ne, ker se je pouk začel ob osmih, delati pa začnem ob šestih zjutraj,« je vztrajal Adan pri svojem.

Očetu bi manjkali dve delovni roki, če bo Adan prebival v mestu. Kljub temu, da je zaposlen, je oče računal, da bo, ko pride z dela, poprijel še za delo na kmetiji. Zato se ni takoj sprijaznil s sinovo odločitvijo in se je na vso noč trudil, da bi ga pregovoril, da bi še naprej stanoval doma.

»Kaj boš v mestu po službi brezdelno tratil čas in gledal v zrak, brez koristi ali pa se potepal po lokalih in se navzel morda celo slabih navad. Doma bi bil in poprijel rajši za kakšno delo. Za brata je dela kar preveč.«

»Se bo moral navaditi. On bo nekoč gospodar na domači kmetiji. Jaz sem šel od doma. Moram se navaditi samostojnega življenja. Kar pa zadeva slabe navade me to, če bom stanoval doma, ne bo odvrnilo od njih. Ko sem bil dijak, bi se jih tudi lahko nalezal. Mnogi moji sošolci so se jih navzeli. Samo od moje trdne volje je odvisno, kaj bom počel in česar ne,« je odgovarjal očetu, trdno prepričan, da se je odločil pravilno.

Kljub prigovarjanju domačih je vztrajal pri svoji odločitvi. Ni hodil po lokalih, kot se je bal oče. Delal je, pogosto še nadure. Pri delu je bil uspešen. Ugled v podjetju mu je iz dneva v dan rasel, prav tako tudi njegov ugled med sodelavci in pri vodilnih v podjetju.

Včasih je za nekaj minut zavil s sodelavci v kak lokal na kavo ali kozarec piva. To pa je bila tudi vsa njegova razvada. Nekaj prvih let dopusta sploh ni koristil. Če pa ga je, ga je le nekaj dni, da je šel k staršem in jim pomagal pri delu.

Adan si je kupil avtomobil. Postal je neodvisen od mestnega prometa. Zaslužek je znal pametno razporediti, kar lahko porabi in kaj mora prihraniti in na računu se mu je nabrala že precejšnja vsota. Kupil si je tudi nekaj oblek. Bil je rad urejen in lepo oblečen. Bil pa je tudi postaven in lep fant, kot so govorila dekleta o njem. Dekleta pa ni imel, čeprav so se rada ozirala za njim in ga skušala osvojiti, uspeha niso imela. Nobena se mu ni zdela prava, zato je bil pri tridesetih letih še vedno sam in brez dekleta.

Že precej let službe je bilo za njim. Prestopil je trideset let. Poznal pa je le delo. Prišlo je poletje in z njim dopusti. Adan je sklenil, da bo tokrat izkoristil svoj dopust.

»Čemu bi samo garal in štedil. Leta pa kar letijo mimo mene. Vsak dan sem starejši in nimam družine. Vsi moji sošolci že imajo žene in otroke. Jaz pa sem sam kot star štor sredi jase. Šel bom na morje. Še nikoli nisem bil na morju. Niti kot otrok ne. V letoviških krajih je mnogo ljudi in med njimi tudi mnogo deklet. Mogoče ... pa bo katera prava,« je razmišljal, ko je po končani službi strumno stopal proti turistični agenciji.

Ko je vstopil in uslužbencu povedal, zakaj je prišel, mu je ta razprostrl pred njim nekaj prospektov in mu povedal določene lastnosti posameznih turističnih krajev. Adan je nekaj časa tehtal in izbiral, potem pa izbral srednje velik in znan turistični kraj ob naši obali.

Prvi dan dopusta je Adan napolnil kovček in potovalko. Navsezgodaj zjutraj je prtljago zložil v avtomobil in se odpeljal proti željenemu cilju.

Pot do morja se je neznansko vlekla. Vozila pred njim so se počasi pomikala v koloni. Vročina je pripekala in poletno sonce je pošteno razbelilo pločevino avtomobilov, kar pa Adana ni motilo. Imel je dober avtomobil s klimo in pripeke, ki je ogrevala avtomobile, ni občutil. Tako je brez nervoze okrog poldne prispel na cilj.

Ko se je namestil v hotelu, je nekaj časa počival. Njegov počitek je trajal morda nekaj ur. »Vstati moram in iti malo naokrog, saj nisem prišel sem poležavat,« si je tiho govoril.

Potem se je preoblekel, vzel kopalno opremo in vrgel čez desno ramo brisačo, kot je videl nekoga v neki reklami, in se podal k obali.

Obalo so zasedali kopalci zelo na gosto. Poležavali so na pesku in se nastavljali sončnim žarkom. Nekoliko stran od ostalih je sedela ženska oseba, sama. Čeprav jo je gledal le od daleč ter njenega obraza ni videl, so mu v trebuhu zaprhutali metulji. Neka neznana sila ga je vlekla v njeno smer. Počasi je stopal proti njej. Čimbolj se je bližal, večji nemir ga je navdajal. Ko je prišel že precej blizu, je presodil, da je samotna ženska mlada. Bil je že precej blizu neznanke. Začutila je menda, da se ji nekdo bliža. Obrnila se je. Adana je zadelo kot strela. Imela je zagorel obraz, ki je kazal na to, da je bil pogosto izpostavljen soncu. Temne lase je imela zadaj spete. Oči so bile temne kot oglje ali pa so se mu le take zdele. Usta pa je imela oblikovana kot srček.

»Takšna lepota. Tako lepe ženske ali dekleta, kar pač je, še v življenju nisem videl. Naj jo ogovorim? Ne to ne gre. Kaj si bo mislila o meni, neznancu, če jo kar ogovorim?«

Neznanka se je skušala namazati po hrbtu. Pa ji nikakor ni uspelo. Adan je izkoristil ta

trenutek in ji ponudil pomoč.

»Vam lahko pomagam, gospodična?« jo je vprašal.

»Prosim, če ste tako prijazni,« je sprejela njegovo ponudbo

Adan ji je počasi mazal hrbet, da bi trenutek sreče čimbolj podaljšal. Ko je opravil, je vprašal, če lahko prisede. Dovolila mu je. Zapletla sta se v pogovor, ki ni bil nič posebnega, a za Adana neznansko pomemben. Zvedel je, da ji je ime Marina in da je domačinka. Na to plažo pride vsak dan po službi, da se nekoliko ohladi, toda sedaj je čas dopustov, zato je prišla prej.

Adan je bil kot v devetih nebesih. Plaval je na krilih nepopisne sreče. Na zelo lahek način je zvedel toliko o njej, ki je edina do sedaj pritegnila njegovo pozornost, da tega niti sanjati ne bi mogel. Vse je kazalo na to, da je tudi on njej pri srcu. Bil je ves prevzet od Marine, kot je bilo dekletu ime. Kaj takega do sedaj ni čutil do nobene ženske. Ko je tudi on njej povedal svoje ime, kaj dela, kje živi in da je tudi na dopustu, prvič v življenju, sta postala kar precej domača. Oba sta imela občutek, da se poznata že vrsto let in sta stara prijatelja, kaj prijatelja, dva zaljubljenca. Adan je Marino povabil na pijačo. Sprejela je povabilo in pogovor sta nadaljevala ob pijači.

Sonce je tonila v morje in ga obarvalo krvavo rdeče, ozračje se je ohlajalo, ne pa njuni srci. Ti sta čedalje bolj toplo žareli. Marina je omenila, da mora iti, da je domači ne bodo čakali z večerjo. Preden pa sta se razšla vsak na svojo stran, sta se dogovorila, da se naslednji dan spet najdeta. Poslovala sta se. Marina je odšla proti domu, Adan pa proti hotelu.

Po večerji je Adan dolgo sedel na balkonu svoje sobe in nepremično strmел v zvezdno nebo, z mislimi pa je bil pri Marini.

»Takšno dekle, ta Marina. Lepo, olikano, pametno. Nikoli ne bi mislil, da nekje obstaja. Bila je le v mojih sanjah. Sedaj pa je tu in resnična, točno taka, kot sem si jo zamišljal,« je razglabljal in obnavljal ves pogovor z Marino.

Bila je že pozna nočna ura, ko se je Adan odpravil k počitku. Zaspati pa ni mogel. Ves spanec mu je ukradla Marina. Noč je že začela bledeti in prepuščati mesto jutro, ko je Adan končno le uspel zaspati.

Naslednji dan in vse druge dni, ki so sledili, je Adan preživel v družbi Marine.

Morje je okusil bolj malo, čeprav je prišel najbolj zaradi njega, pa ga je zaradi Marine skoraj povsem pozabil. Nekega dne, dan ali dva pred koncem Adanovega bivanja v letovišču, ga je Marina predstavila domačim. Bil jim je všeč. Bil je urejen, kot so ugotovili, razgledan, prestižni avtomobil in njegove obleke pa so dokazovale, da tudi ni revež. Pa poklic je imel in službo. Marina pa je bila tako močno zaljubljena vanj in on še bolj vanjo, da njuni zvezi niso nasprotovali.

Od tega trenutka naprej sta bila Adan in Marina resen par. Toda čas je bil neusmiljen in je mineval, ne da bi ga mogla ustaviti. Prišel je dan slovesa. Solze so tekale ob slovesu,

obljube so kar deževale in sklep, da ne bo dolgo, ko se bosta poročila. Še zadnji poljub in njune poti so se razcepile, vsaka na svojo stran

Adan se je vrnil v mesto, kjer je živel, pa ne sam, v srcu je nosil Marino.

Prijatelji so opazili, da se je spremenil. Spraševali so ga, kaj se je zgodilo z njim, da je sedaj drugačen. Adan je zanikal, da bi bilo z njim kaj drugače. Pa mu niso dali miru, dokler jim ni priznal, da je našel dekle, s katerim misli resno.

Marina in Adan sta ob vikendih izmenjavala obiske: enkrat je Adan odšel na obisk k Marini, drugič je ona prišla k njemu. Ko pa jima je bilo tega potovanja dovolj, sta se poročila.

Po poroki se je Marina preselila k Adanu. Bila sta srečna kot le malokdo. Oba sta bila delavna in skrbna in kmalu sta prišla na idejo, da bosta zgradila lastno hišo.

Kupila sta starejšo stavbo na obrobju mesta in jo začela prenavljati. Minili sta dobri dve leti in hiša je bila gotova. Preselila sta se v lastno hišo. Kmalu so prihajali otroci in jima popestrili življenje. Prvi se je rodil sin, Štefan, dve leti za njim pa je privekala na svet še hčerka, Irena. Družina je bila popolna in obdana s srečo. Starša sta bila oba skrbna in delavna in otroka sta imela vse, kar sta potrebovala, in največ ljubezni. Mnogi so si to družino postavljali za zgled. Leta so se vrtela s tako hitrostjo, da jih Marina in Adan nista utegnila šteti. Zdelo se jima je, kot da bi mignil, je prišel čas, ko sta otroka dorasla za šolo. Pa ko sta končala osnovno šolo in začela obiskovati srednjo šolo. Bili so presrečni in zdelo se jim je, da dnevi kar drviijo v preteklost in s seboj nosijo leta.

Nekega dne pa, ko je Marina prišla iz službe in začela kuhati kosilo, je začutila, da se ji pred očmi temni.

»Kaj pa je sedaj to? Saj še ni večer, pa postaja tako temno,« je zašepetala in zgubila tla pod nogami. Padla je po tleh in obležala brez zavesti. Morda je ležala na tleh kak trenutek, minuto ali dve, ko je prišel v kuhinjo sin in našel mater brez zavesti. Prestrašil se je. Do sedaj se nikoli še kaj takega ni zgodilo. Niso poznali bolezni. Klical je na ves glas:

»Oče! Irena!« Dokler nista pritekla.

Začeli so zbujati mater. Po dolgem času jim je le uspelo, da so jo spravili k zavesti.

»Kaj pa je s teboj? Te kaj boli?« jo je vprašal mož. Sin in hčerka pa sta prestrašeno strmela v mater.

»Ne vem, kaj mi je bilo. Začelo se mi je temniti pred očmi. Mislila sem že, da se mrači. Potem mi je pa kar zmanjkalo tal. Samo glava me nekoliko boli.«

»Jutri boš šla k zdravniku!« je določil Adan.

»Kje pa. Jutri bo že dobro. Saj mi ni nič.«

Toda mož in otroka so vztrajali, da mora k zdravniku, zato je popustila in obljubila, da bo

naslednji dan obiskala zdravnika.

Naslednji dan se je Marina odpravila k zdravniku. Morala je priti še nekajkrat, da so opravili vse preiskave. Diagnoza: rak.

Družinska sreča se je razblinila kot jesenska megla, ko jo razprši sonce. Družinske člane je zajel strah, čeprav so se trudili, da bi ga prikrili drug pred drugi. Dajali so pogum en drugemu, da bo vse dobro, da se mama pozdravi, pa čeprav sam tisti, ki je to izgovoril, ni verjel besedam, ki jih je izrekel. Začela se je kalvarija poti od ene zdravstvene ustanove do druge. Izboljšanja pa ni bilo. Prej bi lahko rekli, da je bilo vsak dan slabše. Po tihem so obupali že vsi, čeprav so to prikrivali. Le Adan ni mogel verjeti, da Marina ne bi ozdravela.

»Nekje mora biti zdravilo za njo. Ni mogoče, da bi jo bolezen premagala. Za toliko ljudi sem slišal, da so ozdraveli. Zakaj ne bi ozdravela tudi Marina. Šel bom, če v sam pekel, da najdem zdravilo za njo. Ne bom je pustil kar umreti. Kaj naj počnem brez nje. Tako srečni smo bili. Sedaj pa to, ta bolezen. Zakaj se to dogaja nam?« se ni mogel pomiriti z ženino boleznijo.

Adan ni miroval. Na različne načine je skušal najti zdravilo za ženo. Ta mu je svetoval, naj žena spremeni prehrano, drugi to, tretji ono. Nekoč v ambulantni, ko je kot spremljevalec prišel z Marino k zdravniku, se je zapletel v pogovor s človekom, ki je raka prebolel in je sedaj prišel le na pregled.

»Kako vam je to uspelo? Povejte mi, prosim!«

»Edino, kar mi je pomagalo, je bila konoplja. Nobeno zdravilo ni več učinkovalo, tudi obsevanje ne. Potem sem začel uporabljati izvleček iz konoplje, in kot vidite, je pomagalo. Sedaj sem že tretjič na kontroli in že tretjič mi je zdravnik povedal, da o bolezni ni več sledu.« »Kje se pa dobi to? Pri nas se smatra kot mamilo in kolikor vem je menda prepovedano.« »Res je. Pri nas je nedosegljivo. Ne vem, kdo je bil ta pametnjakovič in je to, kar edino pomaga, prepovedal. Greh ima. Kdor je bil. Greh in je neke vrste Morilec, bi lahko rekli. Koliko ljudi je umrlo, ki bi morda preživeli, če bi se zdravili s tem zdravilom.«

»Kje naj najdem to, kar pravite, da je pomagalo vam. Želim, da bi bila moja žena spet zdrava. Dva otroka imava. V tistih letih sta, ko mater še kako rabita. Pa povem vam, ne vem, kako bom preživel. Če umre.« je govoril Adan s tresočim glasom.

Sogovornik je pogledal okrog sebe. Nagnil se je nekoliko bližje k njemu in mu zašepetal na uho:

»Na črnem trgu v Italiji se dobi. Potrebno ga je pritihotapiti k nam. Če hočete, Vam napišem naslov, kje lahko dobite.«

»Seveda hočem. Šel bom ponjo kamorkoli. Napišite mi naslov, prosim!«

Sogovornik je vzel papir in svinčnik ter napisal naslov. Izročil ga je Adanu. Potem je s prstom na ustnicah pokazal:

»Pa tiho o tem!«

»Pa zdravo hrano naj uživa, da bo učinek večji!« je še dodal.

Naslednji vikend se je Adan odpravil na pot. V avto je naložil nekaj domačih reči, značilnih za našo pokrajino, kot je bučno olje, kos šunke in podobno. Marini in otrokoma je rekel, da gre k stricu, ženinemu bratu na obisk, češ da ga je klical, naj pride.

»Očka, jaz bi šla rada s teboj,« se je takoj oglasila hčerka Irena.

»Jaz tudi, že dolgo nisem bil pri stricu,« se je oglasil sin Štefan.

»Nikakor. Ne moreta. Nobeden. Mama ne more biti sama doma. Kaj če ji bo slabo. Oba bosta ostala doma in pazila bosta na mamo,« je povedal s strogim glasom, ki ni dopuščal ugovora. Pa ga tudi ni bilo. Adan se je končno odpravil na pot.

Ko je prispel do ženinega brata, mu je takoj razložil, kako je z Marino in po kaj je prišel. »Slišal sem že, da se tu pri nas dobi zdravilo iz konoplje. Kje, pa ne bi vedel. Greva! Ne izgublajva časa!«

Šla sta po ozkih ulicah najbolj neprivlačnega dela mesta. Dolgo sta iskala naslov z listka in že sta mislila, da je bil naslov lažen, ko sta zagledala stavbo, ki sta jo iskala. Marinin brat je prevzel besedo in dobila sta, kar sta iskala. Plačala sta in se vrnila nazaj na bratov dom.

»Nakup sva srečno opravila, sedaj pa morava razmisliti in najti način, kako zdravilo varno spraviti čez mejo in preko kontrole, če te slučajno doleti,« je predlagal Marinin brat.

»Vem, kako. Vse sem natančno premislil. Kupil bom večjo količino črnega mletega popra. Zdravilo bom skril na dnu. Tam ga pes ne odkrije, četudi padem v kontrolo. Pes bo začel kihati, ko bo vohal po popru, in zdravila ne najde,« je povedal svojo zamisel Aden.

»Ni slaba zamisel Pojdiva po poper!«

Odšla sta v prvo trgovino z živili in sta kupila kilogram mletega črnega popra. Bil je v lepi embalaži in dajal resnično podobo pravega darila.

Ko sta prišla na bratov dom, sta previdno odprla zavitek, v katerem je bil poper. Poper sta stresla v skledo in čisto na dno zavitka položila zdravilo iz konoplje. Na to sta zavitek ponovno napolnila s poprom. Zalepila sta zavitek tako, da se ni niti malo poznalo, da ga je kdo odlepil. Da bi bolj izgledalo kot darilo, sta zavitek zavila v prozorni darilni papir in za zaključek zavezala še okrasno pentljo.

»No, sedaj pa res izgleda kot darilo. Če slučajno padeš v kontrolo, kar povej, da je poper darilo, ki ga moja žena pošilja Marini. Povej, da ko je bila nazadnje na obisku pri nas, ji je bila ta znamka popra zelo všeč v hrani in ji ga sedaj pošiljamo za darilo.«

»Mislim, da se jim pa to, da bi bilo kaj skrito v popru, res ne bo niti sanjalo.«

Adan se je poslovil in se kljub vsemu ne povsem miren podal proti domu. Upal je, da ne bo

slučajno naletel na kakšno kontrolo. Pripeljal je do meje in čez, ne da bi ga kdo pregledal. A glej ga zlomka, nekaj kilometrov stran od meje, policijska vozila in kup policistov. Ustavljali so vozilo za vozilom in pregledovali prtljago. Očitno so iskali nekaj, za kar so vedeli, da bo prišlo tod mimo.

»Mogoče me pa ne bodo ustavili?« je razmišljal in s težavo prikrival vznemirjenost. Pa se je zmotil, kajti komaj je to pomislil, že je eden od policistov dal znak, naj ustavi.

Pristopili so in že so se postavili okrog njegovega avtomobila. Spraševali so to pa ono. Adan se je dobro držal in kmalu so ga policisti spustili ter mu dali znak, da lahko pelje dalje. Ni se dolgo obiral. Speljal je, in ko se je nekoliko oddaljil, si je šele upal sproščeno dihati. Sem pa kot Martin Krpan. Le da jaz tihotapim zdravilo in ne sol.

Marina je začela uporabljati zdravilo, ki ji ga je prinesel mož. Njena postava, ki je bila zadnje čase že bolj podobna okostnjaku kot človeški postavi, je spet začela dobivati svoje nekdanje oblike. Slabosti, ki so bile njen stalni spremljevalec že dolgo časa, so počasi izginjale. Počutila se je bolje. Že na prvi pogled se je videlo, da se njeno zdravje izboljšuje.

Po enem mesecu uporabe zdravila je Marina morala na ponoven zdravniški pregled. Ko jo je zdravnik pregledal, je nekaj kimal z glavo.

»Tokrat obsevanja ne bo. Ni potrebe. Gospa, ozdravljeni ste. Rak je izginil iz vašega telesa.« Marino je zajel val sreče.

»Torej ga ni več? Zdrava sem? Je to resnica?« je nejeverno vprašala.

»Da. Ni več sledu o bolezni, le še brazgotine so ostale. Znak, da je bila. Le kako vam je to uspelo... Zgodil se je pravi čudež.«

»Zdravo sem živela in uživala sem samo zdravo hrano. Pa upala sem, da se zgodi čudež. Nikoli nisem obupala. Nikoli.«

»Pa uspelo vam je. Še naprej uživajte zdravo hrano, da se bolezen ne bi ponovila,« ji je še rekel ter jo naročil na pregled čez mesec dni.

Ko je Marina prišla iz ambulate, je mož vstal in stopil nekaj korakov bližje proti njej. »Kako je? Kaj je ugotovil zdravnik?«

»Zdrava sem. Zdrava. O bolezni ni več sledi. Samo na pregled moram čez mesec dni. Pa naj še tako živim naprej ob zdravi hrani kot do sedaj, je naročil.«

»Boš. Seveda boš. Samo, da si premagala bolezen. Vse drugo sedaj ni več važno. Samo, da se je v našo hišo spet vrnilo zdravje in z njim tudi sreča.«

Krpani današnjih dni

Ida Guzijan

»Hvala bogu, da je konec delovnega dne,« je utrujen razmišljal mladi mož. Zvonec je oznanil konec. V garderobi je slekel težko delovno obleko. Sedel v majhen avto in odbrzel domov. Med potjo je razmišljal, kaj dobrega ga čaka za kosilo. Medtem je prispel na domače dvorišče.

Miza je bila že pripravljena. Mama je prinesla le še kruh, poklicala očeta iz hleva in sedli so k obedu.

»Utrujen si videti!« je odgovorila sina.

»Res je, veliko dela smo imeli danes, pa še hiteti smo morali, saj so kamioni drug za drugim stali v vrsti in čakali, da odpeljejo robo naprej.«

»Po kosilu si malo spočij!«

Ni še dobro zatisnil oči, ko je zazvonil telefon.

»Halo, Tine, takoj se javi v gasilski postaji! Imamo nujno intervencijo.«

Točno je vedel, kaj to pomeni.

Brez obotavljanja je skočil pokonci, zaklical mami, da mora na pomoč in že je odpeljal z dvorišča.

Vsi so bili že tam. Hitro so se oblekli v zaščitna oblačila, posedli v gasilsko vozilo. Šofer je prižgal modre luči in sireno. Zelo se je mudilo. V sosednji vasi je gorelo gospodarsko poslopje, hlev z več glavami živine. Poleg je stal skedenj, poln krme, in stanovanjska hiša. Pozabil je na utrujenost. Sedaj je mislil le, kako hitro pomagati ljudem, ki jih je doletela nesreča.

V nekaj minutah so bili na mestu požara. Ogenj je že zajel ves hlev, iz katerega je domačim in sosedom uspelo rešiti skoraj vse živali. Devet glav goveje živine in deset pujskov je nemočno cvililo.

Priključili so cevi na hidrant. Močan curek vode je zajel ognjene zublje in preprečil, da bi zagorel skedenj s krmo in hiša. Gospodar in gospodinja sta stala ob strani in s solzami v očeh gledala, kako ogenj požira, kar sta gradila leta in leta.

Ogenj se je umiril, le kadilo se je še. Med rešeno živaljo sta gospodarja pogrešila dva dni starega telička. Kasneje so opazili, da je ostal v hlevu.

»Tine, pojdi v hlev preverit, če ni morebiti še kaj živega.« Nadel si je masko in previdno stopil v notranjost. Z baterijo je svetil po prostoru. Malo stran je pod ožganim tramom opazil majhno kopito. Tram je še vedno tlel, zato ga je narahlo premaknil. Res je pod tramom ležal pogrešan teliček. Previdno je privzdignil tleči tram. Tedaj se mu je zazdelo, da se je bitje za trenutek premaknilo, zajelo sapo, kot bi vzdihnilo in v naslednjem trenutku izdihnilo zadnji izdih. Nemočno je stal tam. Komaj je odskočil, ko je z ostrešja odpadel še en kos ožganega lesa.

»Hvala vam, da ste tako hitro prišli in rešili hišo. Brez vas bi ostala brez vsega, brez strehe nad glavo,« se je jela zahvaljevati gospodinja.

»Spočijte si, fantje!« Gospodar je iz hiše prinesel domače žganje. »Hvala še enkrat, dragi fantje.« Objela je vsakega posebej. »Ne zahvaljujte se toliko. Zato smo tu, da pomagamo.«

Utrujenost je minila. Pomagali so le še spraviti živino v sosedov hlev in na grobo pospraviti pogorišče.

Dan se je prevesil v večer. Noge so spet postajale vse težje. V duši jim je bilo toplo, saj so pomagali nesrečnikom.

Jutri bo nov dan. NA POMOČ in srečno ... KRPANI današnjih dni!

Martin Krpan na svoji zemlji

Marjan Hren

Kot običajno vse vojaške vaje je bila tudi ta zaznamovana z vremenom. Dežja v tistih dneh sicer ni bilo, noči pa so bile mrzle in megla se je kar naprej vlekla v pozno jesen.

Večer se je naredil in brž se je znočilo, ko smo se s petimi Landroverji pripeljali v vas Zgornje Sušice, v smeri od Dolenjskih Toplic proti Uršnim Selom v vznožju Ljubenskega masiva. Ustavili smo se na dvorišču poleg cerkve in ždeli kar v avtomobilih, na toplem, dokler so bili motorji še vroči. Bolj kot vasi sem si lahko zapomnil debele, nizke lipe in zlizana kamnita tla, vse drugo sta zakrivala noč in megla, gosta kot v pravljici, da bi jo po kosih rezal ali z lopato odmetaval. Spokojno smo dremali in po radijskih postajah pričakovali nova povelja, čas pa se je vlekel in vlekel v ure, da nas je že pošteno mrazilo, postali smo nestrpni in nekateri nergavi, bolj tisti iz rednega sestava takratne milice kot pa mi rezervisti. Za nas je vse skupaj le bilo nekaj nevsakdanjega in doživetje, ki se nam je vsakokrat vtisnilo v spomin. Plačane šihte in tudi dnevnice smo imeli in ob teh srečanjih smo se znova zbrali pajdaši iz prejšnjih vaj. Tako smo obujali spomine, ki so bili vsekakor prijetni, saj se je vedno komu kaj pametnega pripetilo, če ne, smo pa sami neumnosti zmontirali, da smo se smejali in je spet bil vzrok za povračilne ukrepe, tako da nikoli ni bilo jasno, kdo je na vrsti in kdo je komu plačnik in kdo dolžnik. Tudi flaša močnega je znala izginiti iz nahrbtnika in se je morda spet pojavila prazna ali pa je bilo kaj v njej, da je dišalo, pa tudi samo vodo je kdaj presenečeni nagnil.

»Premik v smeri kota tristo tri!!!« nas je iz dremavice po radijski postaji vrgell hreščec glas. Kota tristo tri, kota tristo trii!!!!??? Te besede so mi popolnoma streznile od dremavice zmedene misli. Komandir vozila začne preklinjati: »Kje hudiča je spet to?« Jaz pa mu iz prve postrežem: »To je moja zemlja.«

»Kakšna tvoja zemlja?!«

»Vprašaj ga, če je to hrib Ptičji breg nad vasjo Potov Vrh,« sem mu odgovoril. Jasno mi je bilo, da tu v bližini ne more biti še en hrib z isto nadmorsko višino. Ravno ta – Ptičji breg ali Ptičje brdo, kot je bilo v zemljevidih različno označeno, to je bil hribček, katerega vrh sem pred leti kupil od sedmih dedičev, tamkajšnjih domačinov, razsutih po Kranjski deželi, ki so dedovali po svojem stricu s Potovega Vrha, Erjavčevemu Johanu in njegovi ženi brez otrok. Komandir vpraša nazaj nadrejenega: »Kje je ta kota 303?«

»Vas Potov Vrh, hrib Ptičji breg,« mu je komandant vrnil kratek odgovor.

Bil je v zadregi, vendar upravičeno zadovoljen, saj mu v mrzli noči ne bo treba raziskovati gozdnih grap, dasiravno je imel pri sebi topografsko karto in kompas in ne vem kaj še vse. Na karti sva si skupaj hitro naredila dosti čisto sliko. Jaz pa sem bil že povišan v nekakšnega stezosledca ali strokovnega vodiča. Dogovorili smo se še, da preostanek noči

prespimo prav pod ciljem, v vasi pet kilometrov od Novega mesta, pomaknjeni v vznožje Gorjancev.

Brez zapletov smo po megli prispeli v vas in se nastanili pod mogočnim topolarjem pri Marofarju, po domače pri Žontovemu Francetu, malo naprej od table pred vasjo.

Tiste čase oblastnikom ni bilo potrebno kaj dosti spraševati, kaj se sme in kaj ne. Gospodarja v pozni noči ni nihče vprašal za dovoljenje, kot da je razumljivo, da bo stvar odobrena. Organizacija je pa tudi bila stvar drugih, pa nisem spraševal. Eni smo ostali v vozilih, drugi pa so polegli po senu pod kozolcem. Meni ni bilo več treba iti na stražo, saj sem že bil ugleden, spoštovanja vreden funkcionar. Do šeste zjutraj sem prespal zavrt v toplo spalno vrečo kar v landroverju.

Ekipa se je na povelje, bolj slabe kot dobre volje, počasi spravila na olesenele noge. V vrstah milice je bilo dosti bolj sproščeno kot v vojski, kjer je moralo biti vsem vse jasno in takoj izvršeno, čeprav ni bilo razumljeno, samo da se je izvrševalo. Dobro sem poznal obe strani. Tu je bilo več samouprave in več demokracije. In vseh mi je bilo že to, da se ni kar vpilo vseprek. Četudi je kdaj kateri od oblastnikov povzdignil glas, je kmalu spoznal, da ne bo šlo, v kar ga je prepričalo naše splošno posmehovanje in glasne pripombe, kar pa je tudi ostale stare šine streznilo, pa je stvar kar tekla. Resnično je vse potekalo v prijaznem vzdušju brez komplikacij in izgrediv.

»Kje je zdaj tisti Martin Krpan, ki ve, kje smo?« zakliče komandant. Razložim mu, kako je s potjo in kod naprej. Pojasnim mu, da je pot vsaj v začetku zelo dobra, in sedem naprej k šoferju v prvo vozilo našega konvoja. Danilo se je, medtem smo odrinili. V negotovosti sem razmišljal, kako bomo na vodnikovo že dano zagotovilo prišli na vrh, saj je bil le-ta na gosto poraščen s kostanjevimi grmi in borovci, med katerimi so kmetje z živinčetom, s kravo ali juncem in manjšim vprežnim vozom že nekako za štrik vse skupaj privlekli na vrh hriba. Tam so naložili nekaj drv ali listja pa spet z zavrtimi kolesi nazaj po isti poti v dolino. Hosta se je sproti zaraščala, da se ni prav dobro vedelo, kod bi morala biti pot. Še najbolje se je bilo držati slemenca, kar je bilo še najbolj prav tudi po katastru. Tam je potekala katastrska meja vseh parcel, kot sem pozneje te stvari naštudiral.

Da pa bi tod avtomobili vozili, tega si najbolj pijani Podgorec v sanjah ne bi zamišljal. Le kako pridemo gor po strmem pobočju? To mi je paralo živce že prejšnji večer. Kot vodič sem le imel v zavesti veliko odgovornost. Korajžo mi je dajala misel, da ta vozila na štirikolesni pogon z blokadami in tako dalje delajo čudeže in da je zdajle resnična edina in prava priložnost, ki si je še v sanjah ne bi privoščil, da uradno potrdimo, kod vodi pot do vrha, kjer je na kamnu trigonometrična točka, zarisana v vojaških specialkah in tudi v drugih kartah na višini tristo treh metrov pod imenitnim imenom Ptičji breg. Tu sem vendar s posebnim namenom kupil zemljo, da zasadi trtje, sadovnjak in kdaj zasadi še kramp za temelje zidanice, ali še bolje, hišice v tej pravlični deželici bajk tu pod Gorjanci. Vedno sem vizionarsko gledal daleč naprej in od tu visoko nad vasjo sem imel čudovit pregled na vse pod seboj in gledal sem v prihodnost mladega z energijo nabitega Podgorca, nekakšnega Martina Krpana moderne dobe, ki tiste čase ni imel nikoli preveč cvenka v žepu, v sebi pa kar mnogo divjegaj zanosa in nemirne tudi Kočevarske krvi.

Malo iz vasi je še vodila dobra, utrjena pot, sicer vegasta in ozka, naprej v grapi pa silno blatna. Ravno tu v grabnu, kjer je zamakal vodni izvir, sem se najbolj bal, da se bomo v blato zakopali. Vozila pa so kar gnetla po blatni brozgi in širila pot. Strmo smo se dvigovali navkreber visoko nad vas. Šlo je, to so bila priznana terenska vozila, angleške mrcine, da boljših ni bilo, landroverji, pojem v tistih časih osemdesetih let. Rinili in trgali smo po zanikrnem kolovozu z menoj na čelu, dokler ni poti povsem zmanjkalo, nakar me je komandir vprašal: »Kam pa sedaj?« »Kar semkaj,« sem pokazal na tisto sled po slemenu hriba, kjer je bilo videti, da je kdaj pa kdaj prilezla krava. Terenci so naprej lomili sveže in suho vejevje, da je kopalo in pokalo pod kolesjem. Motorji pa so zmagoslavno brundali svojo pesem. Mojemu, prvemu vozilu je bilo najtežje. Včasih sem se za šipo umikal, saj se je bilo bati, da še odtrga kabino. Ostalim je že bilo bolje. Za nami pa je ostajala že kar dobra, zvožena pot, ki se je po nekaj sto metrih končala na moji zemlji. Tukaj sem se v tistih trenutkih počutil kot Krištof ali Marko, ko sta odkrivala svojo zemljo, le da domorodcev ni bilo treba preganjati. Vojsko pa sem tudi jaz imel pa še kako moderno in tapravo, da sem bil ponosen nanjo in v meni je igralo. Le da viskija in ruma nismo imeli s seboj. Pa bi vseeno od veselja zavriskal.

Ko smo takole prilomastili iz grmovja, se je pred nami odprl svet. Moja zemlja! Počutil sem se zmagoslavno, resnično kot Martin Krpan moderne dobe.

Tristo tri metre nad morjem! Hrib, naokoli poraščen s kostanji, le tukaj na mojem je bilo napol golo. Nizko grmičje je bilo pognalo. Pred dvema letoma sem gozd z vsemi dovoljenji do golega posekal z namenom, da mu spremenim kulturo, da svet prerigolam, zasadim vinsko trto, da iz šikare naredim vinograd in posadim sadovnjak.

Iz megle nega jutra se je ravnokar ponujal čudovit pogled. Globoko pod nami je iz belega morja molel cerkveni zvonik in ponekod so se videli obrisi višje ležečih domačij domače vasi. V vsej daljni okolici pa so se kot otočki iz megle dvigovali vrhovi bližnjih in daljnih gričev. Iz megle oblaka v daljavi proti zahodu se je ponosno vzpenjal Kapiteljski turn, kot bi hotel povedati, da je le on popolni gospodar te doline in da bdi nad potopljenim mestom tu nekje pod seboj.

Na vzhodu se je vzpenjala senčna stran Gorjancev in pod njimi so izrazito izstopale podgorske vasi, kjer se je že jasno videlo tja proti Mehovem hribu. Mirna gora z Gačami in veriga hribov roških in kočevskih gozdov se je bleščala proti jugu tja do svetega Petra, ki je za seboj skrival Suho krajino. Na zahodu pa je odsevalo od strmega Straškega hriba s svojimi slikovitimi vinogradi in Golobinjemkom v ozadju.

In v sredini vse te idile se je dvigoval Ljubenski masiv, čisto na sveže oblit v prelivajoči škrlat sončnih žarkov. Kar zdelo se je, da je soncu, gospodarju sveta, postaja na moč nerodno, saj je predolgo spalo, pa smo ga mi nepripravljenega prehiteli. Zato je takole v lica od sramu zardelo in nas v opravičilo izza Gorjancev božajoče pogrelo.

Cerkev svetega Vida na vrhu Ljubenskega hriba, obsijana od prvih žarkov življenja, se je ravno ob tem času najlepše bleščala in je bila videti kot bela golobica v bogatem gnezdu ljubenskega masiva. Prav vse se je prelivalo v vseh barvah jeseni in napovedovalo prekrasen dan. Iz jutranje opojnosti nas je od spodaj iz domače vasice zdramilo zvonjenje sedme ure in ga spremljalo tuljenje psov, ki jim je šel zvon na živce. Zdelo se je, kot bi

zvon hotel pozdraviti naš prihod. Takrat je mežnar, vaški zvonar, še vlekel za štrik in zdelo se je, da so zvonovi bolj zadovoljno, bolj praznično doneli. Tudi megle so se hitro dvigovale za begom pred sončnimi žarki in v višinah skopnele, kot da jih nikoli ni bilo. Jasno so se že videle vse hiše v vasi, pa tudi čudovite jesenske barve polja gozdov in vinogradov so se iz minute v minuto iz bele koprene prelivale v nove barvne odtenke, vse do polne moči sončne svetlobe.

Na vrhu sem pred letom nad kamnom, ki označuje višinsko točko, koto 303, postavil zasilno mizo in klop za počitek. Prav prijetno je bilo usesti se tu v miru, kadar sem peš prišel po hribu navzgor. Odprli smo vojaške nahrbtnike in mizo obložili z jutranjim obrokom za uniformirano družino štiridesetih mož. Nekaj pa je le manjkalo v tej jutranji idili. »Kaj kratkega!« To je šlo vedno vsakemu po glavi, pa četudi sicer ni nikoli nič takega popil. Spomnil sem se: »Tole pa bo nekaj,« mi je kar šinilo v glavo.

Zraven mene je stal ves pozlačen višji inšpektor iz Murske Sobote, bil je opazovalec vaje. Obrnem se mu rekoč: »Zdajle ob sedmih bi se pa prileglo nekaj močnega, kaj ne?« Možak v bogati uniformi me samo hrepeneče pogleda in suho odgovori: »Hm, hm.« V odgovoru je bilo čutiti samo veliko žalost, nostalgijo in brezizhodno situacijo, tu v tem grmovju, kjer ni bilo nobene možnosti za ohranitev vsakodnevne, standardne razvade ali kar folklore uniformiranih mož. Vidim, da bi možakarju dišalo, pa ga povabim, naj stopi z mano. Jaz pa naravnost v grmovje na severno, s smrekami poraščeno stran. Res je stopil kakšnih petnajst, dvajset korakov. Tu se je nejeverno ustavil. Ne vem, kaj si je človek mislil. Obrnem se in ga znova povabim naprej v hosto. Naredi še nekaj korakov in znova se mu upre. Med tem sem že prišel do visoke smreke, sklonim se, nekaj iščem in začnem z golimi rokami nekaj početi, kot da bi hotel kopati ali čarati pod korenino mogočnega drevesa. Kaj si je tisti trenutek mislil razočarani prišlek? Ko je možak to videl si je že ustvaril zanj edino sprejemljiv zaključek. Da se je podgorskemu pripitemu odvisniku, že par dni prikrajšanemu za svojo dozo alkohola, domala zmešalo in je začel takole, z golimi rokami izkopavati namišljeno rešitev. Pa še njega, da sem v to godljo zvabil. To se je dalo razbrati iz razočaranega pogleda. Vidno v zagati se je obrnil in hotel oditi. Takrat pa izpod korenine privlečem nekaj v kovinsko folijo zavitega. Tovariša ponovno, v zadnjem hipu pokličem. Pogled na bleščečo zadevo v obliki litrske steklenice mu je v hipu vzbudil upanje in odvrnil senco dvomov. Odvijem steklenico, da poskusim vsebino. Nato jo še z vajeno kretnjo potresem, da se na površju naredijo tiste, za dobro slivovko značilne biserne koralde. Zgleda, da so tudi njemu dobro znane. Ponudim mu steklenico. Ročno potegne dolg, slasten požirek prvovrstne stare slivovke, ki sva jo zvarila s sosedom, ki je to izročilo prinesel iz rodne Končanice, iz vasi pri Daruvarju, kjer je živel kot otrok staršev češke narodnosti. Njegov oče je imel žganjekuho pa je fantič to večino poznal. Tudi sam sem jo po domačem podgurskem izročilu dobro obvladal, pa sva to okrepčilo skupaj za prodajo varila. Za posebne priložnosti sva tistega leta, ko sem kupil to zemljo, pod korenine smrek zakopala šest steklenic te žlahtnine. In to sedaj, je bila gotovo posebna, izredna priložnost, vredna proslave.

Videlo se je, kako zelo se je pajdašu požirek prilegel in ga je na prigovarjanje rad še ponovil. Sijočih oči je dejal: »Tega pa ne pozabim nikoli!« To sem mu tudi verjel.

Pri obloženi mizi so naju vzradoščeno sprejeli. Ponujena steklenica je ustvarila prijetno

vzdušje. Romala je iz roke v roko junakov posebne enote novomeške postaje milice in dvigovala moralo. Ostal je prijeten spomin na srečanje na koti 303. Še danes mi kdo pravi, kako nam je v tistih davnih dneh bilo lepo.

Bil sem srečen in silno zadovoljen, saj smo utrdili pot. In vnaprej so se mi tu dogajale resnično lepe reči. V poznejših letih je do sem prav po tej poti prilezla dobra cesta in tudi električni tok. Vse to je bilo delo pridnih rok peščice vznesenih okoličanov. In na koti tristo tri je zrasel dom, kar domačija s pravim Slovenskim kozolcem. Lahko bi rekel, Martin Krpan je znova pogнал korenine. Pod koreninami smrek pa tudi v kleti pod menoj pa se še vedno najde kaj za obujanje spominov.

Pot do tod ni težko najti, sama te bo vodila. Z vznožja Gorjancev, iz vasi Potov Vrh jo mahneš, koder se najbolj strmo dviguje asfaltna cesta. Sicer pa je že vse narisano v tej resnični zgodbi.

Krpanovanje

Karmiss

»Nosim svoje breme tja v tri dni.«

Spihana jajca zmanjšujejo potenco.

Morda mi uspe že zato, ker sem ženska.

Voda v kotlu že brbota.

Kot mula mirujem med podboji vrat.

Vstop dovoljen le junakom!

Kam sedaj?

Soli je zmanjkalo, za sladkor mi ni.

Tihotapim komunistične banane.

Usmili se me osa, ki me izbeza v notranjost.

Izstop v dvorano pri zadnjem vhodu.

Vetrovno se marsikomu gabi.

Lotim se stopnic. Mula se je ohlaja.

Nasproti pride angel in me pocuka za grivo.

Spotikam se do vrha, strop je tik nad glavo.

Kam sedaj?

Angel mi prebije zid nad temenom.

Žeja še nikoli hujša!

Za sol mi ni, a sladkor redi ...

Sedaj tihotapim še poln zvezek rim.

»Mir s teboj!« mi reče Bog in vprašam ga:

»*Kam sedaj?*«

Posuje me s soljo in me okrepča.

»Sol si in v sol se povrneš.« še doda.

Slana pred Bogom priznam svoj greh,

da mulo kuham vsem na očeh.

Martin Krpan iz Čepna

Dorotea Hrvatič

MARTIN KRPAN

bi bil ČEPLAN,

če bi danes še živel,

tako pa je že razprodan,

ker vsak bi ga rad imel.

Tu parcele okrog cerkve:

VRH, PREKVRH, ZAVRH, PODVRH

in nazadnje še SOLINE

ob nogah SV. TROJICE

gledajo na vrh vzpetine.

MICA SAMSOVA iz ČEPNA

je ponoči – tako

kot MARTIN KRPAN sol –

v TRST jagode nosila

in sama brez kobilice hodila.

Peš čez GABRK se

je sredi noči podala

in glej ga zlomka,
do prve maše je
že vse prodala.

Tu živel je MARTIN KRPAN
saj bil je bliže TRSTA,
sol tovoril je vsak dan
na svoja pleča čvrsta.

Pravljica o čebelici Medici

Mehanizem

To je bilo nekoč v davnih časih. V čudoviti deželi ob v podnožju Gorjancev v sadovnjaku na slivi je živela čebelica Medica.

Čebelica je trdno delala in skrbela za vsako slivo in cvetlico v sadovnjaku. Odganjala je čmrlje in slivi prepevala pesmi in zdravljice. Bila je znana po vsej deželi po zdravilni kapljici. Podobno kot čarovnica je tudi ona izdelovala napitke in zdravila. Pri njej je bilo vedno živahno in veselo. Ker je bila precej trapasta in štorasta, je pogosto pozabljala svoje zdravilne recepte.

Nekega dne se je odločila, da bi objavila zaposlitveni oglas. V njem je pisalo: Zaposlim pomožnega asistenta menedžerja za zdravilne zadeve v mojem sadovnjaku ali skrajšano gpamzzzs. V opisu dela je pisalo, da mora zaposleni imeti naslednje spretnosti in veščine. Da mora znati leteti, da zna pisati, da zna govoriti mongolsko, plesti jopice in seveda mora obvladati poštevanko. Pogoj za zaposlitev je bila tudi ta, da mora imeti slovensko državljanstvo, trinajsto stopnjo izobrazbe in da ima rad med. Na oglas se je prijavilo veliko iskalcev službe. Pogoje je izpolnjevala pa samo ena, sraka Štefanija.

Od tega dneva je sraka Štefanija živela in delala pri čebelici Medici. Pomagala ji je pri napojih in zdravilih. Zalivala je slive in kuhala medeno marmelado. Nekega dne je sraki Štefaniji na obisk prišla dolgoletna prijateljica vrana Paha. Vprašala jo je, kako se ima pri gospe čebelici Medici.

Sraka Štefanija ji je odgovorila: »Niti malo ni enostavno biti glavni pomožni asistent menedžerja za zdravilne zadeve v sadovnjaku. Veliko dela je in povsod je polno napitkov. Med nami rečeno, gospa je precej štorasta, trapasta in pozabljiva. Včasih pozabi na zdravilne recepte, včasih pozabi na mene. Si lahko misliš, da me je pozabila v poštnem nabiralniku, pozabila me je tudi na Triglavu. V Škocjanski jami sem tri dni lovila netopirje za njen napoj Oktopus pomembus.«

Prijateljica vrana Paha je občudovala srako Štefanijo in rekla:

»Res je tvoje delo precej odgovorno, zavidam ti zanj.«

»Ja, res imam srečo, da sem dobila to službo, veš, prejšnji teden bi se lahko zgodilo, da jo izgubim. Ko smo šli na tržnico, me je gospa Medica zamenjala za kozo kmeta Žarka. Šele ko je prišla domov in dala očala na oči, je ugotovila, da me je spet po nesreči pozabila. Bila sem zelo srečna, ko je kozo vrnila kmetu in mene vzela nazaj.«

»Ti pa res imaš srečo,« je osupla vrana Paha.

Dolgo sta klepetali in naenkrat se je vrana Paha spomnila:

»Veš, kmalu bi ti pozabila povedati, kakšna nesreča nas je doletela, kralj Rudolf je hudo bolan, si slišala.«

»Res, ne nisem, kakšna nesreča, kakšna žalost. Moram povedati gospe Medici.«

Ker je sonce že zašlo, se je prijateljica vrana poslovila od prijateljice srake in odletela na sosednjo njivo za gozdom domov.

V tej deželi je vladal kralj Rudolf, ki je, kot ste že izvedli, bil žal zelo bolan. V deželi je vladal obup in žalost. Vsi zdravniki sveta so iskali čudežno zdravilo za kralja. Čarovnik z Gorjancev je napotil deželne poveljnike k čebelici Medici. Vojaki so prišli, poveljnik je prebral glasno ukaz in prošnjo za pomoč. Upali so, da bo njena zdravilna kapljica pomagala.

Pripravila je steklenički in nalila samo eno kapljico.

Poveljnik je podvomil v zdravilo in s posmehom zabrusil čebelici, da gre za kraljevo življenje.

»Hmm in jaz bi rekla, da je težava res velika, ampak upam, da bo steklenička pomagala,« je odgovorila Medica.

Poslovili so se in čakali na čudež. In čudež se je res zgodil, zdravilo je kralju pomagalo. Sedem dni in sedem noč je cela dežela slavila čebelico Medico in ozdravitev kralja Rudolfa.

Čebelica Medica in njena pomočnica sraka Štefanija so povabljeni v rezidenco kralja Rudolfa na praznovanje.

»Vse ti podarim«, je kralj rekel čebelici Medici.

Nasmejala se je in rekla: »Res, potem imam na seznamu nekaj, kar si močno želim.« Kralj je radovedno vprašal, kaj želi. Odgovorila je: »NIČ – vse, kar si želim, je mir in svoboda.«

Kralj se je zamislil in jo nagradil tako, da je čebelici Medici podaril veliko zlato žlico in ukazal, da se v bližini sadovnjaka zgradi Novo mesto, v katerem bi živeli vsi vredni, svobodni in zdravi ljudje.

Prišel je Martin Krpan ...

Srečko Knafelc

Zbudi se nekega dne Martin Krpan iz večnega spanja – no, verjetno ni bilo večno, če se je zbudil – ozre se okoli sebe in vidi priliko, ki je v svojih časih ni bil mogel videti. Takrat je cesar skrbel za vse podložnike enako, naj so bili njegove krvi ali pa tuje, le da so v njegovo cesarstvo pripadali. Tudi varoval jih je skrbno in oni so mu dobroto in modrost vračali z vdano poslušnostjo in se trudili za svoj in cesarjev napredek.

Zdaj pa Krpan ne more spoznati sveta, ki ga vidijo njegove uči in ne razumeti neumnosti, ki jih slišijo njegova velika ušesa. Dežela je razklana po dolgem in počez, sosed ne govori s sosedom, ljudje govorijo vse samo za nazaj, kot da bo iz zrelega klasa na polju spet mlado in zeleno žito naraslo – namesto da bi za naprej mislili in k novim modrostim življenja hiteli.

Na velikih papirjih iz črk, ki jih je sam v svojih časih le v cerkvenih bukvah videl, razbere, da je v deželi veliko plemen, ki se jim stranke reče, in njih cesarji se do petnih žil trudijo dokazati, da je njihova resnica najbolj prava. Iz velike ploščate škatle s premikajočimi slikami pa v ogromni dvorani, ki bi kar precej vozov sena mogla vase spraviti, vanj gledajo zaripli obrazi, ki si krepke besede v obraze mečejo in nič na spodobnost ne pazijo, kot je bilo njemu v navadi za časa cesarja. In ko skuša najti med to množino obrazov in figur cesarjevo, kot je bil vjen iz svojih časov, kadar je nemir in špetir med ministri s svojo modro besedo odpravil, take osebe najti ne more pri vsej dobri volji, ki je ni malo v njegovem velikem telesu.

Pa ga prešine modra misel – kaj ko bi se vseeno med ljudi na cesti odpravil in jih povprašal, kaj oni menijo, kje cesarja iskati v tej ihtavi gruči. Vpraša tega, pa onega, pa še prenekaterega, pa ne izve drugega kot to, da se cesarju zdaj predsednik reče in da ga v vsej deželi Slovenski ni junaka, ki bi imel toliko moč, da bi prišel v njegovo bližino in bil uslišan zaradi modrega govorjenja. Cesar, hočem reči predsednik, ima toliko moč, da ga tudi najbolj neumne stvari, ki jih počenja, ne streznijo. V svoji moči pa ves čas dela nove in nove, mu povedo navadni ljudje, s kmečko pametjo napolnjeni. Še to mu velijo, da ga ni junaka, ki bi tega novega cesarja k pameti ali pa vsaj ob pamet spravil.

Zasmili se Krpanu ubogo slovensko ljudstvo in se umakne za malo časa v senco pod lipo. Razmišlja, da ko je bil v njegovem času največja nadloga Brdavs, ki je pol cesarjeve vojske uničil in imel namen silo do konca delati, ga je cesar poklical kot zadnje upanje za cesarstvo. Krpanu ni bilo težko delo ob glavo spraviti Brdavs, ki se je sam na veliko ponujal za to. Tukaj, v deželi, ki se ji Republika Slovenija reče, pa mu je bilo že jasno, da mu niti v bližino cesarja, se pravi, predsednika ne bo dano priti, kaj šele da bi se z njim rokoval in mu tako pokazal svojo moč ter mu malo spoštovanja do ljudstva vsadil.

Krpana prešine svetla misel, ki jo je že iz naroda poznal: Slovenec je sam sebi največji

sovrag! Kaj bi se mučil in trafil z iskanjem cesarja, naj sam opravi delo, ki ga ne more narod Slovenski na semnju, ki mu volitve pravijo. Pa zbere peščico modrih in delavoljnih, ki jim je bilo do tega, da se nadloga narodova lepo razreši in jim predlaga: »Naredite na tem trgu labirint, ki naj bo ves iz zrcal sestavljen, imeti mora ta labirint vhod in tudi izhod, kot se spodobi, da se moder in pameten človek skozi njega prebije in na izhodu sam sebe potreplja zaradi uspešnega truda. V ta labirint naj ljudstvo napoti predsednika, rekoč: predragi naš cesar, kot že toliko njih pred to, je tudi ta naloga vam v veselje in ljudstvu kot dokaz, da jo zmorete. In ker cesarju ni nobena naloga, ki mu jo naloži ljubo ljudstvo, pretežka, vstopil bo v labirint na vašo željo. V roke mu dajte gorjačo za vsak slučaj, če bi bilo na preizkusu pretežko in bi se na silo moral iz labirinta rešiti.«

Cvetu modrih in delavoljnih postane jasno, da je Krpan našel rešitev za njihove težave.

In res naredijo tako. Predsednik, opremljen z gorjačo, vstopi v labirint. Ljudstvo, ki mu je cesar vedno znal na dušo pihnuti in prijazen obraz pokazati, kako blizu njemu daje, se začne pri izhodu iz labirinta zbirati, da bi pozdravilo njega, ki se neutrudno za narodov blagor trudi. Dvojbo, da se kmalu prikaže s širokim nasmehom in jih pozdravi, ljudstvo nima niti malo. Tudi potrpežljivo je dovolj, da si prve ure po predsednikovem vhodu s šalami in kvantami krajša. Ko pa se že k mraku napravlja in smešnic ter kvant primanjkovati začne, pa začenja črv dvomljivec vrtati po glavah nekaterih, bolj kmečko mislečih. Saj nedelja je res dan, zapovedan za počitek, a ostali dnevi so pač delu namenjeni. In se začnejo proti domu ravnati, meneč, da bodo mestni brezdelneži že zasluženost pozornost cesarju namenili, ko bo iz labirinta stopil in zasluženost slavo užil ... Pa ne dočakajo niti klateži – ne tisto noč, ne dneve in noči za tem, da bi jih cesar pozdravil. Krpanu seveda tudi ni do tega, da bi mu na Vrh kateri od sobratov že utečeni posel s kresilnimi gobami in brusi prevzel, zato se že prvi večer od naroda poslovil: »Potrpljenje je božja mast, a tudi preveč masti včasih ne dene dobro in je treba kmečko pamet takrat v roke in glavo vzeti!« To rekoč se potem na zasluženost počitek v domače kraje odpravi ...

Verjeli ali ne: cesar je še dandanes v labirintu in v silnem dvomu, brez svetovalcev razmišlja, kako naprej, ne da bi svojemu prijatelju nasproti škode in sile z gorjačo naredil ...

In na volitvah ljudstvo, ki ga lastna pamet sreča, končno lahko izvoli novega cesarja, pardon, predsednika in zadovoljno živi do ...

Martin Krpan XXI. stoletja

Lidija Kočever

Pred 159 leti kmet,
danes umetnostni zet.

Je glavni borec za človekove pravice,
posluša ne niti levice niti desnice ter
se požvižga na kukavičje govorice.

Piše knjige in vrtiček svoj obdeluje,
trdno dela in okolja ne onesnažuje.

Živi eko in doma ima bio kmetijo,
verjame v moč misli in pozitivno
energijo.

Pije zgolj kvalitetno vino
in tu pa tam odpelje svoje dekle v kino.

Ne verjame več v politiko in vlado,
stanje v državi opisuje kot močan
tornado.

Je kot vsakdanji moški, ki ne more brez
svoje dnevne rutine,
obožuje živali in rastline.

Govori 5 različnih jezikov in se bori za
ohranjanje kulturnih spomenikov.

Spodbuja umetnost in skrb za majhnega
človeka, zagotavlja ljudem da je
življenje kakor reka.

Včasih burno, včasih glasno
toda v nobenem primeru dolgočasno.

Išče akcije in popuste,
jamra glede plačilne liste,
komentira borzne spuste,
občuduje svetovne modne piste.

Pije proteine in ima osebnega trenerja,
v družbi je znan po vlogi dobrega
šarmerja.

Vsako soboto z Levstikom pije pivo,
pravi, da je treba iti skozi življenje

potrpežljivo.

Včasih se ob vikendih odpravi v svojo
zidanico k Sveti Trojici,
kjer vsake toliko kakšen prekršek z
avtov ušpiči.

Je pravi filozof, ki ima prazne besede:
»Otroci mi parajo živce« in »ljudje smo
si sami izmislili škodljivce«.

Njegov besedni zaklad, ogromno fak,
kul in itak obsega.
Toda on pravi, da še vedno na knjižno
slovenščino prisega.

Ne zamudi nobene lokalne prireditve,
kjer sosedom zaupa svoje psihološke
obremenitve in razglablja o problemu
sodne izvršitve.

Kot umetnik, zida stolpnice v glavi,
zamišlja si kako Triglav joče,
išče morske deklice v Dravi,
in kljub preprekam ve, da vse je mogoče.

Vozi star avto iz 2006. leta,
Pravi, da ni šara, ampak kvaliteta.
Verjame v vsakega in tu je razlika,
bodi vzor in drugim slika.

Njegov e-mail naslov poln je pisem
oboževalcev, toliko jih je, kot ima
Slovenija prebivalcev.

Ne posluša kritik, če bi to želel, bi postal
politik.

Đamija in biblija ne gresta skupaj pravi,
prav tako ne siten umetnik v državi.

Kljub vsemu bi vsak človek rad bil
njegov prijatelj,
saj je naš Martin spoštovani pisatelj.

Drobci duše - Zrcalo

Timon Kokalj

POZDRAV

Sončen dan, kot nov začetek

Tihi klic, kot lep zametek

Obetajoč nešteto možnosti

Oblikoval je za vse mnoge priložnosti

In vse sloni na osebnem razumevanju

Dojemanju, branju in interpretiranju

Je to le delo, um, talent?

Ali je vse že dano kot prirojeni sediment?

Prav vsako mnenje, vsak argument

bo našel svoje mesto v morju agend

A nismo tu, da jih bomo nanovo poustvarili

Saj s tem bi čisto vse pokvarili

Ne bomo več le drug drugega tožarili

In o pravičnem, utopičnem svetu sanjarili

Raje bomo raznolike poglede na življenje osvežili,

očala si bomo sčistili in čute si izmili

Morda pa zato nekoč bomo spet jasno spregledali

Kakšne sebične in umazane mreže so skozi čas ljudje razpredali

No, kar pogumno, voljno, strumno

se zazrimo v vesolje, tiho, ogromno, brezšumno

O JAZU

V življenju obstaja več obdobij: časi iskanja, stegovanja po ciljih, doseganja in izpolnjevanja nalog ter časi potapljanja v notranjost, odkrivanja notranjih zakladov, svetov, vizij in ambicij. V vseh obdobjih v bistvu spoznavamo sebe in se učimo o svojem mestu v svetu. Ne govorim o poslanstvu, ki nam ga naložijo pričakovanja bližnjih in življenje v družbi, pač pa o učinkovitosti naše izbire za osebno blagostanje. Včasih se pač to, kako dobri smo v nečem, ne ujema povsem s tem, kako radi tisto počnemo. Nekateri izmed nas so dobri v mnogih dejavnostih, pa jih ne izpolnjuje nobena od njih. Obstajajo situacije vseh vrst, vsi smo samosvoji in prav zato moramo zares pozorno in pazljivo izbirati stvari, ki odgovarjajo našemu značaju, našim lastnostim in čutom.

Ljudje smo nagnjeni k razmišljanju o lastni nekoristnosti. Zase lahko zagotovo trdim, da se mi nemalokrat prikrade v zavest misel o tem, da ne počnem ničesar konstruktivnega. Pa sploh ne gre za to, da dejansko ne bi ničesar počel! Ko si na primer vzamem prosto popoldne sredi napornega tedna, se po uri ali dveh pojavi nekakšna misel, občutek. Pravi mi, da sem nekoristen, neproduktiven. Ali sem res? Ali so nas le naši družbeni učitelji, ljudje, s katerimi živimo, prepričali v morbidno in nasilno miselnost nenehnega dela? Kaj je prva stvar, ki jo rečemo nesrečnemu ali depresivnemu, malodušnemu človeku? Najdi si kakšen hobi. Zaposli se. Res je, ustvarjalnost je dobro spodbujati in negovati. A kakor se telo obnavlja in raste, ko počivamo (in ne med samo telesno aktivnostjo), prav tako je z idejami in stvaritvami. Če naš um in čuti ne dobijo zasluženega oddiha, se bo organizem »pokvaril« in ne bomo več niti ustvarjalni niti spontani ... Postali bomo nasilni do samih sebe, želeli bomo dosegati vedno več v čim manj časa. Obstaja pregovor, ki pravi: če se ti mudi, ne boš nikoli prispel. Zato, počasi. Ustvarjajmo, delujmo, a tudi počivajmo, kajti skozi počitek pridobimo distanco do procesa ustvarjanja, do stvaritev in predvsem do sebe. Čas počitka pa ne sme biti nasičen z mislimi in sodbami, raje bi lahko čas sproščanja porabili za oživljanje svojih čistih občutkov, za svojo zaznavo tišine in za kontemplacijo o tem, kje na poti življenja, v katerem ovinku ali morebitni stranski ulici se nahaja. Mebim, da je največji problem samorefleksije trajnost njenih dognanj. Če bi jo uporabljali kot orodje za to, da sprevidimo svet skozi »čiste leče«, bi bila to fina uporaba. A kot ljudi nas privlači zloraba vsega, kar nam pride pod roke, zato tudi povsem uporabno samorefleksijo razvrednotimo; iz perspektivnega ogledovanja svojega trenutnega stanja napravimo relikvijo, oltar, in ga imamo za nekaj trajnega in trdnega. Mislimo, da kakršni smo, obstajamo kot nespremenljiva enota, da se ne smemo oziroma ne moremo spremeniti. Iz nečesa uporabnega smo naredili nekaj grotesknega. Rekel bi, da mora človek najprej uničiti škodljivo samorefleksijo in zatem počasi, brez naglice zgraditi novo vrsto samoopazovanja, tako, ki nam bo koristila v nadaljnjem razvoju. V tolteški bojevniški terminologiji se te postopke ukvarjanja z dojemanjem sebe in sveta imenuje razbijanje ogledala samorefleksije. To je nedvomno radikalno alternativni življenjski slog. Človek ponavadi napravi popis svojih lastnosti in vrednot ter se ga nato drži do konca, seveda ga jemlje zelo zares. Umetnik življenja pa sestavi popis prav tako podrobno in zavzeto, a ga nato odvrže. Tako ravnanje omogoča fluidnost in rast značaja, medtem ko s tem, da popis zadržimo, ustavimo tok spreminjanja in širjenja zavesti. Smešno in očitno vprašanje: zakaj bi popis sploh delali, če ga v vsakem primeru odvržemo? Preprosto vprašanje terja očiten odgovor:

zato, da ozavestimo sebe v sedanjem trenutku. Da vemo, kako nadaljevati, kaj sledi, prepoznavamo svoje želje in potrebe. A te se ves čas menjavajo in ravno zato se ne smemo ujeti v past stagnacije idealov in vrednot. Zaradi neumnosti, kakršna je nepremičnost načel, človek v času življenja prepluje neštete osebnostne krize, pa mu tega sploh ne bi bilo treba. Ko se le ne bi zapičil v eno stvar, v sliko popolnega sebe, ki ji nikoli ne bo ustrezal. Za konec še par spodbudnih besed. Nekoč sem nekje prebral, da je um lahko krasen in ustrežljiv služabnik, a prav hitro lahko postane tiranski gospodar. Je to, za kar ga naredimo, kar mu pustimo, da postane. Naš največji nasprotnik je morda mali jaz, ki se ves čas poskuša ustaliti, zavleči v zatočišče. Edina misel v našo oporo je, da večna zatočišča ne obstajajo. Ves čas divja boj med silami sveta, in če se poskušamo ustaviti in si narediti udoben domek, ki nas bo za vedno odsekal od tega boja in nas varoval pred naskoki novega, si delamo hude utvare. Lahko pa pridobimo fluidnost, da nas življenje ne bo ves čas obrabljalo, pač pa nas bo delalo močnejše, zmogljivejše in modrejše.

POMLAD

Čeprav spomladi rado dežuje, v zraku vseeno ostaja duh po cvetju in listih, ki se dvobojuje z vonjem mokre ceste, smoga in otožnosti. Vpitje veselih ljudi preglasi tiho tarnanje starcev, ki jih zbada v kolkah zaradi slabega vremena, in otroci navdušeno skačejo po lužah in škropijo resne starše, ki se čutijo dolžne ostati resni. Stolpnice se ob takih dnevih nagibajo proti tlom, padejo v depresijo, ki jo lahko premagajo le njihovi prebivalci z glasno glasbo, pivom in druženjem med seboj. Žal pa ljudje ponavadi raje zapustijo zgradbe, da se podružijo, tako da stolpnice samevajo in se pogovarjajo o žalosti, frustracijah in monotoniji življenja na istem mestu. Špekulirajo o usodah starih stanovalcev in se vsake toliko navdušeno stresejo ob misli na mlade družine, ki so se vselile. Če ljudje ne bi zapustili zgradb, bi pomislili, da gre za potres. Drevesa v parkih se na take pomladne dni pomenkujejo s psi in veter pomaga frizbijem, da letijo dlje, kot bi sicer. Ko pa pride čas za odhod domov, da sonce vse od sebe in zasiže najsvetleje ter sproži rafal barv, tik preden zaide. Res, ob začetku pomladi, menjavanju deževja in rahlih sončnih pripek narava zbere moči, da njeno prebivalstvo ne zdrsne v globoko žalost, ki že tako prepogosto polni njihova srca.

ČLOVEK, KI NI BIL VEČ LE ŽIVAL

Odšel je v gozd in nazaj je prišel povsem drugačen. Manj resen, bolj živ. Ko so ga ljudje spraševali, »kaj se ti je zgodilo«, ni vedel odgovora. Smejal se je in dejal, da je prenehal biti le žival. Vaščani niso vedeli, kaj s tem misli. Zato so mu zagrozili, da ga bodo izobčili in prenesli glas o njem, norcu, daleč naokoli. Ta trditev mu je bila všeč in odločil se je, da se bo izobčil kar sam. Ne bo vendar čakal na vse obrazce in birokracijo, le odšel bo. To pa naenkrat ni več dišalo vaščanom, ki so drug drugega kar prehitevali s prepričevanjem človeka, ki ni bil več le žival, naj ostane, pa čeprav le še kak teden ali dva. A ko se je on za nekaj odločil, je to izvedel. Drugače ni več znal živeti.

Ljudje so mu sledili do sosednje doline, kjer so se utrudili in odšli do najbližjega počivališča. Zabičali so mu, naj jih tam počaka ali pa naj se gre z njimi okrepčat. Človek, ki ni bil več le žival, ni naredil ne prvega ne drugega. Odšel je naprej po svoji poti, mirno

in strumno v milini poznega popoldneva. Poslušal je Zemljo, čakal, da bodo glasovi ptic pevk umolknili, da bo lahko utišal vse, kar je še nosil v sebi. V polmraku so drevesa izgledala zlovešče in obenem spokojno, počasi je zasijal mesec in piš vetra je naznanil prihod drugega kraljestva, kraljestva noči. Temu pričuje le malo ljudi, večina je takih, ki niso več le živali. Vedo, kako se obnašati, da ne bi izgubili jasnine, ki vlada njihovemumu, kako ravnati s predmeti, ki jim jih je zaupal ta svet. In znotraj kraljestva moči ti ljudje oživijo, stran od sitnih, rutinskih misli vaščanov, ki jih spoštujejo, stran od obvezujočih družin, ki jih ljubijo, oživijo z vso odgovornostjo, kar je premorejo. V trenutku zberejo vso zbranost, ki jim je na voljo, da lahko resnično občutijo piš vetra, ki naznanja prihod novih svetov.

Jutro je bilo čudovito na pogled. Trava se je lesketala, poškrpljena z roso, ki je za gozd osvežilna kot jutranja prha. Nebo je bilo modrikasto, ni bilo še popolnoma pri sebi, v našem svetu. Če bi pogledal gor, bi še videl mesec in kakšno zvezdo. Ta odsotnost vsega zemeljskega je človeka, ki ni bil več le žival, potopila v globok premislek o življenju. Postavila ga je v stik z vsem, kar je zelo dolgo zakopaval, odstirala sloj za slojem grdih razvad, ki jih je privzel skozi vsa leta svojega kratkega življenja. Uvidel je nesmiselnost svojega obnašanja, videl, da le odseva starše, prijatelje, ljudi, po katerih se zgleduje. Prostora za njega samega je v vsem tem ostalo bore malo. S strahom je ugotovil, da njega samega pravzaprav ni, ni več vedel, kaj je res in kaj ne, ali naj živi ali umre. Naposled pa se mu je posvetilo, da je že umrl. Umrl je, ko je prenehal biti človek, ki je le žival, umrl je tisti dan, ko je odšel v gozd. Kljub temu, da je vedel, da je takrat umrl, pa ni vedel, kaj se mu je pravzaprav zares zgodilo. Kako je bilo? Utrujen od napora nošenja spoznanj, ki so se zgrinjala nanj, je zaspal in sanjal. V sanjah je bil on sam. To se mu ni dogajalo pogosto, mnogokrat je bil kdo drug, naključna ženska ali moški. Tokrat pa je bil on sam. Pogledal je okrog sebe in videl, da je tam, kjer je zaspal. Nič ni bilo drugače, le vedel je, da sanja. Tedaj je uvidel, da je pozornost nekaj močnega in mogočnega, da je zavest neopredeljiva in mnogo globlja, kot je menil nekdanj.

Ko se je zbudil, je spoznal, da je sestradan in žejen. Hodil je in v kratkem zagledal vas. Ves šibak je planil v prvo krčmo, se najedel in napil do sitega, nato pa je najel sobo za počitek. Tam je premleval, kaj se mu je dogajalo v preteklih dneh in na koncu prišel do ugotovitve, da dogodkom manjka povezanosti. Ni vedel, kdaj je umrl, kdaj odšel iz vasi in kdaj sanjal. Ni poznal števila noči, ki so že minile od začetka njegovega potovanja. Ko se je spočil, je hotel krčmarju le plačati in oditi naprej po svoji poti, pa so ga zadržali vaščani. Spraševali so ga, od kod prihaja, kdo je in kaj je njegov poklic. Vse to se mu ni zdelo pomembno in odgovarjanju se je želel ogniti, pa ga niso spustili ven. Naredili so krog okoli njega in zahtevali odgovore. V tisto vas namreč ni prišlo veliko tujcev, kaj šele popotnikov. Povedal jim je svojo nepovezano zgodbo in ugotovil, da se ti vaščani pravzaprav ne razlikujejo kaj dosti od njegovih vaščanov, tistih, ki so ga hoteli izgnati, nato pa so hoteli, da bi ostal. Le da so ti vaščani hoteli isti dve stvari v obratnem vstnem redu. Najprej so ga zadrževali, nato pa spodili ven iz vasi.

Ko je hodil naprej, je še mnogokrat sanjal sebe v okolju, v katerem je bil zaspal in se še mnogokrat ustavil v vaseh, samo da se je najedel, napil, spočil in povedal svojo zgodbo vaščanom. Niso bili vsi enaki, dlje, kot je bil od doma, bolj jih je zanimal in kmalu ga niso več podili. Nekateri so ga hoteli spoznati z lokalnimi druidi, čarodeji, zdravilci, pa ga to ni

preveč zanimalo. Bolj ga je očaral razgled, pašniki so bili vedno bolj prostrani, živali bolj ali manj poraščene, vino je bilo čedalje močnejše. Prišel je dan, ko je odkril, da lahko svojo pot nadaljuje tudi v sanjah. Ponavadi, ko je sanjal samega sebe, je le stal in napravil nekaj krogov po okolici, nato pa se je usedel in opazoval nebo in počakal, da se je zbudil. Zdaj pa je hodil naprej, in ko se je zbudil, se je zbudil tam, kjer je prenehal s sanjami. Ni se trudil s pojasnjevanjem, bil je le vesel, da ne izgublja več časa. Odkril je, da tudi z ljudmi lahko govori, sklepa posle in se veseli z njimi, če le ne pusti predsodkom in primerjavam med vsemi vaščani, ki jih je spoznal, da prevzamejo vajeti. Kajti vsi ljudje so različni, je premleval, ne bolj in ne manj pomembni, le različni. Tako se je naučil čistega sporazumevanja s soljudmi svojega časa. Zavedel pa se je, da še vedno pridejo jutra, ko je na obličju Zemlje odsotno vse, kar je zemeljskega, in ga potopijo v premislek o življenju, še vedno se je soočal z dogodki iz ranega otroštva, s stvarmi, ki so mu jih sorodniki in znanci spravili v glavo in telo v času, ko je človekov um najbolj odprt, gibljiv in ranljiv. Temu soočanju je dodal tudi srečanja z vsemi vaščani, ki jih je spoznal na potovanju in odkril, da je njegovo potovanje potovanje v neskončnost.

TRANSFORMACIJA

»Naj te ne skrbi zame. Celo življenje sem že sam, če kaj znam, je to biti sam,« ji rečem. Nepremično me gleda v oči, gotovo se sprašuje, o čem razmišljam. A ne spustim je blizu, ne smem je. Ne danes.

»Ampak ... Izgledaš, kot da trpiš, kot da te boli ...« tiho reče. Previdno stopi korak bliže, a ne naredim ničesar.

»Saj.« Z grenkim priokusom pozdravim vračajočo se luknjo v srcu, svojo večno tiho spremljevalko, ki se mi spet privoščljivo muza. Le kaj sem si mislil, da bom lahko z nekom delil otožno lepoto sveta? Z veliko težavo nadaljujem.

»Ko sem se kdaj odprl kakemu prijatelju, nisem dobil drugega kot kup nasvetov. Noben mi ni prišel prav. Pa tudi nihče se me ni trudil razumeti, čeprav sem prozoren, očiten in prav nič skrivnosten. Pač le en nepraktičen pametnjakovič več.«

Zdaj sva nekaj minut tiho. Še zmeraj me gleda v oči, jaz pa se pretvarjam, da opazujem svetilko pod hrastom v parku. Nič hudega, si dopovedujem, poletje je in ptiči prepevajo. Ni razloga, da bi bil žalosten.

»Nisi pametnjakovič. Oni so sitni, ti pa nisi. Ob tebi je vsak domač,« skoraj zašepeta. Preplavi me val jeze in domišljavosti, a ne odžene melanholije, ki se širi v mojih prsih. Vsak domač? Nočem vseh, nisem od vseh, nisem vam na razpolago, ko nimate drugega! ... Poskusim čimbolj neopazno stresti z glavo, a njen pogled prestreže še tako neznatni gib. Odpre že usta, a na koncu ne reče nič.

»Mislil sem, da si tisto.« O bog, kako se tole patetično sliši. Se lahko vdrem v zemljo? Spet to počnem!

»Da si, ne vem, vrata iz te dolgočasne samote. Svet je krasen, a če ga izkušaš sam, lahko

izgubi svoj čar. Ne vem, kako stari zen mojstri furajo to. Mogoče pa so se vsi znoreli v mladosti, kaj veš.«

Nasmehne se in srce mi zabije hitreje, a stisnem zobe. Osredotočim se na praznino v prsih in v njej se zaiskri, kmalu začutim toploto plamena. Spet se ji zazrem v oči in v njen žareči obraz, izostren od veselja. Plamen se razraste v ogenj. To je kres ljubezni, ki razsvetli temo žalosti in spremeni praznino v radostno vznemirjenost. Negoval ga bom, da bo vedno močnejši in toplejši, da bo razsvetljeval temne kotičke sveta in src. Prinašal bom svobodo, drobec po drobec, kamorkoli bom šel. Sedaj zrem v svoje lastne oči in vidim, da odsevajo svet in veselje. Ona je tu, da me spomni na poslanstvo, ki ga imava. Končno se ji lahko iskreno nasmehnem nazaj.

»Ne skrbi zame, doma sem. Čakanje je najslajše in imam potrpežljivosti na pretek. Del mene je v tebi in tvoj del v meni. Življenje bo preprosto, saj zdaj poznam svojo naravo, poznam tebe in pozdravljam skrivnosti življenja in smrti. Imam edine prave prijatelje. Leti, lastovka, in ko boš željna družbe in počitka, so ti moja vrata vedno odprta. Moja kuhinja je tvoja kuhinja, moja postelja tvoja postelja in moj kruh tvoj kruh.«

PRIJATELJI ŽIVLJENJA

Izstopiti iz sveta slik in se potopiti v svet občutij in videnj je človekova naravna sposobnost, skoraj biološka danost. Stoletja smo gradili ideologije, dopolnjevali in upravičevali prepričanja in klali tiste, ki so prepoznali iluzorno naravo kulture in ujeli majhen vpogled v neskončno uganko našega obstoja. V imenu občega dobrega in blaginje človeštva smo sežigali revolucionarje in jih zapirali pred svetom, ne vedoč, da to nikakor ni mogoče. Nismo jih ubili, četudi so umrli, nismo jih ločili od sveta, četudi so zgnili v samicah in umobolnicah. Narava osebne moči je taka, da so vseeno vtisnili svoj pečat v tkanino vesolja in s tem uspešno kljubovali vsem obupanim krčem umirajoče halucinacije, ki ji pravimo družba. Postopoma so prebujali nov čut v človeku, obsežnejši od vseh petih skupaj, skozi nešteta stoletja so vdihovali čarovnijo in dušo pozabljivemu krhkemu bitju, ki je v resničnost zmožnosti svojega zaznavanja nekoč prenehal verjeti. To je storil sam, ne vedoč, da je samo z izgubo zaupanja vase izgubil svojo moč in veseljnost. Ti preroki vsakdana in sli neverjetnosti so nas skozi zgodovino opozarjali na neumnost in nesmiselnost takega ravnanja, na grozovito banalnost, v katero smo se zapirali prostovoljno in požirali ključke kletke. Dopovedovali so nam, da je ključavnica izmišljena in da kletke sploh ni, postavljena je bila iz besednih rešetak in miselnih vzorcev in je najbolj lomljiva stvar, kar si jih lahko zamislimo. Kot nas lahko ideje zaslužnjijo, nas lahko odrešijo. Postaneš lahko sam svoj stvarnik in generator resničnosti ali pa lastno prostovoljno uničenje. To ne pomeni, da se moramo zateči k ideološkemu bogu, ki nas bo varoval in negoval, sami moramo to početi in biti gospodar resničnosti. Zato je bolj prisebno, da postaneš hudič, ki je rekel avtoriteti boga »ne«, in ustvariš svoje lastno kraljestvo, ki mu bo sicer »bog« (družba) rekel pekel, a le iz ljubosumnosti in nemoči. Ustvariš lahko svoje kraljestvo ljubezni in svobode, to pa nikakor ni pekel, in sploh je vseeno, kako mu pravi redoljubni, nadzora lačni, jezni, zafrustrirani konsenz, ki zagotavlja nebesa, dokler slepo sledimo njegovim nazorom. Ko vstopimo v poslovno stavbo, ne bomo več videli titul na obrazih uslužbencev, ne bomo več sodili po njihovih dragih oblekah in čevljih in nakopičenih kupih namišljenega denarja, ne bomo več spoštovali estetskih stebrov v avli in

luksuzne arhitekture; videlo bomo le ljudi, zmedene in iščoče, pa stavbo in prostore, gole, prazne v lažnem blišču in okrasju. To je oder svobodnega človeka, ki je vedno v manjšini, a ima vedno prav. Posameznika, ki ga družba ne spoštuje (pa kaj potem), saj ima sebe in je to vse, kar potrebuje. In posameznik s to lastnostjo je strašljiv, mogočen in nepredvidljiv — tak kot vesolje, popoln kaos. A to je naš dom in dejstvo, da smo iz kaosa napravili urejen sistem zaznavnih fragmentov, samo dokazuje našo sposobnost, ki sem jo omenil čisto na začetku. Če gre naše dejanje v eno smer, gre tudi v drugo; če smo sposobni ustvariti urejeno virtualno resničnost, jo znamo tudi razveljaviti. In to je svobodna domišljija brez kulturnih okov, idejnih uteži in družbenih omejitev, ki bi nas vleкли dol. To so nam govorili prijatelji življenja, ljubimci veselja.

VSE JE TU

Vse je tu, vse imam

Znebil sem se odvečnih kram

Sam sem bil v sobi, upirajoč se tegobi

Tišino sem si negoval, ne da bi jadikoval

Ta pot je tiha, jasna, dolga

nenadzorovana plovba

Neurje popotnika ujame in preizkuša

Ali si telo, um ali duša?

Zdaj je na iskalcu samem, ali bo ohranil plamen

Ga bo veter hud ukradel,

bo popotnik v pogubo padel?

Vse to je načrtano, odmerjeno, pokrpano

Vsa groza, smrt, boleost in strah

določeni so na en mah

Sčasoma popotnik uvidi, ne trpi,

če se kaj spridi

Saj že ve, kako to gre

in vse skrbi pomen izgube

LJUDJE NE ŽIVIJO

Ljudje ne živijo, ljudje masturbirajo

Ob misli na drzno življenje jih strese

Za njih je vse le kompleksna hipoteza,

ki izključuje preprosto doživljanje

Vsi se poigravamo z mislijo o bogastvu,

sreči, potovanju in tveganju

Medtem pa sedimo doma v naslanjaču in mozgamo,

mozgamo vse, kar se da

Življenje je neposredno, naključno in prožno

Ne paše v noben ustaljen star okvir

Ljudje pa smo zastali v izkušanju, živali so nas prekašale,

pa tega sploh ne vemo

Zatrjujemo si, da znamo razmišljati, obenem pa

se ves čas sprašujemo, kaj smo, zakaj in kako

Ta um, ki si ta vprašanja postavlja

Z vsem tem le samega sebe naslavlja

Postavlja se na vrh in na čelo vsega

A človeška družba je le ena opcija iz spektra,

zagotovo ni edina in nikakor ne najboljša

Družba, v kateri je ponižen človek ponosen na svojo ponižnost,

je obrnjena na glavo, ni družba

Um nas je zaslepil, nas preslepil v svoj obstoj

Prvič, ko si je človek čestital za odkritje novosti, smo
zakorakali po poti razkroja, uničenja in bitke za nadvlado
Um se igra z nami, da verjamemo v ideje, ideale,
v malike, voditelje, moralo
Mislec je misel in misleca ni, ne uma, ne tebe in ne mene
To znanje je skrito v vseh, lahko je zakopano globoko, a tu je
Ko bi se ga spomnili in ga zaživali, se mu prepustili,
kakor se v neumnosti prepuščamo obupu in masturbaciji na življenje

BESEDE

Včasih besede ne zadostujejo, včasih so mnogo preveč
Mojster besed ni lahko postati, ni dovolj le veliko brati,
je treba tudi vedeti, kdaj je dobro tiho ostati
Tišine je več kot besed, in v to dejstvo je svet vpet,
saj ko je govora več kot tišine, se v miru razpasejo škodljive doktrine,
človek začne o bedarijah razmišljati, netrajne in plehke reči začne čislati
Misli le nase, ne misli na druge,
misli na druge, na sebe pozabi
in moleduje
Nikoli ni dovolj povedanega in vedno je preveč besed
Ah, v kako štal smo se pustili ujet

ZVEZDNI PRAH

Valovanje bliskovito potuje od prestolnice do prestolnice
Stolpnice segajo v roko nebu in jedo travnike

Dimniki ohlajeni samevajo in postajajo okras
V prostorih visijo klimatske naprave in se pritajeno hehetajo
Govorijo s televizijskim ekranom, ki razmišlja o neumnostih in zdrahah
Prenosniki kot varnostniki nadzorujejo dogajanje v hiši tudi, ko spimo
Zvočniki lovijo frekvence človeških pogovorov, živčno trzajo
Fluorescentne žarnice utripajo v utrujene oči uslužbencev v stolpnicah,
ki jedo travnike in ljudi
Na makadamski poti hodi proti domu deklica, vroče ji je
Z rame ji visi torba, polna knjig
Veseli jo, da se lahko uči in ve, da bo nekoč živela drugje
Kaktus v puščavi meditira, to je vse, kar počne
Le redko pride mimo kuščar, ki se norčuje iz rastlin
A spoštuje kaktuse in si le na kratko odpočije v njihovi senci
Na verandi sedi starejši gospod, nekdanji učitelj
A tega je že dolgo, danes le še kadi cigarete in gleda v gozd, ki mu ni kraja
Za njim se dvigajo gore, ki rade objemajo zelene doline in s sabo prinesejo svežo
sapo
Živeti v glavi, živeti v srcu, živeti v svetu ali vesolju
So to možnosti ali le zamisli, ki ne obstajajo zares in se igrajo z nami,
vse dokler ne ostanemo sami v temni sobi s pogledom na park?
V bistvu je vseeno, smo in nismo, svet je film, življenje zgodba, resničnost sen

VEČNIKI

Peščene poti se vijejo skozi gorske verige,
Kjer pozabljeni klateži uživajo v svoji tujosti
Ne odhajajo, ne prihajajo, pri miru so

Izgleda, da se potikajo po svetu brez želja in ciljev

A so pri miru

Njihov notranji svet je njihov zunanji svet,

labirint se prilagaja njim in ne oni njemu

V ravnodušnosti so ločeni od civilizacije,

a so temelji družb

Brez njih ni ničesar, ne solz ne smeha, ne bridkosti ali veselja

S surovo voljo držijo resničnost v obstoju in se izmikajo razkroju,

če bi umrli, bi z njimi umrlo življenje

Zanje je kaos red

Spajajo kulturo z divjino, a niso zveri,

ne namenoma

Morda so ustvarjalci vesolja, slikarji galaksij, skulptorji balvanov

Smejejo se smrti v obraz in jo tolažijo, trepljajo jo po ramenu

Ogledala, ki odsevajo najčistejšo mavrico, a svetosti ne poznajo,

saj so šaljivci, ki kurijo oceane in letijo s pingvini

Kljub temu pa so povsem pri miru

Nešteto jih je, prebivajo pripeti na neskončnost in uporabljajo svetove kot šahovnico,

a njihova igra vseeno nikoli ni kruta

Kot odpadniški volkovi tulijo v lunin krajec, zavezani temi

Svetle točke brezčasne zgodovine, neslišni, nevidni in nežni skrivajo moč v žepu

Sami so, za družbo imajo zvezde in drevesa, vetrove in gore,

edino oni so dovolj stari, da jih lahko zares razumejo

Med seboj se vsi poznajo, ti klateži in prevaranti, ker so spoznali sebe

Nekoč so imeli mesta in vasi brez prebivalcev, v valovih je naplavljal umetnike in

popotnike,

in nekoč jih bodo spet imeli, ko preteklost postane prihodnost in prihodnost sedanost

GLASBENO (MODRA NOTA)

Igra

Lok

Patrulja svetnikov v

rdeči lanterni

Not, Kot že prej

Znotraj je ujet

Ali je? Ni?

Je, je.

Potiho... zdaj pa vušš! V globino

vhrup

Lalala, flavtananaa

Pritisni!

nalahno, spusti##

Spokojno..

Obrni gumb

Zaprl bom oči, da ti bo lažje Džez

Izgubi se, le ne izpusti vrvi

naj bo zvok vrv

dajno Saj je mnogo kablov Preprosto

Pobeg na pečino (pred samim sabo)

Ustvarjati. narediti povzročitelj

mešanja tokov časa

... kot voda!

Navidezne resnice

Andrej Kokot

Prižgem svojo prvo jutranjo cigareto. Dobro me zažge. Kašelj ni prehud.

Morda bom posihmal ob takih besedah moral razložiti posledice kajenja na sveže odrezanem, še pred tednom dni živem vzorcu pljuč, najbrž kar tistem, katerega družina bo še dolga leta tožila tovarno in državo zaradi posledic azbestoze pokojnega lastnika pljuč. Tista z azbestozo so bolj zgovorna kot kadilčeva.

A ne še. Še ni treba tega vmes tlačiti.

Torej: prižgem prvo jutranjo cigareto. Plehek kašelj me ne moti pri odpiranju zgodnjih tvitov, v katerih lahko vsako jutro najdem kopico nasvetov o pozitivnem razmišljanju, občutenj ob prvi kavi in cigareti na balkonu v meglenem jutru turobnega zimskega dne. Pa o tem, kako prekleti hišni ljubljencek nujno potrebuje sprehod, njim se pa nekako ne da. Z bedastimi fotografijami.

Pa dobro, kaj si šla kupovat tistega psa, ki ti gre na jetra, ko se pozimi ne moreš dovolj obleči, da te ne bi zeblo medtem ko pes nori in ščije po milijonkrat poscanih, redko posejanih brezah na travniku pred blokom in laja na ulične svetilke ob pločniku, ki medlo brlijo v zimsko turobno ponedeljkovo jutro. In serje, vedno na drugem koncu od tistega, na katerem se ti treseš skrita za šalom, skozi katerega s komaj prižgano cigareto težko dosežeš vhod v svoje telo in s težavo povlečeš vase blagodejen strup. Cigareta v levi, vrečka za pobiranje pasjih drekov v desni. In pobiranje čez zamrznjeno rušo v vedno neprimernem obuvalu do cilja kadečega se smrdljivega rjavega zavitka jutranje pasje produkcije. Vse to nazorno podprto s fotografijami v zgodnjih tvitih.

»Naša je bila spet pridna,« piše poleg.

Jebenti! Tvitanja v rokavicah si ne predstavljam, pobiranje pasjega dreka že nekako ...

Pomladi in poletja so zate lepša. Lažje se kadi. Superge, namočene v jutranjo roso, se do popoldanskega obreda, sprehoda malo dlje kot zjutraj, lepo osušijo. Popoldan še raje skupaj s psom na vrvi tvitaš iz priljubljenega zbirališča ob reki, kjer s prijateljicami pokofetkaš in se seznaniš z njihovimi novimi ljubezenskimi sanjarijami štirideset in nekaj letnih navidezno zadovoljnih ločenk. Ti jim razložiš svoje dnevne izkušnje in to, kako prihodnjo zimo ne boš šla smučat v Italijo, ker nimaš kam s psom za cel teden. To se da prebrati na tvojem blogu, tviter je prekratek.

Kaj vse ljudje ne pišejo na tviterju zjutraj. Mar bi pametneje poskrbeli zase ali pa samo odsanjali tiste pol urice dlje, toliko, kolikor porabijo za nesmiselno tapkanje po telefonu. In popoldan, ko jim neurejeno življenje, razen psa, ne nalaga nikakršnih rutinskih obveznosti, jim zabijanje časa postane obveznost.

Cigareta dogori. Kljub vsemu posrčkaš zadnji pasji tvit. Še malo kave je ostalo. Nalijem si jo, razredčim z mlekom kar iz tetrapaka, in si prižgem še eno. Ta lažje dela zavoje po pljučih.

Osem bo kmalu. Prvi val tвитov zamre, ko se že začenja drugi. Pol je navdušencev nad zmernimi obremenitvami v službi ali pač samo zato, ker je šef na službeni poti. In nihče niti ne pomisli, da »idiot« morda z anonimnega profila sledi njihovim butastim tвитom.

Prekarci se še kar pritožujejo, da preveč delajo, so prekurjeni in premalo plačani.

»Moja prva jutranja kavica po štirih nočnih se kljub piškavemu honorarju prileže. Nov dan je tu. ƶ«

Ta smiley je narobe narisano. Nič ni kiselkast.

Zraven ves čas prilagajo posnetke z youtube njim najljubših komadov. Bolano. Cel dan. In tudi ponoči.

Kaj ko bi takrat, ko se naslajate nad svetovnimi uspešnicami emo in druge glasbe za žile rezat, raje malo odspali.

Najhuje je, ko dobijo denar. Takrat je fotka hipsterskega pogrinjka, ki s tistim, kar ima slediti, stane vsaj osmino minimalne plače.

Ja, ja, ves čas so na robu preživetja.

Dovolj imam! Ugasnem tviter in čik in kiselkast okus po obeh poplaknem z ostanki mrzle kave. Usedlina se mi zavleče med zobe, a jo bom kmalu odstranil pod tušem. Danes moram na sestanek. Na Zavod za zaposlovanje. Rutina enkrat letno. Poročilo o poslanih prijavah za službo sem poslal že po e-pošti. Saj itak nima smisla. V petih letih dva zaposlitvena razgovora, od tega eden po e-pošti, pogovori s tisto ritasto referentko pa tudi, če jih ne bi bilo. Ne hodim v cerkev, a se mi zdi, da imajo spovedi več smisla.

Oblečen, odišavljen, še zadnji pogled v ogledalo — pravi mačo 50 plus — mene že ne vrže. Kmalu bo devet. Gremo!

Martina Krpanova, kratka zgodba

Jana Kolarič

ZNANSTVENIK:

Klonirat' koga zdaj je šala mala,

je znanost že zelo napredovala.

Nekoč pristopil k meni je agent,

ki akcije MK bo dirigent.

Želel je imet' kloniranja uslugo:

»No, kaj pa sploh imate iz ponudbe?«

Modele standardne in tud' vse drugo.

Kar hočete! Agente strašne udbe,

pa hrabre puntarje, neandertalce,

med vojno v ječah ustreljene talce,

protestnike, heroje, partizane

vseh vrst in sort, poznane in neznane,

vojaške, tud' poveljniške osebe

z ozemlja Alp in genske njive Kranjske,

krvi mal' rimske, dosti pa slovanske.

Če svoje mi zaupate potrebe ...

»Samo dva zloga naj izustim. ISIS.«

Potem pa rabimo močnejši fizis!

Če smem, bi priporočil vam Krpana,

medvedja šapa mu bila je dana.

Odvisno pač od tega, kaj bi radi ...

»Iz dobe je katere?« Turški vpadi!

»O, krasno, ne boji se Turkov!«

Ne, to pa ne! Lahko bo, skrit pod burko,

zaplesal tudi kazačok, mazurko.

»Domenjeno! A naj zgodi se hitro!

Če z nafto merim: čez mil'jardo litrov!«

Bilo je plodno, delovno obdobje,

je znanost pozabila na udobje,

napake kot korupcija, protekc'ja,

bila njen ideal je le — perfekc'ja.

Prebrali vse mogoče smo Krpane,

vgradili pa programe le izbrane:

od Levstika do Kolarič še Jane,

četudi javnosti povsem neznane ...

En kiks je bil (ne vpliva na vsebino):

agent, ki reševal bo domovino,

je bil medtem ob majhno pritiklino,

dobili smo — Krpanovo Martino.

KATARINA:

Sedimo na mračnem marčnem sončku in kadimo. Tu, kjer smo, nas zaradi smreke z glih prav širokimi vejami ne morejo videti iz doma. Če bi nas zalotili, bi ziher padla kakšna kazen. Pa saj smo že vajene.

»Babe, kam gremo potem?« načne temo Vika. Vse vemo, da potem ne pomeni čez pol ure,

ampak Potem. Potem je po koncu devetletke.

Zdajle bo Vika rekla: »Na srednjo gostinsko,« Lena pa bo prilepila: »Na srednjo frizersko.« Nato bosta poskusili zmagati v tekmi, katera se je bolje odločila. Zazeham. Tolikokrat ponovljeno, da je že zljajnano.

Jaz bom tiho kot ponavadi, ker so moji načrti pač preveliki za dožemanje njihovih podpovprečnih možganov.

»Jaz se bom poročila,« bleknem nenadoma, ne da bi to pravzaprav nameravala. Najbolj presenetim samo sebe, a tudi šokirani faci Vike in Lene sta vredni pogleda. Dobesedno bolščita vame. V trebuhu me zaščemi prijetno vznemirjenje. Pravkar sem na namišljenem kvizu dobila deset točk. Za surprise!

»Pri teh letih se poročajo samo Ciganke,« se napadalno odzove Vika, ko končno pride do sape.

Obe z Leno trzneva ob besedi Ciganka. Seveda, morala bi reči Rominja. V tem domu smo vsi navajeni prav ravnati, govoriti. Celo misliti ... Najbrž misli na neko našo nekdanjo sošolko, Galino, ki je odšla na svatbo že pri dvanajstih. Socialke ji niso preprečile odhoda. Očitno je bilo s tem vse v redu.

»Bljak. Da bi morala početi tiste stvari? Ni šans!« se zgrozi Lena. Lahko bi pričakovala takšen odziv. Lena ima za sabo hude izkušnje. No, pa kaj! Mar jih nimamo vse?

»In kdo je srečni ženin?« ironično vpraša Vika.

»Še ne vem,« skomignem. »Nekdo, ki je bajno bogat in zelo močan, vpliven ... Ki ima oblast nad ljudmi, pa ne samo nad kakšno ubogo spufano firmo, ampak nad celimi narodi ...«

»Ha ha ha ...«

»He he he ...«

in tako izmenično kar nekaj časa. Viki se zaleti od smeha, Leni pa od dima, da ji pade čik iz roke.

»A mogoče mister Trump?«

»Ne, ampak mister Klump!«

Pa spet smeh in njuno neslano duhovičenje. Postane mi žal, da sem sploh stegnila jezik. Prezgodaj, jasno!

Nekoč sem verjela v pregovor »Rana ura, zlata ura«. Mislila sem, da bom kot nagrado za eno leto zgodnjega vstajanja dobila zlato uro. Zelo sem bila razočarana, ko se to ni zgodilo. Celo posmehovali so se moji idiotski neumnosti.

Bil je enak nateg kot z zobno miško, dedkom Mrazom in zaljubljenim Valentinom ... Same pravljljice, v katere nič več ne verjamem. Še huje kot pravljljice! Laži in prevare!

»Pa kaj ti misliš, da živiš v pravljljici?«

»Da si ena =bena Pepelka?«

In izbruh smeha. Ne več izmeničnega, ampak kar hkratnega. Zdaj me obe gledata nekako z višine. In s pomilovanjem. Premerjata moje zašpehane boke. Mojo z aknami posuto kožo, ki je povrhu vsega še nezdravo testene barve.

Vem, kaj mislita, ne da bi jima bilo treba izreči: ona — se pravi, jaz — pa že ni iz pravega testa za Pepelko. Samo zato, ker nisem lepa.

Saj ju razumem. Tako je zato, ker ne znata gledati naprej! Se pravi, projektno! Jaz pa sem bila v šoli vedno dobra ravno pri projektnem delu. Zato ker rada načrtujem. Sestavljam kamenčke prihodnosti, ki bo drugačna, lepša od sedanjosti. Iznášla sem delujoč recept, kako preživeti. Sedanjosti sicer nimam, imam pa prihodnost. Oziroma vsaj načrte zanjo. Veliko načrtov. Veliko velikih načrtov. Natančnih in konkretnih. Uresničljivih? O tem imam svojo teorijo, a ta hip nisem razpoložena za dokazovanje.

Saj v bistvu je žalostno. Edino, kar imam, je prihodnost. Pa še te nimam, ker pač še ni prišla. Torej sem, strogo stvarno gledano, praznih rok. Razen cigarete v njih. Pa še te je zdaj konec. Frcnem jo stran.

Če v kaj verjamem, so to črne luknje! Pa ne samo zato, ker smo se učili o njih v šoli pri fiziki in ker je ta naš fizikalec eden redkih normalnih, ampak zato, ker je znanstveno dokazano, da obstajajo. Ali pa vsaj obstajajo zapletene formule o tem. Saj ne, da razumem formule. Razumem pa, kako je, če si v črni luknji. Če pobegneš vanjo ... in se enkrat kasneje vrneš. Že nekajkrat sem bila v njej.

»Imam narejen svoj projekt,« rečem bolj sebi kot njima. »Projekt Melanija dve!«

Tako! Izrečeno je. Vrženo v vesolje. Med iglice smreke. Zgodil se je nekakšen premik. Pomeni, da so zdaj razen mene še neke druge sile odgovorne za njegovo uresničevanje. Nenadoma se počutim lahkotno, razbremenjeno. Kar se je prej mogoče še meni zdelo nemogoče, je zdaj, s poimenovanjem projekta, postalo mogoče. Lahko se začne.

Izzivalno ju pogledam, češ, kar vprašajta, če ne razumeta!

»Kaj naj bi to pomenilo? Hočeš izpodriniti Melanijo in postati Trumpova žena številka dve?« »Ali ... štiri ... Ali pet?«

»Sploh ne! Ker moj cilj ni Trump, ampak nekdo kot ... Trump, a štekata?! Lahko je eden izmed štirih ali petih ali morda desetih vladarjev sveta. Magari Juncker. Ali Kim Jong Un.« Strmita. Moje široko znanje premaguje njune ozke predsodke. Osupli sta, da lahko njuna vrstnica načrtuje tudi širše, zunaj okvirjev običajnega kofetkanja in blebetanja o novih frizurah ...

Imeni sem stresla iz rokava samo zaradi njiju. Mene same v resnici absolutno ne zanima, kdo bo moj prihodnji ženin. Itak to ni moja stvar. Izbrala ga bo država, če ji je kaj mar za lastne koristi. Za »nacionalne interese« se lepše reče. Šla bom torej k našemu zunanjemu ministru, ki ima smešno in vsem razumljivo ime Kahla, in mu rekla takole:

»Da ne boste spet zamočili, kot ste v primeru Melanije ena!«

Kahla me bo šegavo pogledal in se takoj začel braniti, da on že ni ničesar zamočil, in če je že kdo zamočil, so bili to drugi, on da je bil že tudi pri kantah nedolžen in bo nedolžen tudi pri Melaniji dve, tri, štiri in pet.

Potem mu bom razložila, da je država pri Melaniji ena izpustila iz rok edinstveno zgodovinsko priložnost, ko bi lahko vložila sredstva v njen razvoj (kot sta na primer operacija jošk ali tečaj za izboljšanje angleškega jezika) in bi zato zdaj lahko v imenu nacionalnega interesa vlekla dobiček od svoje pretekle investicije. Povedala mu bom, da sem se prišla ponuditi kot rešiteljica — tu sem, imate me, takšnih prostovoljk ni na pretek, zato dajte, vložite sredstva v moj razvoj! Vaša obveščevalna služba pa naj izbere najprimernejšega kandidata, zato da boste potem, ko bom poročena s pomembnim svetovnim voditeljem, preko mene uveljavljali svoj vpliv na mojega moža v našo skupno nacionalno korist.

Kahla bo — saj ni neumen! — takoj doumel, kako domoljuben in pameten je ta projekt, in mi bo zanj prižgal zeleno luč ...

V zavetju zelene smreke nam Vika vsem razdeli in tudi prižge drugo cigareto. Roke se ji kar tresejo od razburjenja. Opazim, da se je nalezla mojega navdušenja. Lena pa se ponudi, češ da je pripravljena sodelovati pri projektu kot moja stilska svetovalka za frizure. Prepričana je, da jo bom zelo potrebovala.

»Ampak nekaj me bega,« počasi in globoko premišljujoč začne Vika.

»No, ne mene, hočem reči, da bo to gotovo zanimalo Kahlo ... Če je uspel projekt Melanija ena, pa naj je bil podprt s strani države ali ne, saj ni važno ..., zakaj misliš, da bi uspel tudi projekt Melanija dve? Mislim, takšna pravljica se je verjetno zgodila enkrat ... In nikoli več!« Zasmejem se. Zame je to najlažje vprašanje.

»Saj smo se učili, kako je to v znanosti! Ravno obstoj prvega eksperimenta je najtrdnjši dokaz, da ga je možno ponoviti in da bo ratal tudi v drugo!«

Logika. Samo čista logika! Zadovoljna gledam v njuni napeto razmišljujoči faci, na katerih jima je mogoče zlahka brati misli, ki se jima podijo pod modnima frizurama.

»Zakaj pa Melanija dve?« se našobi Lena, potem ko ji je uspelo domisliti zanjo precej komplicirano misel. »Zakaj pa nisi izvirna? Zakaj ni naslov projekta raje Kata ena?«

»Saj bo! Nekoč!« pohitim. »Melanija dve je samo delovni naslov, a štekaš? Zato, da bo Kahla štekal! Pa da bodo štekale sovje in čukaste obveščevalne službe in drugi organi v tej naši kurji državi. Ki se bo nekoč po meni imenovala Katlandija! Ziher!«

Zamolčim jima pripombo o tem, kako vraževerno vražje me je strah, da se ne bi projekt sprevrgel v kata-strofo. Tudi ta — kot še vsak moj projekt doslej.

»O, super, Kat — kot mačka, a ne?« razkazuje Vika znanje angleščine. »Katlandija — pa bo pomenila isto kot Dežela mačk! Kar je zelo spodbudno in optimistično, saj imajo mačke vendar devet življenj. No, vsaj tako pravijo.«

»In v starem Egiptu so bile mačke svete živali. Se spomnita od zgodovine? Bile so zaščitene z močnimi uroki in nihče jim ni smel skriviti lasu, hočem reči, dlake! Pa saj to je vse skupaj še veliko bolje kot tisti dolgoročni plan o naši sreči do leta 2050!« me — sicer prek mačk — glasno hvali Lena.

Sedimo tam kot kakšne dive in puhamo kot lokomotive. Vika in Lena se vedno bolj navdušujeta in me čedalje več sprašujeta ...

»Veš, Kata, to je tako prima ideja, da ... da ... me resno skrbi, da bi ti jo lahko kdo ukradel!« »No, kdo? Samo vidve vesta zanjo.«

»Hja, kaj pa vem ... Recimo, Kahla!«

»Zakaj bi pa on to storil?«

»Hja, kaj pa vem ... Recimo, zaradi varčevanja. Ne zameri, ampak morda bi lahko pomislil nekako takole: zakaj bi pa mi vlagali ogromne vsote državnega denarja v izboljšavo videza te punce, Kate ena, če pa lahko poiščemo kakšno Melanijo dve, ki je ŽE lepa in že blizu idealu in je ni treba šele izboljševati ...«

»Res je! Zate bi bili potrebni gromozanski denarji!« doda Lena in pri tem sploh ne pomisli, da bi me lahko pripomba gromozansko prizadela.

»Tako gromozanski pa spet ne!« protestiram. »Če se trudi nekdo shujšati, se stroški za hrano pravzaprav zmanjšajo!« Logika, logika!

»Ja, kaj pa vsaj deset potrebnih lepotnih operacij!?« Res hvala, Vika!

»Nisi odgovorila, zakaj ne bi Kahla za to vlogo namesto tebe izbral raje kakšne lepe manekenke?«

»Zato ...« rečem.

In pomolčim.

»Zato, ker neka sanjsko lepa punca — no, zapri oči in si jo živo predstavljaš, to vilo — nikoli ne bi šla v ta ... projekt! Vsaj ne prostovoljno kot jaz!«

»Zakaj ne?«

»Zato ker takšna, s takšnim videzom, veliko pričakuje. Od ljubezni, od življenja ... Hotela se bo zaljubiti, uživati radosti v partnerski zvezi s fantom, se nato srečno poročiti ...«

»A ti pa ne?«

Odločno potlačim podobo profesorja fizike. Nekam v zadnji srčni prekat.

»Ne, jaz pa ne ... Prisegla sem, da nikoli, ampak res nikoli, ne bom počela tistih reči kar tako, ne da bi imela od tega konkretno korist. Prisegla sem, da nočem biti žrtev! Nikoli več!« Nikoli več ... nikoli več ... Zdi se mi, da mukoma ponavljam te besede, a zvok več ne prihaja iz mojih ust. Kot da sem onemela.

Črna luknja ... črna luknja.

Čutim, da me črna požiralka z veliko hitrostjo sesa vase, čutim, da mi razbija zavest na prafaktorje. Boli! Na pomoč! Čutim, da mi mehča kosti in raztaplja um ...

Razblinila sem se in ni me več.

Spet sem v tisti mrzli izbi.

Nekdanja kopalnica je, na eni strani obložena s ploščicami, dolga in ozka. In ledena.

Postelja je stara, odpisana, privlečena od nekje z odpada — zaškriplje ob vsakem mojem še tako rahlem gibu.

Odeja je moljasta. V postelji prebivajo tudi bolhe. Čutim, kako me ponoči grizejo. Podnevi si do krvi spraskam srbeče ugrize.

Ampak vse to ni najhujše. Pri sedmih letih te ne spravljajo v grozo molji in bolhe.

Nekaj hujšega je.

Drsajoč korak v tišini noči.

Sopihajoče dihanje.

Groba dlan.

Čakaš.

Nehaš dihati.

Nemo kličeš na pomoč.

Mama!

Bog!

Veter!

Potres!

Kdorkoli!

Karkoli!

Nihče te ne sliši!

Nihče ne usliši!

Zver je že v sobi.

Diha.

Sopiha.

Dlan je tu.

Drži te.

Tipa.

Polašča se te.

Te trga.

Prosiš.

Jočeš.

Ne!

Ne!

Ne!

Nočeš

tega

niti tega

niti tega.

Hočeš

umreti.

Dolgo sem tavalala po vesolju. Med ozvezdji in črnimi luknjami, med pritlikavkami in velikankami, med prižigajočimi se in že ugaslimi telesi. Na čudnih, ukrivljenih tirnicah. V glavi se mi je vrtelo. In v trebuhu mi je bilo slabo.

Neki moški glas, ki se mi je zdel kot božji (vendar je bil precej podoben glasu našega profoksa za fiziko), pa je podajal nekaj vmes med pridigo in predavanjem:

»... naporni T kvadrati ... sinus kosinus ... ascendent v Devici ... natančnost, analitičnost ... Vodnarju vlada Uran, ki označuje genialnost, vizionarstvo, računalništvo, hojo po robu ... tangens, kotangens ... nenavadnost, ekscentričnost, upornost ... Edini aspekt vladarja je širok kvadrat na Saturnu, ki kaže ... omejitve, ovire, bremena ... Vladar 8. hiše ... ležeča osmica je neskončnost ... je Mars, ta je v kvadratu s Kironom, ki govori ... o bolečini ... sanjačica z močno poudarjeno domišljijo ... ideje včasih nerealne ...

Kadar je težkih vplivov več in ni povezave, ki bi reševala situacijo, se pogosto pojavi težja bolezen, ki lahko vodi tudi v ... prezgodnjo ... smrt.«

Ob besedi smrt začutim v svojem telesu, razpršenem na atome, močan pretres. V neki skriti, a svetli točki znotraj mene, ki je edina še cela, se pojavi upor. Iz zvezdnih utrinkov na črnem nebu se izpiše besedica NE! S klicajem! Ta je rdeče žareč. Ko mi prebode srce, se s krikom zbudim.

Ugotovim, da ležim v svoji domski sobi. Na stolu poleg postelje sedi Lena.

Motri me s sočutnim pogledom in me tolažeče gladi po roki.

»Oprosti ... za tole!« obotavljivo začne.

Odkimavam, itak ničesar ne štekam.

»Veš, medtem ko si bila nezavestna, si dosti govorila. Več kot običajno. Večinoma nerazločno ... Ne skrbi, nihče ne ve o tvojem projektu. Midve z Viko nisva nič izdali. Ampak vzgojitelju se je zdelo, da v sanjah bledeš o nekakšni ... kahli ... Mislil je, da si jo mogoče želiš. Ali pa potrebuješ ...«

Sledim njenemu pogledu, ki potuje dol, do stranice postelje in nato še niže. K nočni posodi, po domače kahli.

ZNANSTVENIK:

Iz tira vsi ... Z orožjem telovad'jo.

Ameri pošljejo ogromno ladjo,

še morje je postalo polje bojno ...

Drvimo v tretjo že svetovno vojno.

KATARINA:

Čez nekaj tednov dobim pismo, ne boste verjeli, od Kahle. Osebno! Da me razglaša za izjemno in posebno tajno sodelavko za mednarodne odnose, s specialnim tajnim imenom Martina Krpanova. Na misijo krenem takoj.

ZNANSTVENIK:

Če kdaj, je zadnji čas, da se ukrepa!

Ni važno, da ni pametna in lepa,

je trmasta in čudno se obnaša,

pomembno je le eno — da je »naša«

in v sebi ima vgrajeno vročo željo

služiti folku v tugi in veselju,

da v sebi ima vsajeno močno voljo,

ki vsili vsem jo v svetu in vesolju,

smo strinjali se; ker se je mudilo,

kolo od Roga dali za kobilu,

na avion-nosilki da ga jaha ...

Osebje se od nje je poslovilo,

potem je šla ... Jo v North Korejo maha.

Koroški Martin Krpan

Ivanka Komprej

Stari so cajti
zapustili potomcem
lepe povesti.

Vsem dobro znani
tihotapec soli je
slovenski junak.

Njemu cesarski
pasti so nastavljali.
Preslepil je vse.

Meje državne
še danes rojevajo
kontrabantarje.

Za enega vem
ki ob meji državni
veselo živi.

On se ne meni
za politične zdrahe.
Naravo časti.

Uhaja spomin
mu v leta otroška.
Bedno obdobje.

Kruha bilo ni
za številno družino
nikoli dovolj.

Jutranjo kavo
iz cikore in divke
sladil saharin.

Redka prežganka
al' krompirjeva župa,
celo kosilo.

Lahka večerja
le močnik koruzni,
da laže zaspiš.

Sanje otroške

o rabutanju češenj
so mučne bile.

So ga učili
da lagati in krasti
nikomur ne smeš.

Revno otroštvo
Ta pogosto zvabilo
je na stranpota.

Končno uspela
stroga starševska vzgoja.
Falot ni postal.

Se je spovedal,
oddrdal še pokoro,
grešil pa naprej.

Najstniška doba
in ljubezenski čari
so se pričeli.

Mične blondinke,
lahkonoge brinetke

so ga mamile.

Resno zaljubljen
pred oltarjem obljubil
večno zvestobo.

Šole zeključil
in se staršem zabvalil,
na svoje odšel.

Delovno dobo
po podjetjih domačih
je skrbno vrčil.

Pravne nasvete
je med delovnim časom
najraje delil.

Bil tud direktor,
zelo strog in zahteven,
vendar priljubljen.

Mu je uspelo
na prisojnem pobočju
hišo zgraditi.

Strpno prenašal
vse družinske zagate
otrokom za vzgled.

Ženi prisluhnil,
medicinskim nasvetom
pa redko sledil.

Za ustvarjalnost
še dovolj energije.
Le kem bi jo del?

Dobo iskal je
zapuščeno posestvo.
Želel si je grunt.

Tam na planini
sredi divje narave
zasledil je cilj.

Lastna parcela,
stara hišna številka,
skromen začetek.

Hišo prodal je,
vse prihranke pošobal
in vzel če kredit.

Pričel garati,
robidovje sekati.
Ob skali bo klet.

Jarke globoke
za temelje široke
je ročno skopel.

Pesek z bližine,
po cement pa čez mejo,
drugače ni šlo.

Dobri sosedje
na pomoč priskočili,
»plato« zalili.

Večkrat dopusti
pa ne »malti« in »švici«
so se sklenili.

Likof slovesno

so ob pesmi domači
hrupno slavili.

Hiša vrh grunta
danes sredi zelenja
cvetlični je raj.

V njeni bližini
gospodarsko poslopje
ponosno stoji.

Stari še traktor
vsako delo olajša,
čeprav rjavi.

Za sadovnjakom
iz poslikanih panjev
čebele roje.

Trije otroci
zapustili so gnezdo,
na svoje odšli.

Vse jubileje
in družinske uspehe

ta hiša gosti.

Stari pregovor,
trebe srečo deliti,
velja tud' za strd.

Zveste čebele
mino vsake carine
spreletajo se.

Dedek s kitaro
opazuje čebele
in jim zapoje.

Stihe ljubeče
z melodijo odene,
revmo prežene.

Avtorske verze
samodejno uglasbi
pokloni jih nam.

Bodimo zvesti,
lepi pesmi slovenski,
tudi čez mejo.

Za sol, saharin,
nekaj časa tud' cement,
bilo ni carin.

Naj tihotapci
s soljo al' z roboti
dolgo živijo.

Sem

Tanja Košar

SEM

Sedim na pragu hiše.

Zrem v dolino,

prekrito s prtom noči.

Ob nogah mi prede mlad mucek.

Svoj svet zлива v dotik

nemirnih krempljev nežnosti.

Okušam hlad noči.

Poljubi vame radost.

Preprosto SEM!

Dotaknem se svojih misli.

Zagledam zvezde na nebu.

Domačnost zaduham v zraku.

Zaslišim utrip svojega srca.

Ovem se dihanja.

Bredem v spomin slehernega trenutka.

Odpiram se odpuščanju

s pristnostjo otroka,
vdiham hvaležnost,
hlastam za milostjo
in ubiram korake po lastni poti.

S sočutjem v roki
korakam k svetlobi,
sencam zapiram oči.
Meditiram z oceanom neskončnih poti.
S prvim smehljajem odpiram srce
in voda življenja lije prek glave.

»Demokratični« Martin Krpan

Milena Kozel

Stoletja ponos nam je bil Krpan.

Kobilica, v vrečah pa brusi,

moč v rokah, v glavi veliko soli.

V pozabo je tonil, velik junak,

zamenjal je lik novodobni graščak.

Namesto kobilice, BMW, mercedes in audi,

nič brusov ni v vrečah, ker teh sploh več ni,

denar prek transakcij v davčne oaze beži.

Posekal ni samo lipe, velik gospod,

uničil tovarne, pohodil pridne ljudi,

davkarija seveda mu vse dovoli.

Grofica ne viha nosu, ker lipe več ni,

s prenosom lastništva vse ona dobi.

Pa se vendar pojavi sodniški Brdavs,

prebere zakone, išče dokaze,

ko že vse kaže, da Martina obglavi,

se mu na mizi kup zdravstvenih izvidov pojavi.

Vrne Krpan se v družine objem,

Pridno potuje, se rekreira in

odvetnike drage financira.

Zdaj, zdaj bo zastaral zadnji narok,
svoboden postane velik gospod.

Brdavs je premagan,
ponosno Krpan,

a narod še upa,
da Sv. Trojica premore moža,
ki red bi vzpostavil od tu pa do Bruslja.

Nekdo bo spet pisal o njem in
z generacijami drugim, nov lik bo živel.

Krpanke

Darinka Kozinc

... bile so in vztrajale na svoji poti dan za dnem, v vetru in burji, v dežju in soncu, s kolesom in torbami na balanci, mirno zrle cariniku v obraz, razpirale torbe, da je brskal po njih, stale v vrsti tam, na »placu« v Gorici. Stegovale so roke in ponujale blago« šjoram«, ki so svoje občutljive nosove približale h kosu masla iz modela z odtisnjeno rožico, k mesu, k sveže zaklanemu piščancu, iz kožuha slečenemu zajcu, domačim salamam, z vlažno krpo obrisanimi jajci, zavitimi v časopisni papir ... Včasih so jemale hčerke s seboj, da bi videle njihovo »matro« in da bi se same potrudile za boljše življenje.

Opazovala sem jo, mojo mamo, kako je položila nogo na kišto in si z orokavičenimi rokami previdno vlekla nanjo najlonsko nogavico, jo zapela, nato je isto ponovila še z drugo nogo. Poravnala si je krilo, zdrknila v temno rdeče čevlje. Bila je nared, da gre, torbi sta bili pripravljeni, napihnjeni od domačih pridelkov sta počivali na mizi.

Oče je vstopil v hišo, nosil je trpežne hlače iz modrega blaga, doma smo jim rekli »delavske«. »Kolo je nared!« je rekel z glasom, kot bi poročal.

O, ko je mama izginila za ovinkom, je hišo napolnilo pričakovanje! Začelo se je dolgo čakanje. Le kdaj se bo vrnila? Bil je leto 1963. Bila sem dovolj stara, da sem vedela, da imajo onkraj meje stvari, lepe stvari, po katerih smo hrepeneli, si jih želeli ... in ko smo jih dobili, smo nanje pazili in žareli od zadovoljstva. Naši starši so bili mali ljudje, obdelovali so zemljo, ki se je prenašala iz roda v rod, očetje so hodili delat v tovarne. Ko so nas v šoli spraševali po poklicu mater, smo skoraj vsi odgovorili, da so gospodinje, le moja je bila šivilja. In na to sem bila ponosna, pravzaprav je moja mati znala vse, najlepše pa je šivala iz blaga, ki ga je prinesla iz Gorice in kupila za nekaj lir v »škampoliju«. Šele kasneje sem izvedela, da so bili to ostanki blaga, ki jih je izbrskala iz velike kartonaste škatle v trgovini, ki je stala v ulici, namenjeni Jugoslovanom.

Moja mati je prišla preko meje, tik preden so jo tesno zaprli.

»Ne hodi v tisto revščino,« so ji svetovali doma. Ona jih ni poslušala, srcu se ne da ukazovati, je rekla in zapustila Italijo.

Je obžalovala? Mogoče kdaj, ko je kot lastnica dvolastniške z motiko na kolesu stala pred »brdavsem« v oker uniformi, ki je v njej videl sovražni element, ker je imela zemljo v Italiji. Kdo ve, s čim so mu napolnili glavo na tečaju? je razmišljala, medtem ko je on obračal njeno dovolilnico med prsti, jo motril izpod čela in segal v torbo. Včasih je poklical grdogledo kolegico, da jo je odpeljala v na hitro zgrajeno hišico, kjer jo je pretipala in nič našla. Ker ni niti slutila, da je zelenkasto zrnje nepražene kave varno skrito

v bilanci kolesa, le ročaj bi morala sneti.

Ha, pa sem vas spet enkrat, si je rekla moja mama, ko je bila dovolj daleč in se zadovoljno smehljala svoji mali zmagi.

Bila je edina v vasi, ki je smela čez mejo, zato so jo prosili za življenjske nujnosti, ena takih je bila penicilin. Niso ga imeli, otroka sorodnika pa je kuhala visoka vročina, zdravnik je skomignil z rameni: »Najdite način, da pridete do njega, drugače ...« In so našli način, mojo mamo. Kako naj prikrije pred carinikom krhko ampulo? Kam naj jo da?

»Zavij jo v robec in drži v roki. Na srečo je danes vroče, delaj se, kot da si brišeš pot z obraza. Saj si ga najbrž boš, ker če te dobijo ... bo šel ta čudežni dokument!« ji je svetovala mati, moja babica.

Mama je poslušala nasvet, bilo ji je sicer težko igrati mirnost in nedolžnost pred pretečim in ostrim pogledom carinika, medtem ko je miličnik stal ob strani in se igral s tokom pištole.

Tudi to je bila njena mala zmaga, velika za otroka in njegova starša. Zdravilo je učinkovalo in vsakič, ko je srečala fantiča, ji je bilo toplo pri srcu.

»Pa se je splačalo malo potrpeti,« si je rekla.

Potem so se politiki dogovorili, meja je priškrnila svoja vrata, propustnica je bila čudežen dokument, moja mama se je oddahnila. Ljudje so postajali iznajdljivi. Kdo bo koga? Vedno pa ni bilo sreče! Včasih je bila zmaga na Brdavsevi strani, drugič so slavile »Krpanke«. Kajti vzpostavil se je pretok, v Italijo domači pridelki, kvalitetna hrana, ki so jo Italijanke cenile, domov pa vse tisto, česar je primanjkovalo v precej praznih trgovinah.

Preko meje so prišle skoraj prozorne skodelice za kavo, ki so dobile mesto v vitrini, vsem na oči. V njih se je kavo postreglo najbolj imenitnim gostom, kot je bil kirurg, ki je uspešno operiral mojega očeta. Prišla je porcelanasta veverica z lešnikom v tačicah, nato kozarci iz tankega stekla, da se je v njih naša malvazija svetila kot staro zlato. Prihajale so pomaranče in bonboni, napolitanke in mandolat.

Moja mama je imela srečo, nikoli se ji ni bilo potrebno pridružiti trumi žensk, ki so stale na trgu in ponujale svoje blago. Imela je svoje »hiše«, kamor je odnašala blago. Pa tudi to ni bilo preprosto, na propustnico so bile dovoljene omejene količine, pol kile mesa, pol litra domačega žganja ... zato se je bilo potrebno znajti. Nekatere ženske so si meso obešale pod široko krilo, nekatere so otrokom v ohlapen plašč zašile piščanca pod podlogo ... iznajdljivost je kazala neštete obraze.

»Tisti vdovi pa ni nobena od nas kos!« sem slišala nekega dne reči mamo. Postala sem pozorna nanjo, vsak dan, kot bi šla v službo, s torbami na kolesu je vztrajala na poti domov, trg v Gorici. Z zastrtim obrazom, ki ga je zaznamovala nekakšna trma, s pogledom predse, ne da bi se zmenila za opazke in posmehljive poglede, češ *to je pa že malo preveč*, je poganjala pedale kolesa tja in nazaj. Na svoj način se je spuščala v vsakdanje male boje z »brdavsí« na meji, sramotno stanje v vrsti in ponujanje blaga na tržnici, opravljanja v

vasi, nič je ni ustavilo.

»Govori se o zaobljubi, da se bo njena hčerka peljala na poroko v belem mercedesu!« je mama povedala sosedu. To je bilo leta 1970 skoraj neuresničljivo, taki avti so bili zelo redki in še tisti so imeli tuje registrske tablice.

Od takrat sem gledala nanjo drugače, s kančkom spoštovanja, opazila sem nek notranji sij v pogledu, ki ga je upirala predse.

Poroka je bila napovedana za soboto in to je bil vedno dogodek za vas, običajno je prišla večina vaščanov, tokrat pa je bila zbrana vsa vas, nihče ni manjkal. Ljudje so napeto čakali in šušljali med sabo.

Najprej se je pripeljal fičo, zaslišalo se je mrmranje, toda za njim si je pot utiral velik bel avto, na pokrovu motorja se je vsem kot v posmeh bleščal prepoznavni znak, mercedesova zvezda. Vzdihi in vzkliki začudenja so šli skozi vrste vaščanov. Avto se je ustavil, sprednja vrata na sopotnikovi strani so se odprla, najprej se je prikazal črn lakast salonar, nato je izstopila vdova. Vaščane je ošinila s pogledom, v katerem ni zmogla prikriti zmagoslavja. Tokrat je njene svetle lase prekrival klobuk, na sebi je imela moder eleganten kostim, v orokavičenih rokah je držala torbico. Čutila je poglede vaščanov, ki so se napajali na njeni novi podobi, do zadnjih vrat se je sprehodila zravnano in počasi, kot bi dolge mesece vadila pred ogledalom. Kot puhast oblak so nevesto ovijali metri bele svile, čipkasta tančica ji je obrobljala obraz, od tolikšne pozornosti je bila rahlo zardela, začudeno je zamežikala, nato z orokavičeno roko segla v košarico in med otroke zagnala konfete, bele bonbone. Ti so se glasno pognali za njimi, vaščani so vzkliknili od začudenja, nekateri so zaploskali.

»Uspelo ji je,« je tiho rekla mama.

»Uresničila je svoje sanje,« je zamišljeno kimala soseda.

»Dokazala je, da če trdo delaš za nek cilj, ga dosežeš!« je pomodrovala temnolasa mladenka.

»Toda veliko je pretrpela!« se ni dala moja mama.

Ob tem so utihnile, saj so vse dobro poznale to izkušnjo.

Vedno je pot, situacije narekujejo njeno smer, bile so Krpanke, ne zgolj zaradi podobnosti, Martin Krpan je tovoril sol, one pa vse, kar so potrebovale in kar so imele. Prehajale so med dvema različnima svetovoma in to različnost so obračale sebi v prid. Za družino, za otroke so stisnile zobe, odložile čast, se naredile majhne in neopazne pred »brdavsi«, uslužne do tistih, ki so kupovali njihovo »robo«.

Sedaj pa, meje ni več, brdavsi so že zdavnaj v pokoju, tudi one počasi odhajajo in za sabo puščajo le spomine na obdobje, ki je minilo.

Majn znani zrazi:

Kišta – zaboj za drva, uporabljen na Goriškem

Škampoli – sciampolli, trgovinice z metražnim blagom in ostanki blaga

Balanca – krmilo kolesa

Dvolastniška – dovoljenje za prehod meje za lastnike obdelovalne zemlje

Konfeti – trdi beli bomboni z mandljem kot polnilom, običaj, da so se metali otrokom ob porokah

Mandolat – turški med

Kranjske

Metka Lampret

So rekli, da ni več mej. Mene vprašajte, ki sem šofer. Mednarodni. Sem vozil pri Šedtransu, če kdo še ve, da je bil. Pa kakšna firma, mi tovarnjakarji pa spoštovani, plača kot za ministre, gospod sem bil, jaz brez šol z Vrha pri Sveti Trojici doma, pa sem videl svet in Evropo. Mojo firmo so med prvimi zapravili, še pisalne stroje so pokradli. Se mi prav fajn zdi, kaj naj zdaj z njimi, ko ima vsak računalnik, da po njem šari in se pred svetom postavlja. Ena kruh speče, ajd na fejsbuk, je popularna, drug šnops skuha, pa celemu vesolju razglasi, kakšen kerlc daje. Jaz se nikoli nisem postavljaj, o, pa bi se lahko, je prepir v oštariji, pa me pokličejo, jih z eno roko na cesto postavim, postavljače pijane. So moja mati rekli, da je to od domače hrane, oni so vedno žgance kuhali, njim se zahvalim, da sem močan. To pa, bo držalo, ga ni, ki mi bil kos.

Doma ne bom čepel, sem si rekel, ko sem knjižco dobil, mi tudi zdržati ni bilo, sem bil navajen po svetu hoditi. En star kombi sem zrihtal, madonca sem ga zglancal, to je konjiček, mu kar Kobilca rečem, ko je pa uren kot favorit na konjski tekmi. Mam prjatle in mi kako furo dajo, meni, ki se spoznam in sem zanesljiv. Sem tako Pepija spoznal, fajn gospod, Naše gore list, na Dunaju ima restavracijo, pravi, da je miš dobil, nič nisem zastopil, baje se prav Mišelinka reče in je to cajhn za najbolj nobel oštarije. Sva se koj za biznis zmenila s Pepijem, tu ga Josef kličejo. Takole enkrat na štirinajst dni mu krajnske klobase lifram. Človek se mora znajti, ne morem kar na vbogajme čakati, pa na tiste redke fure.

To, kako sem do mesarja prišel, ki najboljše klobase na svetu špili, to je pa dolga zgodba, bi preveč časa porabil jaz, ki sem hiter kot spidigonzalet in se mi mudi. Pepi jih tam samim veljakom servira, jih pa tudi pokvari, nič senfa pa kos kruha, kot se spodobi, ne, ta fina gospoda jih v nekih suflejih pa suvlakijih, al kako se reče, konzumira, jih ni za spoznat, okusno pa mora bit, ne bi te visoke živine take dnarce za porcije dajale.

No, jaz mu jih dobavljam, ni enostavno, sem že rekel mej ni, meje so. Papirji, sanitarna, pa veterinar, pa neki certifikati, kdo se bo s tem ukvarjal. Pujsi so rejeni, mesar čist in se na začimbe, ki jih not daje, spozna, najbolj pametno jih je skrit, pa mirna bosna. Avstrijski žandarji ali financarji ali dacarje, je vse en glih, ti so firbčni, mi vsake tolk cajta kobilco pregledajo, se jim sumljivo zdi, ker diši po česnu, še dobro, da nimajo več psov. Tistih, ki mamila vohajo, mora bit tudi v klobasicah kaj takega, če dobro premislim, zakaj bi Pepi meni mastno plačeval, ko pa na vsakem vogalu na Dunaju poceni virštlet dobi. Je že res, da so moje klobase iz krškopoljskih pujsov narejene, je že res, da po domačem dišijo, bo kar to, si mislim, saj tudi meni domači kruh, ki ga mamca peče, najbolj tekne, pa je iz črne moke zgneten in v peči pečen. Midva imava še kar po starem, peč pa drva, se ni treba bat, če elektrike zmanjka. Ima pa Josef smolo, ga ni človeka, ki bi mu kaj ne grenilo življenja.

V Else se jer zatrapal, to ti je goska, iz ene familije, ki spredaj von nosi, ona se nosi kot princesa in ga sekira. Pa njena mati ji pomaga, iz Josefa bi najraje barona naredila, to pa ne gre. Ti greš iz vasi, vas pa za tabo. Ne ubežiš. Babe pa, to se ne spodobi Josef, temu se prikloni Josef, ne v jabolko ugriznit kot kak kmet, nožiček vzemi, ne teh rožic na mizo dat, zdaj so te moderne, so taki trendi. Imamo vendar Dunajčani tradicijo in šarm, boš naju poslušal, ki si iz takih krajev doma, da si človek jezik polomi. Pepi pa nič, si mislim, tak gospod pa copata, rečem pa nič. Sem rekel goska, pa je to še predobro zanjo. Preščipljena, ji ne bilo treba stradati, v gostilni a ne, pa takole me gleda, kot da sem suknjo narobe oblekel, ko vpraša, kaj bom spil, in rečem pir, reče, da pr njih izbrana vino točijo, za pir naj kar v kolodvorski povprašam, oni imajo stručinjaka, ki se na vince spozna, če sem že slišal, k vsaki jedi druga čmiga, če mene vprašate. Josef je čisto v redu, se ve, da je iz naših krajev. Se dobro spomni, da je bos hodil in na lipco plezal. Mimogrede, tudi vrt imajo in lipa jim raste. Jaz, ki takoj posel zavoham, sem ga hecal, naj jo poseka. Lepe dnarce bi dobil, jaz enega mojstra poznam, ki bogce izrezuje, na Brezju jih prodaja, pa klopotce tudi, ti gredo za med, ko ima pa vsak drug Slovenec vinograd, ta bi za lipov les pošteno plačal. Josef bi se dal pregovoriti, Elsa je prec rekla Nein in Krucifiks, da sem barbar, je kričala, no, pa je šla prilika po gobe.

Se nič dobro ne počutim, kadar so njegove babe doma, je še Josef čisto drugačen, ko sva sama. Tako, na kratko bom povedal. Niso to edine tegobe, ne, čudni tiči se najdejo v takem mestu, kot je Dunaj, pridaniči, tolovaji, mafija, ne, ni samo v Italiji.

Josef mi je neki dan potožil, ko sem ga v oči pogledal in vprašal, kako je novci. Brdavs, da ga izsiljuje, vsak mesec mu varščino zaračuna, denar pobere in mu grozi. To sem že slišal, se šoferji na parkplacih dobimo, take štorije, ni za verjet. Odkod se je ta gnida pritepla nihče ni vedel, nihče se mu pa tudi ne upa upreti. Plačajo, trpijo in so tiho. Je take postave kot jaz, pravijo. Se ga koj ustrašiš.

Grem ti jaz odtočit, pa se vrata odprejo, prav veter je zapihal, po zažganem je zamrdelo, poleg mene se ena omara postavi, v treh jezikih kolne, ko si hočem roke umiti, me odrine in pravi: »Marš, Jugos. Mein Platz.«

Jaz svoja posla gledam, ustrahovat se še fajmoštru nisem pustil. Josef jeclja, naj ne zamerim, naj ga pri miru pustim, mu bo varščino dvignil, samo še slabše bo.

»Bosa je ta,« rečem, »sem Martin, z Vrha pri Sveti Trojici doma, doma smo takim čreva na plot dajali, mu en dva tri hlače pomerim.«

In grem direktno k njemu, zobe si je trebil, dve deklini je na kolenih držal in mu rečem: »Mojega prijatla pri miru pusti, če ne, si boš zobe v Donavi iskal.«

Me je zastopil, jaz nemško znam, ker sem največ v nemške dežele vozil, pa sem se navadil. Ta rit na noge skoči in vame pljune. In pištolo iz reklca potegne. Mejdun, me je razsrdil. Za vrat ga zgrabim, malo v zrak dvignem, da lepo zabinglja in ga kozjih molitvic naučim. Me je še cel teden roka bolela, tako sem ga mahnil. Naj se pobere, sem rekel, ker drugič ga ne bom šparal in bo zvezde videl.

Elsa je kričala, tašča je jokala, Josef mi je hotel nekaj plačat, prav zamalo se mi je zdelo. A

se prijatlom plača? A so fičniki važni?

Ne bom kmalu po petem becirku hodil, sem si rekel, taki tiči ti veselje priskutijo.

S Kobilco se bova v druge kraje namenila, če bog da.

Moderni Krpan

Sonja Lenarčič

Mlad fant si zaželi,
da kar vse dobi.
Kaj si obeta?
Lepa dekleta?
Hišo, službo, dom?
Kje pa, vse to je rompom!
Martin postal je Tin,
moderni mamin sin.
Konjički drveči,
motorji preteči.
Frizura frikifriki
dobi se pri sosedi Niki.
Masaže, pomade ...
Vsako delo odpade.
Da bi delal in garal?
Delavec postal?
Študij je pač šel mimo,
ker je živel fino.
Mami mu žepnino daje,
ata tudi zdihovaje ...

Oj, sin, sin!

Kje naj še natočim bencin?

Tin je ego,

a potreboval bi »vprego«.

Dekle dolgih nog,

življenje brez nadlog.

Ozre se naokrog,

a ni ženske dolgih nog.

Nik je še vedno rad sam,

ker večkrat je bolan.

Delo pa kar čaka,

ker meni, da je to za bedaka.

Družine še ne bo,

saj je prelepo.

Ata in mama trpita,

zanj le živita.

A po tretjem desetletju,

v nekem poletju ...

Takrat se je kar poročil,

si čistega vina natočil.

Takrat postal je Martin,

rodil se mu je sin.

Postal je silak s težkimi bremeni,

ukvarjal se s problemi:

kako na novo začeti,

kako preživeti.

Delal je od sedmih do treh

pa še dolgo v nočeh.

Za ženo, otroke,

za hišo na obroke.

Krpan?

Predan.

V delo zakopan.

Vsak dan.

Iz dneva v dan.

Leta in leta?

Kaj si obeta?

Biti steber družine,

skrbeti za lepe spomine ...

Do uborne pokojnine.

Brez denarja in zlatnine.

Martin Krpan je bil pač hrust,

naš Nik pa star, bled in pust.

Slano bogat bil je prvak,

Nikec na žalost bedak.

Prvi tovoril je z glavo,

drugi ohranil le postavbo.

Martin

Lena

Dva modela v zgodnjih dvajsetih vstopita v fitnes bar.

»A greš?«

»Čakaj, no, sekundo, da se spravim k sebi ...«

»Pa dej no, stari moj, en običajen leg day te totalno vrže ...«

»Stari ... tej dead-lifti na koncu so me dokrajčili ...«

»Eh, nehi jambrat, malo proteinov, pa boš ko nov.«

»Ja upam, če ne, se jutri niti do šihta ne bom uspel spraviti.«

»Šiht je overrated.«

Dva modela uspeta skoraj celo sekundo preživeti v tišini, kar je svojevrsten dosežek.

»Ej, stari ...«

»A?«

»Kdo je pa ta model, ki sedi za najino mizo?«

»Ne vem, prvič ga vidim ... ampak ni ravno neki za pogledat ...«

»Pa dej ne bit tak gej, stari, no ...«

»Samo pravim, da ziher ne lifta več kot petdeset, to takoj vidiš ...«

»Petdeset stari ej ... Ja nič dej, a se dava eno mizo bolj levo?«

»Ajd ...«

»Ej, Rozi, midva bova kot vedno ...«

»Kaj?«

»KOT VEDNO!«

»KAAAJ?«

»Ta ženska me ubija ... grem js do nje ... zasedi ti plac, da nama ga še kakšna mrga ne spizdi

...«

»Will do, stari.«

Eden od dvojice (ni važno, kateri) se premakne do šanka. »Ej, Rozi, Rozika ...«

»Pa kaj zijaš čez pol lokala ...«

»Sorry, bejbi, veš kolk me noge bolijo, ampak glej, do tebe sem še vedno zmogu ... notranja motivacija pa to ...«

»Mah ... vse, kar maš ti notri, so steroidi ... kot vedno?«

»Ženska ... zdej, ko sm se do tle privleku, ti je pa vse jasno, a?«

»Kva?«

»Mah nič ... ja, kot vedno, ljuba moja Rozi ...«

Model pri gostinskem pultu, pa dajmo ga imenovati Tin, med čakanjem na naročeno bulji v novega prišleka.

»Ej, Rozi, kdo je pa tist nov model tam pri mizi?« »Ker model?«

»Ta mršav ... nič od njega ...«

»Hahaha ... vidi ti njega ... ta mršav ... dragi moj, ta tvoj model menda brez težav prestavi celega konja ...«

»Ja valda ...«

»Nič valda ...«

»Zajebavaš, stoprocentno.«

»Vaju s Tončkom zihr z eno roko vrže do Ilirije ... Evo, tukaj imata vajine proteine, ne da bi vama kej koristli ...«

»Pa dej, dej ... ne seri ...«

»Ej, stari, nisem js ta, ki je totalno nasrana hehe ...«

Model, za katerega smo se odločili, da ga bomo imenovali Tin, se s pijačami začne pomikati do drugega modela, za katerega smo se odločili, da ga bomo imenovali Tonč.

»Ej, Tonč, dej dvigni se ... naju noben ne bo vn metal ...«

»Kva ti stari bluziš? Noge mi bojo odpadle ...«

»Dej, dej, model ... spravi se do najinega placa ...«

»Ampak ...« »Piči stari.«

Oba že znana modela se pomakneta do mize, za katero običajno zapravljata svoje življenje in nagovorita novega prišleka.

»Živijo stari, js sm Tin, to je Tonč ... Hej, kaj to piješ, proteine?«

»Jabolčnik. Martin, drugače.«

»Ja, ja whatever ... Sej lahko prisedeva, ne? To je najin plac, veš ...«

»Aja? Ne zgleda ravno drugače od vseh ostalih praznih miz okoli, ampak v redu ...«

»Ja, to se pa motiš stari, vidiš, ker pred kakšnim letom, ko sva s Tončem liftala samo kakšnih petdeset ... je sm prišu nek nov model ... Tonč, a se ti spomniš, kako je izgledal?«

»Ne ravno dobro ...«

»Kakorkoli, model se je usedu za to mizo. Najino mizo, a štekaš?«

»In?«

»Pil je jabolčnik.«

»Ja, dokler ...«

»Počasi ... Tonč .. Pil je jabolčnik. Nakar je začel neki jezikat, razumeš, bil je kao pameten, čeprav še pet minut nazaj niti ni vedu, kaj je to dead-lift ... Vse, kar je znal dvigat, je bil gnoj v hlevu ...«

»Razumem.«

»Nakar sem prijel tole mizo.« »Tole? A ni zabita v tla?«

»O, brez skrbi, da je ... Prijel sem tole mizo, jo odtrgal od tal in razlomil temu modelu direkt na sredi ksihta ...«

»Razumem. « »A da ja?«

»Mislim, ni mi čisto jasno, kako si uspel odtrgat mizo od tal ali kako je ksiht prelomil mizo in ne obratno, ampak pripišimo to pesniški svobodi, pa bo ...«

»Ej Tonč, a mene ta model zajebava?«

»Ne mene vprašat Tin ... js sm imel slovo vedno šut ...«

»Jebeš zdaj slovo Tonč ... midva bova zdej tegale modela lepo razbila ...«

»Hvala za ponudbo, ampak mogoče kdaj drugič, ravno imam sestanek z direktorico ...«

Novi prišlek, imenovan Martin, ki lahko prestavlja konje ter neugodne situacije, se uspe galantno odstraniti.

»A si ga slišal?«

»Kdo pa misli, da je ta kmet? Pride in kr začne neki zajebavat, brez da bi ga kdo kaj vprašal ...«

»Mah, to so tej provincialci ...«

»Ej, a pa si ti siguren, da je model res tako beden?« »Pa dej, kaj me sprašuješ, a si ga vidu, no?«

»Ja, good point, stari. Ajd, dej, črta ... Se vidiva jutri.«

Naslednji dan v fitnessu. Zbrani vsi že znani modeli ter še nekaj dodatnih modelov in modelk. Direktorica omenjene ustanove se široko razkoračena postavi na sredo prostora in prekine vadbo, da bi predstavila Martina.

»Ajde, malo pavze ... spravite se sem. Posluh, vsi! Predstavljam vam Martina. Kot se nekateri spomnite, sem bila pred meseci na dopustu na kmečkem turizmu, kjer sem na lastne oči videla, kako je ta model dvignil konja in ga predstavil na rob ceste. Ja, no joke ... Ker se bliža tekmovanje in ne bi rada, da se ponovi lanska katastrofa, sem ga povabila za trenerja, če bi seveda bil pripravljen sprejeti to vlogo ... Prosim, če ga torej lepo sprejmete in mu razkažete, kar ga zanima. Martin, vse ti je na voljo, če imaš pa kakšno vprašanje, bom v pisarni.«

Direktorica še vedno na široko razkoračena odkoraka, očitno je to njena naravna hoja. Martin nerodno pokima v pozdrav par bližnjim modelom in modelkam. Okrog njega je cel kup bleščečih naprav in sprva ne ve točno, kam bi se usmeril, zato bolj kot ne postopa naokrog.

Iz kota se oglasita naša stara znanca, Tin in Tonč, ki bi sicer lahko dobila malo bolj izvirni imeni, ampak zdaj je, kar je.

»Ej stari, poglej ti to ...«

»Pa kaj je ta tip že kdaj šou iz hleva ... tako v lifu ...«

»Ej, dvomim.«

»Sej bo še kej zlomu, no ... Glej, kaj dela.«

»Sej ne morš verjet ...«

»Kje je zdej Rozi, da vidi tega svojega izbranca ...«

»O moj bog, poglej ... samo poglej, kaj ima model obuto.«

»Stari ...«

»Kaj so to, gojzarji? In to naj bi bil naš trener ...«

»Sej lahko mu ti prodaš kakšne tvoje prešvercane adidaske, a?«

»Pa kje misliš, da si jih ta model lahko privošči ... prešvercane al ne ...«

»Ja, to maš pa najbrž prav.«

»Itak da imam ... Evo, evo, da ga vidimo zdej ... kako squata ... Kaj ... kaj ... o moj bog, sej sploh ne morem gledat ...«

Tin se obrne stran, ravno ko model, ki domnevno še nikoli ni šel iz hleva, na pol prelomi drago fitnes napravo.

»Se opravičujem, te ročke so res nekam trhle ...«

Tin, ki nikoli v svojem življenju še ni sprejel opravičila, ni nameraval začeti danes.

»Model, pa a si ti normalen? Cel lajf lahko delaš tle, pa ne boš odplačal tega sranja. Tonč, dej, pejdi po direktorico, da vidi, koga nam je pripeljala ...«

»Ampak ...« »Piči, stari.«

Tonč, ki nikoli v svojem življenju še ni naredil ničesar po svoji glavi, ni nameraval začeti danes.

»Ok.«

»Ti bom js zdej pokazal, kako se lifta ... vi tam na kmetih očitno samo s konji občujete ... if you know what I mean ...«

Tin z veliko mero samozavesti, rezultat šolskega primera vzgoje patološkega narcisa, stopi k bližnji klopi in začne sestavljati utež iz vsega napaberkovanega železja, ki ga najde v bližini. Modeli in modelke v okolici navdušeno žvižgajo in vzklikajo.

»Glej zdaj in se uči.«

Martin, ki nikoli v življenju ni dvigal uteži, opazuje kaj Tin počne. Vidi, kako se Tin z obilico težav uleže na klop, na katero je prej naložil svojo gigantsko utež. Vidi, kako Tin razgiba zapestja in svoje nežne roke v posebnih rokavičkah nasloni ob utež. Vidi, kako se utež malenkost dvigne, zamaje in pade na Tinove prsi. Vidi, kako Tin začne loviti sapo in

postaja vedno bolj bled v obraz. Pristopi in z eno roko dvigne utež s Tina, ravno v trenutku, ko v prostor vstopita Tonč in direktorica. Razmišlja, čemu pravzaprav služijo te posebne rokavičke ...

Čez približno trideset minut v direktoričini pisarni zbrani direktorica, Martin, Tonč in Tin, ki je precej omotičen in presenetljivo tih. Direktorica vodi razgovor.

»Sploh ne morem izraziti svoje hvaležnosti ... Kaj bi se lahko zgodilo temu norcu in kaj bi to pomenilo za naš fitnes ... V kolikor se odločite sprejeti službo, ne boste samo trener, ampak moja desna roka ... namestnik direktorice ...«

»Ampak, kaj pa zlomljena naprava ...«

»Tonč, predlagam ti, da utihneš, v kolikor nimaš nič pametnega za povedat.« Martin se nelagodno presede, v pisarno vstopi Rozi, ki prinese hladno pijačo. »Rozi, veseli se, tvoj ta nov bo namestnik direktorice.«

Tonč, ki je zdaj proti koncu postal nenavadno zgovoren, žal še vedno nima ničesar pametnega povedati, a ga to ne ustavlja.

»Hvala vam za ponudbo, direktorica, ampak z vsem spoštovanjem jo moram zavrniti.«

»Če je zaradi zlomljene naprave, naj povem, da je bila tudi ko sem jo jaz uporabljala, že nekajkrat na meji tega, da se zlomi ... Pač, modeli, kot sta ta dva, itak samo pozirajo ob njej, tako da ni takšne nevarnosti, če pa dejansko liftaš ...«

Rozi, ki lahko »lifta« več kot Tin in Tonč skupaj in bi se morda lahko merila celo z Martinom, ima včasih dejansko tudi kaj pametnega za povedat.

»Hvala, Rozi, ampak ni zaradi tega. To pač ni moje okolje. Zrak je zadušljiv, prostor je utesnjujoč, ljudje blazno fini ... niti železne palice se ne pritaknejo brez rokavic ... Izgledajo kot obsedeni mazohisti, ki stalno ponavljajo iste gibe in zraven spuščajo podobne zvoke kot pri nas ob kolinah. To ni zame. Nikakor se ne more primerjati z zelenimi travniki, polnimi makovih cvetov, ki jih upogiba veter, ne z bukovim gozdom, v katerega prijetno senco se lahko kadarkoli skriješ pred hrupom sveta ...«

»Kako pesniško ...«

»No, res se včasih trudim tudi v tej smeri. Ko po napornem dnevu obležim na jasi in gledam zvezde na nebu ... vsakega bi prijelo, da bi kaj spesnil.«

»Če boš še malo pesnil, bo Rozi odšla kar s tabo ... Res je, da ji tukaj ostane samo Tin, ki trenutno ni v najboljšem stanju.«

Tonč pač še kar ne ve, kdaj bi bilo pametno utihniti. Tin zaječi. Direktorica se prestraši, ker je Rozi ena njenih najboljših uslužbenk.

»Rozi, upam, da veš, da ti kmalu pripada povišica ...«

»Lepo vas prosim, kaj si pa mislite, da sem? Nagrada za najboljšega? Vse vas lahko dvignem in vržem do Ilirije ... Povišica pa bo v redu, gospa direktorica, najlepša hvala.«

Ob teh besedah se Rozi obrne in odide iz pisarne. Direktorica se trudi umiriti strasti.

»Ne bi rada, da bi šli od nas razžaljeni, Martin ... rešili ste tega tepca in ugled celega fitnesa, kako vam lahko povrnem uslugo?«

»Eh, ni vredno besed ... No, ampak za eno malenkost bi vas pa res prosil ... Veste pri nas je ravno sezona spravljanja drv, in kot vidite, so moje roke precej ožuljene ... Prav bi mi prišle kakšne take rokavičke, kot jih nosite tu pri vas.«

Direktorica se začne gromko smejati, a vendar iz predala izvleče cel paket fitnes rokavic in jih izroči Martinu.

»Ko boste spet v naših koncih, pa se le oglasite po nov paket. Srečno!«

T&T modela pa končno modro molčita.

Martin Krpan danes

Srečko Likar

Danes potuje Martin Krpan po vsem svetu na moderen način z vsemi potujočimi sredstvi, ki so na voljo v današnjem modernem času, razen svoje kobilice, ker danes so hitrejši časi in je potrebno priti v drugi kraj hitro, če ne te drugi prehitijo ter izgubiš biznis. Martin Krpan sedaj ne tovari več soli, ker soli je še preveč, razen v človeških glavah, kamor pa on ne more dostaviti soli. V današnjem času je potrebno prenašati druge stvari za dobrobit človeka, kajti vse preveč je zakonov, davkov in vseh ostalih potrebnih ter nepotrebnih reči, ki so potrebne za današnje življenje. Danes je vsak človek Martin Krpan, ker mora prenašati na svojih ramenih, reševati vse probleme, da preživi današnji čas in ima za vsakdanji kruh, ki je zelo slan in trpek kruhek. Današnji Brdavs se pojavlja povsod in precej hujši, kot je bil včasih, danes ne vidimo junaka, ki bi ga premagal in ljudem omogočil normalno življenje brez strahu za jutrišnji dan preživetja, kajti današnji davki, zakoni, korupcija, nepravilnosti, ki se dogajajo vsakodnevno, so hujši od vsakega Brdavsa, ki lomasti po tej naši ljubi državi. Junaki današnjega časa, ustavite naše tajkunske Brdavse z vsemi sredstvi in vašim znanjem ter močjo razuma, dokler ne bo prepozno za nas in našo državo, ki se je osamosvojila po letih bojevanja in žrtvovanja ljudi.

Martin potuje v Ameriko

Breda Lovšin

Martin je ravno razbijal drva, ko se je na dvorišče pripeljal poštar: »Odloži no sekiro, Martin!«

»Kaj pa je tako pomembnega?« je zarohnel Martin, ker ga je poštar zmotil pri delu.

»Pismo si dobil, iz Amerike.«

»Ne zafrkavaj me, Janez, kdo neki v Ameriki ve zame?« se je zasmel, vendar se je v trenutku zresnil, ko mu je poštar pomolil pod nos avionsko kuverto.

Previdno jo je prijel, jo nekajkrat obrnil v rokah, kot da ne verjame. A na njej je bil jasno in čitljivo napisan njegov naslov.

»Marjeta!« je zaklical proti hiši. Marjeta je radovedno pogledala skozi vrata. »Ja, kaj pa je spet?«

«Pismo je prišlo, iz Amerike.» S tresočimi rokami je strgal ovojnico. Poštarja Janeza je tako zanimalo, kaj neki stoji v pismu, da je kar ugasnil motor in čakal, da Martin prebere.

»Dragi bratranec,« je pisalo v pismu, »gotovo boš presenečen, ko boš dobil moje pisanje, vendar si ti naše zadnje upanje, da rešiš hudo težavo, ki nas je doletela tukaj v Ameriki. Glas o tvoji veliki moči je prišel tudi semkaj čez lužo. Ker si moj bratranec, domnevam, da si tudi pameten, zato polagam vse upe vate.«

Martin je sedel na tnilo in si obrisal potno čelo. Bral je dalje: »Saj menda si že slišal, da se je v Belo hišo naselil neki nebodigatreba z imenom Tramp. No, in zdaj je on naš predsednik. O tej naši nadlogi pišejo vsi svetovni časopisi, zato nekoliko verjamem, da je novica dosegla tudi tebe. Tramp je jako čuden človek, da ne rečem še kaj hujšega. Bogvedi, kaj nam bo nakopal, ko se tako čudno obnaša. In da je še huje, on ima za ženo eno naših žensk. Pa otroka imata, torej je to naša slovenska kri. Ta reč mi ne da spati, zatorej te na kolenih prosim, Martin, pridi in naredi kaj, da se zadeva reši. Kar se njegove žene tiče, ti moram povedati, da je jako lepa ženska. Ampak kaj ko je na vsaki sliki videti bolj žalostna. Treba ji je pomagati, Martin, zato ti pišem. Kar se denarja tiče za karto, ti prilagam dolarje, ki sem jih vzel iz svojih prihrankov, pa še moji sorodniki in prijatelji so pridali nekaj, ker tudi njih enako skrbi kot mene. Mislim, da boš denarja imel dovolj, da se spodobno pripelješ do nas, pa še za kakšen liter ti bo ostalo. Tukaj v Ameriki te vsi težko pričakujemo in te zelo pozdravljamo. Tvoj bratranec John.«

Martinu se je kar v glavi zavrtelo od tako čudnih novic in še bolj čudnega povabila. Saj je tudi on že nekaj slišal o Trampu. Vendar njega take novice niso nič kaj posebno zanimale. Že tako si s težavami drugih ni nikoli pretirano belil glave, saj je imel svojih zadosti.

Marjeta ga je samo začudeno gledala, ko je znova poprijel za sekiro in tako udrihal, da so kar trske naokoli letele.

Odločil se je, da bo na bratrančevo pismo čimprej pozabil, a mu ni in ni dalo miru. »Amerikanci naj kar sami opravijo s tem Krampom! Ampak njegova žena in otrok, to je pa druga zgodba, to je pa naša kri ... « se je spomnil Johnovih besed. Tega pa Martin ni mogel kar vnemar jemati. Ko se je neke noči v slabem snu po postelji premetaval, se mu je pred očmi prikazala rajnka mati. Kot da mu hoče nekaj povedati, a ni razumel njenih besed. Zdelo se mu je, da je Ameriko omenjala, pa nič dobrega v zvezi s tem. Dan po tisti noči je mnogo premišljeval o njej. In se je spomnil, da mu je kot otroku nekoč omenila, da ima sestro v Ameriki. Takrat ga to ni posebej zanimalo.

Naslednji dan je zarana vstal. Odločil se je, da bo vendarle šel v Ameriko, če so ga še mati prišli prosit. Bratrancu Johnu je dal sporočiti, kdaj pride, da ga na letališču počaka. Marjeta si ni upala nič prigovarjati, ko mu je pakirala kovček, samo smrkala je in solze naskrivaj brisala v robec, da ne bi Martin česa opazil.

»Tisto zakmašno srajco daj notri, pa na kravato ne pozabi. Da ne bom tej naši ženski v Beli hiši sramoto delal.«

Ko je bilo vse nared za potovanje, je poprosil soseda Jožeta, da ga pelje na letališče in mu uredi vse potrebno za potovanje. Resnica je bila, da ni še nikoli v življenju potoval z avionom, pa vprašanje, če bi sploh kdaj, da ga ne bi doseglo pismo iz Amerike.

Po napornem potovanju se je znašel na ameriških tleh. Bil je dokaj smešna pojava, s starim kovčkom v roki in klobukom na glavi. Že po svoji velikosti je močno izstopal, tako da ga je bratranec John hitro zagledal. Videlo se mu je že na obrazu, da ga je vesel, objela sta se, kot da se že vse življenje poznata. John je bil iznajdljiv človek. Napisal je pismo Trampovi ženi in ji razložil, da bi njun rojak, njegov bratranec, jako rad s Trampom govoril. Ker pa kri ni voda, je dobil kmalu sporočilo z državnim grbom, da ima Tramp uradne ure in si bo vzel nekaj minut časa, da vidi, kaj mu ima rojak njegove žene povedati.

Tako se je naslednjega dne znašel v Beli hiši. Počutil se je, kot bi bil na Svetih Višarjih, ko je v sprejemnici čakal, da ga visoki gospod Tramp sprejme. Snel si je klobuk z glave in se globoko priklonil, ko je stopil v njegovo pisarno. Ko pa ga je zagledal, se je komaj zadržal, da ga ni popadel smeh. Zdel se mu je prav smešna pojava, s svojimi majhnimi usti na veliki glavi, s smešnim čopom las, ki mu je prekrival plešo. Skoraj je pozabil, po kaj je prišel.

»No,« ga je nagovoril Tramp, »sem slišal, da prihajate iz dežele moje žene. Kako se kaj imate tam pri vas?«

Martina je ob teh besedah trema nekoliko popustila: »Hvala, gospod, ni da bi se kaj pritoževal. Vreme je letos kar tapravo, koruza je dobro obrodila, nekaj težav sem imel z Marjeto in njenim zdravjem, ampak zdaj je že dobra. Sicer pa nisem prišel k vam, da bi vam o svojih težavah pravil. Dosegla me je vest, da se tukaj pri vas nekatere čudne reči dogajajo, da vi, no ja, kako bi rekel, ne delate vedno vse tako, kot je prav. Prvo nisem imel za mar te govorice, potem pa so me neko noč mati obiskali, pa so mi dali vedeti, da boste veliko nesrečo nadse priklicali, če ne boste s svojim ravnanjem prenehali. Tako so mi rekli,

da bi bilo prav, da svoje delo komu drugemu prepustite, ki bi zadeve znal bolje urediti kot vi.«

Tramp se ni mogel vzdržati smeha. »Kje pa so vaša mati, da toliko o meni vedo?«

»Zdaj so že tam gori v nebesih, v vicah so že vse postorili, kar jim je bilo naloženo.« Trampu se je obraz zresnil. »Pa kaj so ti še rekli?« ga je zanimalo.

»Nekaj so o vaši ženi govorili, da bi vas utegnila zapustiti in vam vse imetje pobrati.« Med vrati se je prikazal resen obraz, ki je namignil, da je čas za obisk potekel. Martin je spoštljivo segel Trampu v roko in odkorakal iz pisarne. Ni videl začudenega pogleda, ki ga je spremljal vse do trenutka, ko so se zaprla vrata za njim.

Martin je že kar nekoliko pozabil na svoje potovanje v Ameriko, ko je dobil Johnovo pismo.

»Dragi bratranec,« je pisalo, »ne morem ti opisati, kako sem ti jaz in vsi, s katerimi sem govoril, hvaležni za tvoj obisk. Ravno danes sem prebral novico, ki so jo na prvi strani objavili vsi ameriški časopisi. Takole piše: Trump je napovedal svoj odstop s položaja predsednika države. Odločil se je, da se bo poslej posvetil le še podjetništvu. Predragi moj bratranec, ne morem odmisлити, da si ravno ti s svojim obiskom pri njemu povzročil, da je sprejel takšno odločitev. Bog ti povrni. Pozdravi Marjeto in vse tam doli. Tvoj hvaležni John.«

Martin Skrpan in dr. Bausa

Andrej Lutman

Zaplojen ob Sveti enici, a rojen iz posvetne ženice, se je Martin Skrpan, sklicaje se na Martina Krpana, pravzaprav narodil v sredini prejšnjega stoletja in — morda ne povsem naključno — tudi prejšnjega tisočletja. Bilo je tistega časa, ko se sonce na svoji poti z juga na sever ustavi najvišje na nebu, ob poletnem kresu nekako. Ko je bil še bival v svoji materi, se je na nebu zgodil popoln sončev mrk; dva tedna pred izhodom na svet, na svetlobo, na tisto popoldansko, ko prevladuje obdobje najkrajših senc. Svoje otroštvo in odraščanje bi najraje preskočil, saj mu čilost ni bila v zibko položena, toda tega ni bil storil. Preskakoval pa je rad. Preklastega videza in razpotegnjene glave, ki je obetala mnoge noči pri knjigah, se je Martin Skrpan oziroma Martin Skrpan z vzdevkom Krpan, kar je sprva povzročalo težave v sklepanju s protivnimi trditvami, verjetno iz preračunljivosti odločil, da se bo v življenju ukvarjal z zadevami obrambnega značaja. Ni bil privrženec življenjskega sloga, skritega v reku: napad je najboljša obramba, temveč prepričanja, da je za vse dovolj prostora, če le zlepa beseda pravšnje mesto iznajde. Tega se je bil dodobra naučil z opraviлом, posebej priljubljenim, iz nujnosti priljubljenim: kidanje gnoja. Sam je sicer to početje kasneje označil s širšim pojmovnim razsežkom: kidanje hleva. To opravilo je v naselju, kjer se je bil gor in navpik v rast dvigoval, bilo popolnoma sprejemljivo, zaželeno in brez poniževanja vzbujajočih opazk, ko je sebi in drugim delal prostor.

Da se ugotovi njegovemu, s preračunljivostjo pogojenemu sramu glede določenega obdobja v življenju, se je potemtakem nujno osredotočiti na kako obdobje, še posebej zanimivo, poučno in prepoznavno. In katero obdobje je lahko takšno? S stališča poučnosti zaobseženo je takšno področje vsekakor izobraževanje. In v takem pogledu je bil Martin Skrpan docela neuk, a kako bi se od neukca neugnanca kaj sploh lahko smelo pričakovalo. Pa saj za takšen izhodiščni položaj so vendar šole!

Glede zanimivosti pa tako: zanimiv je bil predvsem zase. Za podrobnejšo preučitev preostane le prepoznavnost. Ker je pri tej lastnosti, določeni od zunaj, pomembno splošno mnenje, se je potrebno vprašati in prepotrebno izpostaviti njegov vzdevek (kako že?): Martin Krpan. Torej: naj se ponovi! Martin Skrpan. Ker je rad mislil v naprej, ga je še posebej skrbela dediščina. Ni si bil sicer na jasnem glede babiščine, a to ga ni posebej usmerjalo k zamotanim mislim o prihodnosti, izuzemivši lastno. Mnogo je vedel o začetkih svoje rodbine, bil ponosen, da se je celoten njegov rod častno izognil medsebojnim pobojem, čeravno, roko v mednožje, je bil priča mnogim pripovedovanjem o ne prav pravičniških dejanjih v svojih pokolenjih. Ker pri takih zadevah brez razprav ni šlo, je imel privzgojeno razvado, da je brez preneha poslušal, sproti si obremenjeval spomin, a tudi površno ovrednotil, saj se je zavedal, da se temeljiteje v polpreteklost ni za poglobljati. Vse odločitve o tem je sprejemal s razsodno zadržanostjo. Ta lastnost ga je naredila pronicljivega. Da ne bi zapadel v težave, s katerimi naj bi bilo obremenjeno njegovo sorodstvo, se je bil razmeroma pozno odločil, da bo zgolj in samo ter docela pristranski razsodnik, saj mu je za kaj več od tega zmanjkovalo potrpljenja.

Primanjkljaj je, stasiti Matin Skrpan, nadomeščal s pokončnostjo, ki je zvenela. Bil je namreč tako suh, tenak, meječ na zvitost, da mu ni bilo potrebno preigravati kakih glasbil. On sam je bil glasbilo, ko je v opečnatih dvorinah vadal svoje govore, da so zveneli, a le redko izzveneli. Bistrina duha in naučene spretnosti govorništva so mu zapolnjevale okolje, kjer je poslušal lastne odmeve. Odločil se je bil namreč, kar ne gre pozabiti, da bo posredovalec v vseh sporih, meječih na prikrite spopade. Za odkrite grožnje in njim sledeče vojne se ni zavzemal. Bil je obremenjen, in to večkratno, s pripovedmi o nekem Martinu Krpanu, ki ga osebno sicer ni poznal niti v sebi prepoznaval. Domneval je, da je vse te pripovedi podedoval, ne da bi si jih prisvojil. A služile so mu. Sprva za čudenje, kaj kmalu pa tudi za navezovanje stikov, ki so bili prepotrebni za privabljanje občinstva, ki naj bi prisluhnilo njegovim govorancijam.

Za nadaljevanje njegove smeje poti je bilo pomembno posebej eno, izpostavljeno srečanje z osebo, ki je prva zapustila široko zasnovano in do potankosti domišljeno občinstvo. Ta oseba mu je bila popolna tujka. Stalno prisotna, celo v prvi vrsti pod velbom opečnate dvorane, kjer je vadal in izpopolnjeval svoje ustne in grlene umetnije, pa vendar tista, s katere odhajanja mu je zamiral glas, da se je zaslišal v s šibkostjo podkrepljenim petju.

Sklicaje se na Martina Krpana, približa ustnicama ščepec, dvigne glavo in glas, spusti mednju morsko strnjenko na jezik, pa mu glas topleje zazveni. Oseba se ustavi, čeprav je bila že v hitrem odhajanju, izginjanju v mračitve, ki so vsako popoldne nastajale med stebri, podpirajoči strop opečnate dvorane. Matin Skrpan doume, da je oseba ovita v moten, rumenkast lesk, pravzaprav skromno žarenje, nemara povzročeno od popoldanskih svetlob, morda celo od bleskov, spominjajočih ga na prividno toplino bližine v odhajanju.

Oseba zastane. Tedaj jo spozna. Dr. Bausa! hoče zapeti. Oseba, posuta z jantarjevimi okraski iz snovi, ki jo je Matin Skrpan skušal še kot veleposlanik pretihotapiti pod pretvezo, da tovari obarvano sol, se ne premakne, a obstane tudi ne. Kaj se dogaja? se Matin Skrpan povpraša z nežnim spodnjeležečim mrmežem. Predstavljalivost mu prične dopovedovati, da je opazovana oseba neke vrste spomin. Dr. Bausa! spet odpoje. Odmevi se mu vrnejo skozi osebo, obstalo nekako pred njim.

Zbor, ki je bil že zdavnaj potihnil, mu odpeva ne vrne. In spomini ga tako prevzamejo in oseba ga s tolikšno vnemo spominja nanje, da doume, kje je njegov doprinos k splošni blaginji postal manjvredna roba. Vse storitve, ki jih je opravljal v dobri veri, da karkoli že počne, počne in tudi dela prav, vse storitve in z njimi povezane dejavnosti mu postanejo postranska zadeva, nekaj za ... Sam pri sebi se ni in si ni znal izraziti. Pač pa doume, da so se smeri, v katere je potoval, preprosto spremenile.

Dr. Bausa! Prihajam! odsekano nameri svoj glas v osebo. Oseba pridobi na lesku. Matin Skrpan razmišlja, da pa morda ta lesk ni jantarjev. Torej nobenden od naštetih predlogov, kot sta sol in jantar, ne drži. Prisluhne. Zelo pridobi na občutku, da oseba rjove. Z razdalje, ki jo je sicer polagoma skrajševal, to možno rjojenje spominja na zategovanje pasu ob brezposluhnem prepevanju. Pridobi tudi na občutku, da skuša oseba pridobiti na begu oziroma da je oseba begavo motna oziroma da se sicer nima kam umakniti, pa se vendar izmika. Ta pridobljen občutek pa je tudi vse, kar ima.

Dr. Bausa! zarjove. Spozna, da ni kaj dosti pridobil. Na hitro preračuna, da se mu takšne

ocenitve ne spleščajo. Oseba, poimenovana z Dr. Bausa, ne dopusti popoldanski svetlobi, da bi jo še obsevala. Matinu Skrpanu se stori mrak pred očmi. Pred njegovima in osebinima očesoma se torej zgodi pajčevinasto mrežasta zastirka, ki ju spominja na nekoč razvpito soočenje.

Oba prejmeta veter iz jader, ki jih ni, a vseeno ju spreleti, da nekako premraženo zanihata. Okoliščine postanejo izjemne, a ponovljive: kje da sta že imela srečanje? Na poti od soli k jantaru? Izmenjata si vprašanji. Oseba, skoraj vidno pretresena nad dejstvom, da ne more do Matina Skrpana, se močno strese, da ji odpadejo drobcu ostre in hkrati motne snovi in da ji lesk zbledi, postane somrak.

Jasno se zave, da se nahaja v hlevu, morda skednju, morda sušilnici za sadje, morda pa celo v čebelnjaku. Morda, pomodruje. Precej naveličana prepevanja, ki jo je spominjalo na žvenket zlatih zob pri žvečenju otave, olajšana spozna, da je tik pred odločitvijo, da se takih zborovanj ne namerava več udeleževati. Zroča v postavo za tančico, stikajočo se z nastajajočo nočjo, se preda zretju, ki naj bi jo pripeljalo k vzroku za nastalo razmerje. In za kaj gre? To vprašanje ni od muh, si prisvoji pomen iz nekega drugačnega časa. Oseba torej ne more sprejeti dejstva, da je v nasprotju s postavo. Vsaj tako se lahko domneva. Svoje pokolenje je namreč izpostavila prav nedavno ponovno, ko je hotela prečkati še zadnjo oviro do pridobitve dovoljenja za vsaj začasno prebivanje v prestolnici. Ob vseh zahtevkih jo je najbolj osupnila zahteva, da se mora udeleževati pevskih vaj. Kljub zagotavljanju, da v prestolnici ne namerava ostati predolgo, je dobila občutek, da ji bo vsaj nekajkratna udeležba na zahtevanih in tudi zahtevnih prireditvah olajšala prejetje nujno potrebnih listin. Sprva je še hotela dokazovati svoje begunjsko preteklost na njej najbolj sprejemljiv način: z molkom. Pa se ni obneslo. Zahtevke je bil nedvoumen: poj ali odpleši drugam. Vztrajala je, da se v prestolnici ne bo zadrževala predolgo in da ne postavlja pogojev, ki bi bili v nasprotju s splošno sprejetimi smernicami o prostem sprehajanju in tudi preprostem načinu oblačenja ter o ne prepogostem nasilnem izživljanju nad nemogočimi razmerami in pa o še tudi ne prepogostim obiskom, ki so bili sicer dovoljeni le in samo ter zgolj v izredno izjemnih okoliščinah. Dr. Bausa je bila navsezadnje izobrazena in z zahtevki o odličnosti prepredena oseba.

Vsega tega se je Matin Skrpan dokaj verjetno zavedal s popolno zavestjo. In ob tem je bil docela razorožen. Prihajal je namreč kot predstavnik okolja, v katerem se ni najbolje znašel, a predstavljati ga je hotel za vsako, še sprejemljivo ceno. S tem namenom je tudi občasno vadil petje s predahi. Okolje, docela nedovzetno za njegove napore, ga je ljubilo najbolj, ko ga je predstavljal kje bolj daleč ali vsaj v zatišnih legah. Zatorej je vselej vadil za zaveso.

Vsega tega oseba, z Dr. Bausa poimenovana, za trdno ni mogla v celoti vedeti. Sprva plaho, nato že izmikaje se je odhajala z vaj, kjer je le težko sledila vsem zahtevam zbora. Počutila se je kot pogojna udeleženka, pripravljena, da prevzame tudi odpeve, če bo že potrebno ali če celoten zbor s pevcem vred odpove. A najraje je le prav zvedavo razpirala svoj preprosti videz in nemara dajala vtis, da komaj čaka, da dočaka. Za res prav vsak primer je imela pripravljeno tudi notno gradivo, ki ga je sicer skrivala v nahrbtniku, v katerem je nosila tudi zložljivo sekiro, kij in več vrst nabodal s pripadajočimi sestavinami. V stranskem žepu je hranila tudi dokazila o svoji vrhunski in z odliko ovenčani izobrazbi,

kar pa ji pri odpevih ni prav posebej koristilo, saj se na takšne listine res ni zmogla zanašati. In nato ji pride nasproti osebek, ki je s svojo sloko čokatostjo zasenčil vse.

Predvsem pa njo: da bi najraje odšla, od koder je prišla; da bi najraje ne bila, kjer je; da bi se najraje otresla svojega videza; da bi že končno bila v stanju pridobljenih listin za naprej, za izmik zasenčenosti.

Torej je potrebovala zalet. In vsaj krajše razdalje od prestolnice do odmika je v obliki zaleta z vso pravico soudeleženke na prizorišču pričakovala od osebkov, nemara celo postavneža, ki ji je na vso sapo in verjetno z že pretegnjeno glasilko sopihal z vzpodbudno zamorjenostjo obogatene napeve. In Martin Skrpan je ne razočara. Zaleti se vanjo.

Nekoč pozneje bo morda ta svoj podvig poimenoval z: pretkano sem jo naskočil, a v skoku skozi med njima razprostirajočo se tkanino na kaj takega ni bil sposoben pripravljen biti. Cincaje in ovitij poln se je s tkanino vred prekucnil naravnost in še počez za povrhu. Z občutji tuje sreče obdan ji je še utegnil pripeti: zahajam; jaham redko. Dr. Bausa mu je pritrdila, zavezala in utrdila novo oblačilo. Pritrdila je tudi njegovi izreki z glasnim: mahaj si sam!

Zavezala ga je v z žuželčjimi piki, izhajajočimi iz tovarniško obogatenega jantarja, prelepljeno odrsko pokrivalo. Z utrjevanjem se ni ukvarjala, saj je v poležnežu prepoznala bojevito, vase usmerjeno osebnostno sestavino. Martin Skrpan je sključen še nekaj poskušal bolj dopovedati kot dopeti zboru v stalnem odhajanju, a ni uspel priti vsaj do konca, kaj šele, da bi ponovil začetek. Niti ni poskušal potisniti noge pod zadnjico in niti ni skušal še nadaljevati v smeri Dr. Bausove k čemerkoli.

Spet je bil soočen z davnino, ko je bilo še vse drugače, ko je bil tovoril, srečal, se zapletel, zgolj premagal, a se izgubil, nikoli odpletel, taval ... Martin Skrpan se vseh obrazov in njihovih teles ni zmozel spomniti, kaj šele, da bi jih prepoznal. Videl jih je stati do nadpopkovja v izvozno zanimivi slanici, spominjajoča ga na neka druga telesa, namakajoča se, kričava, igriva. Sebe je doživljal kot slamico, položeno čez podlago, po kateri se je, ovit v prizore, preslikane na tkanino, preobračal, dvigoval, postajal del slamnice, na kateri je ležala postava, begajoča od zbora k zboru, od zborovanj do sklicev, do sestankov. Tisti najpomembnejši sestanek se je namreč odvijal na seniku; še pred posekom drevesa, še pred vleko žime, še pred lomljenjem kovinskih orožij, pred presekom vratu. Nekoliko kasneje je namreč zvedel, od možače, živeče prav blizu prestolnice, da ima izzivalec izvensorodno sestrično, zakosmateno od podplatov do podpopkovja, kar pa ni in ni hotel verjeti. Ko jo je bil že srečal, je bilo prepozno, da je ne bi. Bila je prva, ki ji ni ušel. Za zadnjo se še zmenil ni. Tako Dr. Bausi ni preostalo drugega, kot da postane priznana zborovalka, begajoča od prestolnice do prestolnice, iščoča dragocene listine, ki jih je Martin Skrpan z dobrotljivostjo v nagnjenju polskrivoma prelagal s police na svoj zarumeneli rojstni list, pod katerim je tekla pot, določena s pretovarjanjem jantarja na drugi tir — a to je že druga, naslednja vožnja.

Moje otroštvo

Franc Branko Maršič

KAKO SEM RASTEL IZ »SREDNJEGA VEKA« V DOBO »ELEKTRONSKIH ČUDEŽEV«

Rodil sem se v pasjih dneh, v najhujši poletni vročini, 20. julija 1933 v vasi Melinci, kot deseti otrok v družini, kjer nas je bilo vsega skupaj enajst otrok.

Vas Melinci leži ob reki Muri v Prekmurju. Morda so ime temu kraju dali Obri — ali kakšno drugo nomadsko pleme —, ki so tod pasli svoje črede. Kdo ve. Zapisa o tem ni nikjer. Bolj verjetno je, da ime Melinci izhaja iz besede *melin* (mlin), lahko pa tudi iz prekmurske besede *mela* (moka — proizvod mletja), saj je bilo ob tej vasi na reki Muri že od pamtiveka več mlinov. V času mojega otroštva so bili štirje.

Vas Melinci se ponaša z lepo kapelo, ki so jo zgradili med prvo svetovno vojno in je posvečena Mariji Snežni. Nekateri »domači zgodovinarji« so trdili, da sta slovanska apostola Ciril in Metod na Melincih prečkala Muro, ko sta prišla pokristjanjevat Kocljevo Spodnjo Panonijo, zato je ta dva sveta brata vaški umetnostni slikar Jerič Ciril naslikal na pročelju te kapele.

Moji starši so se poročili en dan pred božičem, 24. decembra 1913, v župnijski cerkvi sv. Ladislava v Beltincih. Tako sta naslednji dan skupaj praznovala božič ter — po takratnih strogih verskih predpisih verjetno tudi prvič skupaj spala.

Sedem mesecev po njuni poroki se je začela prva svetovna vojna in moj oče je bil mobiliziran v madžarsko vojsko ...

NAŠE POSESTVO

Za takratne razmere so imeli moji starši srednje veliko kmetijo. Posedovali so štiri hektarje orne zemlje, en hektar travnika in dva hektarja gozdov. Stanovali smo v hiši, katere zunanji zid je meril 8 x 12 metrov. Na enem koncu hiše je bila velika soba (*velka iža*), v kateri so bile tri postelje, miza s štirimi stoli in dve omari. V tej sobi smo navadno spali vsi. Na srečo pa nismo bili nikoli vsi istočasno doma.

Poleg te velike sobe je bila še ena mala soba, ki pa je bila po navadi rezervirana za goste. Na drugem koncu hiše je bil še en velik prostor, ki pa smo ga oddajali v najem in je bila v njem trgovina — špecerija.

Pod delom hiše je bila klet, kjer smo imeli spravljeno: veliko kad kislega zelja, kad kisle

repe, dva soda jabolčnika, sod vina in sodček — velik približno 50 litrov — jabolčnega kisa. Tu je bil tudi 50-litrski čeber (*tümka*), v katerem smo hranili *zábíu* (zmleta in z začimbami preparirana slanina), ki je bil nekdanj pomemben prehrabni artikel. Posebno za malico smo si ga radi namazali na kruh. V *zábílu* je bilo zalito (konzervirano) tudi najboljše meso, ki smo ga jedli za praznike in ob posebnih svečanostih.

Vso hrano in pijačo smo pridelali sami.

Nekaj metrov vstran od hiše smo imeli *stüdenec* (vodnjak). Talno vodo iz vodnjaka smo črpali s *klüjčun* (štirimetrski drog s kljuko), na katerega smo nataknili vedro. Žal ta vodnjak ni bil pokrit in neko jutro smo v njem našli mrtvo mačko. Verjetno je skočila na betonski rob in zdrsnila v globino. Poleg mačke smo iz vodnjaka potegnili še okrog deset veder vode, da je pritekla čista talnica. Šele po tem dogodku se je oče odločil, da bo napravil pokrov, vendar ga je tehnika prehitela ... Še isto leto so v vas napeljali elektriko, kmalu zatem pa tudi tekočo vodo.

Deset metrov od hiše je bil leseni svinjak, v katerem smo imeli po deset prašičev različne velikosti. Poleg svinjaka je bilo tudi stranišče, ki smo ga uporabljali podnevi in ponoči, poleti in pozimi. Sredi zime, ko je bil zunaj mraz včasih tudi do minus 25 stopinj Celzija, smo v hišni veži sicer imeli nočno posodo, vendar je tudi tu voda dostikrat zmrznila.

Nad svinjakom je bil kurnik, kjer so prenočevale vse kokoši in vsi petelini, razen petelinčka, ki smo ga imenovali **Cirilek**. Ta je vsak večer zletel spat na slivo, ki je stala pred hišo. Bil je majhne pasme in zelo lahek, tako da je veliko letal po dvorišču. Posebno k meni je rad priletel, ker sem mu dajal proso. Ko ga je pozobal, je v zahvalo večkrat »zakikirikal«. V hudi zimi januarja leta 1943, ko so številni vojaki na ruski fronti pozebli in so Nemci doživljali prve odločilne poraze, so našemu Cirileku tačke tako pozeble, da ni mogel več hoditi, niti pristajati na drevesu. Da se ne bi mučil, ga je neki večer, ko sem jaz že spal, mama zaklala. Ko sem naslednje jutro vstal, Cirileka ni bilo več. Meni pa je še dolgo zatem ostal žalosten spomin nanj.

Okrog 25 metrov od hiše je bilo gospodarsko poslopje, krito s slamo. V hlevu smo imeli štiri do šest glav živine. Vsako leto je oče zredil in prodal tudi enega bika, da smo imeli denar za obleko, obutev in druge potrebščine. Za gospodarskim poslopjem je bil velik vrt, kjer je rastle; solata in druga prehrabna zelenjava, razna zdravilna zelišča, pa tudi očetov tobak ...

KAKO SEM PREBOLEL GRIŽO

Moja mama in moji starejši bratje in sestre so mi povedali, da sem imel, ko sem bil star dve leti, hudo grižo. V tistih časih je od griže umrlo veliko otrok. Po nekaj tednih zdravljenja v rakičanski bolnišnici mi je šlo še na slabše, zato me je mama vzela domov ter me — kot mi je povedala — doma sama pozdravila z želodno kavo in ... z molitvami. Hkrati je Bogu obljubila, da bo storila vse, da postanem njegov služabnik, če ozdravim. Ne vem, kaj je pri zdravljenju bolj učinkovalo, želodna kava ali mamine molitve. Vsekakor sem takrat ozdravel, odrastel in celo dočakal relativno visoko starost, saj pri 84 letih še kar dobro diham in tudi veliko potujem.

Razvojno pa sem kot otrok vedno zaostajal za svojimi vrstniki in dozoreval sem z zamudo. Sicer pa, če bi prej dozorel, bi gotovo že odpadel ... Prve besede sem menda začel izgovarjati šele, ko sem bil star štiri leta. Verjetno zaradi tega nisem bil nikoli zgovoren in nikoli nisem našel pravih besed ob pravem času. Vedno sem se odzival z zamudo. Je pa tudi res, da sem v svojem življenju doživel take spremembe, da jim nisem zmogel niti znal slediti. Rodil sem se v »srednjem veku«, življenje pa končujem v dobi »elektronskih čudežev« ...

Eden izmed prvih stavkov, ki sem jih znal izgovoriti, je bil: »Ko bom velik, bom misijonar in bom šel v Afriko spreobračat zamorce.« Še sreča, da se želja moje mame, da bi postal duhovnik in misijonar, ni uresničila, saj je v sedanjih časih ravno nasprotno v Evropi, še posebno v Franciji, je vse več duhovnikov iz Afrike, ki poskušajo ponovno pokristjaniti nas Evropejce.

PRETIRANA VERSKA VZGOJA

Versko življenje v naši družini je bilo na zelo visoki ravni. Trikrat na dan smo zmolili *angelsko češčenje*. Molili smo tudi pred vsako jedjo in po njej. Posebno dolge molitve smo imeli po večerji. Da molitve ne bi bile preveč dolgočasne, smo vmes večkrat zapeli kakšno cerkveno pesem. Boga smo prosili za zdravje, za pravo (zveličavno) pamet, za rešitev vernih duš iz vic ... Včasih smo prosili tudi za dež ali pa za lepo vreme. Nekoč, ko sem bil star pet let, je oče posejal ajdo, zato smo Boga prosili za blagodejni dež. Po molitvi pa sem se spomnil, da naši sosede še niso poželi, zato sem upravičeno pomislil, da oni najbrž prosijo za lepo vreme. Mamo sem vprašal, kaj Bog stori v takem primeru. Mama, ki na vsako vprašanje svojega otroka najde »pravi« odgovor, mi je preprosto odgovorila, da je Bogu vse mogoče. Naslednje jutro sem šel na bližnjo njivo, kjer je oče posejal ajdo, pogledat, če je mokra. Ker nisem opazil nobene razlike, sem prvič v življenju podvomil o Božji vsemogočnosti.

Kljub dvomom sem mami na veselje rutinsko opravljal versko življenje. Ko sem bil star devet let, sem šel prvič k spovedi in obhajilu. Od takrat sem moral vsaj enkrat na mesec k spovedi, ob posebnih priložnostih pa še prej ...

Že od malih nog sem rad plezal po drevesih. Na dvorišču smo imeli visoko lipo. Vsako pomlad, ko je cvetela, sem splezal nanjo in nabiral cvetje, ki smo ga imeli celo leto za čaj, s katerim smo zdravili prehlad in druge bolezni. Zjutraj tistega dne, preden sem šel na lipo, sem moral k spovedi in obhajilu. Če bi se kakšna veja zlomila in bi se pri padcu ubil, bi tako šel naravnost v nebesa, kjer bi postal angel, ki bi bedel nad našo družino ...

Spolnost je bila v naši družini popoln tabu. Niti ene besedice, niti enega pogleda ni smelo biti v zvezi s »tem«, zato ni čudno, da sem se do dvanajstega leta starosti spovedoval, da sem nečisto delal, ne da bi vedel kaj to pomeni. Šele ozaveščeni spovednik mi je »to« nekoliko bolj razložil.

Mama nam je vedno poudarjala, da moramo biti ponižni in skromni. Bil sem dober športnik, posebno v teku. Ko sem bil star trinajst let in bil v drugem razredu nižje gimnazije, smo imeli tekmovanje v teku na sto metrov in jaz sem bil v našem razredu prvi.

Ko sem to povedal mami, me je ozmerjala, češ da je to napuh, ter mi zabičala, da ne smem nikoli biti prvi. Naslednji dan smo tekli na izločanje, kajti prvi iz skupine je šel na višje tekmovanje v Maribor. Do polovice steze sem vodil. Tedaj pa sem se spomnil na mamine besede ter upočasnili. Profesor telesne vzgoje je tek ustavil ter pritekel k meni, misleč, da je nekaj narobe. Ko sem mu zagotovil, da je vse v redu, je tek ponovil in moji mami na ljubo sem tokrat pritekel na cilj zadnji.

Po naravi je bila moja mama dobrosrčna. Nikoli ni odslovila nobenega berača ali ciganke, ne da bi jim kaj dala. Dostikrat je sebi prikrajšala ter je boljše kose hrane dala nam otrokom in očetu. Če pa je bila v verskem pogledu prezahtevna, je bilo to zato, ker je župnik staršem pretil, da bodo oni krivi, če se kateri izmed njihovih otrok pogubi ...

Nekoč je moja mama brala knjigo z naslovom *Šiba je novo mašo pela*. V tej knjigi je mlad duhovnik izražal hvaležnost, da ga je mama s šibo priganjala k učenju.

Tudi moja mama je mislila, da bo to učinkovalo pri meni ... Največkrat sem moral iti šibe odrezat kar sam. Ko sem bil star trinajst let, mi je moj štiri leta starejši brat Lujzek dal »navodilo«, naj v šibo napravim nekaj zarez. Ko me je naslednjič mama za nekaj »kaznovala«, je šiba razpadla na več kosov. Mama je prevaro opazila, zato me je z drugo šibo natepla do krvi. Ko je opazila, da mi je po licu pritekla kri, jo je tako ganilo, da me je objela in se mi opravičila. Po tistem me ni nikoli več udarila. Nekdaj so bile pač take vzgojne navade, ki si jih današnji otroci ne morejo niti zamišljati. Kljub temu da sem bil večkrat tepen, pa sem bil takrat srečnejši, kot sem danes, ker sem pač bil mlad.

SPOMINI NA POSEBNE DOGODKE V MOJEM OTROŠTVU

V času mojega otroštva smo še veliko hodili peš. Spomnim se, ko smo šli na romanje k 38 kilometrov oddaljeni Sveti Trojici v Slov. goricah. Bilo je proti koncu junija leta 1940, ko so že marsikje po Evropi hrumeli topovi druge svetovne vojne. Vseh romarjev nas je bilo okrog deset, z mojimi starši vred. En dan smo šli tja. Cerkev je bila odprta vso noč in smo mi otroci lahko spali kar na klopeh. Starejši so pa molili in peli, vmes pa tudi dremali. Naslednji dan po glavni maši smo se podali na pot proti domu. Spotoma smo se vsedli ali polegali po travi in se okrepčali s tistim, kar smo prinesli s seboj. Ko smo šli mimo nekega sadovnjaka, sem na tleh zagledal lepo jabolko in jo pobral. Moja mama je to opazila in mi rekla: »Ne, ne smeš! To ni naše.« Na srečo je to opazil gospodar sadovnjaka in nama rekel: »Kar je na tleh sme pobrati, ono na drevesu pa še ni zrelo.« Tako sem lahko slastno pojedel prvo jabolko, ki je dozorelo tisto leto. Rekli smo jim »ržena jabolka«, ker so dozorela istočasno kot rž – proti koncu junija. Po desetih urah hoje smo se srečni in zdravi vrnili domov.

Ko sem bil star enajst let, moj brat Lujzek pa petnajst, sva neki dan na kolesu peljala v mlin vrečo koruznega zrnja. Ko sva kolo pririnila do mlina, si je Lujzek dal vrečo na ramo ter jo po brvi odnesel v mlin, meni pa je naročil, naj ga na obrežju počakam in pazim na kolo. Toda radovednost me je gnala za njim ... Ko sem prišel do sredine brvi, se mi je zavrtilo in sem padel v mrzlo Muro. Ko je bil spodnji del mojega telesa v vodi, sem se zdramil in se zadnji trenutek z obema rokama oklenil brvi. Ko se je nekaj minut zatem Lujzek po brvi vračal iz mlina, je zagledal samo moje roke, glava pa je bila pod brvjo — na srečo nad

vodo. Lujz me je zagrabil za eno roko in me z vso močjo vlekel, z drugo roko pa sem si pomagal sam, da sem zlezal iz mrzle reke. Takrat sem sicer že znal plavati, vendar bi se brez Lujzove pomoči težko rešil iz deroče Mure.

V lepem spominu so mi ostala tudi skupna dela. V dolgih zimskih večerih smo mi fantje in moški *lūjpali* bučno seme (za olje ...), ženske pa so *čejsale* perje (za v blazine ...). Med tem delom smo si pripovedovali razne zgodbe in bajke, predvsem pa smo veliko peli razne ljudske pesmi. Posebno radi smo peli, ko smo na *gūmli* — pod uto — ličkali koruzo. Takrat se je pesem razlegala po celi vasi, da se je vedelo, pri kateri hiši je tisti večer ličkanje.

Med okupacijo je neki večer prišla k nam na ličkanje tudi madžarska učiteljica. S tem se je hotela vaščanom malo prikupiti. Zнала je nekaj naših besed, sicer pa je bila zagrizena madžaronka. Hotela je, da bi zapeli kakšno madžarsko pesem. Ker pa nismo nobene znali dobro, smo nadaljevali z našimi. Ko smo peli *Kralj Matjaž, junak slovenski*, pa se je učiteljica grdo namrdnila. Moja mama, ki je kot otrok hodila v madžarsko šolo, pa ji je v lepi madžarščini pojasnila, da je ta »junak slovenski« vogrski kralj Matija Korvin, ki je bil do Slovencev dober, zato mu iz hvaležnosti še zdaj pojejo pesmico.

PETJE V DRUŽINI

Svetniški škof Anton Martin Slomšek, ki ga je moja mama zelo častila, je nekoč dejal, da ena pesem velja toliko kot dve molitvi, zato smo v naši družini pogosto peli. Največkrat smo skupaj peli ob praznikih, med skupnimi deli in med večerno molitvijo. Prva pesmica, ki me jo je mama naučila peti, je bila Slomškova *Svetlo sonce se je skrilo*, ki mi je ostala v spominu vse do danes.

POSKUS POBEGA V TUJINO IN ODHOD V SEMENIŠČE

Kot je mama obljubila Bogu, sta me po končani nižji gimnaziji z očetom dala v semenišče na Reko.

Sam seveda nisem čutil nobene želje, da bi postal duhovnik, zato sem se še zadnji trenutek poskušal temu izogniti. Dva tedna preden bi moral oditi na Reko, sem z dvema prijateljskima — en je bil štiri leta, drugi pa dve leti starejši od mene — poskušal ilegalno pobegniti v Avstrijo. Od tam pa bi potem odpotoval v Francijo, kjer je takrat živela moja sestra Mariča. Staršem sem napisal poslovilno pismo, se jim opravičil, jih prosil, naj počakajo tri dni, preden moje izginotje prijavijo na *milici* (policiji) in jim dal vedeti, da grem iskat srečo v tujino.

Zjutraj sem vstal zgodaj in mami rekel, da grem k maši. Za na pot sem skrivaj odrezal nekaj kosov kruha, jih namazal z *zabilom*, zavil v časopisni papir in odpotoval. V sosednji vasi, Ižakovci, sem se pridružil svojima sobeguncema. Šli smo seveda peš. Da ne bi bili sumljivi, smo bili napravljeni bolj po delavsko in smo v glavnem hodili med njivami.

Proti večeru smo prišli v vas Krajna blizu avstrijske meje. Tu bi nas moral sprejeti znanec, ki bi nam pokazal pot čez mejo. Na (ne)srečo pa nas je namesto njega sprejel njegov oče.

Ta nam je povedal, da je prehod čez mejo zelo nevaren, da so nastavljene mine, ter nam je pustolovščino odločno odsvetoval. Ker je bila že noč, nam je dovolil, da smo prenočili na njihovem skednju. Kljub odsvetu se je najstarejši »begunec« zjutraj odločil, da gre čez mejo sam. Od takrat ga nisem več videl. Naju z mlajšim pa je že začelo mučiti domotožje, zato sva se odločila, da se vrneva domov. Potovala sva ves dan in prispela v Ižakovce ob desetih zvečer. Vrata nama je odprl prijateljov oče, ki je bil še pokonci. Izrazil je zadovoljstvo, da sva se vrnila, ter nama dal nekaj, da sva se najedla. Nato sta šla onadva spat, sam pa sem nadaljeval pot še dva kilometra do Melinec. Ker je bila doma v hiši tema, sem skrajno utrujen zaspal na seniku. Zbudil sem se, ko je zjutraj zvon domače kapele oznanjal *angelsko čaščenje*. Šel sem dol v hišo, kjer je bila v glavni, dnevni sobi že prižgana petrolejka. Vstopil sem in pred družinskim oltarjem našel mamo, ki je na kolenih molila zame. Jokajoč sva se objela, nato pa sva še skupaj zmolila nekaj zahvalnih molitev.

Deset dni zatem sem se znašel v salezijanskem semenišču na Reki ...

V semeniški gimnaziji mi je učenje splošnih predmetov kar dobro uspevalo, saj sem po enem mesecu celo napredoval v višji razred. Toda v duhovnem oz. verskem pogledu mi nikakor ni šlo. Neko nedeljo popoldne je skupina nahujskanih komunističnih mladincev prišla razgrajat v našo cerkev. Na tla so zmetali nekaj stvari z oltarja, odprli so tudi tabernakelj in razmetali hostije po tleh ... Čudil sem se, da Bog ni posredoval. Tudi nihče drugi ni nič ukrenil proti razgrajčem, saj je takratna oblast zatirala vero.

Moji dvomi o nadnaravnih silah pa so bili vedno hujši. Dajala me je tudi puberteta. Namesto da bi v cerkvi občudoval kip brezmadežne Marije, so se mi prikazovala lepa dekleta. Te svoje težave sem zaupal svojemu spovedniku in ta mi je razumevajoče svetoval, naj se vrnem v posvetno življenje.

Ob šolskem polletju, med zimskimi počitnicami, sem zapustil semenišče ter se vrnil domov k staršem.

Kljub priporočilnemu pismu, ki ga je spovednik napisal moji mami, je bilo njeno razočaranje prehudo. Med prvimi besedami, ki mi jih je naslovila, so bile: »Odslej nisi več moj otrok, ker nisi izpolnil moje obljube, ki sem jo dala Bogu.« K temu je še dodala: »Znaj, da zaradi tega v zakonu ne boš srečen!«

Kasneje, ko sem rad hodil domov obiskat starše, sva se z mamo sicer pobotala in ona je svoje hude besede obžalovala. Toda njena napoved glede mojega zakona se je neusmiljeno uresničila ...

Mamino željo, da bi imela v številni družini vsaj enega duhovnika, je izpolnil njen najmlajši sin — od mene tri leta mlajši brat — Janez. Po tistem, ko je že nekaj let delal kot krojač, se je odločil študirati za »gospoda« ... Res je, da so bili v tistih časih (uradno) gospodje samo duhovniki. Vsi drugi smo se morali nazivati s tovariš, pa čeprav nekateri niso bili prav nič tovariški ...

Po svojem begu iz semenišča sem poldrugo leto životaril doma pri starših. Na srečo je v tistem času prišel za več mesecev domov na Melince moj bratranec **Tinči**, duhovnik, ki me je zagovarjal. Od mene je bil starejši 21 let in je že nad dvajset let delal kot misijonar in vzgojitelj v Čilu, zato ga je moja mama zelo cenila. On ji je dopovedal, da glede vere ne sme biti prezahtevna, ker je učinek lahko nasproten ...

Tinči je bil dober športnik, zato sva tisti čas veliko kolesarila po Pomurju. En dan sva se s kolesi odpeljala tudi v 65 kilometrov oddaljeni Maribor, kamor je šel Tinči škofu poročat o svojem misijonskem delu.

Mama mi je doma naročila, da moram škofu — po stari navadi — poljubiti roko. Ko sva prišla na škofijo, sem prvemu, ki naju je sprejel, poljubil roko. Toda ta gospod je bil škofijski vratar ... Oba s Tinčijem sta mi v smehu pojasnila pomoto. Povedala sta mi tudi, da se navada, da se škofu poljubi roka, opušča, zato sem potem škofu samo podal roko. Tinči, ki je v Južni Ameriki imel stike s socialno čutečim (revolucionarnim) klerom, mi je kasneje povedal, da si je vratar morda bolj zaslužil poljub roke kakor pa škof.

Po pogovoru s škofom in po obilnem kosilu sva škofijo zapustila, potem pa sva v Mariboru obiskala še sorodnike. Iz Maribora sva se na štiriurno pot nazaj odpravila, ko se je že mračilo. Ko sva se okrog desetih zvečer peljala proti Gornji Radgoni, sta nenadoma pred naju skočila miličnika z naperjenima brzostrelkama. Po legitimiranju in krajšem zaslišanju sta nama pojasnila, da čuvata domovino pred banditi. Ko sta spoznala, da midva nisva nevarna, sta nama zaželela srečno nadaljevanje poti, obojestransko pa smo si voščili lahko noč. Domov sva se srečno, a zelo utrujena pripeljala opolnoči.

Ko sem dopolnil osemnajst let, sem se zaposlil v industriji. Najprej sem delal s krampom in lopato. Toda za slaboten ustroj mojega telesa — pri 1,76 m višine sem tehtal samo 55 kg — sta bila kramp in lopata pretežka. To je opazil moj razumevajoči delovodja. Opazil pa je tudi, da znam kar dobro računati, zato mi je svetoval, naj delam dopisno srednjo ekonomsko šolo. Kmalu zatem sem poleg redne službe še študiral. Že po enem letu študija sem dobil delo v pisarni. Četrto leto pa je bil moj študijski napor »okronan« z maturo in tedaj sem dobil naziv knjigovodja.

Ko sem bil star dvajset let, sem šel za dve leti na odsluženje vojaškega roka. Odslužil sem ga v Leskovcu (v južni Srbiji) kot radiotelegrafist pri topništvu.

Po vrnitvi iz vojske sem dobil službo na Direkciji Narodne banke Jugoslavije v Ljubljani. Ker sem rad hodil v planine, sem se po treh letih preselil na Gorenjsko. Službo sem dobil na Inštitutu za zdravljenje tuberkuloze na Golniku. Po enem letu bivanja na Golniku sem spoznal Cvetko, ki je prišla iz Novega mesta k svoji sorodnici na dvotedenske počitnice. Po

nekajkratnih srečanjih sva se poldrugo leto zatem poročila, nato pa sva stanovala in bila v službi v Novem mestu. Devet mesecev zatem (nisva dobila otroka, temveč...) sva odpotovala v Francijo, kjer so se nama rodili trije ljubki otroci.

S tem se je moje otroštvo končalo, vendar pa se zdaj z leti počasi vrača ...

MOJA MATI

Moja mama se je rodila 29. maja 1891 v vasi Lipovci. Drevo lipa je bilo od pamtiveka simbol slovanstva in na vsakem dvorišču je rasla vsaj ena lipa. V tej vasi pa jih je bilo gotovo veliko, zato so ji dali ime Lipovci. Ko je bila mama stara šest let, se je vsa družina iz Lipovec preselila na sedem kilometrov oddaljene Melince. Tu so kupili en hektar travnika ter ga ogradili in še dandanes se imenuje ta travnik Lipovski ograd. Na robu tega »ograda« so si za začetek postavili skromno hišo. Njene stene so bile prepletene z vejami in premazane z glinasto zemljo. Ko so otroci odrasli, so si zgradili lepše domove.

Na Melincih je moja mama spoznala svojega bodočega moža, mojega očeta, s katerim sta imela in vzgojila enajst otrok. Mama je umrla, ko je bila stara komaj 68 let.

MOJ OČE

Oče se je rodil 14. julija 1887 na Melincih. Po skromnih podatkih naj bi njegov oče — moj dedek — s svojim bratom in čredo ovac prišel na Melince okrog leta 1850 iz Medžimurja. Na Melincih sta si najprej postavila skromno kočico. Spala sta kar na tleh, na slami. Njuni sinovi pa so si kasneje zgradili zidane hiše.

Po naravi je bil moj oče bolj molčeč in precej strog, zato ga nismo upali kaj več spraševati. Ko so se starejši pogovarjali, se otroci nismo smeli vmešavati v pogovor. Posebno za nas najmlajše je veljalo pravilo »Ko starejši govorijo, otroci naj molčijo«.

Po smrti moje mame — ko sem bil star 26 let in sem bil v službi na Golniku — sem očeta povabil k sebi na tritedenske počitnice. Takrat sem si ga tam, v svoji sobi — na svojem terenu — bolj upal spraševati. Največ mi je pripovedoval o vojnih grozotah, ki jih je videl in doživljal na treh frontah prve svetovne vojne:

Dne 28. junija 1914 je skupina bosansko-srbskih nacionalistov v Sarajevu umorila avstrijskega prestolonaslednika Ferdinanda in njegovo ženo Zofijo. To je bil povod, da se je mesec dni zatem začela prva svetovna vojna, v katero je bil nasilno mobiliziran tudi moj oče.

1. Najprej je bil poslan na rusko fronto, v Galicijo v Ukrajini. S prebivalci okupiranega ozemlja se je s svojo prekmurščino kar dobro sporazumeval. Kmalu je spoznal, da je avstro-ogrška vojska, v kateri je bil on, krivična in da nima kaj iskati v Galiciji. S svojimi

slovanskimi brati je sočustvoval in jim pomagal, če je le mogel. Na bojišče ga na srečo niso poslali, temveč je v ozadju skrbel za konje in vozove.

2. Spomladi leta 1915 je Italija vstopila v vojno na stran *antante* (Anglija, Francija in Rusija), ki ji je obljubila, da bo v primeru zmage smela zasesti južne predele avstro-ogrskega imperija. Toda velik del tega ozemlja je bil večinoma poseljen s Slovenci in Hrvati, ki niso hoteli priti pod italijansko okupacijo. Da bi ti pred Italijani branili svoje narodnostno ozemlje, so poveljniki centralnih sil (Avstro-Ogrske in Nemčije) pošiljali na italijansko bojišče predvsem pripadnike teh narodnosti, med njimi tudi mojega očeta. Tam so se Slovenci bojevali junaško, tudi zato, ker niso želeli, da bi bilo njihovo narodnostno ozemlje razkosano med dve okupacijski državi.

3. Ko so italijansko armado potisnili daleč proč od slovenskega ozemlja, do reke Piave, so številne vojaške enote — tudi tisto, v kateri je bil moj oče — poslali na fronto proti Srbiji. V Srbiji je moj oče spet spoznal krivico, ki jo je avstro-ogrska armada delala sorodnemu slovanskemu narodu. V spomin na svoje bivanje na srbski fronti mi je opisal naslednji, zelo human dogodek:

V jeseni leta 1917 je bil nekje na jugu Srbije. Tako kot vsako jutro ga je tudi takrat tiščalo na veliko potrebo. Da ga njegovi vojni sotrpini ne bi videli in se mu posmehovali, se je nekoliko oddaljil in se skril v grmovju. Ko je po opravljeni potrebi vstal in se opasal, je petnajst metrov pred seboj zagledal srbskega vojaka, ki je ime puško naperjeno proti njemu. Iz previdnosti je moj oče svojo puško pustil na tleh, dvignil roke ter v domačem jeziku srbskemu vojaku rekel: »Ne strejlaj!« Srb ga je razumel ter obrnil cev svoje puške navzdol. Nato sta se za nekaj korakov pomaknila drug proti drugemu. Srb je očeta vprašal: »Jesi li oženjen?« Oče mu je odgovoril, da je poročen in da ima dva otroka. Srbski vojak pa mu je odgovoril, da ima on že tri otroke. Oba sta soglašala: »Le zakaj bi se midva ubijala za čast naših generalov, za najine vladarje. Rajši živiva za najine otroke, za najine družine.« Moj oče mu je še razložil, da je proti svoji volji v tej prekleti vojski in da je njegova rojstna krajina že tisoč let pod madžarsko okupacijo. Srb ga je povabil, naj preide na njihovo stran. Oče pa mu je odgovoril, da rajši ostane v svoji enoti, ker bo kmalu šel k družini na dopust. Zagotovil pa mu je, da ni nikoli streljal na vojake na nasprotni strani in da nikoli ne bo. Zatem sta drug drugemu zaželela, da bi srečno preživela vojno in da bi čim prej nastal pravičen in trajen mir. Po teh besedah sta si izmenjala skromna darila. Moj oče je Srbu dal mošnjo tobaka, oni pa mu je dal hlebec srbskega vojaškega kruha. Zatem sta se vrnila vsak v svojo enoto.

Nekaj dni po tem dogodku je moj oče res odpotoval domov k svoji družini na dvotedenski dopust. Med tem dopustom je spočel še enega otroka, po koncu vojne pa še osem drugih.

Drugače je imel moj oče relativno zdravo življenje. Nikoli ga nisem videl, da bi bil pijan. Je pa včasih pokadil pipo, ki jo je napolnil s tobakom, ki je zrastel na domačem vrtu, za gospodarskim poslopjem. Rad je veliko hodil peš, še posebno med vojno in prva leta po njej, ko še ni bilo avtobusov. Iti peš v 13 km oddaljeno Mursko Soboto ali pa v 22 km oddaljeno Lendavo je bilo zanj nekaj navadnega.

Vse vojne grozote je oče srečno preživel in je umrl doma naravne smrti, ko je bil star 82 let.

MOJI BRATJE IN SESTRE

Vseh otrok nas je bilo enajst in vsi smo se rodili doma na Melincih.

1. Marija (Mariča) se je rodila 14. septembra 1914. Do dvanajstega leta starosti je hodila v osnovno šolo na Melincih, nato pa so jo starši dali v samostan šolskih sester v Slovenski Bistrici, kjer je nadaljevala šolo v liceju. Zatem je še štiri leta obiskovala šolo za medicinske sestre. Ko je bila stara dvajset let, je postala redovnica. Dve leti zatem je za pet mesecev odšla v Pariz, kjer se je učila kitajščine (mandarinščine), nato pa je odpotovala na Kitajsko, v provinco Yunan. Tam je delovala kot medicinska sestra, obenem pa je kot misijonarka spreobračala Kitajce v katoliško vero ter jih krščevala. Na Kitajskem je ostala dvanajst let. Ko so v letih 1945–1949 Mao Zedongovi komunisti prevzemali oblast, so vse tujce izganjali, med drugimi tudi redovnice, pri katerih je bila Mariča. Zatočišče je našla doma pri svojih starših. Po enem letu je odšla v Francijo k slovenskim redovnicam v mesto Morestel. Tam je ostala tri leta, nato pa odpotovala v Kanado, v mesto Toronto, kjer se je zaposlila v bolnišnici. Iz zdravstvenih razlogov se je po nasvetu zdravnikov in z odobritvijo škofa poročila in imela enega sina. Ko je bila stara 62 let, je zbolela za rakom in umrla.

Kitajci na Melincih ...

Po Maričini zaslugi se je zgodil leta 1939 za našo vas, predvsem pa za našo družino za tiste čase izreden dogodek. V juliju tistega leta je bil v Ljubljani mednarodni kongres Kristusa kralja. Tega kongresa se je udeležil tudi msgr. Cheng, ki je bil administrator cerkvene province Yunan, kjer je delovala Mariča. Iz hvaležnosti za njeno požrtvovalno delo je po kongresu škof Cheng prišel obiskat njene starše. Najprej smo mu napravili sprejem v kapeli, kjer mu je med drugimi pozdravni nagovor recitirala tudi Maričina dvanajst let stara sestra Rozika. Ko je recitacijo končala, mu je nesla šopek rož, pri tem pa je zgrešila stopnico in ... škofu padla naravnost v naročje. Na srečo in na smeh vseh prisotnih, ni bil noben poškodovan. Iz kapele so potem prišli gostje iz Kitajske in njihovo spremstvo k nam na malico. Med zakusko smo — posebno mi otroci — z začudenjem opazovali, kako spretno so Kitajci po svoji navadi jedli s palčicami, ki so jih prinesli s seboj. V spomin na ta dogodek hranim fotografijo, na kateri nas je okrog dvesto ljudi.

2. Frančiška (Franca) se je rodila 3. marca 1916. V domači vasi je opravila osem razredov osnovne šole. Do 23. leta starosti je bila doma, potem pa je bila dve leti zaposlena v Katoliški tiskarni v Ljubljani. Ko se je začela druga svetovna vojna in so Ljubljano zasedli Italijani, se je vrnila domov k staršem. Vsako leto je šla za dva meseca na sezonsko delo v Šlavunijo — v Slavonijo, na posestvo madžarskega bogataša. Tam je spoznala in se zaljubila v fanta, ki je bil doma z Goričkega. Ko je doma staršem povedala, da je fant evangeličanske vere, je morala takoj vse stike z njim pretrgati. Spominjam se, da je zaradi tega duševno zelo trpela. Potem je ostala vse življenje samska in ostala doma ter staršem pomagala pri delu na polju in drugih kmečkih opravilih. Ko se je po očetovi smrti (1969)

brat Pišta vrnil na domače posestvo in prevzel vsa dela, je Franca odšla k bratu Franceku (k meni ...) v Francijo. Po poldrugem letu se je vrnila domov na Melince, kjer je ostala vse do svoje smrti. Umrla je, ko je bila stara 70 let.

3. Štefan (Pišta) se je rodil 18. avgusta 1918. V domači vasi je opravil osnovno šolo, potem pa kot najstarejši sin ostal doma na kmetiji. Ko je bil star 32 let, se je poročil s sovaščanko Ano, s katero sta imela sedem otrok. Ker se z očetom, ki je bil precej starokopiten, nista razumela, se je zaposlil na državnem posestvu in delal kot pomožni zidarski delavec. Po očetovi smrti pa je prevzel domačijo. Ker je bil zaslužek od kmetijskih pridelkov za potrebe številne družine premajhen, je Pišta vmes hodil na sezonsko delo v bližnjo Avstrijo, kjer so gradili avtomobilske ceste in predore. Pišta je vedno rad pel, zato ni čudno, da se je do osemdesetega leta starosti s kolesom vozil na pevske vaje v pet kilometrov oddaljene Beltince. Do 95. leta starosti pa je pogosto zaigral tudi na orglice. Umril je, ko je bil star 97 let.

4. Martin (Tinči) se je rodil 6. oktobra 1920. V domači vasi je obiskoval osem razredov osnovne šole, nato pa so ga starši zaupali redovniški salezijanski družbi. Tam se je izučil za kuharja, nato pa je opravljal ta poklic v več krajih Slovenije in na Hrvaškem. Izučil se je tudi za organista. Ko je bil star 33 let, se je spoznal in se poročil s cerkveno pevko Mimi, s katero sta imela dva otroka. Po izstopu iz salezijanske družbe je bil zaposlen pri podjetju SCT kot šef kuhinje. S tem podjetjem je šest let delal tudi v Iraku in v Libiji. Umril je, ko je bil star 86 let.

5. Veronika (Vera) je bila rojena 31. decembra 1922. V rojstnem kraju je opravila šest razredov osnovne šole. Ko je bila stara 13 let, so jo starši dali »v zavetje pred pokvarjenim svetom« v samostan šolskih sester v Slovenski Bistrici. Tam je na liceju nadaljevala srednjo šolo. Ko je dopolnila 18 let, je napravila zaobljube in postala redovnica. Zatem je v več krajih Slovenije poučevala v otroških vrtcih glasbo in verouk. Ko so leta 1945 prišli na oblast komunisti in so samostane razpustili ter nune »osvobodili«, je Vera našla službo v banki, kjer je ostala do upokojitve. Ko je bila stara 32 let, se je poročila in imela dva sina. Umrla je, ko je bila stara 84 let.

6. Barbara (Barka) se je rodila 28. novembra 1924. V domači vasi je končala osnovno šolo. Ko je bila stara komaj 14 let, je že šla v službo, da je lahko denarno pomagala mlajšim bratom in sestram. Prva štiri leta je opravljala razna kmečka opravila pri nekem kmetu na Goričkem. Naslednjih dvanajst let pa je delala pri dr. Sedlačku v Murski Soboti. Toda njena življenjska želja je bila postati redovnica. Ko je bila stara 30 let, je odšla v Francijo v samostan slovenskih sester. Tam je ostala in delala devet let. Ker pa je bila rahlega zdravja, ji je po devetih letih sestra prednica rekla, da je ne morejo sprejeti za redovnico. Zatem jo je sestra Mariča povabila v Kanado, kjer je zanjo pripravljala zaročenca. Vendar pa Barica za življenje z moškim ni bila zainteresirana. Po enem letu je odpotovala domov k očetu, kjer je ostala nekaj mesecev, nato pa se je zaposlila na neki osnovni šoli v Ljubljani kot šolska oskrbnica. Priložnostno je tudi pomagala kot prevajalka za francoščino. V tej službi je ostala do šestdesetega leta starosti, ko je bila upokojena. Umrla je, ko je bila stara 84 let.

7. Rozalija (Rozika) se je rodila 17. decembra 1926. Po končani osnovni šoli je nadaljevala študij na učiteljski šoli v Mariboru. Stara 18 let je študij končala, nato pa je

službovala v raznih krajih Slovenije, predvsem pa na Koroškem. Ko je bila stara 26 let, se je poročila in imela tri otroke, ki imajo vsi visoko šolsko izobrazbo. Rozika je umrla, ko je bila stara 89 let.

8. Alojz (Lujzek ali Lojze) je bil rojen 20. maja 1929. Tam je tudi opravil osem razredov osnovne šole. Po končani šoli je še tri leta ostal doma pri starših, priložnostno pa je hodil delat k zidarjem. Ko je dopolnil 18 let, je odšel v Ljubljano, kjer se je izučil za zidarja, nato pa v tem poklicu delal vse do svoje upokojitve. Ko je bil star 25 let, se je poročil z Dolenjko Anico, s katero sta imela dva otroke. Ko sem leta 1981 na Dolenjskem gradil našo družinsko hišo, mi je Lojze s svojim strokovnim znanjem veliko pomagal. Umrl je, ko je bil star 81 let.

9. Ana (Anica) se je rodila 21. avgusta 1931. V domači vasi je opravila šest razredov osnovne šole, nato pa še tri razrede nižje gimnazije v Murski Soboti. Potem je šla na enoletni učiteljski tečaj in postala učiteljica. Najprej je tri leta poučevala na Goričkem, nato pa je odšla na Gorenjsko. Tam je spoznala prekmurskega rojaka Štefana, vdovca z dvema hčerkama. Z njim se je kmalu poročila in imela sta dva sina. Ko je bila stara 46 let, ji je mož Štefan umrl. Šest let po njegovi smrti se je Anica ponovno poročila, tokrat z Janezom, ki je bil vdovec po najstarejši sestri Mariči. Prišel je iz Kanade, nato pa sta živela v njuni hiši v Trziču. Po petnajstih letih skupnega življenja je tudi on umrl v starosti 82 let. Anica pa je umrla, ko je bila stara 81 let.

10. Franc (Francek ali pa tudi Branko) — to sem jaz, avtor teh zapisov. Moji rojstni podatki so na začetku. Ko sem dopolnil šest let, sem začel hoditi v šolo. Prva dva razreda osnovne šole sem obiskoval še za časa Kraljevine Jugoslavije — do 6. aprila 1941, ko so Nemci in njihovi zavezniki napadli in razkosali Jugoslavijo. Kmalu zatem so Prekmurje zasedli Madžari in šolski pouk je bil v madžarščini. Žal pa se prvo leto nismo naučili ničesar. Madžari so mislili, da so prišli Prekmurje osvoboditi in priključiti k »stari materi Madžarski«. Bili so prepričani, da vsi Prekmurci znamo madžarsko, zato so nam poslali učiteljice, ki niso znale niti ene slovenske besedice. Mi učenci pa smo jih samo debelo gledali. Naslednja tri leta smo imeli učiteljice iz Vojvodine, s katerimi smo se lahko sporazumevali v »jugoslovanščini«. Obenem so nam tudi dovolili nekaj ur tedensko pouk v prekmurščini. Šolski pouk pod madžarsko okupacijo se je končal marca 1945, ko je Rdeča armada že zasedla večino madžarskega ozemlja, v Prekmurju pa so že domači partizani začeli prevzemati oblast. Takoj, ko je bilo vojne konec (9. maja 1945), smo šolski pouk nadaljevali — do začetka julija, tokrat v pravi slovenščini. Eno leto po osvoboditvi sem še obiskoval osnovno šolo na Melincih, nato pa tri leta nižje gimnazije v Murski Soboti. Po opravljeni nižji gimnaziji sem na mamino željo odšel na Reko v semeniško gimnazijo, od koder sem po štirih mesecih pobegnil ...

11. Janez (Janek) je bil rojen 6. junija 1936. Po končani osemletki je odšel v Ljubljano, kjer se je izučil za krojača. Zatem je opravljal krojaški poklic v bližini salezijanskega zavoda na Rakovniku, kamor je rad zahajal. Po nekaj letih je v njem dozorela želja, da bi postal duhovnik. Odšel je na Reko, kjer je dokončal semeniško gimnazijo, nato pa se je vrnil v Ljubljano, kjer je opravil bogoslovne študije. V duhovnika je bil posvečen 29. junija 1971 — žal šele dve leti po smrti očeta in dvanajst let po smrti matere. Ob odhodu od doma na prvo slovesno novo mašo mu je tradicionalni materinski blagoslov podelila

najstarejša sestra Franca. Nato je Janez kot salezijanski duhovnik služboval v raznih krajih Slovenije. Dve leti je bil tudi na katoliški župniji Mužlja v Vojvodini. Tam je imel hudo prometno nesrečo, katere posledice je nosil vse do svoje smrti. Kmalu po nesreči se je vrnil v Slovenijo ter še nekaj let opravljal službo kot kaplan. Ko se mu je zdravje poslabšalo, so ga predstojniki poslali v dom bolnih in ostarelih salezijancev. Tam je po svojih močeh opravljal duhovniški poklic do svoje smrti. Umrli je, ko je bil star 68 let.

ZADNJI »NA ČAKANJU ...«

Kot je razvidno iz zgornjih podatkov, so vsi moji bratje in sestre že pokojni. Tako sem od enajstih ostal sam na čakanju ...

Martin Krpan 21. stoletja

Matija Meglič

Pravijo, da je bil Martin Krpan močan in silen človek, no — tako ga je vsaj opisoval Fran Levstik že davnega leta 1858. Kaj pa Martin Krpan 21. stoletja? Moram povedati zgodbo o enem takem, ki ni tako močan in silen, vendar kljub temu fizično in psihično pripravljen človek.

Moja znanka skrbi za svojo triletno hčer s cerebralno paralizo. In je najbolj nasmejana in vesela ženska, kar jih poznam.

Začelo se je pred leti, ko sta si z možem želela otroka. Želja se jima je uresničila, žena je zanosila. To deklico je v svojem telesu nosila devet mesecev in res nestrpno sta jo pričakovala. Bilo je veliko neprespanih noči, slabosti in vsega, kar spada k povprečni nosečnosti. Neke noči pa se je začelo ...

Z možem sta se peljala v porodnišnico. Po dolgem in napornem porodu so dekličini možgani ostali nekaj časa brez zraka, zaradi česar je komaj preživela.

Ko je novico zdravnik staršem sporočil novico, sta bila šokirana. Kako se lahko to zgodi njima? Kako njuni hčerki? S čim so si to zaslužili? Kaj sta naredila narobe?

Kmalu so spoznali tudi diagnozo. Cerebralna paraliza je bila besedna zveza, ki jima je prizadejala veliko bolečine, a še bolj marsikateri znanec, ki je modroval, da bi bilo bolje, da bi umrla, saj bo v življenju preveč trpela ...

Starši se niso vdali. Sprejeli so otroka takega, kot je. In ta deklica je bila po njunem prepričanju najlepša deklica na svetu.

Čez nekaj časa je šlo z dekličinim zdravjem na bolje. Mati jo je vozila na različne terapije in vadbe. Kmalu je minilo leto, dve.

Letos bo deklica upihnila tretjo svečko. In živi.

Po mojem mnenju sta mati in mala deklica eni izmed najmočnejših oseb, kar jih poznam in si zaslužita naziv Martin Krpan 21. stoletja. Za svoje dosežke v življenju se morata truditi veliko bolj, kot se je moral Krpan, da je premagal grdega in zlobnega Brdavsca na Dunaju. Fizično nista tako močni, ne moreta dvigniti kobile, a psihično sta utrjeni. Sprejeti nebogljenost človeško bitje je bila prava odločitev. Čeprav je bilo in bo nepopisno hudo.

Pripovedka o Martinu Krpanu se je zaključila srečno, Krpan je zadovoljen. Tudi tej družini želim veselja in zadovoljstva v čim večji meri — ker je tako tudi prav.

Martin Krpan XXI. stoletja

Tanja Mencin

Vedno ko se spomnim otroštva, se spomnim babice in dedka, njune volje do življenja in zelenih gorskih pašnikov, polnih krav in teličkov. Osončena trnovska planota je dihala najlepše ob pomladi in poletju, ko so dehteli encijani in osat in je velikanska lipa prav na široko razprostirala krošnjo.

Moja dekliška fantazija je bila brezmejna. V gozdu za hišo so živeli kraljice in kralji, vile, škrti in Martin Krpan, ki je spominjal na sosedovega kovača Martina.

Kovač Martin ni nikoli tovoril soli v Trst, vendar je imel dedek navado reči, da ima možakar precej soli v glavi, kar je pomenilo inteligenco in pogum. Bil je preprost človek, visok meter devetdeset in zelo močan. Z lahkoto je pelo kladivo po nakovalu in sam je pripravljaval drva za zimo. Imel je dva poslušna konja. Pravzaprav je imel dobro srce. Ker je rad pomagal drugim, ga je dedek, ki je bil po poklicu gozdar, včasih poimenoval kar Martin Krpan.

»Ej, deklič,« me je imel navado naslavljal Martin, »kaj bo dobrega pri vas?«

»Nič,« sem ponavadi skomignila z drobnimi rameni. »Dedek pravi, da bo letos kosil bolj zgodaj.«

Brazdasto je nagubal čelo, kar je bil znak, da razmišlja.

»Povej dedku, da mu pridem pomagat.«

»Bom,« sem pokimala in stekla proč.

V šolo nisem hodila rada. Pogosto mi je bilo dolgčas. Pa tudi zbadanja, da sem pritepenka, nisem prav dobro prenašala. Starša sta namreč živela v Nemčiji, kamor sta odšla s trebuhom za kruhom, jaz pa sem ostala v skrbništvu pri starih starših.

Kovač Martin pa se je odlikoval še po nečem — rad je imel otroke. Znal je rokovati z njimi in ta odlika ga je postavljala na pediestal nad ostalimi v vasi. Primerilo se je enkrat, da sem pritekla k njemu v kovačijo in ga prosila, če mi izdelava meč. Ta pravi meč. Martin se je nasmehnil.

»Deklič, kaj pa ti bo meč?« me je vprašal.

»Premagala bom Brdavsa,« sem odvrnila.

Prenehal je delati in poravnal hrbtenico.

»Pa veš, da se je Martin Krpan boril z lesenim kijem?«

»Vem, ampak jaz ga bom z mečem. Lipe za dedkovo hišo je škoda.«

Martin ni dolgo premišljeval. Obljubil mi je, da mi izdelava lesen meč. Tega sem bila zelo vesela. Seveda je babica nad tem vihala nos, kajti meči niso bili za deklice. Nisem je poslušala. Meni se je meč zdel idealno orožje, saj sem samo z mečem v svoji domišljiji lahko postala vitezinja. Kasneje sem si umislila še čarobno palico in moj otroški svet je popolnoma zažarel. Namesto konja sem zajezdila zmaja in v eni izmed otroških bitk sem za hišo pod lipo Brdavs tudi premagala. Gorečih lic sem stekla v kuhinjo k babici in zavpila.

»Brdavs je umrl! Babi, ni ga več.«

Sive babičine oči so se skrivnostno smehljale.

»No, vidiš, zdaj ti tale Brdavs ne bo več nagajal,« je odvrnila. »Ampak pojdi se raje učiti.

Jutri imaš šolo.«

»Ampak, če pa je igranje tako zanimivo,« sem se uprla.

»Veliko moraš brati, da boš učena, ko boš odrasla.«

Pojem učena mi je bil nerazumljiv. Zdelo se mi je, da otroci ne potrebujemo učenosti, ampak toplino in razumevanje, kajti otroška igra je zelo pomembna pri odraščanju. Pa sem vseeno ubogala.

Odšla sem v svojo sobo in prebrala nekaj pravljic.

To, da sem premagala Brdavs, sem pozneje povedala tudi kovaču Martinu. Ta me je gledal navzdol in pozorno poslušal moje žlobudranje.

»Pa veš, kaj ponazarja Brdavs,« me je vprašal, ko sem nehala pripovedovati.

»Vem,« sem pokimala, »Brdavs je Turek.«

Črna glava, na kateri so se tu in tam že svetili srebrni lasje, je odkimala.

»Brdavs ni samo Turek,« je odvrnil, »ampak simbolizira nevarnost, da slovenski narod izgubi svoj obraz. Ljudstvo brez obraza pa je mrtvo ljudstvo.«

Nič ga nisem razumela. Ko je videl, kako začudeno strmim vanj, mu je obraz spreletel smehljaj.

»Razumela boš, ko boš malce starejša.«

Uprla sem roki v bok.

»Si zato Martin Krpan? Da ljudstvo ne umre?«

Zdaj se je zasmejal od vsega srca.

»Jaz da sem Martin Krpan?«

»Dedek tako pravi,« sem brž pokimala. »In dedek ima vedno prav.«

»No, če dedek tako pravi, bo že držalo.«

Dedek je bil bolj zadržane narave, čeprav se je s svojimi prijatelji rad pogovarjal. Nikoli pa ni govoril o sebi ali o drugi svetovni vojni. Takrat je bil partizan v devetem korpusu in skupaj z Rusi je osvobajal Trst. Rad je sicer omenil, da je primorski narod pod italijansko okupacijo veliko pretrpel, a dlje od tega se ni spuščal. Menil je, da vojne prigode niso za otroška ušesa.

Babica je bila iz drugačnega testa. Rada je pripovedovala zgodbe iz svojega življenja. Veliko je brala knjige in me vpeljevala v svet pravljič in pripovedk.

»Zdaj ko znaš brati,« je rada pripominjala, »se moraš naučiti tudi lepo pisati. Kdo ve, kaj bo, ko boš odrasla. Slovenščina je zelo pomembna, veš.«

Spominjam se ljubezni in topline, s katero je govorila o slovenščini.

Slovenski jezik pa je ljubil tudi Martin. Čeprav je imel samo sedem razredov osnovne šole, pa se mu je jezik razvezal, ko ga je malce spil. Takrat je bila na udaru politika dežele. Z dedkom je rad razpravljal o delavcih in kmečkem delu. Poudarjal je, da je delavec srce naroda, zato bi moral biti bolj čislán in spoštovan. Čeprav sem v tistem času politiko bolj malo razumela, pa sem začutila, da je lahko politika prava nadloga. Nekakšen Brdavs, ki grozi ljudem.

»Kaj pa je politika?« sem nekega večera vprašala Martina, ki je veselo kramljal z mojim dedkom Rudolfom.

Martinove že malce opijanjene oči, so potemnele. Vsaj tako se mi je zdelo.

»Politika je hudič,« je odvrnil. »Pri politiki nikoli ne veš, kakšno barvo nosi ta ali oni.«

Prav nič ga nisem razumela. Ko je videl, kako strmim vanj z odprtimi usti, pa se je nasmehnil.

»Tudi to te še čaka. Ko boš odrasla, boš razumela tudi to.«

»Politika je Brdavs, kajne,« sem rekla.

»Eh, saj vem, da me ne razumeš, ampak, ja, politika je lahko pravi Brdavs. Vendar ta ne nosi orožja, ampak zna sukati besede. Deklič, velika prihodnost te čaka, če boš imela rada svojo domovino.«

Dedek, ki je sedel poleg njega za mizo, je pokimal.

»To je tako kot v tvojih pravljičah,« je pripomnil. »Politika je lahko hudobni ali pa dober kralj.«

To sem razumela. Vendar se nisem več vmešala v pogovor.

Potem je naneslo, da sem ob neki drugi priložnosti napisala svojo prvo pesem. Vsa navdušena nad lastnim delom sem jo prebrala babici. Le-ta me je pohvalila. Stekla sem do kovačije.

Martin je ravno kar cepil drva in prenehal je delati, brž ko me je zagledal.

»No, deklič,« je uprl vame svoje rjave oči.

Obstala sem pred njim.

»Napisala sem pesmico,« sem rekla. »Ti jo preberem.«

Na Martinovem obrazu se je pasla čakajoča radovednost.

»Daj mi pesmico, sam jo bom prebral.«

Dala sem mu list in čakala.

»Lepa pesmica za devetletnico,« je zamomljal, ko je prenehal brati. »Kot vidim, si začela Brdavska preraščati.«

»Pesmica govori o zvončku. Tako lepi so,« odvrnem ponosno.

»Vsa ta planota, na kateri živimo, je lepa. Piši o njej.«

Stekla sem nazaj domov in napisala še eno pesem o trobentici.

Seveda sem pesmici nesla v šolo in ju pokazala učiteljici slovenščine. Ta ni skrivala presenečenja.

»To si napisala sama?« me je vprašala, kot da nečemu ne more verjeti.

»Ja,« pokimam.

»Preberi ju pred razredom.«

Pesmici sem morala prebrati pred razredom. Seveda je bil rezultat ugoden, kajti učiteljica slovenščine me je določila, da bom odslej naprej recitirala na proslavah. Tako se je začelo moje pesnikovanje in nastopi na odru.

Tega se je razveselil tudi Martin.

»Iz tebe bo še kaj,« je pripomnil s prijaznim glasom. »Ti samo piši, deklič. Piši o trnovski

planoti in nas bajtarjih.«

»Ko bom velika, bom pisala pravljice,« sem odvrnila v posebnem zanosu.

»Pravljice so poučne,« je pokimal. »Tudi sam sem jih svoj čas bral.«

»Babica pravi, da je branje zelo pomembno.«

»Lepa slovenska beseda je še vedno v veljavi.«

Takrat se še nisem zavedala, v kako pomembni skupnosti prebivam. Šele pozneje, ko sem že končala osnovno šolo, sem začela doumevati, da sem živela med samimi Martini Krpani. Le-ti so mi privzgojili ljubezen do slovenskega jezika, me naučili spoštovanja in samoniklosti. Klenost in samozavest naroda gradimo vsi ljudje. Ljubiti rodno grudo je zapuščina, ki smo jo podedovali od naših prednikov, zato je naša naloga v tem življenju, da ta biser negujemo naprej.

Danes kovača Martina ni več med živimi. Preminul je pred desetletjem, pa vendar so njegove besede še vedno žive v mojem spominu.

Martin je dober ...

Tai Nerat Tomc

Martin je dober v vsem,
zato jaz z njim grem.
Rad se z njim učim,
ker tako znanje hitro pridobim.

Rad ga imam zelo,
zato z njim grem še v selo.
V selu imajo vse,
kar dobro de.

Kupiš si karkoli,
zato nikar ne nori.
Tam dobiš nevesto ali dve,
in nato še župnik s tabo je.

Če naveličaš se te vasi,
tebi res pomoči več ni.
Tu se imamo radi,
tukaj z nami plešejo še gadi.

Lahko bi rekli tudi Krpan,
a res vseeno on ni teleban.

V zgodbah je junak,
čisto pravi prvak.

Vsi se z njim igrajo,
a v zahvalo mu nič ne dajo.

Hvala ti Martin,
hvala ti Krpan.

Martin Krpan 21. stoletja

Tia Nerat Tomc

Nekoč je v velikem mestu živel nek fant. Klicali so ga Martin Krpan, kajti bil je zelo močan in strah in trepet vseh žeparjev in tatov, pa tudi policajev, ki bi se utegnili spraviti nanj. Toda bil je zelo skrivnosten in nihče ni poznal njegovega pravega imena, niti njegove starosti. Govorilo se je, da je star že sto let, in vsi so se ga bali. Večino dni je preživel v svojem kletnem stanovanju, ponoči pa je hodil ven in se ukvarjal s sumljivimi posli. Nekega dne pa se je mimo njegovega vhoda peljal nek bogataš. Ko je njegova limuzina peljala mimo, je bogataš izstopil, da bi se nadihal hladnega zraka. Pa stopi mimo nek človek. Zaleti se vanj in preden se bogataš zave, je tat že vzel njegovo zlato uro, denarnico in edinstven prototip pametnega telefona. Vse to je Martin opazoval skozi svoje okno in prav nič ni odlašal. Stopil je ven. To bi morali videti! Od sile, s katero je odprl vrata v tej naglici, so se tečaji zlomili in vrata so padla na tla in v njih so nastale udrtine, ko jih je prečkal. Pognal se je za tatom in ga brž zgrabil ter mu preštel vsa rebra. Ko mu je odvzel plen, pa ga je za dobro mero še vrgel ob zid najbližje hiše, da se je revež hitro pobral in upal, da ima še vsaj kakšno celo kost. Ko vrne bogatašu stvari, se mu ta zahvali. Toda Martinu to nič ne pomeni. Obrne se in se vrne v stanovanje, prej pa še vrata potisne v zid, da nima več odprtine na njihovem mestu. Bogataš pa pravi svojemu šoferju: »Kako je ta človek močan! Lahko bi nadomestil vse moje stražarje.« Toda kmalu je na to pozabil. Nekega dne pa se je v to mesto prikradel nek tat. Deloval je ponoči, zakrinkan. Za sabo je puščal velikansko razdejanje in na stene nakracan napis Brdavs. Mnogi pogumni moški so mu hoteli nastaviti past, pa so se ob pogledu nanj prestrašili in brž zbežali, kot zbeži miš pred mačko. Govorilo se je, da ima neverjetne moči in nekateri so govorili, da te lahko ubije s pogledom. Bogataši so se bali za svoje imetje, toda obvarovati ga niso mogli. Pa se spomni eden izmed visoke gospode srečanja z Martinom Krpanom. Pošlje služabnike ponj. Toda Martin se brani. »Kar sami se branite, reve! Meni ni mar!« Toda po dolgem prošnju in moledovanju se je končno vdal. Oblekel si je svojo najboljšo motoristično jakno in sedel na motor ter oddivjal na pot, da se je za njim dvigal prah. Odločil se je postaviti zasedo skrivnostnemu lopovu. Ponudili so mu najboljše orožje in najboljša vozila. Toda Martin je vse odklonil in se držal svojega motorja in neke čudne reči skrite v žepu. Sprejel pa je kamere in jih nastavil po vsej bogataševi hiši, čeprav je njegova žena hudo nasprotovala. Toda Krpan je zahteval še nekaj: hamburgerje s krompirčkom, pivo in koka-kolo. Ko so mu postregli so se čudili, kajti Krpan je pojedel toliko hrane, da v Mcdonaldsu sploh ni bilo dovolj velikega menija. Po tem dogodku je nek domiselni trgovec poimenoval ogromno količino kar Krpanova mera. Zvečer se je namestil za računalnik in na zaslonih pregledoval posnetke kamer. Prvo noč ni bilo nič, pa tudi drugo in tretjo ne. Četrto noč pa je tat udaril. Toda Krpan je bil pripravljen. Ko je slišal korake, je vstal in prižgal luč in tat je pobegnil. Martin je skočil na motor in se pognal za njim, po tem dogodku pa so posneli film z naslovom Mega hitri Martin. Zgledalo je, da ima tat prednost, toda Martin je spretno vozil po ulicah in ga na koncu dohitel. S spretnim gibom je zapeljal predenj, da je tat ostro zavrl in poletel v zrak. V zraku ga je Martin ujel za rob jakne, toda zadruga se je odprla in

tat je zdrsnil iz nje. Trdo je padel na tla, ker je Martin namreč še vedno vozil, vendar se je vseeno pobral in hotel zbežati, toda Martin je brž uporabil svoje orožje: električni paralizator in tatu ohromil. Ko so policisti prispeli, so našli tatu zvezanega z izpraznjenimi žepi. Martin mu je grozil, dokler ni izdal, kam je skril plen. Policaji so vrnili vso ukradeno blago, Martin pa je bil deležen posebne nagrade in z denarjem, ki ga je dobil, je odprl trgovino z elektroniko. Toda to še ni bilo vse. Hčerka bogataša se je zaljubila vanj, toda njegova mama Martina ni marala, zato je ta hčerka pobegnila, da bi skupaj z Martinom živela v njegovem stanovanju. Toda Martin jo je grobo zavrnil in ji strl srce. Vrnila se je domov in bila še nekaj časa žalostna, toda konec je bil vseeno srečen, saj je bil zloben Brdavs v zaporu.

Madeži od soli

Milan Novak

Sveta Trojica je razcvetena vas. Od tam do Vrha vodi široka cesta. Ozke pešpoti so zarasle v pozabo. Izzvenele so, kot nekatere stare pesmi so izginile iz spomina. Čez dolino se raztezajo sadovnjaki in njive, na obrobju pa zelenijo široki gozdovi, ponujajo dovolj prostora pticam in divjadi. Cerkveni zvonik je viden od daleč, tudi strehe hiš, ki se zdijo, kot bi se razlile čez pobočje pod cerkvijo. Utrip vasi je tih, čez dan so otroci v šoli, odrasli v službah po večjih mestih. Tu in tam zabrni traktor kakšnega od redkih kmetov, zasliši se osamljen lajež psa, vsakih petnajst minut zazveni pritajeno pritrkavanje zvona. Čeprav imajo danes malodane vsi pri sebi mobilne telefone in je to le še nostalgичen spomin na čas konjev in kočij. Ob dežju, ko se med hiše ujame šum kapelj, potihne še to.

Neko soboto, od tega je danes že nekaj let, je močno deževalo. Streha stare hiše je puščala in, ni bilo druge, Krpanov Martin je moral med staro šaro na podstrešje, ponovno namestiti strešnike. Veter naj bi jih premaknil, vsaj tako je sklepal Martin. A ni bilo tako, bili so polomljeni. Curljalo mu je za vrat, medtem ko je brskal za kakšnim pozabljenim, tako za rezervo odloženim nekje v kotu. Ni mogel verjeti dejstvu, kako stiskaški je bil njegov ded. Kot je vse kazalo, ni priskrbel niti enega samega strešnika več, kakor je bilo to nujno potrebno. Ves nejevoljen je sedel v svojo katrco, upajoč da v bifeju še ujame Poldeta, trgovca iz zadruga. Močno je lilo in tudi katrcja je nekje že puščala, da je kapljalo po kolenih. Brisalci to že zdavnaj niso bili več, tako se je le še reklo tem togim, otrdelim in scefanim gumam na šipi. Medtem ko se je katrcja v ovinkih bolehno nagibala, je sam pri sebi našteval, kaj vse bi bilo potrebno popraviti. Čeprav mu je mehanik že zadnjič zabičal, naj s to škatlo rje in polomljenih vijakov več ne hodi blizu. Zatopljen v te misli in z domala zamegljenim pogledom, se je, bolj po občutku in spominu, počasi bližal prvim hišam.

Kar naenkrat je tik pred seboj opazil belo ploskev in že je udarilo. Martin skoči ven, še ne vedoč, v koga ali kaj se je zaletel. Ko tako mežikajoč med kapljami zagleda prizor:

Sredi ceste stoji bel kombi. Katrcja je bila videti, kot da je pod njo razneslo protitankovsko mino. Odbijač in levi blatnik sta ležala na tleh, desni je še visel nad kolesom. Hauba lepo prepognjena, kot streha hribovske vikendice. Pod njo je bil še maloprej motor, sedaj le kup nepovezanega železja. Iz njega je curljalo vse, gorivo, olje, voda. Na kombiju pa nič. No dobro, tablica je bila rahlo upognjena in nekaj prask je bilo videti. Medtem ko Martin nepremično opazuje nekaj, s čimer zdaj res ne pojde več k mehaniku, se vrata kombija sunkovito odprejo in neka postava plane ven. V dveh korakih izgine v podrasti gozda. Presenečen zakliče nekaj nerazumljivega za njim in stopi korak v smeri izginulega. A šum bežečega zelo kmalu potihne nekje globoko v gozdu. Martin zaključi, da je sedaj najpomembneje umakniti oviri s ceste, dokler so zadnji blatniki še na mestu. Preveri kombi, ključ je v ključavnici, motor še teče. Oberoč odrine katrco v koprive, s kombijem pa se odpelje naprej do bifeja. A je Poldeta zamudil. Zato se je kmalu vrnil domov in streho pač za silo pokrpal.

Ves naslednji dan je prisluškoval, če bi kdo omenjal kakšnega tujca v vasi. Pred in po maši se na trgu in v gostilni zbere veliko ljudi, iz vsake hiše kdo. Pa nič. Nihče ni govoril nič niti o kombiju, niti o kakšnem tujcu. Tako se Martin zvečer odloči pregledati tovor. V urejeno zloženih škatlah najde najrazličnejše rabljene naprave. Bilo je televizorjev, sušilnikov sadja, vrtnih strojev, sesalcev, tudi skrbno razstavljen model letala, skupaj z upravljalcem. V beležnici na sovoznikovem sedežu najde popis vsega, s cenami. Pogled se mu ustavi na koncu spiska. Trinajst tisoč štiristo evrov. V reži pod avtoradiem pa zataknjen list, na njem naslov v Romuniji. Nobenih imen, telefonskih števil, dokumentov. Takoj se odloči. Bom pa jaz dostavil, si reče. In preden je kdorkoli sploh opazil sumljiv kombi, se je ta že izgubil v temi.

Kasneje je na nek podoben način zaplenil še dva kombija. No, vsaj na koncu je bilo tako videti. Šoferjema je dovolil odnesti celo glavo. Zaposlil je dva domača postopača in posel je stekel.

Danes Martin nič več ne tovari. Sedi za svojo mizo v baru na vzhodni strani Trojice, posluša srbske narodnjake in sreba hladno kavo. Zanj vozijo drugi. Romuni, Bolgari in Ukrajinci. In še kak Bosanec, ki so ga pozabili izbrisati. Njegovi beli kombiji so neprestano na cesti. Iz Italije, Španije, Francije »uvaža« vespe, televizorje, kavne aparate, vse, kar se je našlo in dotedanji lastniki morda sploh ne bodo pogrešali. Pravzaprav je Martin neke vrste Robin Hood. Njegovih darov so na obrobju sodobne Evrope za male denarje zelo veseli. Vozniki se na daleč izogibajo Sveti Trojici, temu se reče politika podjetja. Kljub temu so ves čas pod nadzorom budnega očesa. Vsak od njih je svetla pika, ki utripa na zaslonu Martinove tablice.

V računovodskem smislu se Martin od tistega v devetnajstem stoletju ni nič spremenil. Še vedno uporablja enostavno knjigovodstvo z gotovino. Nikomur ne polaga računov, od nikogar jih ne zahteva. In za davčne stopnje mu resnično ni mar.

Včasih se s svojo x-petko na širokih kolesih požene skozi zavoje, obrasle v gosto grmičje. Malo zaradi šoferjev, malo zaradi tovara. Mrcina pod haubo rohani, da se na daleč sliši. Namreč, če se kdo spozabi in vlomi v kombi ali zaneti kakšno drugo nevšečnost, ga Martin na nek način najde. Verjetno ima na predmetih kje skrite sledilnike. Kakorkoli, vedno sta z njim v predalu kabine bareta, v prtljažniku pa velik francoz — dovolj za učinkovito komunikacijo.

Martin ne razmišlja mnogo o prihodnosti, starosti in teh stvareh. Pravi, da to čas sam prinese. Zagotovo. Za to se ni treba posebej truditi.

Ga pa malo muči človeška lakomnost. In v kaj se človek sčasoma razvije. Sam zase ne potrebuje veliko in že mnogim je priskočil na pomoč. Zato so mu hvaležni. In je to en lep občutek. Prav zato ne razume tistih drugačnih. Da bi jih opozoril na njihovo zmoto, jim kdaj kaj odnese. Morda spoznajo svojo zaslepljenost in bodo v bodoče sami dajali. Vsi bi imeli boljši občutek.

Pravih prijateljev nima. So le ljudje, ki so mu hvaležni in ljudje, ki so mu dolžni kakšno uslugo. Tako se kakšni manj pomembni zapleti z inšpekcijo ali s policijo kar sami uredijo.

Ima pa Martin mater tam na Vrhu. Z njo imata lep, spoštljiv odnos. Živi skromno, a Martin skrbi, da ji nič ne manjka. O poslu pa nikoli nič ne sprašuje. Tako je bilo od nekdaj.

Se je pa spremenila, odkar gre posel dobro. Nič več ni skromna ženica, zadovoljna z življenjem, če le ni lačna. Prej so reklamni časopisi služili le za v peč. Danes ji ni treba več kuriti, Martin je uredil, da so pripeljali drugačno peč, ki se sama prižiga. In sedaj jih z zanimanjem prebira in se čudi, koliko uporabnih naprav izdelujejo. In ko, na primer, sekljalniku za čebulo ali mikrovalovni pečici znižajo ceno, takrat se v njej prebudi neka davna, nepotešena strast. Imeti. Potreba po pridobivanju. Martin bi še ustregel takšnim željam, a ko mati naenkrat začuti neustavljivo željo za okrasnim vodnjakom na dvorišču ali masažnim foteljem, takrat Martin postane žalosten.

Takrat začuti hrepenenje za tisto toplino, ki sta jo včasih imela. Z veseljem sta si podelila en kos reber, ki ga je kdaj uspel prinesiti domov. Ne razume Martin, kaj se to zgodi v človeku, da pozabi na druge. Na ljudi, ki so nesebično pomagali pomoči potrebnim. Kot bi se to sploh ne zgodilo. Rečejo, bili so drugi časi, danes je drugače. Nič ni drugače, le vloge so se menjale. Nič ne more odplačati tiste radodarnosti, ko mu je vsake toliko mesar zavil kaj za domov. Nikoli od njega ni zahteval plačila. Temu mesarju so nedolgo tega zaplenili trgovino. Vloge so se zamenjale ... Tudi Martin ni nič zahteval. Danes sta oba drug drugemu hvaležna. Zato ne razume matere, kako je mogla pozabiti tisti občutek tesnobe, ko ne veš, kaj bo prinesel nov dan in zaspiš z nagubanim čelom. Zato doma ni ne okrasnega vodnjaka ne masažnega fotelja. Ve zase Martin, da ni prav širokega uma, a nekje v sebi čuti, da to ne bi bilo prav. In tudi mati ve, ko se Martin enkrat odloči, tako tudi je.

No, kljub svoji grmeči postavi in rastočem poslu, je ostal majhen. Ne zanima ga prosto župansko mesto, čeprav bi ga bili mnogi veseli na tem mestu. Pravzaprav ga politika sploh ne zanima, vse takšne pozive vljudno zavrača. Najraje skrbi za svoj posel in pri tem še komu pomaga, če se le da. In s prstom riše po tablici.

Tudi za Levstikovega Martina Krpana lahko rečemo, da je bil podjetnik. Našel je tržno nišo, ustvaril donosen posel. Dovolj je bil opremljen z viri sredstev — trpežne vreče in gibka, vzdržljiva žival. In težka pest za tiste preveč radovedne.

Se pa Martin še iz šolskih dni spominja tiste zgodbe o soli, Dunaju in Brdavsu. Resnici na ljubo, malo je že pozabil nanjo. A pred leti, ko je na podstrešju iskal strešnike, je naletel na tovrno sedlo in vreče, prepojene z madeži od soli.

Takrat ni bilo mej, a so bile prej. Pa potem ponovno. Danes jih spet ni. No, nekako napol so še. Brezmejnost nam Krpanom očitno ponuja boljše življenje, zaključi Martin, srkne malo kave in se zatopi v zaslon, slediti utripajočim pikam.

Martin Krpan za današnji dan

Jože Omerzu

Tam na južni strani Alp leži dežela, skoraj deželica. Ima svoje ime, omejena je z državno mejo in še z nečem, kar ni enostavno zapisati, bo pa razvidno v nadaljevanju. Priznavajo jo države po širnem svetu in seveda države znotraj skupnosti, ki je nastala na ozemlju nekdanje dinastije, katere vodstvo se je izrodilo. Čeprav rod še živi. Pridobljene veščine vodenja in pa volja se očitno ne izrodi pri vseh potomcih, kar uči evolucija.

Ljudje te deželice so neumorno delavni in iznajdljivih misli. Kar je v povprečju zdajšnje skupnosti statistično opazno. Domačim oblastnim opazovalcem pa očitno ne in ob množici vsega novega radi pozabijo na tisto, kar je že bilo. Tako da se zdi, da se vsaka stvar in zadeva v tej deželici začne na novo. Kar pa je vsaj povprečno razumnim malo težje razumljivo.

V časih dinastije, ko je ljudstvo deželice še iskalo svoj položaj med kulturo zapisane besedne umetnosti, je bister mož zapisal povest o junaku iz ljudstva, ki je bil poklican od samega presvetlega cesarja, da v glavnem mestu takratne države pokonča krvoločnega tujca. Ta je neusmiljeno umoril vsakega viteza, ki se mu je izmed domačih junakov postavil po robu. Povest nas vodi v naše notranjske kraje, kjer se je rodil ta mož izjemne postave in šegave govorice, ki je v cesarskem mestu opravil s pošastjo. Rešil je mesto in domovino z nenavadno izbranim orožjem, s kijem iz lipovega lesa in ročno kovano sekuro mesarico. Za nagrado pa je od cesarja slišal hvalo, od cesarice in dvorjanov pa vrsto hudih besed, ki naj bi ga spravile v red. Je pa cesarju in njegovemu dvoru vrnil milo za drago in jim povedal, kar jim gre.

Od takrat so tekla leta, preteklo stoletje in pol zgodovine, kaj bi pravil, nazadnje je potekala revolucija, dvakrat zaporedoma domala iste elite. Kar je v nadaljnjih desetletjih zgodovine pustilo sled – na domačih tleh se je skotila pošast, ki kot da ji ne vemo imena, ne oblike, ne teže! Ve se le, da je ogromna, kaj počne, pa ocenjujemo po posledicah. Te nam jemljejo svobodo, marsikomu tudi življenje. Rinejo nas v revščino, nekatere domače požrešneže s polnimi žepi pa dvigujejo med bogataše, ki postajajo tujci v domovini.

Pošast ima krempljaste noge, zlepa ji ne zdrsne, morda ima toliko nog kot stonoga. Tudi desnih rok ima dovolj, več kot vzhodnjaško božanstvo Buda levih in desnih skupaj. Zagotovo ima več božanskih glav, ki tičijo v belih ovratnikih. Pokrita je z odporno, luskinasto kožo, da se jo noben predpis ne prime. Zanimata jo oblast in denar, usodno povezana dvojica. Izmed prvakov domačega glavnega mesta ga ni junaka, ki bi se ji doslej zmagovito postavil v bran. Zagotovo jih je nekaj bilo, a so žal že pokojni ali so kot brez moči ali pa so politično omrtvičeni. Pa se simulantov in akademskih igralcev in oblastnih prisklednikov v tej zgodbi še nismo dotaknili. Pač. Težko je v današnjih časih neizmernih možnosti biti popoln.

A oblast je oblast, je demokratično izvoljena, zato da zna in zmore več kot opozicija, da ukrepa in izvršuje oblast prej, preden jo opozicija morebiti prehit. Oblast prebiva v velikih mestih, naša v glavnem mestu. Nekoč je bila doma v gradovih, naša domuje v skupščini, ki je imenitna stavba. Na pročelju, nad glavnim vhodom, so v bronu odliti kipi in prizori iz življenja ljudstva, iz katerega je oblast tudi izšla. Turisti, naši in tuji, si te znamenitosti ogledujejo, se zanimajo zanje in sprašujejo. Neka turistka je celo trdila: »Lepi so ti reliefi, ti kipi, ti tiči, ampak tiče imajo pa bolj majhne.« Pa je turistični vodič razložil, da so na reliefih res majhni tiči, ampak veliki tiči da so pa notri, kjer z vso vnemo oblikujejo oblast.

Ta je po svojih papirjih in seveda tudi živih virih izvedela, da tam na Obali postaja vroče, da različne denarno močne sile križajo svoje sablje, da se vrtijo okrog projekta, ki mu pravijo Drugi tir. Da se tudi pošast, med dogajanjem so jo že krstili za korupcijo, suče tam okrog, da je čas, da oblast naredi red, takšen, kakršen v hiši demokracije mora biti.

Zato oblast vstopi med dogodke na Obali. Kar po abecedi določi dva vodilna ptiča, brgleza in cerarja, naroči prevoz po železnici, eden potuje uradno, drugi na skrivaj, zaradi protokola in kamuflaže. Pa tudi med popotniki se marsikaj izve. Mnogi vladarji so v nekdanjih časih skrivaj kot klateži hodili med množico in poslušali, kaj ljudje pravijo o predpisih in o oblasti, kaj je dobro in kaj zrelo za menjavo. Vsi ljudje vse vedo. Kmalu postanejo mnogi skriti podatki o Drugem tiru javni. Javnost izve, koliko je že bilo porabljeno za načrte, kdo bi lahko vodil izvedbo teh načrtov, kolikšna bi utegnila biti končna cena, kolikšni dobički, brez davka seveda. Pripravljajo celo poseben zakon o Drugem tiru.

Izve se, da so bili pri načrtih in cenah udeleženi poleg resnih gradbenikov in trgovcev tudi nekakšni šaljivci, po novem slovenskem pravopisu bodo opisani pod geslom šaleki. Ti znajo napihovati cene za goljufive mnogokratnike tistih pošteno izračunanih. Kmalu oblast ugotovi, da so utemeljeni sumi, da je pri drugem tiru korupcija pristavila lonček. Vplivati hoče na rabo prostora, denarja in celo zdrave pameti. Kar naenkrat postane jasno, da gre zelo zares, da je vrag odnesel šalo.

Iz množice osumljencev za korupcijo morajo odgovorni izločiti čisto določene osebe, bodoče obdolžence, z imenom, priimkom in nadimkom. Pravi tiči ga seveda imajo. Modra oblast meni, morda celo ve, da je treba pri cekinih za drugi tir nastaviti past, da se zlikovec ujame. Prvi odgovorni vajenec te oblasti predlaga opičjo past. Skrivnostna naprava deluje tako, da se v pritrjen, izvotljen kokosov oreh nastavi vaba. Opica s spretnimi prsti lahko seže skozi odprtino, zagrabi cekin v pest, te pa ne more več potegniti na prosto, če je ne odpre. Katera opica pa hoče odpreti pest s cekini? Opico, v našem primeru zlikovca, bi ujeli z roko v marmeladi. Dodatni forenzični postopki odpadejo, dejstva so očitna, prijava primerno kratka in hitra. Drugi odgovorni predlaga več pasti. Lovci vedo: več pasti, več ujame. A neuko ljudstvo ve, da je dovolj trdno ujeti le enega zlikovca, tega je treba ustrahovati, da cvili od stiske, kot ptič v precepu! Pa imaš mir pred njim in pred drugimi od strahu ustrahovanimi. Tretji odgovorni predlaga: »Pokličimo Krpana. On je nekoč na svoj način že rešil deželo in glavno mesto pred pošastjo. Rešeni bodo davkoplačevalski cekini. Na Notranjskem ga najdemo.«

Pa pošlje oblast iz glavnega mesta prenovljeno kočijo, desetine konjskih moči je zapreženo

vanjo, po Krpana v Pivko, na Notranjsko. Naglo pride Krpan pred presvetlega cesarja. »Oblast je oblast, spoštujem jaz oblast,« pravi, »naj ima tako ali drugačno črko v sredini.«

Ko vstopi v palačo, reče: »Dober dan!« in posluša. Cesar pove vse, kar ve o pošasti, o korupciji, ki da je velika kot ledena gora v severnem morju. Samo vrh gleda iz vode, večina pa je skrita očem pod gladino. Reče Krpan na to: »Cesarost, poznam vaše strahove, slišal sem za vašo pošast, ki hoče vso poznano našo poštenost postaviti v sramoto. Poznate me, nisem ravno svetilnik poštenosti in mejnik modrosti. Angleška sol in kresilne gobe so tudi danes na spisku prepovedane kupčije, a če pridno tovorim in se biričem izogibam, mi ostane nekaj prihranjenih cekinov konec meseca. Korupcija pa nima mere, ta pošast sedi na sodu brez dna, kar cekinov pobaše podse, ne vidimo jih več, ne vi, ne mi. Ne povem vam, za katerim ovinkom Drugega tira ji nastavim past, ne izdam vam orožja, a kij in mesarica ne bosta. Za medije pa porečeva, da se ledene gore najlepše iznebiš, če jo prepustiš toplim vodam zalivskega toka. To je tisto orodje, ki ga ima pravica in modra oblast od nekdanj v rokah,« in cesarju pomežikne na levo oko. Potem pa si v cesarski kuhinji naloži v skledo kraškega pršuta, izbere med hlebci kruha, natoči pravšnjo mero terana in poskrbi za druge potrebe svoje zajetne postave.

Meščani glavnega mesta v deželi pod Alpami bodo takrat, ko bo korupcija brez glave, lahko proslavljali. Lahko bodo povabili medse Krpana, naslednika tistega prvega z Dunaja. Dan upora je pripraven dan. Krpan iz Pivke, živ in zgovoren, če ni po krvi, je pa po imenu v sorodu z našim poznanim, naj se kot narodni junak, na prenovljeni svoji kobilici, mislim terenca iz Novega mesta z več sto konji pod motornim pokrovom, popelje po mestu, ustavi pred Maksijem, modri oblasti v čast, vsem krvi in denarja lačnim domačim tujcem pa v strah!

Martin Krpan XXI. stoletja

Katja Oset

Je že res, da bil junak,
ki poznal Slovenec ga je vsak,
bistrih oči in krepke postave,
umih je nog in prebrisane glave.
Tovoril sol je dan na dan,
tak je bil Martin Krpan.

Je skozi čas se izgubila?
V letih iskra ugasnila,
ki tlela v srcu je pogum,
ohranjala pa zdrav razum.
Je sploh kje še kak junak,
ki Krpanu bil bi enak?

A ena zgodba dobro še drži,
spominja na stare čase
in lučko upanja budi.

V kotu počiva pisani »gvant«,
s ponosom ga nosil je »Mulčarjev fant«,

ko od človeka, ki nima srca,
dva vboda jeklena v telo sta prišla.
Imel je mrtvaško bledičen obraz,
storilcu na daleč priznaval poraz.

Je s hladnim nasmehom, brez vsakih skrbi,
ga pustil ležati v mlaki krvi,
kjer téma sprejema v svoje globine,
da človek ne čuti več bolečine.
V zadnjem trenutku se čudež zgodi,
počasi odprejo se temne oči.

Le gole roke s premalo moči
vlečejo preko tal težke sledi.
V tihih se prošnjah ozira v nebo,
dokler ne ugleda ga modro oko.
Bosih nog urno do njega zdrvi,
mlado dekle in pomagat želi.

Tako pač nam večkrat življenje stori,
se v temi brez dneva ljubezen rodi.
Ponesla mu sonce v prazen je svet,
kaj kmalu brez nje več znal ni živet.
Prepričala ga, da pusti maščevanje,
da bosta živela lahko srečne sanje.

Dragó se usodo povrnjeno plača,
vse dobro in slábo človeku se vrača.
Je hladen nasmešek morilca zbledel,
ko fant temnooki je vanj zastrmel.
Je mislil še enkrat življenje mu vzet,
a sam iz srca je pričel krvavet.

Če misli so mračne, izda te korak,
ob puški lastni padel je vznak.
Zdrsnil v valove je reke šumeče,
potisnilo v globino ga butanje peneče.
Reka se v barvo rdečo je ovila,
iz svojega primeža ga ni več spustila.

Mož temnooki pa danes živi
z družino na gričku sredi vasi.
Na prsih dolgi rani dve,
mu obdajata srce.
Sovraštva znotraj njega ni,
ljubezen do žene, otrok ga poji.

Vstal kot iz groba ponovno je v svet,
na novo naučil se je živet.
Krepke so mišice trše postale,

so truplo sovražnika v zemljó zakopale.

2012. leta postal je častni občan,

ljudje mu rečejo kar »Martin Krpan«.

Odločitev

Darja Ovijač

Oh ti Krpan, Martin Krpan,
kot hrast močan, kot divji mož,
preprost, a malo le manir ...

Po svoje dela,
ne meni za zakone se cesarja,
sol prenaša, pretovarja,
angleško sol ...

V samoti sam po svojih potih hodi ...
Potiho si v brado nekaj brunda
in gre skoz sneg, planine,
le on ve kam ...

Saj vem, Martin Krpan,
ne oče, ne mama, nista te učila,
kaj je ta stara stvar – DIPLOMACIJA ?

Posekati sred dvora lipo od kraljice
mogoče ni prav modro, ne priporočljivo ...

In vzeti roko mlade cesarične
je več, kot videti le lep obraz ...
Saj kdor kraljično omoži,
nekoč celo postane kralj,
in vlada vse do konca svojih dni ...

A naš Krpan,
tako mi je domač,
on raje zapusti kraljevo mesto ...

V nočeh brez spanja,
še zdaj minister Gregor preudarja:
Ali je lepše biti kralj ali Krpan,
in kdo od njiju v resnici več ima – prostosti?
In koliko je naš Krpan imel – modrosti,
ko si namesto zidov trdih in obzidja
izbral je zvezdnato nebo,
prostrane travnike,
samotna pota,
dišeče loge,
ritem konja,
duh po senu,
borovnice,
petje ptic
ter roso jutra,

glas žanjic

in zvon domači?

Martin Krpan 21. stoletja

Gašper Perc

Kot komet iz vesolja
se bo prikazal na obličju planeta.
Ljudem se bo vrnila volja,
ki jim bila je vzeta.

Kot je ustavil Brdavsca, ustavil bo vojne.
Primerjam ga lahko z belo golobico,
saj bo ponesel mir med linije bojne
in spet prinesel nam pravico.

Nekdaj je tihotapil sol, zdaj tihotapil bo ljubezen,
širil prijateljstvo in sožitje.
Zaradi njega vsakodnevni prepir ne bo več obvezen,
pred do sedaj večnim viharjem nam ustvaril bo kritje.

On ne bo kradel ne ubijal ne psoval,
ljudstvu ne bo dajal lažnih obljub.
On bo delal, kar je prav,
on bo vsemu slabemu protistrup.

Med politiki bo ustvaril enotnost,
poskrbel za blagor narodov.
Prvič med njimi bo vladala dobrohotnost,
vsi se bodo v miru udeleževali njihovih shodov.

Na oblasti bodo ljudje pravični,
ki bodo pravilno vodili svet.
Delali bodo kot klični listi,
da nekoč iz sveta nastane cvet.

Zatrl bo vse preprodajalce orožja, droge,
zatrl bo tudi prostitucijo.
Iz bede rešil uboge,
naredil preporod, revolucijo.

Ustavil bo sejalice smrti,
spremenil njih mišljenje.
Pomagal ljudem, ki so strti,
njim končal bo trpljenje.

Za večno bo zakopana bojna sekira,
srd in jeza bosta pozabljena.
Prišel bo čas večnega mira,
saj zloba bo ustavljena.

Nahranil bo lačne,
vsem ljudem narisal nasmeh na obraz.
Njegove misli bodo drugačne,
on ne bo mislil le nase, on bo mislil na nas.

Morda boš ti, morda bom jaz
postal heroj našega štetja.
Vsi ljudje bodo poznali ta obraz,
obraz Krpana enaindvajsetega stoletja.

Krpan enaindvajsetega stoletja bo nesmrten,
še tisočletja bodo govorili o njem.
Spomin nanj bo kot skala trden,
saj nas bo rešil mnogih bremen.

Vendar sam nad vsem ne bo imel kontrole,
potrebujemo še koga, ki bo delal kot on.
Za to ne potrebuješ znanja niti šole,
ampak le malo zdrave pameti in bonton.

Svet je pokvarjen in hitro nam teče čas ...
Če bomo spreminjali sebe, nekoč spremenimo ves svet.
Če si dober, povej to vsem na glas,
naj še kdo drug vidi, da svet je lep.

Korak do brezna

Eva Perko

Žre jo, od znotraj navzven jo žre. Kakor podgana si utira pot na plan, brezkompromisno in neusmiljeno se ne ozira na nič, kar bi jo lahko potlačilo, potisnilo globlje v spomin. Nič ne pomaga, noben nasvet, nobena dobra želja, nič ne uspe. Še vedno je le ena sama misel, ki jo žre. Zavedanje, da bo vedno tako, ni niti malo v pomoč. Nikdar ne bo bolje, nikdar ne bo manj mislila na to, vedno jo bo vse opominjalo na to. Zasluži si vse to in še mnogo več, tudi tega se zaveda, niti slučajno ji ne sme biti niti najmanjši del kazni prihranjen, zasluži si to. Odgovarjala bo in prav je, da bo. A ne more več živeti s tem ... ne zasluži si živeti.

Zdrznila se je. Zlati delišes zelo značilno počí, ko ga s prvim ugrizom predrejo zobje. Nedvomno je bil nekdo v bližini. Pravzaprav neposredni bližini. Zaslutila je lahko sok jabolka, ki se mu je pocedil po bradi, tako sočno je zvenelo. Kakor dotiki stotih ledenih prstov jo je spreletelo po hrbtu. Sto in stokrat si je zamišljala ta prizor, a nikdar s publiko. Ni se upala premakniti, vse je stavila na to, da je tisti, ki je tako nevljudno vdrl v njene zadnje trenutke, ni opazil. Če neha dihati, preneha obstajati, je upala in se hkrati bala. Če bo kdaj verjela v nevidnost, naj bo to zdaj.

»Kaj pa počneš?« je zamomljal s polnimi usti jabolčne kašice. 'Kaj pa te briga!?' je bila njena prva misel. Sem na streho ni prišla zato, da bi klepetala z nekim kretenom, ki se ne zna brigati zase! Ni dobrodošel. Ni dobrodošel in to mu mora dati vedeti. Najbolje obvlada pasivno agresivne poteze, zato je izpljunila: »Rožice sadim, kaj pa!?'« Naj se lepo pobere. Naj se reši, zdaj se še lahko. Zaslišala je šum iz temnega kota, a senca se je približala, ne oddaljila.

»Ne hodi mi v bližino!« je histerično zavpila in dvignila roke, a on je le zavzel eno ograjo bliže, malce bolj na svetlem. Zamegljen blišč nočnih luči se ga je komajda dotaknil, a vseeno razkril poteze na njegovem obrazu, roko, ki je držala ostanek jabolka, in oglato čeljust, ki je pridno mlela.

»Ne skrbi, nimam namena,« je odgovoril in zrl preko ograje dol na mesto.

»A ne vidiš, da motiš?« ni in ni nehala vpiti. »To je važno! Rada bi bila sama!« Razumi namig, jebenti.

»Ne zmeni se zame, nič ti nočem. Počni, kar želiš, jaz bom samo skadil enega ali dva pred spanjem. Kar nadaljuj,« se ni pustil odgnati.

Na širokem kamnitem robu ograje je bilo ravno dovolj prostora, da je sedel nanj in se s hrbtom naslonil na steber, ogrizek je previdno položil na ograjo poleg sebe. Iz žepa je potegnil škatlico cigaret in si eno prižgal. Globoko je vzdihnil, nato izdihnil.

»Boš ti tudi?«

Osuplo ga je pogledala in eksplodirala: »NE, prekleto, da ne bom PREKLETE cigarete. Si nor, prekleto? Poberi se že enkrat!« Nejeverno je zmajala z glavo, ko se kar ni premaknil.

»Ni mi mar ... Jaz bom to storila, zdaj ni več poti nazaj. Imel si možnost, da se umakneš, ne moreš reči, da ne,« je rekla bolj zdaj bolj sebi kot njemu.

»Kaj pa sploh počneš?« jo je radovedno še enkrat vprašal.

Ignorirala ga bo. Popolnoma odmisli. To zna, v zadnjih mesecih je odmisli ves preostali svet dokaj zlahka. Oddahnila si je, ko je ugotovila, da trpeča žalost odžene še tako dobromisleče sosede in prijatelje. Ko ga bo dala na stran, se bo lahko vrnila k svojim tegobam in kaj kmalu bi lahko spet sama stala na napačni strani ograje, na tankem robu brezna pozabe in nikdaršnjega odrešenja. Njo večno trpljenje šele čaka, to je samo vstopna procedura. Zaslužila si je to.

Stresla se je po vsem telesu, ko ga je znova zaslišala za sabo. Podrsavanje čevlja po kamnitem tlaku jo je tako prestrašilo, da so se ji prsti končno nerodno prijeli za ograjo, ko je že skoraj padla. Prejšnjo zgroženost je zamenjala čista jeza. Ko je želel reči: »Jaz sem ...« ga je zadirčno odklonila: »Briga me, kdo si! SPIZDI OD TU ...« Marsikaj je še želela reči, a glas ji je zadušilo histerično hlipanje. In moledovanje. »Prosim, prosim, pojdi stran ... To moram storiti. Sama.«

»Res, to je velik korak,« je brezbarvno nadaljeval. »Jaz se bom le prepričal, da je to najboljša rešitev. Bil sem že na tvojem mestu. In našel boljšo rešitev. Vsaj mislim ...«

Vdala se je. Naj bo po njegovo.

Dolgo oklevanje ji je vzbudilo pozornost. Radovedno si ga je prvič sploh poskusila ogledati. Preroško, kakor da bi vedel, da bo poskušala, se je umaknil nazaj v temo. Njegova senca je bila zdaj bolj votla, malce bolj temna, ves prizor je bil bolj mračen, skoraj zlovešč.

»Kje?« je vprašala nenadoma.

»Glavni most. Sredi dnevnega vrveža.«

»Kaj pa je šlo narobe?«

»Nič ni šlo narobe.«

Kako ... khm ... Kako pa si potem zdaj tu?«

»Nekdo me je uspel prepričati, da je tako bolje.«

»In ti zdaj prežiš na uboge, kmalu preklete duše in vračáš uslugo? Jim preprečuješ slabe namene s tem, da jim kažeš, kako je tebi uspelo. Lahko mi verjameš, da sem se naposlušala pozitivnih afirmacij in posplošenih public in se bom nalašč vrgla dol, če imaš kaj takega v mislih, prisežem!«

Globoko iz trebuha se je nasmejal: »Haha, sploh ne!« Prižgal si je drugo cigareto in

nadaljeval: »Le zanimalo me je, kaj počneš.«

Spet tišina. Ni mogla priznati na glas, ni si mogla priznati. Prijetno, odrešujoče bi se bilo spovedati. Morda pa tudi potrebuje nekoga, ki bo kakor da blagoslovil ta njen korak, nekoga, ki bo prišel do enakega sklepa kot ona. Da si namreč ne zasluži odpuščanja, ne zasluži odrešitve, čaka jo le večno trpljenje. Tega si zasluži. Nima smisla odlašati.

Zakaj pa bi sploh hotela blagoslova, želela odpuščanja od njega? Kdo pa sploh je on, da si to upa zahtevati!?

»Kdo pa sploh si ti?«

»Aha, radovednost. To je dober znak,« je odobravajoče pokimal. »Pozabi,« je bila takoj užaljena.

»Ne, kje pa. Dovolj, da se predstavim. Sotrpini v tem življenju sem, zadnji sopotnik na tvojem potovanju. Tisti, ki mu vse poveš, se zjočeš, slišiš, kar hočeš slišati, nato si premisliš in stopiš dol. Tisti nekdo, ki mu boš večno hvaležna.«

»Si pa optimist,« je zamrmrala. Glasneje je dodala: »Tako enostavno, kaj? In vsi so živeli srečno do konca svojih dni, kaj? To ni pravljica, stari! Tu ne bo srečnega konca. Sploh pa ne takega, kot si ti predstavljaš.«

»Kako pa ti vidiš, da se bo končalo?«

»Misliš, kakšen konec pričakujem?« je hotela pojasnilo. »Ja, lahko tudi tako rečeš,« je potrdil.

»Ni tako lahko odgovoriti ... Vsekakor pravičnega. Kazen mora odražati resnost dejanja.« To zadnje je zvenelo precej naučeno. Videti je bilo, da premišljuje.

»Kako pa boš vedela, da bo kazni pravična? In za koga mora biti pravična? Zate? Ali misliš, da si ti zaslužiš pravični konec?« Ni pričakovala take neusmiljenosti. Naj bo preklet! Ravno o tem je premišljevala.

»Mislim, da si zaslužim in da si ne ...«

»Dokaj nemogoče, se ti ne zdi?« je povprašal.

»Saj sem vedela, da ne boš razumel. Nihče ne razume ...« se je spet do solz razburila.

»Daj, ne cmeri se, no, in mi poskušaj razložiti.«

Tišina. Tokrat res ni hotela biti tista, ki jo bo prekinila. Naj se zareže nekam med vtikljiva vprašanja, na katera noče, ne more odgovarjati. Preklete! Poleg vsega se bo morala soočiti še s sabo.

»To ni bilo najbolj lepo, veš,« ga je okarala.

»Haha,« se je spet od srca nasmejal. »Kako smo občutljivi! Mislim, samomor delaš pa ti še nihče ne sme nič reči.« S povsem zadovoljnim nasmeškom je obsedel.

Zdaj ga je že globoko sovražila. In sovražila je sebe, ker ga je nehote občudovala. Nikdar, nikjer se ji še ni zgodilo, da bi jo kdo tako učinkovito ukrotil. No, vsaj utišal. Toda plan ostaja enak.

»Niti malo mi ne prizanašaj ...« je izdabila med naslednjo ploho solzic. Preizkušena taktika je tokrat naletela na goli zid neodobravanja.

V odvetniškem tonu jo je postavil na svoje mesto: »Sama trdiš, da si za svoje grehe ne zaslužiš nič boljšega kakor brezčasno pogubo za vse večne čase. In zdaj si želiš prizanesljivosti od zadnjega človeka, ki ga boš videla. Bom tvoj spovednik, vsak si zasluži, da se izjasni, nikjer pa ne piše, da bom avtomatsko držal s tabo. Če je poguba tisto, kar te čaka na koncu, naj bo tako. To ni odvisno od mene. Počni, kar želiš.«

Z odprtimi usti je strmela v prazno. Ni mogla verjeti, kako so jo te besede pravzaprav potolažile. Ni potrebovala sodnika, sodba je bila že vseskozi napisana; ni potrebovala nikogar, da bi se potegnil zanjo, ni si želela tolažilne rame in izrazov sočutja. Na voljo pa ji je bil poslušalec. To pa morda bi. Ali si je to tudi zaslužila, tisti hip še ni vedela.

»Najprej povej ti meni kaj o sebi,« je slednjič rekla. »Kaj te zanima?« je odvrnil.

»Ne, brez vprašanj. Ne poznam te dovolj dobro, da bi postavila dobro vprašanje. Povej mi nekaj o sebi, nekaj, o čemer se splača kaj povedati.«

»Dobro, da premislim ...« Niti trenutek ni trajalo, pa je že nadaljeval. »S policije so me vrgli, ker so me ob izhodu iz službe dobili pijanega, zadetega, s polnimi žepi koke in groznim temperamentom. Bo dobro?«

»Oh, sranje!« ji je ušlo.

»Malo ti zjebe življenje, ja.«

Zamišljeno je rekla: »Zadnje mesece, odkar sem to načrtovala, se nisem kaj prida menila za okolico, se mi zdi. Vsi imamo probleme, kajne? Samomorilnost je osamljen šport. Ampak ne bom te sodila, če ti mene ne boš.«

Ni nadaljevala in on ni odgovoril. Molčal je, ona pa tudi. A morala bo spregovoriti, ona je bila na vrsti in oba sta to vedela.

»Kot mladoletno me je posilil duhovnik. Še pred birmo. Takšna je bila vsaj uradna obtožba. Izrabil je zaupanje otroka, zlorabil svojo avtoriteto in položaj.«

Uradni ton mu ni šel skupaj z zgodbo. »Koliko si bila stara?«

Odgovor: »Trinajst,« mu je vzel sapo. »Pri trinajstih? Uf ...«

»Sama sem si tega želela ravno toliko kot on. Ravno kar je prišel iz semenišča, nedolžen in

naiven, jaz pa sem bila pri trinajstih že lepo razvita in za tista leta malce preveč izkušena. Tako daleč še sicer nisem šla, a on še manj. Priznal je, da me je zapeljal, a nisem se ravno upirala, če veš, kaj mislim.«

»Kako so ljudje izvedeli?« ga je zanimalo. »Zanosila sem.«

»Seveda, lahko bi si mislil.«

»Res predvidljivo, kajne?« se je posmehnila. »Moja mati je bila kar naprednih nazorov za tisto staromodno okolico, v katero so jo pripeljale okoliščine, a tega ni mogla požreti. Mojega antično mislečega očeta, ki je v Cerkev verjel do konca in ga je to zlomilo, je uspela prepričati, da mi da nekaj malega za preživetje, ko me je odgnal od doma in se mi popolnoma odpovedal.«

»Jebenti, pri trinajstih?« je rekel sočutno. »V teh časih ...«

»Bila sem upornica in zmeraj sva si bila v laseh. Mislim, da se je tako rešil velikega bremena. Nista me mogla krotiti in včasih je najboljša tista kruta ljubezen, je edino zdravilo, ki pomaga. In moram priznati, da mi je res pomagalo. Ko sem bila naenkrat odvisna samo od sebe in hkrati še odgovorna za neko drugo, novo osebo, sem prišla hitro k sebi. Soočila sem se s prihodnostjo iz oči v oči, prsa ob prsa in uspela preživeti.«

»Kaj se je zgodilo z duhovnikom? Sta še v stikih?«

»Pravzaprav se je izkazal za pravega bedneža. Po tistem več ni hotel slišati zame ali otroka, kar ostal je duhovnik, le premestili so ga v drug kraj. Ravno dovolj blizu, da sem nekoč kasneje slišala, da se mu je enako zgodilo še z dvema podobno mladima dekletoma ...«

Sklonila je glavo, kakor da še vedno pestuje ranjeno srce. Prva ljubezen nikoli ne umre, je pa včasih umorjena.

»To te najbolj boli, kajne? To, da nisi bila edina. Jezi te, ker ni pritekel za tabo, ko si zanosila? Si upala, da bo? Da nisi morda po 'sreči' zanosila ...?« Oči je priprl in jo gledal kot osumljenca med preiskavo. »Da bi ga ujela, hehe, pa ni uspelo, hehehe.«

»Kaj!? Pa si ti normalen!? Kako lahko kaj takega rečeš? Norčuješ se iz dogodka, ki bi me kaj lahko pripeljal na to polico, MEDTEM KO sem jaz na tej prekleti POLICI!?!«

»Oprosti, oprosti,« jo je miril. »Ampak moraš priznati, da se sklada. Ubijalsko sklada. Ups, pardon.« Sam sebi se je zdel neznansko zabaven. Njegov pogled se je pa naenkrat zapičil vanjo in smrtno resno rekel: »Ampak zaradi tega se že nisi prišla sem ubit.« Policijska taktika velikokrat preseneti osumljenca, da v obrambi izda več, kot si želi. »To je zgodba izpred mnogo let. Sama si rekla, da ti je uspelo preživeti. Rekel bi, da ostale iz tvojega kraja zdaj tudi ... pardon izrazu ... boli kurac za vse to.«

Prekanjeno ga je pogledala. »Razen mene, misliš. Jaz moram živeti s tem.«

»Eh, bedarija. Nasmej se malo, jebi ga, se je pač zgodilo. Bodi raje hvaležna, da si se nekaj naučila iz tega.«

Kar sesedla se je vase, členki, ki so se oklepali ograje, so se ji pobelili in brezizrazno je strmela v nočno življenje mesta.

»Kaj si počela odtlej?« je slišala. »Od takrat si tudi morala še živeti.« Obrisala je solze in ga prosila za cigareto. »Kaj pa te zanima?«

»Kaj pa vem ... Kje delaš, kaj počneš, kaj te veseli ... Si našla koga drugega? Kdo so ljudje v tvojem življenju? Te imajo radi? Imaš ti rada njih? Take stvari.«

Globoko je izdihnila dim. »Nič lažjega, kaj? No, pa greva po vrsti. Tisto dekle ni nikdar več videlo svojih bližnjih ali domačega kraja.« O sebi je zdaj govorila v tretji osebi, droben trik, ki se ga je naučila med terapijami. »Z otrokom je šla na drugi konec sveta, čeprav le v bližnje mesto. Ne bi se mogla prikazati tam, ne bi prenesla ponižanja. Z otrokom sta živela v majhni sobici v zameno za čiščenje stanovanja. Radi so jo imeli, čeprav ni pustila nikomur v bližino. Žalobni izraz na njenem obrazu je preprečeval vsem, da bi drezali vanjo. Propadli upi in sanje imajo grdo navado odganjati ljudi. Nič več me ni veselilo, živela sem zase in svojega otroka iz dneva v dan, nič več in nič manj.«

Po kratkem premoru jo je spodbudil: »No, nadaljuj.«

»A-a,« se ni strinjala. »Zdaj pa še ti kaj povej. Quid pro quo, Clarisse.« * (Ko jagenjčki obmolknejo, T. Harris)

Spet se je zasmel. »Zakaj, za vraga, bi tako rada izvedela kaj o meni? Bo to kaj spremenilo tvojo odločitev? Saj vendar delaš samomor!«

Rdečico sramu na njenih licih je bilo čutiti tudi skozi nočni hlad. Strele so ji bliskale iz oči, ko je sprejela novo cigareto. Tiho, a trdo je pojasnila: »Želela sem le pridobiti nekaj časa, da premislim, koliko ti sploh želim povedati. Ni ti treba biti surov, veš.« Tiho je dodala: »Za trenutek le sem želela postati in zrak zajeti,« kakor da si citira Shakespearja.

»Dobro, kaj te zanima?« je popustil.

»Zanima me, zakaj si me ogovoril. Zakaj se nisi pobral od tod, pozabil na to in šel na pivo?«

Tokrat se ni posmehnil, ni ji vrgel pod nos, da ribari za komplimenti, ampak ji je resno odgovoril: »Zdelo se mi je, da bi ti prijal pogovor s popolnim neznancem.« Videl je njen pogled, a si ga ni znal razlagati. »Razen tega, če bi odšel, bi bil primoran poklicati policijo. Potem bi bil pa cel halo.«

»Povej mi o času, ko si bil ti na mojem mestu,« je drezala dalje. Naj se še on razgali, saj je vseeno, če bo še pred jutrom vsa polomljena ležala na stopnicah spodaj. Do takrat bosta kar lepo enakopravna.

»V mislih sem bil velikokrat. Ne samo na robu strehe, tudi na napačnem koncu puške, z želodcem, polnim uspaval in podobno. Lahko ti tudi povem, da iz razlogov, ki so veliko bolj vredni samomora kot mladostni greh z greha vrednim župnikom, da boš vedela.

Ampak zares pa samo enkrat.«

»Pa še takrat si stisnil rep med noge. Ni ti uspelo,« je bila zdaj ona neusmiljena. »Misliš, ne še ...«

»Zakaj pa ne?«

»Moj psihiater pravi, da zaradi poguma in ker sem izbral življenje, moj šef pa pravi, da zato, ker sem reva in se sploh ne upam pokončati.«

»Mater, ti si moral nekaj pošteno zajebati ...« je bila osupla. »Tako je nanese, ja,« je bil kratek. »Kaj si storil?« je vprašala.

»A-a,« jo je zavrnil. »Mogoče naslednjo rundo. Ti si na vrsti. Zakaj se boš pravzaprav pokončala? Niti za trenutek ne verjamem v mladostno romanco.«

Zdaj je tudi ona sedla na ograjo in se naslonila na steber. Lahko sta si gledala v obraz.

»Kaj je bilo že naslednje po seznamu?« se je izognila direktnemu odgovoru. »Če sem poročena in kdo so ljudje, ki so mi pri srcu, če se ne motim.« Globoko je izdihnila. »Poleg otroka poznam še sosede, nekaj sodelavk, knjižničarko v lokalni knjižnici, punco, ki mi zjutraj kavo natoči. Drugih se zdaj ne spomnim.«

»Nikogar drugega nimaš? Sorodstvo in mimoidoči? Kako to?« »Kako to misliš? To so pač ljudje, ki jih poznam,« je bila zmedena.

»Žalostno je, da nimaš nikogar, s komer si lahko zaupna, kot sva midva zdaj. Nekoga, s komer si lahko malce nor ali pa vsaj takšen, kot si.«

»Koga pa imaš ti?« je bila takoj užaljena. »Sredi noči sam sediš na strehi in kadiš, prepričana sem, da ne prvič. Ti pa zagotovo ne bežiš od ničesar, kaj?«

»Le da sem jaz na tej strani ograje ...«

Pošteno se je že jezila sama nase. Vedno znova ji zapre usta. Govori resnico, neposredno, tako, ki ji ni mogoče oporekati, le utihne lahko. Občutek ima, da ji nastavlja pasti, ko bi jih morala ona, in njegov samozadovoljni izraz ji pravi, da je občutek ne vara.

»Zakaj mi ne bi enostavno povedala?« je skomignil skozi vprašanje. »Lepo, čisto kratko in jedrnato. Zberi pogum, v treh, štirih besedah opiši. Pravi vzrok, ne drame okoli njega.«

»Ni tako enostavno ...«

»Ne izmotavaj se več!« jo je prekinil. »Nimaš več česa izgubiti, čas pa teče. Zakaj zavlačuješ? Sem mislil, da si odločena narediti ta korak, da imaš urnik pa to.« Pogledal je v njeno smer in ujel njen pogled. »Prepusti se, morda pa ti bo potem lažje.«

A izbral je najslabši možni pristop. Otrpnila je, njen pogled je postal ves steklen.

»Nočem, da mi bo lažje! Nisem zato tu! Povedala ti bom, a ne zato. Tudi ne zato, da bi se spokorila ali poskušala karkoli zakrpati. Ampak samo zato, ker si še prekleto nadležen!«

»Izgubila sem otroka, dobro!? Izgubila sem otroka ...«

Ni vedel, kaj je pričakoval, a tega nekako ni. Počakal je, da je prišla malce k sebi. »Povej več.«

»A-a, naslednjo rundo,« mu je vrnila. Videla je radovedne iskre, ki bodo morale počakati, in čutila maščevalno zmagoslavje. Kako človeška lastnost nekoga na robu prostovoljne smrti.

»Kaj si zajebal?« ga je spomnila.

»Vse,« je prhnil skozi nos. »Vse sem izgubil. Kot v kakšni country pesmi. Najprej službo, kmalu ženo in hišo, nato še psa, hitro zatem pa še razsodnost.« Zastrmel se je v daljavo.

»Bil sem detektiv pod krinko. Narkotiki. Šest mesecev je trajalo, da sem prodril v to gangstersko organizacijo, še pol leta, preden sem sploh govoril z njihovim šefom, nato še nekaj mesecev, da mi je zaupal. V vsem tem času nisem imel nobenih stikov z ljudmi, nobenih informacij o njih ali zunanjem svetu. Čas sem preživel med največjimi in najbolj nevarnimi barabami v mestu in se trudil ostati kolikor toliko nedotaknjen. Te barabe sem lovil, zbiral sem dokaze o njih, a sem z njimi preživel tudi ogromno časa, jih spoznal in se s kom tudi spoprijateljil. Niso vsi slabi ljudje, veš, čeprav počnejo slabe stvari. A je človek že zato, ker počne slabe stvari, tudi slab človek?«

Strahoma se je morala strinjati: »Ja, ta matematika kar drži.« Po kratkem premisleku se je dopolnila: »Nekaj je odvisno od tega, s kakšnim namenom kdo počne slabe stvari, ampak v osnovi mora biti res. Slab je človek, ki počne slabe stvari. Tako enostavno je to.«

»No, ta slab človek je bil takrat na veliki preizkušnji in pod neizmernim pritiskom. Nosil sem masko neizprososti, ki je nisem smel niti za trenutek odložiti, pod njo pa sem se sovražil iz dneva v dan bolj.«

Dolgo ni spregovoril, zato ga je spodbudila. »Ne vem, kaj piše v pravilniku o takem primeru. Če počneš slabe stvari, pa to nerad. Morda je kak aneks, ki dovoljuje kake izjeme v posebnih okoliščinah ... A če mene vprašaš,« je malce zlobno dodala, »je slab tisti človek, ki počne slabe stvari. Ne glede na namen, ne glede na to, da je s tem morda želel preprečiti kaj veliko hujšega, preden se zgodi.« Oči so ji nevarno zagorele, ko se je zazrla vanj, prisegel bi lahko, da mu bere misli, mu vsiljuje svojo voljo in občutke ter za roko vodi, kamor mora iti. Tudi on se mora soočiti. Se izpovedati.

»Da bi si pridobil zaupanje šefa, sem moral preizkusiti robo. Nihče ničesar ne kupi, če ni preizkušeno. Šlo mi je za krinko, vsekakor, a malce sem bil pa tudi radoveden. Bil naj bi neki prvovrstni kokain, vrhunska roba, ki bi jo morali še nekajkrat redčiti, da bi bila primerna za trg. Nalili so me še z viskijem, nato sem izgubil občutek za resničnost, pa tudi razsodnost. Popolnoma se mi je zmešalo. Naslednje, česar se spomnim, je policija, ki me je vsega okrvavljenega spravljala k sebi in zasliševala na kraju zločina, kot se je izkazalo. Bil

sem tako zadet, da nisem spoznal niti svojih kolegov. Povedali so mi, kaj se je zgodilo.«

»In? Kaj se je zgodilo?« Bila je vsa na trnih. »Zdaj si ti na vrsti,« je odvrnil.

Nič ni rekla, morala je preklopiti misli. Ni je želel spomniti, vedel je, da je boleče. Poskusil je drugače.

»Povej mi kaj o svojem življenju. Kasneje mislim, ko si prišla v mesto, ko si odrasla. Od takrat je minilo že kar nekaj let, ki si jih nekako morala preživljati. Kako je to šlo?«

»Prav odlično,« je sarkastično izpljunila, »glede na dano situacijo.« Hitro se je morala popraviti: »No, saj pravzaprav res ni bilo tako slabo, to življenje. Bilo je težko, ni pa bilo slabo. Nisem sicer živela življenja, ki sem si ga zamišljala ali želela, ampak kdo med nami pa ga? Dobiš ali ustvariš si okoliščine in poskusiš iz njih narediti največ, kajne? Nisem se poročila s svojo prvo ljubeznijo, sem pa rodila njegovega otroka. Nisem obupala, postavila sem se na svoje noge, z mnogo truda in odrekanja sem skrbela za to svoje dekletce.«

Zalile so jo neslišne solze, debele in težke so padale globoko dol na trde stopnice in strmela je za njimi.

»Nikdar več nisem govorila z nikomer od domačih. In nikdar ne bom.«

»Kaj se je zgodilo z deklico? Kako ji je ime?« Njegov tihi glas je odprl stare rane, v potočke so se zlile nove solze.

»Amalija. Po moji mami. Jaz sem jo klicala Ama. Najbolj zlat otrok, kar jih je kdaj bilo. Tako čudovite punčke še sam bog ne bi mogel ustvariti. Brihtna, navihana in vedoželjna, vedno pripravljena pomagati in več kot vredna vsega truda, vsega žrtvovanja. Le zanjo sem živela, vse sem zanjo dala.«

Sama vase se je nasmehnila, ko se je izgubila v nekih bolj veselih spominih. »Mama te ama,« je tiho rekla.

Zdaj se je pa razjezil. »Zakaj pa stojiš tu, na tej prekleti polici, preketo!? Zakaj ne greš in ne poskrbiš za svojo hčer, preketo?«

Naenkrat je skočil na noge, kakor da jo bo potegnil nazaj čez ograjo.

»NE premikaj se!« je zavreščala, kakor da ji gre za življenje. Z rokama se je oklenila stebra in nikakor ne bo pustila, da jo odtrga nazaj na varno. »Ne drzni si priti sem!« Postajala je vse bolj histerična, medtem pa so se na obzorju kazali prvi zametki naslednjega jutra.

»Dobro, dobro, pomiri se,« je rekel zbrano. »Usedi se nazaj na ograjo, jaz pa ti bom svojo zgodbo povedal do konca, velja?« je zabarantal in pokimala je.

»Sam se še zdaj ne spomnim vseh podrobnosti. Nekaj utrinkov je prišlo nazaj, nekaj sem jih priklical s pomočjo hipnoze, celotne slike pa nimam. Uradna zgodba je, da sem v napadu besnila pod vplivom droge, ki mimogrede sploh ni bil kokain, ampak neko halucinogeno sranje, ki ti da občutek nadmoči ... Kje sem ostal? Aha, v napadu besnila sem

pod vplivom drog opustošil hotelsko sobo, pretepel svoja pajdaša in gorilo, ki jo je šef pripeljal s sabo, tega pa ustrelil naravnost v požiralnik. Eden od spominov, ki so mi ostali, je hropeče grgranje, ki je prihajalo iz grla. »Z zanimanjem jo je opazoval, bila je popolnoma hladnokrvna.« Bežal sem. Ko sem pritekel skozi zadnji izhod v stransko uličico, sem v kotičku očesa skozi smetnjake zaznal neko gibanje na desni strani. Pravijo, da je bil nemogoč strel, nihče ne bi mogel z enim strelom med morjem smetnjakov ustreliti ravno tako, da je krogla šla skozi njih, med tekom, ne da bi ciljalo. Meni je uspelo.«

»Ja, in? Kaj je bilo?« Odgovor je zdaj že zahtevala od njega.

»Usoda je hotela ...« je obotavljajoče nadaljeval.

»Kurac pa usoda! Prej si meni pravil, naj bom jedrnata. Ne bodi zdaj reva!« ga je nadrla. »Jezus, nehaj se dreti, no!« je še sam povzdignil glas.

»Ravno ko sem prišel iz hotela, je po glavni ulici mimo šel 2. razred osnovne šole iz neke bližnje šole. Bili so na poti do avtobusa, vračali so se iz muzeja. Strel iz velike kalibrske pištole je kakor nenaden sunek vetra pokosil punčko. Bila je na mestu mrtva.«

Dvignil je obraz proti vedno bolj svetlemu nebu, zadnje zvezde so še razkazovale svojo moč. »Pri bogu si želim, da bi bil tudi sam na mestu mrtev.«

»Eh, bla bla bla. Če bi bilo to res, bi stal tu, kjer stojim jaz! Zakaj ne stojiš tukaj, kaj?«

Nalašč je spregledal provokativen ton in resno odgovoril: »Za nadaljevanje življenja je potrebnega več poguma kot ...«

Spet ga je prekinila: »Bedarija! Zaslužiš si večno trpljenje, a nimaš jajc, da bi ga začel. Odlagaš z lekcijo, ki ti pripada! Reva si, da veš! Vse, kar si zaslužiš, bo prišlo, verjemi mi.« Njen preroški glas se mu je razširil po glavi, ko si je v spomin priklical začetke pogovora, govorila je o kazni, ki jo čaka, zaradi grehov, ki jih še ni storila. Ugotovil je, da se nekaj ne sklada. Zakaj noče povedati, kaj se je zgodilo s hčerjo? Nekaj manjka, a sluti povezavo. Mrščil je čelo, pretresen, da se je domislil šele zdaj.

»Kaj se je zgodilo s tvojo punčko?« je vprašal tiho, oropan vsakega upanja.

Ptičje petje iz bližnjega parka je iz nežnega ščebetanja iznenada preraslo v glasno, nasilno vreščanje. Mestni utrip se je z vsakim sončnim žarkom pospešil, smetarski avto je povzročal neznosen hrup nekje v daljavi, prvi delavci so odrinili na delo. Malega belega psa so zmotili pri jutranjih opravilih, v protestu je zalajal. Loputala so vrata avtomobilov, tleskale so pete po pločnikih, škripale so zavore, zadišal je kruh. Na strehi pa je vladala pereča tišina. Visoko nad glavami nevednih ljudi so bili zvoki le oddaljeno ozadje, tiste vrste kulisa, ki te nenadoma vrne nazaj v ta dotični trenutek, ko jih nekoč, nekje daleč stran spet slišiš.

Končno je spregovorila. »S svojim 2.b razredom je šla na ekskurzijo v muzej.«

Ni ga mogla pogledati. Vseeno je bilo, svoj načrt bo izpeljala do konca. Na dnu teh stopnic

bo kaj kmalu truplo.

Odprtih ust je strmel vanjo, bledica mu je vzela vso barvo in mu dala zelen pridih v skromni svetlobi jutra. Nameraval je reči 'Oprosti', a iz ust je zletelo: »Ti? ... Ti si njena mama?«

Trdo, brez vsakršnega sočutja, ga je opazovala, ko je padel na kolena in jo prosil, naj mu odpusti.

»A zdaj pa nisi več tako junaški, kaj? Spopasti se je treba, kaj?« Skozi solze zadrževanega gneva je pljuvala besede proti njemu, ko se je oklenil njene roke.

»Prosim, prosim, naj ti razložim,« je moledoval.

»Vse si mi povedal, se ne spomniš? K psihiatru hodiš, kaj? Ker te je miselno zjebalo. Pa spomniš se nič ne.« Zgrabila ga je za roko in ga potegnila k sebi. Pogledala ga je globoko v oči. »Ko si umoril mojo punčko, PRASEC!, si ubil voljo do življenja vsem, ki so jo poznali, uničil si že vnaprej življenja vseh, ki bi jo spoznali. Prasec!

Ti bom jaz povedala, kako se konča tvoja zgodba.« S prosto roko ga je prijela za zapestje, se z nogo odrinila in ga večče prekopicnila preko ograje k sebi.

»Tu se tvoja pot zaključi, veš,« mu je na uho zašepetala tiho, vsevedno, kot nekdo, ki skrbno načrtuje in mu gre doslej vse po načrtu. »Že dolgo te opazujem, vse vem o tebi. Vem tudi to, česar se ti ne spomniš. Opazovala sem te. Tvoj propad. Ti misliš, da si se spokoril s tem, ko si malo trpel, izgubil vse, kar ti je kdaj kaj pomenilo. POZABI! Zaslužena kazen te še čaka, tudi če ti ne misliš tako. Tu ne bo nobene pomilostitve, nobene odložitve kazni. Jaz bom tvoj sodnik, tvoja porota in tvoj rabelj!« Zaslišal je klik lisic, kako so se oklenile najprej njegovega, nato še njenega zapestja.

»Hej!« je protestiral. »Kaj boš s tem?« Zenice so se mu razširile, dlani so se panično želele rešiti zanke. »A me misliš ubiti?«

»Dala sem ti možnost, priznaj. Lepo sem ti rekla, da pojdi stran ... Ne moreš reči, da nisi imel izbire, sam si tako hotel.« Grozeče besede je tiho izgovarjala v njegovo uho, sumljivo mirna, zlovešče zbrana.

»Kazen je pravična in zaslužena.« Dokončala je misel, pripravljena je na vse, izgubiti nima več kaj.

»Kaj pa tvoja kazen? Kako si si ti zaslužila svojo kazen? Kolikor vidim, bova oba potovala v pogubo,« je dvignil olisičeno roko. »Tako rada govoriš o svoji zasluženosti kazni, kako pa si ti prišla do nje?«

Zavlačeval bi, kolikor bi se dalo.

»Moja kazen bo izvršena hkrati z mojim zločinom. To je edino pravično.«

»A to je vendar umor! Umorila me boš!« »Najbolj pravična kazen za umor je smrt!«

Poskusil se je odtrgati, poskusil ji je zamajati ravnotežje, poskusil jo je presenetiti, prevzeti kontrolo nad situacijo. A nekoga, ki je pripravljen na vse, ne moreš presenetiti, kakor tudi ne moreš izbrisati materinske ljubezni. Od roba se je odrinila z obema nogama, sunkovito potegnila za njegovo zapestje in zmagoslavno vzkliknila. Glasen krik se je z vsakim nadstropjem bolj oddaljeval.

»Zasluzena kazen!« je še dolgo odmevalo med mimoidočimi, še bolj so si zapomnili dvojni zvok raztreščenih lobanj, niti sekundo narazen.

Vest

Anica Perme

Med vojno so zaradi mene ustrelili psa. Bil je pes čuvaj, privezan pri gospodarskem poslopu na kmetiji. Hud, popadljiv. Nihče, razen gospodinje, ki mu je prinašala hrano, se mu ni upal približati. Midva sva se spoprijateljila. Najprej sem mu nudila roko, potem sem ga lahko pobožala in pozneje tudi objela. Vsakokrat me je z veseljem sprejel, njegove hvaležne oči so mi ostale v spominu. Bilo je to v sosednji vasi, kamor sem hodila po mleko. Nekoč se je utrgal z verige in po moji sledi prišel na moj dom. Gospodar je prišel po njega. Dejal je, da je bil pes vzgojen za čuvaja, jaz, da sem ga spridila. V bližini je bila italijanska postojanka. Privezal je psa in ga gnal tja, da so ga Italijani ustrelili. Nič nisva zagrešila z nesrečnim psom, samo rada sva se imela in drug drugemu sva poklanjala ljubezen. Tako sem bila jaz kriva njegove smrti. Boleča **vest krivde** je ostala v mojem otroškem srcu.

Večkrat se sprašujem, ali je ta človek, ki je tako kruto pokončal zvestega čuvaja, kdaj prisluhnil svoji vesti ali ni bilo v njem nič ljubezni. Ali je lahko človek brez vesti?

Res je, da je življenje, če ga opazuješ, čuden topilnik čustev, lepote in bolečine. Največje bogastvo, ki ga ima človek, je **vest**, tista božanska **vest**, ki jo nosiš s seboj vse življenje. Prav v tem se človek razlikuje od ostalih živih bitij. Z njo moramo živeti, z njo hoditi po čereh in spolzkih tleh. Lahko nam je svetlo vodilo, nam daje moč, da razumemo svet, mu znamo pravi čas prisluhniti, ga razumeti, spoštovati, priznati, ko potujemo skozi čas.

Vest ima nešteto lastnosti, kjer se srečujeta dobro in zlo; se srečata in razhajata. Na nekateri točki zmoreta biti v skladu, na nekateri v sporu. Kakšna je cena, če vésti ne znamo prisluhniti. Globoka čutna doživetja so bogastvo našega življenja. Duša in telo, telo in vest, sta tako skrivnostna, da ju nikdar ne moremo dovolj razumeti. Čuti se lahko stanjšajo, duh se lahko zamegli, a kdo more za gotovostjo reči, kje se nahajajo **vzgibi telesa** in začenjajo **vzgibi vesti**. Koliko je definicij naših in tujih psihologov, a **je le naša vest tista**, ki govori našemu jazu ... Nam. To je včasih tudi pribežališče greha, senca zla in nerazumevanja. Ločitev vesti od materije in od poželenja po materialnih dobrinah je prav takšna skrivnost, ki je v vseh časih niso in ne bomo razumeli.

Ali **vest** lahko opraviči naša dejanja v preteklosti, nam dovoli pozabljenje. Spomin kdaj potrka na vest, da nam razcefra vsako celico možganov, vsako vlakno telesa? So obžalovanja dovolj, da pomirimo našo vest, ko mati zapusti otroka, ko otrok zapusti ostarele starše, ko človek prizadene sočloveka ali živo bitje: je tu njihova vest kdaj pomirjena, je lahko kdaj njihova vest mrtva?

In končno, ali **vest** lahko vpliva na naša stremjenja v prihodnosti, naša hotenja v bodoče?

Kaj pa sanjarjenje, ko zamaknjen odpotuješ v nekakšen trans in te sanjarjenje popelje v

drug svet. V svet neizpolnjenih želja, neslutnih dogajanj. Ali se tudi tu vpleta naša vest? Te sanjarjenje razbremeni tesnobe, da zmoreš lepše gledati mit svojega življenja. Ne vem odgovora.

Skratka, vest je najbolj božanska, čudežna senca našega življenja, samo znati ji moramo prisluhnuti, hoditi po poti, ki nas vodi. To je pot etike in morale, čudovita pot, ki je ne smemo zgrešiti, le poslušati moramo svojo vest. **Vest** nas lahko neizmerno osreči, če jo nosimo v vedno v sebi.

Krpan

Martina Podričnik

Alekš je mladenič srednjih let.

Izobražen. Redoljuben. Skrben. Vdan.

Njegov nakit je delavnost.

Vsem v dobrem je poznan.

Mlad direktor, sveže pečen k sebi ga povabi.

Da je prepočasen, pleteniči,

gladi zagorel obraz in duhoviči.

Da drugje mu bolje bo, mu pravi.

Alekš končno le dojame sporočilo.

Ta dan ga zaman je čakalo kosilo.

Šel je za šank.

Tam žaluje, pije, depresira,

slednjič pa le najde odrešilno mero.

Po polnoči se domov priplazi.

Ženo le pogled ošvrkne,

ko roka najde skrivni plen in ga pograbi.

»Le nekaj ur boš še Brdavs!« si pravi.

Krpanova dobrodelna trgovca

Pavlina Pogorevc

Čez noč sta »zrastli« dve Krpanovi stojnici sredi metropole. Mimoidoči so zaustavljali korak v njuni bližini. Nejeverni ljudje so se spraševali, da ni to kakšna prvoaprilska šala. Šele glasno vabeči vzkliki trgovca Bločana iz Blok in Pivčana iz Pivke za pultoma so jih prepričali, da gre zares.

»Privoščite si, dobri ljudje, domačo ali pa uvoženo sol! Vse v vrečkah s podobo Martina Krpana! Tisoč gramov izjemne soli z modrostjo na pritrjeni etiketi! Le za prostovoljne prispevke! Vse pride zagotovo v prave roke!« sta oglaševala svoje blago trgovca.

Bločan na desni stojnici je še na vse grlo vabil darežljive ljudi: »Kdor ni skregan s pametjo, naj izbere sol pri meni!« Pivčan na levi stojnici pa je hotel desnega prevpiti: »Kdor kaj da na zdrav razum, naj si postreže s soljo pri meni!«

Naenkrat se je zbrala množica radovednežev pred trgovcem iz Pivke. Prvi dobrodelnik je potežkal vrečko s soljo, vsul na pult nekaj drobiža in na glas prebiral sporočilce z etikete:

»TISTI ČLOVEK NIMA DOSTI SOLI V GLAVI!«

Po nerodnosti se je zazrl v mladeniča in v njem prepoznal nekdanjega svojega nesposobnega študenta, ki pa je prilezel zelo visoko. Za mladeniča je bilo to sporočilo kot klofuta; maščevanje mu je vodilo roko pri izbiri vrečke s soljo. Sploh je ni potežkal, na prostovoljni prispevek je pozabil in pohitel s prebiranjem etikete:

»TVOJE GOVORJENJE JE BREZ SOLI!«

Z velikim zadoščenjem je pogledoval v svojega nekdanjega profesorja. Skočila sta si v lase. Obtožbe so padale z ene in druge strani, dokler ni mlajši, »pametnejši«, odnehal. Gneča v njuni bližini, češ, kaj nas to briga, se je že zdavnaj prestavila k trgovcu iz Blok.

Pred Pivčanom pa sta vztrajala le še domišljavi gizdalin in ženska z dolgimi lasmi. Gizdalin se je umaknil na samo in tam prebral misel z etikete. Tako ga je raztogotilo prebrano, da je zagnal vrečko soli proti stojnici, sam pa jo ucvrl v lepotilni salon. Etiketa pa je pristala na tleh pred starejšo gospo z dolgimi lasmi. Sklonila se je s cigareto v roki in si jo radovedna ogledovala:

»BOŠ VIDEL, KAKO BO, KO BOŠ SVOJO SOL ZOBAL!«

»Ja, ja, takrat ne boš več tak nadutež, ko boš samostojen, nič več odvisen od staršev!« Tako si je privoščljivo mrmrala v brk. Najbrž ni imela svojih otrok. Radovedna je pohitela po vrečko soli zase k Bločanu pri drugi stojnici. Spraševala se je, le kateri rek bo njej namenjen. Dobro se je zavedala, kako SO REKI SOL JEZIKA, da mu dajejo živost,

polnost in učinkovitost. Pa vendar jo je rek z etikete presunil:

»DOLGI LASJE – KRATKA PAMET!«

»Velja to nam, ženskam?! Jim bom že pokazala, moškim! Da nismo ženske dovolj razsodne?! ... Sicer se pa med moškimi tudi znajdejo dolgolasci!« Nekoliko pomirjena je pohitela proti gledališču na vaje.

Mimoidoči klošar je pobral vrečko odvržene gizdalinove soli, se prerinil med kupce in poprosil Bločana, naj mu izbere zanj ustrezno etiketo. Tako se je tudi zgodilo. Človek, predan životarjenju, je prebiral:

»BOG DAJ NORCEM PAMET, MENI PA ... DENAR!«

Močno presenečen in pretresen se je zaletel v mladega študenta bogoslovja. Ta pa je že pestoval svojo sol in glasno prebiral: »ZABOGA, ALI SI PAMET IZGUBIL?!«

Študent se je tedaj spomnil dekleta, ki mu je zmešalo glavo. A klošar se je razburil, misleč, da veljajo prebrane misli njemu, zato je študentu zabrusil: »Jaz že ne! Denar bi pa že prav obrnil!« Študent ga je samo debelo pogledal in se prestopil k Pivčanu. Nestrpen je spet daroval nekaj centov za vrečko soli in radoveden prebiral:

»VI STE SOL ZEMLJE!«

Globoko se je zamislil: »Vem, vem! Nekdo vendar mora skrbeti za ohranitev moralnih vrednot človeštva!« Pomirjen s seboj in odločen je stopil do trgovca in mu stisnil roko.

Ta kretnja je spodbudila elegantnega gospoda s črno aktovko, da je posegel po vrečki soli. Preletel je misel na etiketi in od trgovca Pivčana zahteval, da mu pojasni pomen besedila:

»RAZUMEVAJ IZJAVE S ŠČEPCEM SOLI!«

Presenečen in razočaran se je Pivčan obrnil h kupcu: »Človek božji! V službi naroda si! Pa tega ne veš! Daj, spametuj se in bodi pri razumevanju in podajanju zakonov razsoden!« Zardeli eleganten možakar se je namrdnil, se v hipu obrnil pa pozabil vzeti vrečko domače soli s seboj na pomemben sestanek.

Že k Bločanu oholo pristopi petičnež v Armanijeви obleki. Popravi si kravato z dragoceno iglo in išče po denarnici drobiž. Žal ga ne najde, kajti premore samo svitke bankovcev. Zapis z etikete na izbrani vrečki soli ga vznejevolji:

»Kdo pa še sploh verjame, da JE PAMET BOLJŠA KOT ŽAMET?! Sem pa že raje bogat! To, to prinaša zadovoljstvo!«

Samovšečno se udari po napihnjem žepu. Od nekod se vzame odvisnik, misleč, da se tu, sredi belega dne, deli droga. Hoče ogovoriti petičneža, svojega »dobrega« znanca, človeka, ki ga je spravil tako daleč z nečednimi posli. Kako sovražno ga bogataš ošine s pogledom in mu zagrozi: »Kako se mi upaš približati! Poberi se, ti ... nesnaga ničvredna!«

A glej si ga »zlodja«! Kot magnet privabi hrup dva policista. Že nekaj časa sta sumničavo opazovala Krpanovi stojnici. Pritajeno se jima približa znani bogataš v pregrešno dragi obleki in namigne na nenavadno prodajo soli teh dveh »poštenjakarjev«, potem pa zgine kot kafa.

Oba prodajalca, Bločan in Pivčan, zagotavljata policistoma, da imata vsa ministrova zakonita potrdila. Žal res nobenih dokazil trenutno nimata s seboj ...

»Bosta tudi vidva kaj prispevala v dobrodelne namene?« ju hoče zamotiti Bločan.

»NITI NA KRAJ PAMETI MI NE PRIDE, DA BI KAJ TAKEGA STORIL!« se oglasi izkušen, starejši policist.

»Gospod policist! Glejte, uganili ste zapisano misel z etikete na eni izmed vrečk soli! Dam vam jo kar tako!«

»Dajte no mir s to vašo soljo! Nisem bil dovolj jasen?! Ali pa STE KURJE PAMETI?!«

»Hej, tudi to misel imamo na etiketi!«

»Še eno tako, pa boste šli z mano na policijo!«

Pivčan in Bločan se rahlo začudena spogledata. S svojo dobrodelnostjo vendarle mislita zares. Čiste roke imata!

Policista z vso spoštljivostjo in resnostjo do svojega poklica planeta proti stojnicama. Starejšega policista zanimata vsebina in teža vrečk, mlajšega pa etikete. Ljudje se začnejo umikati, nekateri zaskrbljeni zapuščajo tržnico.

Mlajši policist se medtem zaplete v pogovor z žensko z otrokom v vozičku, da bi mu pojasnila pomen misli z etikete »SOL VAGATI«. V smehu ga vpraša, ali se ni nikoli v otroštvu igral igrice, v kateri se otroka s hrbtom drug ob drugem primeta z rokami in se zibljeta naprej in nazaj. Seveda jo pozna, ji zagotovi policist. V zahvalo, da ga je spomnila otroštva, ji odstopi vrečko soli. Na dobrodelnost Krpanove stojnice ne pozabi.

Starejši policist ujame ravnanje mlajšega in ga ogorčen nahruli: »Ne delaj mi sramote! Kaj si slep, da ne vidiš, kako gre pri vsej stvari za kršenje zakonov! Brez dovoljenja prodajata sol! Brez dovoljenja! ... Kakšna dobrodelnost neki, te vprašam?!«

Mlajši policist se nedolžno brani: »Pa saj je že zdavnaj znameniti Martin Krpan dobil cesarjevo dovoljenje za tovorjenje in prodajo soli!«

»Daj mi mir s tem, s tem – kontrabantom!« se vznejevolji starejši policist. Med hitenjem s tržnice na policijsko postajo, da bi prijavil oba »dobrodelna« trgovca, zmajuje z glavo in se pomilovalno ozira po mlajšem sodelavcu.

Medtem pa trgovca pospravita preostale vrečke soli in se odločita naslednjič pošteno zasoliti ceno vsaki vrečki soli in pritegniti več kupcev v okviru razprodaje. O etiketah z modrostmi bosta pa še razmislila. Kajti tokrat sta z njimi darežljivim ljudem stopila na

žulje.

Pred odhodom pobere Pivčan odvrženo etiketo. Pomoli jo Bločanu pred oči. Grenko se nasmehmeta ob zapisu: »NITI ZA SOL NIMATA!« Sva res taka reveža?! se vprašata.

Mogoče je

Lidija Polak

ljubezen od sile močna gospa.

Dotakneš se je

in v zarjavelo lokomotivo prisede veter,

razklene vagone,

odpahne vrata ognjišča,

pomete usedline,

izdere trske iz kurišča,

podtakne ogenj v peč

in spelje.

Mimo v razočaranje zapičenih ograj,

se zagriže čez globeli molka.

Čez nasipe nemogočega razloži vse skrivnosti

in zasopiha čez in čez

besede.

Hitreje,

vrtočlavim mislim dolaga dračje:

mogoče je, mogoče ...

Drvi

in iz tirov pobira moč. Hitreje, vse hitreje,

s prižiganjem zvezd na počrnelo,

izide brez napak.

Mogoče je,

ko prisede veter ...

Moj nadsosed Martin in njegova kobilica

Rezka Povše

Stanujem v manjšem stanovanjskem bloku. Stanovalci — najemniki se slabo poznamo. Med seboj se ne družimo in ne vemo za imena in priimke sosedov. Na vratih, zvoncih in poštnih nabiralnikih niso zapisani popolni priimki, le vzdevki s kraticami. Menda ni treba več zapisati uradnih imen, ker Zakon o varstvu osebnih podatkov ščiti našo zasebnost. Na prostorčkih za označevanje priimkov je zapisan le zaznamek: Džek, Frenk P., Džony A. itd. Ni mi po volji, da v hiši, kjer bivajo večinoma Slovenci, le-ti segajo po tujih imenih. Ni prav, da ne uporabljamo rodnega slovenskega jezika in krščanskih imen!

Rada imam slovenske literaturo in njene junake iz knjig moje mladosti, zato sem se odločila, da sosede poimenujem po njih, seveda samo za svojo rabo.

Frenk P. stanuje v kletnem stanovanju, močan je in na široko hodi, glasno kiha in kašlja, zato ga imenujem Brdavs. Razbojnik Ceferin je v tretjem nadstropju; v njegovi kleti smrdi po nafti, ki jo ima shranjeno v pločevinastem sodu. Menda si jo prilašča v prevoznem podjetju, kjer je v službi. Erazem Predjamski-Hans A. je star upokojenec z nemško penzijo. Cefizlja, nasproti mene, večkrat obiščejo miličniki. Iz stanovanja Zelenega Jurija v drugem nadstropju diši po belokranjski pogači in pečenem jagenjčku. Tugomer biva na podstrešju in je literarni ustvarjalec, otožnih oči brez službe, zato ne more plačevati skupnih blokovskih stroškov. V hiši so še razmršeni Bedanec, Butalo iz Butal, Peter Klepec. Seveda imamo tudi nekaj žensk, od Lepe Vide, Veronike Deseniške do Primicove Julije in še nogometno ekipo otrok, od Jana Oblaka do Romana Bezjaka.

Najbolje poznam Džeka Z. Lakšmi, ki ga imenujem nadsosed Martin Krpan. Podoben je mišičnjaku Martinu Krpanu iz ilustracij Toneta Kralja, ene izmed prvih mojih prebranih Levstikovih zgodb v osnovni šoli. Slišim vsak njegov korak, vse premike in zato poznam njegovo glasbo, hobije, škripanje postelje, TV in radijske oddaje, kdaj se tušira, slišim uriniranje v WC in ropotanje pralnega stroja. Strop nad mojim stanovanjem je izredno slabo izoliran, zato sem s Krpanovim življenjem tesno povezana.

Martin Krpan je čokat, trdih korakov, precej težak in velik. Moj nadsosed je frajer. Oblači se v džins, a okrogli trebuh mu visi preko pasu, zato ima pripete na pasu hozentregerje. Si ga predstavljate? Hozentregerji in kavbojke! Skregan je z estetiko oblačenja. Pozimi nosi na glavi črn klobuk. Ima avto z odprto streho za dve osebi in hitro vozi. Večinoma se hrani v McDonaldsu. Sam ne kuha. Ni poročen. Ločen je; žena ga je pustila, ker ga je na valentinovo ujela pri prešuštvu. Večkrat sede na bicikl mountain bike in se vozi po bližnjem gozdu. Seveda igra tudi golf in občasno tenis.

Ima firmo, nekakšno posredništvo, imenovano Lakšmi Salt in nekateri na tiho pripovedujejo, da se v ozadju marsikaj dogaja. Pod pretvezo uvoza himalajske soli iz Pakistana menda žehta denar. Upravičeno ga zato imenujem po našem narodnem junaku.

Nenehno ima v rokah telefon, da lahko v vsakem trenutku komunicira s poslovnimi strankami, kar odmeva po bloku. Ves čas ga kličejo. Njegov mobi z zvokom Avsenikove melodije: *Slovenija, od kod lepote tvoje se vseskozi oglašja*. Vse vem o roza himalajski soli, njeni sestavi, zdravilni moči, ki pozdravi tudi raka. Vse to na glas razlaga po telefonu, da gromko odmeva iz kuhinjskega zračnika.

Krpan ima tudi vikend nekje na Notranjskem. Kot se za Slovence spodobi, bere Playboy in revije odmetava v kontejner s plastiko. Otroci so na preži; zabojnik odprejo, poberejo revije in se hihitajo v bližnjem parku. Opazujem ga skozi okno, ko istočasno odvrže tudi prazne steklenice viskija, venomer v napačen kontejner. Menda tudi rad srfa po internetu. Brdavs iz pritličja mi je povedal, da rad pogleda porno filme, ki mu jih dostavlja po e-mailu nadsosed Martin Krpan oziroma Džek Z. Lakšmi.

Ima mnogo prijateljev, nekakšno klapo, družčino, ki se vedno znajde v vseh situacijah, samo da pride do keša. Kadar ga vidim, ima v ustih žvečilni gumi ali cigareto, ki jo ugaša na stopnišču in ogorek vtakne v posodo z mojim fikusom. Pozdravi me z enozložnico *-an*, ali *-tro*, kar naj bi pomenilo dober dan in dobro jutro, in me le bežno ošine s pogledom. Stara sem, neznatna in nisem odjemalka himalajske soli, ki jo ponuja po internetu, zato nisem vredna polnega pozdrava ter pogleda. In še sprla sva se. Ker je ropotal nad menoj z lesenimi coklami in sem nenehno morala poslušati njegove trde korake in petke njegovih obiskovalk, sem ga spoštljivo opomnila, naj zamenjajo obuvala. Hoja v prostoru nad menoj in ropot v slabo izoliranem stanovanju sta me najedala, da sem skoraj zbolela. Moj opomin ni zalegel, dokler nisem prepričala lastnika in upravnika bloka, da sta ga uradno posvarila.

Zgodilo se je neke noči. V depresiji sem bila. Polna luna je kraljevala in mi prinesla nespečnost. Kar naenkrat se je iz Krpanovega stanovanja nad menoj oglasil enakomeren zvok: »*Duv, duv, duv, – duva, duva, duva ...*« Slišati je bilo kot nekakšen aktivni klic oziroma trkanje na pomoč. Kombinacija kratkih in dolgih zvokov me je povrnila v čas otroštva, ko smo se pri tabornikih učili s piščalko in udarci Morsejeve abecede. Klic na pomoč – SOS, nekakšen cvilež, žvižganje, enakomerne vibracije so monotono, z rahlimi presledki, udarjale po Martinovem parketu, to je po nadsosedovih tleh nad mojim stropom.

Cvileči toni so bili sestavljeni iz *pika, pika, pika, črta, črta, črta, pika, pika, pika(••• - - - •••)*, treh kratkih, treh dolgih in treh kratkih zvokov. Shrljivo me je spreletelo: »*O, moj Bog! To je vendar mednarodni Morsejev znak, zvok za stisko, ustvarjen z udarjanjem na trda tla!*«

Sosed nad menoj Martin Krpan verjetno potrebuje pomoč in mi trka, da mu pomagam! Streslo me je. Čuteče srce imam in vedno sem pripravljena priskočiti ljudem v stiski. Pozabila sem takoj na vsa najina nesoglasja. Morda s poslednjimi močmi trka, ker ga je doletel infarkt? O infarktu – kapi sem dobro poučena in vem, da Martinova debelost in prevelike količine izpitega alkohola lahko dvignejo krvni tlak in povečajo nivo trigliceridov, kar je kombinacija, ki privede do srčnega infarkta.

Že vem, kaj bom storila. Položiti ga bom morala v sedeč položaj, razrahljati kravato, kot so nas učili na tečaju prve pomoči in takoj telefonirati dežurnemu zdravniku na 112. Še sreča, da imam aspirin v škatli za prvo pomoč. Kot bi vedela, da se bo nekaj hudega zgodilo, sem kupila prejšnji teden Bayerjeve aspirine za pod jezik, ki se bodo takoj stopili in nemudoma

delovali, ko mu jih porinem v usta. Hitro jih poiščem.

Vzamem telefon, ogrnem haljo in zletim po stopnicah kot nočna vešča. Rahlo pozvonim, čisto na kratko, a odziva ni. Čakam in šibko potrkvam. Martin ne odklene. Samo klic na pomoč slišim: *duva, duva, duva ...*, ki se vztrajno nadaljuje.

Morda se Krpan ne more premakniti in mi ne bo mogel odpreti? Morda ne sliši mojega trkanja, ker je v dnevni sobi? Groza! Umrl bo! Zakaj se dogajajo neprijetnosti vedno le meni?

Odhitim pred blok, da bi videla, če še kje gori luč. Treba bo pomagati in vdreti v stanovanje. Pri Cefizlju je razsvetljena kuhinja. Živčno se obesim na zvonec. Odpro se vrata in gospod Cefizelj se prikaže v črtasti pižami in me začudeno gleda. Vsa iz sebe mu hitim pripovedovati: *da je nadsoseda Martina Krpana, to je tako imenovanega gospoda Džeka Ž. Lakšmi, verjetno kap. Oddaja SOS znake za pomoč, a vrat ne more več odpreti.*

Cefizlju natančno poročam, kakšni so zvoki: »duv, duv, duv, presledek in nato počasneje, duva, duva, duva. To so trije kratki duv, presledek in trije dolgi duva. Po mednarodnih pravilih je to znak za SOS,« ga še nervozno poučujem.

Na široko se zareži Cefizelj oziroma Džony A. in pravi: »Draga in skrbna gospa sosed! V zmoti ste! Naš sosed je kupil fitnes napravo. Sem mu jo danes pomagal tovoriti po stopnicah. Odločil se je, da bo shujšal! Preizkuša jo, kako deluje. To je naprava za vadbo trebušnih mišic. Rad bi izgubil telesno težo in imel seksi trebuh.«

Trese se od smeha, da mu valovijo črte na pižami. Žena pokuka iz kopalnice s polno glavo navijalk in me začudeno gleda. Drhtim od razburjenja in sramu. Še opravičim se ne in kljub neokretnosti preskakujem po dve stopnici, da se skrijem v stanovanje. Nad menoj se ponovno sliši cvileč enakomerni zvok: »duva, duva, duva«. Martin Krpan goni še naprej svojo **kobilico**.

Dan za dnem poslušam Martina, kako jezdi na kobilici. Ob sedemnajstih in deset minut se vrne iz službe in začne se hrzanje in rezgetanje v zvokih Morsove abecede. Do TV dnevnika goni Krpan svojo kobilico. Včasih se sliši zvoki do dvaindvajsete ure, takrat mu jo pomagajo goniti še njegovi prijatelji.

Sosed Cefizelj mi je povedal, da je v svojem stanovanju Martin Krpan ob nakupu fitnes naprave ustanovil popoldansko obrt, nekakšen Hop klub, ki pomaga njegovi klapi zmanjševati podkožno misičje in izboljševati kvaliteto življenja.

Vsak dan, ko se zasliši udarjanje kopit Martinove kobilice, na ves glas navijam kasetofon, da pesem preglasi hrup. Skupno z Rafkom Irgoličem pojeva:

Moj črni konj ne rabi uzde, uboga me brez vajeti, čez drn in strn te varno nosi, a meni se srce smeji ... Duv, duv, duv, duva duva duv ...

Martin krpan z vrha

Miha Praprotnik

Na spletu ja zaokrožila zgodba o mladem slovenskem računalničarju, ki jo je bojda, imenitno zagodel tistim pri koritu in dosita nahranil sebe. Pravim bojda, ker zgodba kroži kot požar. Nihče ne ve, koliko resnice je v njej, a stari pregovor pravi, da kjer je dim, je tudi ogenj. Zgodba, opisana v nadaljevanju, je povzeta po spletnem forumu – močil.ar. Kot opozorilo ali bolje pojasnilo naj dodam, da je tu veliko stvari nejasnih. Ni malo forumašev, ki mislijo, da je vse skupaj izmišljotina, meni pa je to vseeno. Dobro zgodbo se vedno spleča slišati, in če je kaj dodanega, da je zgodba boljša, je pač, no — boljša. Priznam pa tudi sam, da je ime glavnega lika — Martin krpan z Vrha pri Sveti Trojici, enako kot v Levstikovi pripovedi. Lahko da je to res, junakovo ime, lahko da ima to ime, ker bi ga pripovedovalec rad označil kot junaka, toda v končni fazi junak ime potrebuje. Kako pa bi ga drugače kot po imenu klicali?

Na razgovor za službo, v ljubljansko podružnico računalniškega podjetja FAT, je med drugimi kandidati prišel tudi Martin Krpan z Vrha pri Sveti Trojici. V prvem krogu se je odrezal nad pričakovanji. Zaposleni so iskalcem zaposlitve pripravili zelo zahteven praktičen preizkus, ki bi ga naj nihče ne dokončal. Razen seveda našega Martina Krpana, ki je bil tako pederzen, da je končal predčasno, nato pa uslužbenko vprašal, če se v podjetju ukvarjajo tudi z resnimi problemi ali se le takole hecajo oz. kdaj jih čaka zaresen test?

V drugem krogu na razgovoru pa se je zalomilo. Izkazalo se je, da je Martin kriv piratstva. Iz spleta naj bi namreč na nedovoljen način presnemaval najnovejše filme, glasbo ter pomembne računalniške programe. Dokazati mu niso mogli ničesar, tudi niso vedeli, če se je s tem dodatno okoristil, toda zaposliti ga niso hoteli. Med drugim se je bližal obisk predsednika uprave družbe in vsem zaposlenim je bilo jasno, da mora biti vse po regelnih in kot iz škatle in oh in sploh. In so ga pač odslovili z besedami: »Našo odločitev vam sporočimo v kratkem.« Martin, ki je seveda vedel, koliko je ura, je mirno odkorakal iz pisarne, pri dvigalu požvižgal šefovi ženi, ki ga je jezno pogledala, on pa ji je nazaj še enkrat pomežiknil, nato pa izginil.

In izbrali so drugega in na Martina pozabili. Minilo je nekaj časa, pa ne prav dosti, in stvari so postale zanimive. Namreč: v ljubljansko podružnico bo končno prišel sam predsednik uprave FAT-a. Vsem v podjetju so se hlače zatresle, kot se ob taki priliki tudi spodobi. Prekladali so papirje, skrbeli za birokratski red, za zakone in čistočo prostorov, skratka, za vse, kar si je moč zamisliti, so skrbeli še bolj kot prej. Kot da bi sami postajali računalniški program.

Za vse, razen za zabavo. Nihče ni pričakoval, da bo predsednik uprave izkoristil obisk Ljubljane kot prijetno s koristnim. Vedel je, da so številke dobre, da je firma na dobrem glasu, kaj več kot to ga pa itak ni zanimalo. Ne da ni pomembo, toda za to ima g. Brdavs druge ljudi, ljudi, kot so G. Minister, Brdavsova desna roka. In medtem, ko si je g. Brdavs

bogisigavedi koga ali kaj ogledoval skozi okno, je Gregor Minister zasliševal Štefana Carja, če je zabava prištimana in če ima najnovejši film in tiste druge podatke. Car je pogoltnil slino in pokimal, Brdavs pa je zadovoljen zapustil pisarno.

»Naj uganem — nimate filma, ne veste ničesar o nobeni zabavi, skratka o ničemer nimate pojma!« Sedaj ko velikega šefa ni bilo več v istem prostoru, se je Carju povrnila samozavest: »Torej, kako bi rekel, nimam ne.« »In se nič ne bojite?« »Oh, se, toda, mene bo kvečjemu preklel in odšel domov ...« tu je, zavoljo dramatične pavze malo zastal, »z vami«.

Gregor Minister, dolgoletni vodja pravne službe in sedajšnji asistent direktorja je bil vaje vsega hudega, in ker si ni želel napenjati mišic z človekom na drugi strani mize, mu je dejal: »Imate človeka, ki lahko to zrihta, da ali ne?«

»Da, se pravi ne, mislim, imel sem ga ...« »Imeli ste ga?«

»Skoraj smo zaposlili nekega človeka. Bolj nadarjenega še nisem videl. Ker pa nikoli ne štima vse, ga nismo vzeli, saj razumete«

»Kako hitro je lahko tu?«

Martin je v tem času sedel za računalnikom in užival. Kar naenkrat pa je na e-mailu od istega pošiljatelja, ki mu je sporočil, da so za delo, za katerega se je potegoval, izbrali ustreznega kandidata, prebral nekaj novega. »Torej potrebujejo mojo pomoč, kaj« si je zamrmral in predstavil mačko z mize. »No, na kavo menda smem iti,« je končno sklenil in se odpravil ven.

Pred blokom ga je že čakal prestižni avtomobil v črni barvi, ki ga je, skupaj z Gregorjem in Štefanom zapeljal po mestu. Na kavo. Štefan je pogovor pričel s floskulami, kako obžaluje, da Martin ni bil izbran, da pa se je njemu zdel odličen in da ima zanj neko naročilo. Martin je z zadovoljstvom opazil, da g. Car dobro in pravzaprav precej pametno govori.

Za njim pa je besedo povzel g. Minister: »Taka je ta reč, mi potrebujemo vaše usluge. In to inkognito. Za to dejanje vam ne bo pripadla nobena večja zasluga, če me razumete.«

»Seveda razumem. Jaz že znam storiti, kar želite.«

»No, kje je torej problem?«

»V moji motivaciji.«

»Pa saj boste plačani.«

»Meni denar ne pomeni spet toliko.«

»Kaj pa bi radi?«

»Zastonj povezavo do interneta in doživljenjsko zagotovilo, da se v moje piratske podvige ne bo nikoli nihče mešal.«

Direktorja nekako nista bila za to, a kaj sta pa hotela. Potrebovala sta usluge tega anonimnega moža, ki se je za povrh vsega znal tako lepo pogajati, in dobro pogajanje je nekaj, kar dober direktor ceni. »Pa naj bo!«

Martin Krpan je držal svojo polovico dogovora, predstavnika FAT-a pa svojo. Brdavs je Ljubljano zapustil zelo zadovoljen, podružnico je še naprej vodil Štefan Car. In Martin? Martinu je uspelo na svoj način. V prestolnico je prišel iz Vrha pri Sveti Trojici, kjerkoli že to je; pred odhodom so mu vsi govorili, da je mesto kot avtomat, takoj ko zmanjka žetonov je igre konec, toda ... Toda Martinu je uspelo, da je živel in delal v svoji anonimnosti zelo dobro in to preko nečesa, čemur so včasih pravili blagovna menjava, kar je za čas kapitalizma prava reč.

Martin Krpan

Ivana Prislán

1.

Pri Sveti Trojici so se zbrali

In oglas so razpisali

Išče novi se Krpan

Ki bi bil Slovencem v bran

2.

Želimo si junaka takega

Ki v glavi dost soli ima

Da znal ugnati bi veljake

Oblastneže vseh vrst

Ki zakone predpišejo nam take

Da križa sam se živi krst

3.

Ki ga je dost u hlačah

Da spet bi red ustvaril

Tajkune za rešetke spravil

Nam vrnil nekdam naše premoženje

Ki bi spoznal

Da vlada nas v maloro pelje

4.

Ki bi poslušal malega človeka
Popravlil ceste nam iz pamtiveka
Ki bi odpravil vrste pri zdravnikih
Zgradil bi končno drugi tir
Ki meje bi pravično zakoličil
Ustvaril bi s sosedi mir

5.

In glej
Prijav kar nekaj je prispelo
Junakov naših je za dobro bero

6.

Oglasil se je sam župan ljubljanski
On kaj pokazati ima
Prestolnica slovenska v turizmu kosati se zna
Pa tudi Stožice v Ljubljani že marsikdo pozna
Kriterij ali dva župan izpolnjen ima
Saj kot Krpan, pretentan je možak
Dovolj prebrisan je
Da ga ne ume vsak

7.

Morda pa maček govoreči
lahko bi nov Krpan naš bil
Saj je ves svet osvojil
Cekinov mnogo pridobil
A žal

Prisluženi denar zgrešil je naš budžet

Naš maček slavní pa

Prodan je bil v tuji svet

8.

Melanija, kraljica naša

Za moške res je prava paša

Se je po modni pisti sprehodila

Še Trumpa je razorožila

Junakinja je prva dama

A za Krpanko ni ta prava

Njen dom že dolgo je čez lužo

Mi radi bi domačo muzo

9.

Kaj pa predsednik naš

Lahko bi bil iskan junak

Lepo pozirati on zna

Se loti dela vsakega

A manjka mu odločnost slavnega Krpana

Da znal povedat bi na glas

Slovenska meja je že znana!

10.

Tud pesnico imamo

Ki ostro streljat zna

Kakopak ne z orožjem

Beseda njena moč ima

Prek medijev oblast naslavlja

Na napake smelo opozarja

11.

Letala Pipistrelova ves širni svet pozna

Kitajsko bo prekril nebo

Z Ameriko razvil bo

Letečo kapsulo

Morda Slovence dvigne nad oblake

Da se odpre jim svet

Lahko celo uspe mu

Razširit naš pogled

12.

Med športnimi junaki

Krpanov mrgoli

Čeprav nas je peščica

Svetovni smo prvaki

Ves svet samo strmi

13

Gasilci sami so Krpani

V vsaki vasi dobro znani

Ko nas ujme doletijo

Prvi na pomoč hitijo

Na prireditvah, veselicah

Varuhi so naši stalni

Da počutimo se varni

14.

Še iščemo in meljemo

Kdo bil bi novi naš Krpan

Naenkrat se posveti nam

V vsakem izmed nas

Domuje ta silak

15.

Pogum potreben je

Imamo tud srce

Dovolj soli in pamet zdravo

Z denarja malo preživeti znamo

Pa naj študent bo, penzionist

Brezposelni ali kmetič

16.

S sosedi gledamo se bolj postrani

Če pa kaj narobe gre

Brž smo skupaj zbrani

Zavihamo rokave

Odpravimo težave

17.

Vse, kar našteli smo

Strnimo zdaj v eno moč

Krpan zaživel bo med nami

Vsemogoč

Misli iz dnevnika Ane Rak, zapornice taborišča 21. stoletja zavoda za zaposlovanje

Ana Rak

BREZPOSELNA

Nikjer ne piše
in nobeden ne ve
za vse te posle, ki jih delam,
dokler čakam
zaposlitev.

Iz nočnih izmen
komaj budna najdem dom.
Trudne noge, bolno telo
in osamljeno srce,
skupaj držijo samo še
misli ...
ki vztrajno tkajo
tanke niti smisla,
govoreč zgodbe
o dolžnosti,
odgovornosti ...

Nikjer ne piše
in nobeden ne ve,
kakšne nesreče
vsakodnevno gledam
in tako odkrivam,
da je moja zaposlitev
navadna izmišljija
nesreče.

Vsepovsod piše
pa nobeden »ne ve«,
da sami smo
svoje usode pisatelji
in krivci.

V BOJ, V BOJ ... ZA ŽIVLJENJE SVOJE

Iz jutra v jutro
vlak me odnaša
na bojišče borbe za
kruh vsakdanji.

Kakšen čuden boj,
zdi se, kot da zmagujem,
ampak z vsakim dnevom

vse bolj sem lačna
za malo človeškosti
za eden pogled, nasmeh
ali prijazni jutranji pozdrav
na vlaku.

Kakšen čuden boj,
ko ljudji ne povezuje
v zavezništvo
niti podobna usoda.

Kakšen čuden boj
zoper nekakšne čudaške lakote,
v kateri na koncu postajamo
siti vsega.

Kakšen čuden boj,
v katerem ubiti
živimo.

Živim ...
z vztrajno vero
v čudež
v novo rojstvo
v duhu.

BEG

Bežim v naravo,
skrivam se po gozdovih
od prikazni tega sveta,
ki ponujajo mi lažno lepoto
in varnost zapora.

Njihova požrešnost me straši.
Njihova beda me vleče v past
usmiljenja.

Ni jim pomoči
in nič jim ne morem.

Ne, niso to slike iz moje fantazije,
vsi imajo maske ljudi,
odkrivajte jih samo
iz neubogljivosti,
rešujete pa se samo
z junaškim
begom.

VSAKODNEVNA TERAPIJA

Ko gledam,

kako se ziba trava na vetru,
umirjajo se moje
podivjale misli.

Ko hodim
svojim krogom hoje,
izginja grč iz mojega telesa,
dokler duša nabira zaloge
sonca, barv in melodij
za nočne izmene
za prekarno delo
za druidski posel.

Ko gledam sina,
zazrtega v mravljišče
z mnogoštevilnimi vprašanji
ali z vprašanji o tem, kje je konec neba in ...
domišljavost o lastnem znanju,
zamenjuje spoznanje
o edini, pravi
edino uspešni terapiji,
vsakodnevni terapiji
učenja.

Martin Krpan

Rozka Saje

Na Vrhu pri Svetih Treh Kraljih je živel kmet Martin Krpan, ki se ni kaj dosti menil za oblast in njene manire. Že dolgo je od tega, ko je ugotovil, da vsaka vlada, pa naj bo bela ali rdeča, leva ali desna, stara ali nova — skratka, da vsaka vlada skrbi samo zase in ji ni mar za hribovskega kmeta. Zato je sklenil, da se tudi sam ne bo menil za vlado in njene zakone. Če zakone pišejo samo zase, naj jih tudi sami spoštujejo, si je mislil, nabil staro lovsko puško in odšel v gozd.

V nedeljo je prijatelje povabil na divjačinski golaž in šilce žganega. Žganjekuha je bila sicer že nekaj let prepovedana, razen za lastne potrebe. A Martinove potrebe so bile nekoliko večje, kot so dovoljevali predpisi. Martina to ni motilo, njegovih prijateljev pa tudi ne.

Enkrat pa je to šlo v nos tržnemu inšpektorju. Prišel je h Krpanu, mu razlagal nekaj o trošarini in mu pred očmi mahal z novim zakonom. Na posebne obrazce je hotel napisati prav vse o Martinu in njegovemu kotlu za kuhanje žganja, pa o sodih namočenega sadja in še bog vedi o čem. Martin nekaterih stvari ni razumel, nekaterih pa ni hotel razumeti. Inšpektorjevo govorjenje ga je najprej zabavalo, nato se je začel dolgočasiti, nazadnje pa ga je začelo že po malem jeziti. Zato je odšel v hišo, nabil staro lovsko puško in se z njo vrnil na dvorišče. Puška je bila prava lepota s preciznim daljnogledom in dobro prilegajočim kopitom. Martin jo je pokazal inšpektorju in mu povedal, da z njo lahko zadene divjega prašiča skoraj kilometer daleč. Inšpektor nekaterih stvari o orožju ni razumel ali pa jih ni hotel razumeti in Martin se je odločil, da mu bo pokazal, kako natančno strelja njegova puška. Ko je inšpektor v naglici zapuščal njegovo kmetijo, je Martin izstrelil en sam naboj, s katerim je zadel odsev inšpektorjevega čela v stranskem ogledalu službenega avtomobila. Od takrat Martin inšpektorja ni več videl, pogosteje pa so ga začeli obiskovati policaji.

Medtem so se po vsej Evropi kar vrstili teroristični napadi. Odjeknili so v Parizu, eksplodirali na koncertu v Manchesteru in mesarili v Londonu. Najhuje pa je bilo v Bruslju. V evropski parlament je vdrla skupina islamistov in poslance vzela za talce. Vsak dan so ubili enega poslanca in njegovo truplo vrgli na ulico. Vse varnostne in obveščevalne službe so jih skušale onesposobiti a je bilo vse zaman. Uboga Evropa je vsak dan izgubila enega vrlega poslanca in sam predsednik evropske komisije se je zbal za svoj obstoj. Čeprav ni bil med talci, se je zavedal, da brez evropskega parlamenta tudi on ne more obstajati. Njegovo ime se bo izgubilo med množico in razblinilo v nič. Zato je po vseh državah članicah iskal junaka, ki bi ga rešil.

Prihajali so domiselni Danci in prebrisani Portugalci, iznajdljivi Italijani in pogumni

Poljaki in vsi ostali narodni junaki, vendar nihče ni mogel ustaviti morije v evropskem parlamentu. Vse državne vlade so sklicale izredne seje in kovale obrambne načrte. Tudi slovenska vlada se je tajno sestala in tuhtala, kako rešiti svoje poslance.

Notranji ministrici je prišla na misel odlična rešitev. Pomignila je predsedniku in mu diskretno povedala, da na Vrhu pri Svetih Treh Kraljih živi nek Martin Krpan, s katerim imajo njeni možje v modrem že dolgo težave. Pravzaprav jih nimajo več, ker so se ga začeli izogibati, saj je ta hribovec res prava pokora. Nobenih zakonov ne spoštuje in še strelja bolje kot sam Rajmond Debevec. Kaj če bi njega prosili za pomoč in ga poslali v Bruselj. Če se mu bo posrečilo ugnati teroriste, bo slovenska vlada požela zasluženo slavo, če pa mu bo spodletelo, se bodo vsaj Krpana znebil in policiji ne bo več povzročal težav.

Martin in njegovi prijatelji so jedli merjaščev golaž, pili žganje in stavili, kateri poslanec bo na vrsti naslednji dan, ko je na dvorišče pripeljala Patria.

»Sem mislil, da bo mir, ko so zadnjič z marico bežali z mojega dvorišča,« je zagodrnjal Martin in se odpravil po flinto, da bi jo pokazal prišlekom. A je iz oklopnika stopil sam predsednik Slovenije ter se z velikim nasmeškom na obrazu in desnico, stegnjeno v pozdrav, napotil proti Martinu.

»Pozdravljen, Martin!« je že od daleč klical. Verjetno se mu ni upal preveč približati, ker so mu policisti o Martinu natvezili same laži.

Martin je počakal, da se je predsednik približal, in s kotičkom očesa ves čas opazoval njegovo spremstvo v Patrii. Ni imel zaupanja do oblasti, pa čeprav mu je ponujala roko.

»Dober dan!«

»Vidim, da si res takšen junak, kot te vsi opisujejo,« se je dobrikal predsednik.

»Če ste prišli zaradi trošarine, bo bolje, da takoj odidete. Nerač se spravljam na šibkejše od sebe.«

»No, no Martin, ne morete tako govoriti s predsednikom.« »Da ne?«

»Saj nisem prišel zaradi tega,« se je predsednik potegnil nazaj. »Pomoč potrebujemo, pa smo se spomnili nate.«

»Kaj res?«

»Ja, pravzaprav v Bruslju potrebujejo tvojo pomoč. Glede tistih teroristov.«

»Aha. Na koga pa stavite?«

»Nate.«

Martin je namrščil obrvi. Saj njega ni v evropskem parlamentu. Kako lahko torej stavijo

nanj?

»Samo ti nam lahko pomagaš. Neustrašen si in streljati tudi znaš, da nihče ne zna bolje.«

Sedaj se je Martinu posvetilo: »A da bi šel v Bruselj in pospravil teroriste?«

»Ja,« se je oddahnilo predsedniku.

»Zakaj pa ne? Bom vsaj v živo videl, kaj se tam dogaja,« je rekel Martin in se odpravil po puško.

Slovenski predsednik je Martina pripeljal v evropsko palačo in ga predstavil sivi eminenci visoke politike. Predsednik evropske komisije je Martina kritično premeril in zdelo se je, da ni preveč navdušen nad njim. A Martina to ni motilo, saj tudi sam ni bil navdušen nad Brusljem, še manj pa nad njegovimi politiki. Res je, da so bili imenitno oblečeni, a pod oblekami ni bilo prav dosti videti.

Martin je tako močno stisnil ponujeno roko, da je predsednik izbuljil oči, njegov obraz pa je postal podoben zrelemu paradižniku. Ko je Martin spustil njegovo roko, si je predsednik vidno oddahnil.

»Ti si nam torej prišel pomagati uničiti teroriste. Res si močan, ampak to ne bo dovolj. Najprej boš moral priti do njih, da jih boš lahko onemogočil.«

»Seveda jih bom pospravil, samo pokažite mi, kje se skrivajo, da se malo razgledam,« je prosil Martin in kmalu so se znašli pred evropskim parlamentom.

Tam je bilo polno policistov v neprebojnih jopičih in s čeladami na glavi. Vojaki so z oklopniki naredili obroč okrog stavbe in vse cevi so bile uperjene v pročelje. Martin je z lovsko puško na rami hodil med vojaki in policisti in si vse natančno ogledoval. Čudil se je vsej sodobni tehniki in opremi in ni mogel verjeti, da vsi vojaki in policisti skupaj ne morejo onesposobiti majhne skupine norcev, zaprtih v stavbi na drugi strani trga.

Ogledal si je vse okoliške stavbe, prosil za načrt evropskega parlamenta in hotel izvedeti vse podrobnosti o dogajanju v zadnjih dneh.

»Zakaj jih ne postrelite skozi okna?« je vprašal poveljnika.

»Poskušali smo, pa je preveč nevarno, da bi zadeli kakšnega od poslancev.«

»Če jih ne boste zadeli vi, jih bodo pa oni počasi postrelili. Saj res, koga pa so danes ustrelili?«

Predsednik je z trpečim izrazom na obrazu povedal ime poslanca, ki je bil zadnja žrtev. »Škoda,« je rekel Martin. »Spet sem izgubil.«

»Ja, vsi smo veliko izgubili s tem poslancem,« je pritrdil starosta evropske politike. Mislil

je seveda čisto drugačno izgubo, kot pa Martin. »Z vsakim človekom veliko izgubimo, zato se mora ta morija takoj nehati.«

»Zakaj vanje ne izstrelite rakete?«

»Si nor, uničili bi stavbo, ki je spomeniško zaščiteni,« se je zgrozil predsednik evropske komisije.

Poveljnik je prikimal in resno gledal. Martin je skomignil z rameni in namrščil čelo. Nič mu ni bilo jasno, zato je odšel naprej.

»Kaj pa jedo in pijejo?« je vprašal.

»Vsak dan jim zjutraj pripeljemo hrano za talce. Verjetno tudi teroristi jedo isto hrano.«

»Hmm,« je zamišljeno rekel Martin. »Kdo jim pa kuha? Lačen sem postal, ko se menimo o hrani.«

Poveljnik in predsednik sta se spogledala. Kaj vendar mislijo tile Slovenci, da pošiljajo takega kmeta nad teroriste. Slovenska ministrica in predsednik pa sta Martina še naprej hvalila in jih prosila, naj mu v vsem ustrežejo.

Odšli so v bližnjo restavracijo, kjer so pripravljali hrano za evropski parlament. To je bila prestižna restavracija, saj so pred napadom v njej jedli samo visoki politiki, sedaj pa so v njej kuhali tudi vojaško hrano in hrano za talce. Šef kuhinje se je zelo razveselil, da so k njemu spet prišli imenitni gostje. Kuharji so takoj začeli pripravljati hišne specialitete in v dobre pol ure so že bili postreženi.

Martina je minila dobra volja, ko je natakar predenj postavil velik krožnik z majhnim kosom na pol surovega mesa na sredini in pljunkom zeliščne omake na robu. Priloženi so bili še trije koščki krompirja ter malo korenja in graha.

»A zdaj se boste pa norčevali iz mene?« je zarjovel. »Cel dan sem bil na poti, sedaj me pa z mačjo hrano krmito. Prinesite mi golaž in polento, drugače bom takoj odšel domov. Pa se sami ubadajte s teroristi.«

»Ali vam naš biftek ni všeč?« je bil začuden šef kuhinje. »Ne, prinesite mi hrano za može, ne za poslance.«

Šef je užaljen odšel v kuhinjo in naročil dvojno porcijo vojaške hrane. Martin je zadovoljno cmokal, ko je jedel goveji golaž in z lahkoto pospravil še eno dvojno porcijo.

»Odlično kuhate,« jih je pohvalil. »Samo malo bolj pikantno bi moralo biti. Jutri bom prišel že zjutraj, da vam pokažem, kako se golaž pravilno začini.«

Naslednje jutro so kuharji pripravljali hrano za vojake in talce. Martin se je vmešaval v njihovo delo in jedem dodajal različne pekoče začimbe. Trdil je, da so na Vrhu pri Svetih Treh Kraljih vedno znali skuhati najboljši golaž, pa naj bo goveji ali divjačinski.

Ko so kuharji pripravili golaž za talce, je Martin neopazno v kotel zlil steklenico močeradvca*, ki ga je prinesel od doma. Nato so posode z golažem prevzeli vojaki in jih odpeljali pred parlament. Dva talca sta prišla po hrano in pijačo in se hitro umaknila v oblegano stavbo.

Martin je vse skupaj opazoval od daleč in hkrati v okolici iskal primerno mesto za ostrostrelca.

»Kako pa lahko ločim teroriste od poslancev?« je vprašal.

»Po obleki, če ne drugače. Vsak ve, da imajo evropski poslanci lepše obleke kot teroristi,« ga je poučila ministrica.

»Na to pa nisem pomislil. Verjetno je to edina prava razlika med njimi.«

Nato je odšel na najvišjo stolpnico v bližini in poiskal okno z razgledom na celotni parlament. Udobno se je namestil in prislonil kopito k licu. Daljnogled mu je razkril vse podrobnosti, ki so se dogajale v stavbi.

Lačni talci so se takoj lotili hrane. Tudi teroristi so si vzeli vsak svojo porcijo. Kmalu po obroku so se začeli ljudje v parlamentu čudno obnašati. Nekateri so glasno peli in opotekajoče plesali, drugi so se slačili, hodili po vseh štirih in se objemali, tretji so kot mrtvi obležali. Tudi okna so odpirali, vriskali in klicali vojake in policiste k sebi.

Martin je vse skupaj opazoval skozi daljnogled in izbiral med omamljenimi ljudmi, kateri je poslanec in kateri ne. Res jih je lahko ločil samo po obleki, kajti orožje so vsi teroristi izgubili. Drugega za drugim je pospravil vse teroriste, potem pa je s svojega položaja zaklical poveljniku, da so teroristi pobiti in da lahko vojaki zavzamejo parlament.

Previdno so vojaki in policisti vdrli v parlament, ujeli še nekaj omamljenih teroristov in osvobodili talce. Prihiteli so novinarji in posneli reševanje. Ves svet je lahko gledal pijane poslanca, ki so jih policisti pospremili v reševalne avtomobile. Notranja ministrica je bila zgrožena in jezna, da se je vse kresalo okrog nje.

»Kakšna sramota!« je tarnala in ni vedela, kaj bi storila, da ne bi nihče izvedel, da je Slovenec zakuhal to godljo. Martina niti poznati ni hotela več in najraje bi se izmuznila s prizorišča. Ker pa se mu ni mogla izogniti, ga je ozmerjala z neotesancem in neumnim hribovcem. Da je onečastil evropski parlament in osramotil poslanca, je kričala.

»Prej ste me iskali in prosili za pomoč, sedaj me pa zmerjate,« je bil jezen Martin.

»Poslanci so se sami osramotili. Nisem jaz kriv, če ne prenesejo malo močnega žganja. Za teroriste sem vedel, da ga ne bodo prenesli, saj islamisti ne pijejo alkohola, evropski poslanci pa bi že zaradi lepe navade lahko kdaj pa kdaj spili kakšen kozarček in se kljub alkoholu v krvi malo lepše obnašali.«

Predsednik evropske komisije pa ni bil jezen na Martina. Trepljal ga je po rami in ga miril. Ko sta ostala sama, ga je vprašal, kaj je podtaknil v hrano in ali ima še kakšno stekleničko te čudežne pijače.

»Bogato se ti bom oddolžil. Zagotovo ne boš odšel brez plačila. Samo povej, kaj želiš, pa bom vse uredil zate,« se mu je dobrikal.

»No, nekaj pa bi res lahko storili zame. V Sloveniji je grda navada, da zakone pišejo ljudje, ki nimajo občutka za preprostega človeka. Napisali so, da lahko vsak kuha žganje brez obdavčitve samo za lastne potrebe in določili tako majhno količino teh lastnih potreb, da ne bi zadostovalo niti za staro babo, kaj šele za mladega dedca, kot sem jaz. Če bi lahko kuhal žganje v neomejenih količinah, se bi zagotovo našla kakšna steklenička tudi za vas.«

Predsednik evropske komisije se je strinjal z Martinovim predlogom in mu obljubil, da bo vse uredil.

Slovenska notranja ministrica pa nič ...

* *močeradovec* - posebna vrsta žganja, ki vsebuje močeradov strup, zelo strupena in tudi prepovedana slovenska domača droga

Martin Krpan XXI. stoletja

Majda Strnad

Sprašujem se, ali je močan,
ta sodobni Martin Krpan?

Naš junak Martin Krpan
po kobilici bil poznan.
Z njo tovoril sol po svetu
je ta velikan.
Tihotapil, barantal,
s krepostjo se bahal.

Iz dežele naše
lepe tihotapil belo je zlato
na avstrijsko stran.

Ima tvoj nos za belo zlato,
močne roke,
je velikan,
ta sodobni Martin Krpan?

V glavi ima veliko soli,

sol tovari na vse strani.

Je napreden, trmoglav,
zna napraviti, kar je prav.

Vse predsednike pozna,
z njimi se pogovarjat zna.
Jih prepriča, da je prav,
ni konfliktov, ne razprav.

Vse papirje uredi,
že tovarna tam stoji.
Tudi v Sloveniji
jo gradi.

Ni referendumov,
ne anket, za kupčijo je ogret.

Ni Brdavs noben mu kos,
vse z belim zlatom plača,
se zmagoslavno k nam
spet vrača.

Kdo je danes ta sodobni
Martin Krpan?

A, glej ga šmenta,
od Ljubljane do Primorske
vsem je dobro znan,
ta sodobni Martin Krpan.

Kobilice pač ne pozna,
saj preveč je belega zlata.

Več let pradavno morje
pod Alpami skriva
dragocenost to.
Pri severnih sosedih
belo se iskri zlato.

Vode jezera žuborijo
in planine govorijo,
sodobni Martin Krpan
vsem je dobro znan.

Avstrijski lastnik
V Sloveniji tovarno gradi,
sol tovari na vse strani.
Sodobni Martin Krpan iz Avstrije
tovori sol k nam.

Devet držav s tem belim zlatom
že trguje, živali in ljudi oskrbuje.

Od Italije do Romunije,
tovarne soli so doma,
sodobnega Krpana vsak pozna.

Tudi po Sloveniji dosti
se soli proda.
Dober trg je Štajerska.

Od Ljubljane do Primorske
vsem dobro znan
je ta sodobni Martin Krpan,
lastnik SALINEN.

Martin Krpan 21. stoletja

Tadeja Šef

Daleč stran od mestnega vrveža, v okrilju neokrnjene narave je živel mlad mož. Ime mu je bilo Martin. Štel je dobrih dvajset let, vendar bi mu na videz vsak, ki ga ni poznal, prisodil veliko več. Bil je velik in močan. Glavo so mu krasili razmršeni lasje, ki so dajali vtis, da je minilo kar nekaj časa od njihovega srečanja z glavnikom. Najraje je nosil stare, rjave, ponošene hlače, ki jih je zategnil s starim, usnjenim pasom. Na nogah je imel leto in zimo obute sandale. Poleti je vanje vtaknil boso nogo, pozimi pa je obul še nogavice. Živel je nedaleč stran od vasi, ki ni štela veliko prebivalcev. Bila je to majhna vas s cerkvijo, trgovino, gostilno. Mladenič na vasi ni bil najbolj priljubljen. Še posebej mladina ga je zasmehovala. Veljal je za nekakšnega samotarja. Živel je sam z očetom, ki ga je bolezen priklenila na posteljo. Imela sta majhno kmetijo, za katero je skrbel fant sam. Kmetija je stala na obrobju vasi, kakšne pol ure hoda od glavnega centra dogajanja. Hiša je bila stara in imela sta samo elektriko. Vodo sta črpala iz studenca. Fant je cele dneve delal na zemlji. Vse, kar je bilo potrebno, je postoril sam. Nikoli ni nikogar zaprosil za pomoč. Njegov edini prijatelj je bil pes. Čistokrvni nemški ovčar mu je družbo delal že 5 let. Bila sta neločljiva. Vsepovsod si ju videl skupaj. Medtem ko je mladina na vasi dneve preživljala na računalnikih, se vozila z avtomobili, pohajkovala po gostilnah, je Martin podiral drevesa, kosil travo, žagal ali delal na njivi. Skoraj vsa dela je opravil ročno, le tu in tam si je pomagal s traktorjem. Bil je silno močan. Hlode je vlečel iz gozda sam, z golimi rokami. Hlodov ni žagal, temveč jih je sekal. Izgledalo je, kot da sploh ne ve, kaj je težko.

Nekega dne se je odpravil v mesto po zdravila za očeta. Odpravil se je peš. Odkar so obstajale digitalne vozovnice se ni več posluževal javnega prometa. Ni imel mobilnega telefona, na katerega si naložil digitalne vozovnice, navadnih vozovnic pa niso več prodajali. Tako mu ni preostalo drugega, kot da gre peš. Ko je prišel v center vasi, so se vaščani obračali za njim. Nekateri so ga pozdravili, ga povprašali po očetu, predvsem mladina pa ni bila tako prijazna. Mitja je veljal na vasi za največjega frajerja. Njegov oče je bil komandir na policijski postaji, mati pa zdravnica. Živeli so v vili z bazenom in veljali za najpremožnejše na vasi. Mitja se je oblačil v oblačila najprestižnejših znamk, vozil pa je najnovejšega športnega audija. Okrog sebe je imel vedno veliko mladine, toda pravi prijatelji so bili pod vprašajem. Mitja je že od majhnih nog rad zafrkaval Martina in tudi zdaj, ko sta odrasla, ga ni pustil pri miru.

»O, poglej ga, spako. Kam pa kam, Rdeča kapica?« Martin je šel dalje, kot da ga ne sliši. »Pa ja ne boš šel takšen v mesto? ... Že vem ... morda pa si greš kupit kaj za obleči ... samo sejem rabljenih oblačil danes ne obratuje ...« okrog Mitje je bila zbrana mladina, ki se je kotalila po tleh od smeha. Martin ni trenil niti z očmi. Hodil je in hodil, kot da je slep in gluhi. Samo njegov pes je Mitji pokazal zobe. Kdo ve, kaj se je pletlo Martinu po glavi.

Ko je prispel v mesto, je šel najprej do zdravnika. Odpravil se je peš po stopnicah, saj so se mu dvigala zdela tuja. V čakalnici je bilo kar nekaj ljudi. Potrkal je na vrata medicinske

sestre.

»Želite, gospod?« je rekla sestra, ko je odprla vrata.

»Potrebujem recept za očeta,« je rekel Martin.

»Pa ste že na vrsti?«

»Težko vam rečem, ker nikjer ne vidim nobene vrste. Vsi vendar sedijo.«

»Gospod, katero številko imate?« sestra je postala nejevoljna, saj je menila, da jo zafrkava.

»Nimava telefona,« je rekel Martin. Čakalnica je prasnila v smeh. Sestri je kri zalila obraz. Globoko je vdihnila in mu skozi stisnjene zobe rekla: »Prosim vas, da vzamete listek in počakate, da boste na vrsti.« Zaloputnila je z vrati. Martin se je obrnil in se razgledoval po čakalnici. Nič mu ni bilo jasno. Do njega je pristopil starec, ga prijel za roko in popeljal do avtomata z listki.

»Ah, ta tehnologija ... venomer nekaj spreminjajo, posodablajo, mi pa se tako težko prilagajamo. Le kaj je bilo narobe z dobrimi starimi sestrami, ki so nas klicale po priimkih, ko smo bili na vrsti. Človek se včasih res počuti kot robot.« Vzel je listek iz avtomata in ga dal Martinu. Gospod je počasi odracal do svojega sedeža.

»Kaj pa naj storim s tem listkom?«

»Ko se bo številka, ki jo imaš na listku izpisala na monitorju, potem lahko greš k zdravniku.« Martin je sedel zraven starca.

»Kaj pa ti je, mladi mož? Pa ne, da je tako močan mladenič, kot si, bolan?«

»Za očeta sem prišel po zdravila. Zelo je bolan. Pravijo, da ima raka,« je rekel Martin.
»Grozno. Tudi moja žena je bolehalo za rakom. Ni je hujše bolezni, ti rečem«.

»Vem. Tudi moj oče je zelo slab.«

»Žena je bila dolgo časa prikovana na posteljo. Potem pa mi je prijatelj povedal za čudežno zdravilo. Rožo bogoto. Doma sem ji začel izdelovati olje. Vsako jutro eno žličko na tešče in čez mesec dni se je stanje izboljšalo. Vstala je s postelje, začela je kuhati, prati, pospravljati. Kot da sploh ne bi bila bolna.«

»Roža bogota? Prvič slišim za to. Kaj je sploh to?«

»To je rastlina, ki ima zelo zdravilne učinke. Poimenovali so jo roža bogoto zaradi bogastva, ki ga vsebuje. Ne samo da je zdravilna, pravijo, da če žvečiš njene liste, da se počutiš podobno, kot če bi bil pijan. Pa ja ne boš rekel, da še nisi slišal za to rožo? Saj jo propagirajo povsod ... Nisi videl nobene reklame po televiziji?«

»Nimava televizije. Kje pa lahko to kupim?«

Starec se je ozrl po čakalnici in se sklonil čisto blizu Martina.

»Izgledaš mi pošten fant. Kar ti bom povedal, moraš zadržati zase. Moj prijatelj iz Avstrije doma goji to rožo. Če želiš, ti dam njegov kontakt. Toda obljubi mi, da boš to zadržal zase.«

»Ja, karkoli želite, bom naredil, samo da pomagam očetu.«

Starec je iz žepa potegnil listek in pero ter napisal naslov prijatelja.

»Tukaj imaš. Ko boš prišel do hiše, potrkaš na vrata, in ko te bo na drugi strani moški glas vprašal, kdo je, reci, da prodajaš pomaranče. To je skrivna koda. Tako bo prijatelj vedel, po kaj si prišel.«

»Prav. Kako pa naj naredim olje iz tega?«

»Povej prijatelju, da potrebuješ recept za olje. Dal ti bo vsa potrebna navodila.« »Najlepša hvala, gospod. Bog vam povrni to dobroto.«

Martin je skrbno shranil listek, vzel zdravila za očeta in se odpravil domov. V mislih si je predstavljal, kako bo lahko pomagal očetu. Videl ga je, kako hodi okoli hiše in neguje svoje ljube rožice. Odločen je bil, da že drugi dan pojde čez mejo. Na srečo je bil od avstrijske meje oddaljen samo uro hoje.

Naslednje jutro je vstal še bolj zgodaj kot običajno. Vzel je nekaj denarja, si oprtal čutaro z vinom in drugo z vodo za psa. Počakal je, da se je oče zbudil, mu naredil zajtrk, nato pa se počasi odpravil proti meji. Stopal je hitreje kot običajno. Zdelo se mu je, da je z vsakim korakom bolj oddaljen od meje. Niti pomislil ni, da bi lahko šlo kaj narobe. Tako je bil zaverovan v svoje misli, da sploh ni opazil carinika na meji. Ta ga je nekaj časa samo začudeno opazoval. Mislil je, da je kak vaški pijanček, ki gre na delo v Avstrijo. Ni se mu dalo posebej ukvarjati z njim. Martin pa je hodil in kmalu prišel do naslova, ki mu ga je dal starec. Hiša je bila stara in na videz zapuščena. Avstrija na splošno velja za urejeno deželo in tako je ta hiša še posebej izstopala. Potrkal je na vrata in čakal. Ker nekaj časa ni bilo odgovora, je potrkal še enkrat.

»Kdo je?« je zaslišal glas na drugi strani vrat.

»Prodajam pomaranče, če morda kaj potrebujete,« je rekel Martin. Na drugi strani je slišal škripanje ključavnice. Vrata so se narahlo odprla. Moški je, ne da bi obiskovalca povabil naprej, odšel proti drugemu prostoru. Martin mu je sledil. Hodila sta iz ene sobe v drugo, tako da se je Martinu zdelo, kot da hodita v krogu, saj se mu od zunaj hiša ni zdela tako velika. Prišla sta v nekak majhen hodnik in se spustila po stopnicah v klet. V kleti je bilo kot v vrtu. Martin se je čudil svojim očem. Kamor ti je segel pogled, so bile same sadike.

»Koliko jih potrebuješ?«

»Kaj pa vem ... očetu bi rad naredil olje,« je rekel Martin.

Starec ga je nejevoljno pogledal. Začel je basati semena v vrečko. Ko je končal, ga je

pogledal in mu dal znak s prsti, da mu mora najprej plačati. Martin mu je dal denar in šele nato mu je starec dal vrečko. Martin ga je spomnil, da potrebuje še recept za olje in tega mu je starec še dodatno zaračunal.

»Pojdi zdaj in ne pozabi ... to naj ostane skrivnost. Tega nisi kupil pri meni.« Martin je pokimal. Ni mu bilo jasno, zakaj je to takšna skrivnost, če pa je vendarle zdravilo. Odpravil se je proti domu in hodil še hitreje kot prej. Doma je hitro začel pripravljati olje. Skrbno se je držal recepta in komaj je čakal na dan, ko bo ga lahko dal poskusiti očetu. Čez teden dni se mu je zdelo olje ravno pravnjše. Vsako jutro in zvečer je dal očetu žličko tega olja. Sprva ni kazalo na boljše. Odločil se je, da pojde po še semen. Starca je vprašal, zakaj ni učinka, a le-ta mu je rekel, da mora biti potrpežljiv, da zdravilo ne pomaga takoj. Tako je Martin hodil vsak teden v Avstrijo po semena. Ljudje so se spraševali, kam hodi. Tudi na meji jim je kmalu postal sumljiv.

Bilo je vročega julijskega dopoldneva, ko se je Martin spet odpravil v Avstrijo po semena. Na meji ga je ustavil carinik.

»Kam si namenjen mladi mož?«

»Po zdravila grem za očeta,« je rekel Martin. »Kam pa?«

»Ne daleč od tod,« je rekel Martin. Carinik mu je pomignil, da lahko gre dalje. Vseeno se mu je zdel sumljiv. Odločen je bil, da ga bo ustavil nazaj grede. Martin je kupil semena in se odpravil proti domu. Ko je prišel do meje, ga je spet ustavil carinik.

»No, kje imaš zdaj ta tvoja zdravila?« »V torbi seveda,« je rekel Martin.

»Daj sem torbo, da jo pregledam,« je rekel carinik. Martin ni nič okleval in podal torbo carniku. Carinik je brskal po torbi in presenečen ugotovil, da so notri samo rože.

»Kaj pa je tole?« ga je vprašal carinik in iz torbe pomolel šop cvetja. »Zdravila za očeta vendar,« je rekel Martin.

»Poslušaj smrkavec, ne zafrkavaj se z mano.«

»Saj se ne. Vidite, očetu kuham čaje iz zdravilnih rastlin, kot so rman, šipek, lipa. Pri nas to ne raste, zato hodim malo naprej v tistile gozd, kjer je teh rastlin, kolikor ti srce poželi.«

Carinik ga je nekaj časa gledal in ni vedel, kaj naj stori. Zdelo se mu je, da mladenič nekaj skriva, toda Martinov izraz na obrazu je bil povsem nedolžen in miren.

»Prav, naj ti bo. Pojdi zdaj.« Odločen je bil, da bo imel fanta na očeh. Martin se je odpravil proti domu in na obrazu se mu je narisal nasmešek. Pogledal je svojega psa in se začel smejati. »Lepo sva ga potegnila. Ti cariniki sploh ne ločijo listja od trave,« je rekel Martin in potegnil iz notranjega žepa jakne zavojček semen. Njegovemu očetu se je zdravje zelo poboljšalo. Celo vstal je že lahko iz postelje in si sam skuhal kavo. Martin je razmišljal o tem, da bi semena posadil kar doma. Nenazadnje je postal ljudem sumljiv, ko je tolikokrat hodil v Avstrijo. Zbal se je, da mu bodo kdaj sledili in tako bi potunkal starca. Šel je v svoj

gozd in med praprotjo našel posebno mesto, kjer je posadil semena. Tako je vsak dan hodil v gozd in skrbel za svoj pridelek. Semena so začela poganjati in njegov pridelek je rasel in rasel. Tako je lahko pridelal vedno več olja.

V vasi so začele krožiti govorice, da je Martin hudo bolan, saj ga že dolgo niso videli, da bi šel proti Avstriji. Spet drugi so trdili, da so mu na meji prepovedali, da hodi sem in tja, saj nima ustreznih dokumentov. Vsekakor pa so vsi bili radovedni, le po kaj je hodil v Avstrijo in zakaj se je njegovo romanje končalo. Nek večer je sedela zbrana družba v vaški gostilni. Še posebej nek moški je bil precej glasen. Bil je to carinik, ki je malo pregloboko pogledal v kozarec in razlagal o svojih dosežkih s tihotapci na meji.

»Ni ga junaka, ki bi mi kaj tihotapil čez mejo. Vsakega sem odkril, ko sem mu samo pogledal v oči,« je rekel carinik.

»Kaj pa je bilo z Martinom?« se je zaslišalo nekje iz ozadja. Carinik je škilajoče pogledoval po družbi, da bi videl, kdo je to vprašal. Čez čas, ko se mu je pričelo že vrteti v glavi, je odnehal, zamahnil z roko in rekel: »Ah, Martin. On je pošten mladenič. Na obrazu se mu vidi, da še muhi ne bi storil žalega.«

»Po kaj pa je hodil v Avstrijo?« je začela spraševati družba.

»Po kaj, po kaj? Po zdravila za očeta vendar. Saj sem jih videl, na lastne oči.«

»Kaj pa govoriš, po kakšna zdravila neki. Saj ima vendar zdravnika tukaj pri nas,« je rekla natakaraica.

»Ah ne, teh zdravil pri nas ni. Martin je hodil v Avstrijo nabirat zdravilne rastline za čaj.«

Množica se je spogledala. »O kakšnih rastlinah to govoriš?« ga je vprašala natakaraica, ki je počasi imela carinika že dovolj.

»Ja o rmanu pa šipku pa lipi vendar,« je rekel carinik. Družba je prasnila v smeh. »Tale vic pa je dober,« je rekel kmet.

»Pojdi domov prosim in nam ne nakladaj več teh bedarij,« je rekla natakaraica. »Kakšne bedarije? Res je, kar govorim ...« je rekel carinik.

»Toda teh rastlin je vendar pri nas, kolikor hočeš. Pojdi ven in boš na travniku našel vse te čudežne zdravilne rastline,« mu je rekla natakaraica. Ljudje so spet prasnili v smeh. Carinik se je počutil osramočenega. Izpil je kozarec in se odpravil proti domu. Odločen je bil, da bo tej stvari prišel do dna.

Naslednji dan je vsa vas vedela, kako je Martin potegnil carinika. Vsak, ki ga je srečal, se mu je smejal. Carinik bi se najraje pogreznil v tla. Odšel je na dopust za nekaj dni, da se stvar malo poleže. Govorice so prišle na uho tudi Mitji, ki je bil odločen, da bo prišel stvari do dna. Skupaj s prijatelji so skrivaj oprezali okrog Martinove hiše in v varnem zavetju grmovja od daleč opazovali Martinovo početje. Kaj kmalu jim je postalo jasno, da Martin veliko hodi v gozd. Zvečer, ko so se pogasile luči v hiši, so se oboroženi s svetilkami

odpravili v gozd. Hitro jim je postalo jasno, kaj Martin počne. Že takoj naslednji dan je Mitja sklenil z Martinom narediti kupčijo. Martin se je ravno odpravljaj v gozd, ko se je pripeljal Mitja s svojim jeklenim konjičkom.

»Kam pa kam tako zgodaj? Pa ja ne boš rekel, da greš podirat drevje kar brez vsega?« je rekel Mitja in v očeh se je zalesketala igriva iskrica.

»Te prav nič ne briga,« je rekel Martin, se zasukal na petah in odpravil dalje.

»Vem, kaj počneš,« mu je rekel Mitja. Martin se je počasi obrnil in ga vprašujoče pogledal.

»Videli smo, kaj imaš v gozdu. Zaenkrat te ne bom zatožil, toda v zameno želim vsak teden nekaj listov.«

»Kaj pa govoriš?«

»Saj dobro veš, o čem govorim. O tvojem nasadu seveda.« »In?«

Mitja je prasn timer smeh. »Pa ti sploh veš, kaj imaš posajeno? To je vendar prepovedano. Če te zatožim, lahko greš sedet,« mu je rekel Mitja. Martin ga je nekaj časa nezaupljivo gledal. Vedel je, da je Mitja namazan z vsem mogočim maslom, in ni bil prepričan, ali mu lahko verjame ali ne. Stopil je do Mitja, ga prijel za rokav in dvignil od tal.

»Poslušaj, to, kar imam posajeno, je zdravilo za mojega očeta. Brez tega oče ne bo preživel. Vseeno mi je, kaj si misliš ti ali kdor koli drug. Od mene ne dobiš niti lista.« Spustil je Mitjo, da je trdo pristal na tleh, se obrnil in odšel v gozd. Mitja je nekaj časa gledal za njim in v rokah stiskal zemljo.

Že takoj naslednji dan je Martinovo dvorišče bilo polno policijskih avtov. Da ga je nekdo prijavil, da ima nelegalno posajeno rožo bogoto, mu je rekel policaj. Martin ni črhnil niti besedice. Tudi ko so policaji odšli proti gozdu, ni rekel ničesar. Tiho je opazoval tudi, kako se je kadil dim iz gozda, ko so policaji požgali njegov pridelek. Odredili so mu sodnika za prekrške. Martin je bil ves poklapan. Na srečo je imel doma še nekaj zaloge olja, toda vedel je, da to ne bo držalo dolgo. Zbal se je, da bo moral še to leto pokopati očeta.

Vsa vas je bila polna govoric o Martinovem početju. Nihče ni mogel verjeti, da tak kmečki fant, zaostal, doma prideluje drogo. Martin se je zaprl vase. Ni hotel med ljudi, in tudi ko so radovedni obiskovalci hodili mimo njegove hiše, ni prišel na plano. Kmalu je napočil dan, ko je moral k sodniku za prekrške. Le-ta je bil v mestu, tako da je moral skozi celotno vas. Ko so na vasi zagledali Martina, so ljudje obstali. Izgledalo je, kot da se je ustavil čas. Martin pa je kot vedno šel svojo pot. Ni se ozrl ne levo in ne desno. Četudi je čutil poglede na svoji koži in slišal šepetanje ljudi, ga to ni zmotilo.

Martin je prišel na sodišče oblečen kot običajno. To je sodnika presenetilo. Vprašanja so se vrstila. Najprej se je moral predstaviti, povedati, kje dela, s čim se ukvarja. Nato je sledilo zasliševanje.

»Kje ste dobili sadike?« »V Avstriji.«

»Kdo vam jih je dal?« »Ne vem.«

»Mladi mož, ne pozabite, da ste pod prisego in da na sodišču ne smete lagati,« ga je hitro opozoril sodnik.

»Zakaj ste sadili konopljo?«

»Da sem lahko naredil olje za očeta.«

»Kakšno olje vendar?«

»Olje rože bogote.«

»Čemu?«

»Oče je zelo bolan. Žlička olja na dan mu je pomagala. Sedaj je skoraj popolnoma zdrav.«

»Mladi mož, živimo v 21. stoletju, ko je na tržišču zdravil za skoraj vsako bolezen. Ne laži vendar. Priznaj, da si preprodajal liste te rastline.«

»Govorim resnico,« je čisto mirno in hladnokrvno rekel Martin. Sodnik je kaj kmalu ugotovil, da Martinu ne bo mogel priti do živega. Prepričan je bil, da laže, in da bi ga spametoval, ga je dal v pripor. Čez tri mesece je imel ponovno zaslišanje in še vedno je govoril enako kot prvič. Sodnik je menil, da se še ni dovolj spametoval in mu podaljšal pripor.

Med tem časom se je na vas vrnil razbojnik Miha. Nekaj časa ga ni bilo, saj je bil v Nemčiji zaprt zaradi domnevnega umora nekega zdravnika. Ljudje so se ga bali. Že ko so v medijih slišali za njegovo vrnitev, so bili prestrašeni. Že s svojim izgledom je vzbujal strah in grozo. Bil je to moški manjše rasti, mišičastega telesa, obrite glave, telo pa so mu krasile tetovaže vseh vrst. Imel je igriv pogled, in če si ga dobro pogledal, si dobil občutek, da nekaj skriva. Ljudje so se zbali za svoja življenja. Miha je vse to dobro vedel in bil odločen, da bo to obrnil sebi v prid. Na vasi so se začele dogajati podle reči. Vsako jutro so se vaščani zbudili s strahom. Ponoči jim je nekdo odtujil žival, porušil kak objekt, ukradel kak delovni stroj ali pa enostavno uničil pridelek. Dobro so vedeli, da to vse počne razbojnik Miha. Toda nihče ga nikoli ni zalotil, da bi ga lahko obtožili. Ljudje so bili čedalje bolj obupani. Ponoči niso upali spati, saj so čakali, kdaj jim bo vlomil v hišo in jim kaj naredil. Župan je sklical sestanek z Miho. Miha je prišel, vendar s triurno zamudo. V županovo pisarno je vstopil brez trkanja in z nasmeškom.

»Prišel sem. Kaj bi radi?« Župan ga je presenečeno pogledal. Bil je prepričan, da ga ne bo, toda zdaj, ko je stal pred njim, se ga je lotil strah.

»Sedi, prosim,« je rekel in mu pokazal na stol.

»Rad bi se pogovoril o tvojem početju.« Miha se je začel smeјati.

»Pripravljen sem se pogoditi s tabo. Ljudje so prestrašeni. Otroci ne upajo sami hoditi po vasi, starejši ne spijo. Ni potrebno, da tako živimo. Kaj lahko storim, da boš prenehal s

svojim počtetjem?»

Miha se je porogljivo nasmehnil. Narahlo se je sklonil k županu.

»Želim se pomeriti z enim od vaščanov. Če me kdo premaga in s tem dokaže, da je močnejši od mene, potem bom odnehal,« nagnil se je nazaj in se nagajivo nasmehnil. Župan je prebledel. Vedel je, da na vasi ni junaka, ki bi se pomeril z njim. Predobro je poznal strah vaščanov.

»Prav. Sklical bom sestanek z vaščani in ti javil, kako dalje,« je rekel župan. Miha mu je pomežiknil, vstal in odšel. Župan je takoj sklical sestanek. Bil je presenečen, ko se je javilo nekaj mož. Čez teden dni so napovedali tekmovanje. Miha je zahteval, da ga možje premagajo v žaganju drv, v igri lomljenja rok in v vlečenju vrvi. Vsi možje, ki so se javili, so doma trenirali noč in dan. Ni ga bilo vaščana, ki si ne bi želel, da bi premagal Miho. Župan je za zmagovalca, ki premaga Miho obljubil tudi denarno nagrado. Teden dni je hitro minil in napočil je dan tekmovanja. Prišla je skoraj vsa vas. Navijali in podpirali so svoje sosede, prijatelje, znance, sorodnike in molili, da bi komu uspelo. Miha je bil natreniran. V zaporu je imel čas telovaditi in zaupal je v svoje sposobnosti. Že po boju s prvim tekmovalcem je postalo jasno, da je Miha trd oreh in da ga bo težko premagati. Tekmovalci so se mu težko približali. Miha pa se je smejal in po vsaki borbi je bil še boljši, še močnejši. Kmalu je bil na vrsti zadnji tekmovalec in tudi s tem je Miha z lahkoto obračunal. Miha je pobral denarno nagrado, vaščani pa so odšli domov s povešenimi nosovi. Njegove lumparije so se nadaljevale. Župan je bil potlačen. Ljudje so pritiskali nanj in zahtevali njegov odstop, če ne bo zagotovil miru na vasi. Vedno bolj se je vdajal alkoholu, in ko so tako nek večer popivali v gostilni, je pogovor nanesel na Miho in njegovo početje.

»Ko bi le imeli kakšnega silaka, ki bi bil kos Mihi,« je rekel župan.

»Saj pravim, samo mi starci smo imeli dovolj poguma, da smo se borili z njim. Toda kje je mladina? Samo posedajo za računalniki in mobiteli, ko imajo vendar dovolj mladostniške moči, da bi se lahko lažje pomerili z njim. Pa ni nikogar. Če bi vsaj malo delali na zemlji, bi mu bili kos,« je rekel vaščan Peter.

»Saj ... danes res ni več nikogar od mladih, ki bi pomagali delati na kmetiji,« je rekel župan in na dušek izpil kozarec žganja.

»Počakajte vendar. Kaj pa Martin?« se je spomnila natararica. »Ah, ta pobalin je v zaporu,« je rekel župan.

»Že že, toda če ga spravimo iz ječe, se lahko pomeri z Mihom. Če mu on ne bo kos, kdo pa mu bo?« Ljudje so nekaj časa razmišljali.

»Prav ima. Na vašem mestu bi se pogodil s sodnikom, da ga izpusti. Martin je orjak. Saj ste videli, kako je spravljal hlode iz gozda. On je sigurno najmočnejši na vasi,« je rekel Peter.

Župan je nekaj časa premišljeval, nato pa sklenil, da lahko poskusijo. Že takoj naslednji dan se je odpravil do sodnika. Povedal mu je, kakšno je stanje na vasi. Sodnik je bil

neizprosen. Po dolgem pregovarjanju sta se le pogodila, da bo Martina izpustil v zameno za plačilo varščine. Tako je župan moral samo še do Martina in ga prositi za pomoč. Martin se župana ni preveč razveselil. Župan je bil vljuden kot še nikoli. Povedal mu je za Miho in za njegove zahteve.

»Z vaščani smo te sklenili prositi, da se ti pomeriš z njim,« je rekel župan. »Ne bom in nočem,« je rekel Martin.

»Prosim te, Martin. Ti si naše edino upanje.«

»Tudi meni ni nihče pomagal, ko so me po krivici zaprli,« je rekel Martin.

»Vem in žal nam je za vso krivico, ki smo ti jo naredili. Prosim. Če ga premagaš, potem sem v zameno pripravljen storiti karkoli.«

Martin je nekaj časa premišljeval.

»Če ga premagam, potem želim v zameno dovoljenje, da lahko sadim rožo bogoto in pridelujem olje za očeta.«

»Toda, Martin, saj veš, da je to nelegalno. Tega si nisem jaz izmislil, temveč je s strani države tako določeno. Tukaj jaz nimam takih pristojnosti.«

»Potem pa naj vam Miha nagaja še naprej.«

»Prosim te. Ali res ni ničesar drugega, kar lahko storim zate?«

»Ne,« je rekel Martin in se obrnil proč. Župan je bil obupan. Ni več vedel, kaj naj stori.

»Prav. Obljubim ti, da bom napel vse svoje sile in aktiviral vsa poznanstva, ki jih imam, ter ti omogočil, da boš lahko sadil to rožo.« Župan sam ni vedel, če mu bo to res uspelo, a odločen je bil, da je treba razbojnika premagati. Martin se je pustil prepričati. Sodnik je odredil, da lahko Martin že takoj naslednji dan zapusti zapor. Župan je tako odhitel v vas, da bi pripravil vse potrebno za tekmo. Razbojnik Miha se je začel krohotati, ko so ga obvestili, da bo naslednja tekma že čez dva dni.

»Spet en mulc, ki ne ve, kaj je moč,« je rekel, saj Martina ni poznal. Vsa vas je polagala v Martina vse svoje upe. Stare ženice so hodile večkrat na dan v cerkev in molile, da bi Martinu uspelo to, kar ni pred njim še nikomur. Martin je doma našel očeta neboljenega. Odkar ni jemal olja, se je njegovo zdravje zelo poslabšalo.

Na dan tekme se je Martin že zelo zgodaj prebudil. Opravil je vsa potrebna domača opravila okoli hiše, nato pa se počasi odpravil proti vasi. V vasi ga je pričakala množica in ga pozdravljala z vriski in vzklikanjem njegovega imena. Vsepovsod so bili obešeni panoji, na katerih je bilo napisano njegovo ime. Martin pa se ni ozrl niti levo niti desno. Hodil je kot običajno. Že je prihitel k njemu župan in ga zasipal z vprašanji, če kaj potrebuje, ali je morda lačen, žejen, ima morda kakšne druge želje.

»Ničesar ne potrebujem,« je rekel Martin in šel dalje proti bojišču. Tam ga je že čakal

razbojnik Miha. Ko ga je Miha zagledal se je začel od smeha valjati po tleh.

»Kaj naj počnem s tabo. Saj še iz pleníc prav nisi prišel,« je rekel Miha in se smejal dalje. Martin se je delal, kot da ga ne sliši. Tekma je potekala po ustaljenem redu kakor z drugimi tekmovalci. Sprva sta se pomerila v žaganj drv. Vzela sta v roke vsak svojo žago, in ko sta čakala na zvok sirene, ki je oznanjeval začetek tekme, je Miha pogledal Martina in mu pomežiknil. Že takoj zatem se je oglasil zvok sirene. Miha je pričel takoj žagati hitreje kot Martin. Ljudje, ki so opazovali Martina, bi lahko rekli, da se mu ni prav nikamor mudilo. Žagal je, kot da ima cel dan čas. Že je marsikdo med množico pomislil na to, da bo Miha premagal tudi tegale silaka, ko se je vendarle zazdelo, da sta njuna hloda enako prežagana. Kljub temu da je bil Miha hitrejši, je Martin delal daljše reze. Bolj ko sta se bližala koncu, bolj je bil Miha v zaostanku. Začetni zagon se mu je tokrat maščeval. Moči so mu začele pojenjati, medtem ko je Martin imel še dovolj rezervne energije. V prvi nalogi je tako zmagal Martin. Nista se še prav ohladila, ko je sledila druga igra, in sicer lomljenje rok. Miha je bil mišičastega telesa, zahvaljujoč fitnessu. Martin ni imel tako izklesanega telesa, vendar o njegovih mišicah ni nihče dvomil. Zvok sirene je ponovno označil začetek spopada. Kar nekaj časa sta njuni roki stali navpično kot smreka. Izgledalo je, kot da noben od njiju ni napel niti najmanjše mišice. Množica je utihnila. V zraku je bila takšna napetost, da bi jo lahko rezal z nožem. Ko se je že zazdelo, da se ne bosta nikamor premaknila, so se na Mihovem obrazu pojavile prve potne kaplje. Že kmalu zatem je njegovo telo začelo podrhtavati, kot bi ga tresla rahla električna. Ljudje so vedeli, da ne bo zdržal dolgo. Tako je tudi bilo. Po mučnih dvajsetih minutah je Martin položil njegovo roko na stran. Ljudje so vzklikali in skakali od veselja. Sedaj skoraj ni bilo več dvoma, da bo Martin premagal Miho. A sledila je še zadnja, odločilna tekma. Zmagovalec bo tisti, ki bo čez ciljno črto prvi povlekel avto. Miha je porabil že skoraj vse atome svoje moči. Za Martina pa bi človek težko rekel, v kakšnem fizičnem stanju je bil, saj njegov obraz ni izžareval ničesar. Pomaknili so se višje do zadnjega bojišča. Tam sta ju že čakala avta, ki sta bila privezana na vrv. Vsak od njiju si je vrv oprtal okoli pasu in začelo se je mučno čakanje na zvok sirene. Že kmalu po zvoku sirene je bilo jasno, da Miha v tej panogi nima možnosti. Martin je hodil, kot da ne bi za sabo vlečel ničesar, medtem ko je Miha prišel na cilj ves poten in zadihan. Množica je stekla k Martinu, ga objemala, mu čestitala in ni ga bilo človeka, ki ne bi vzklikal njegovega imena. Mihe od tistega dne ni videl več nobeden. Tudi nihče ni videl, kdaj je izginil. Župan je tako, kot je obljubil, napel vse svoje moči in poznanstva ter Martinu priskrbel dovoljenje za gojenje rože bogote. Sam predsednik države mu je izdal dovoljenje, vendar samo v zdravstvene namene. Tako je Martin spet sadil in doma prideloval olje. Kaj kmalu je vsa vas hodila k njemu po to zdravilo. Martin se je tako začel s tem preživljati, obnovil je hišo, napravil izpit za avto in si celo kupil avto. Toda vsa domača opravila je še vedno opravljal ročno. Ljudje so ga vzljubili in na vasi ni bilo človeka, ki bi čez Martina lahko rekel kako grdo besedo. Martin pa si je zelo skrbno in preudarno izbiral prijatelje.

Krvna brata

Mitja Šegina

Visel je na močnem kostanjevem tramu, ki je molel izpod napušča kašče. Obešen na debeli vrvi se je rahlo pozibaval v zimskem vetru. Telo je bilo iztegnjeno in pod njim je na spranem betonu nastajala rdeča luža. Garjav pes se je približal ter boječe stegnil jezik. Začel je mlaskati in veselo mahati s košatim repom. Po zraku je v blagem loku poletelo poleno in zadelo mešanca, ki je lizal sokrvico. Zaslišal se je top udarec in ščene se je prevrnilo, obupano zacvililo, stisnilo rep med noge in zbežalo pod bližnji kozolec.

Fantje okrog kotla za kuhanje žganja so prijeli vsak svoj kozarec brezbarvne tekočine in nazdravili. Zadišalo je po hruškah. Bili so obuti v črne gumijaste škornje in oblečeni v debela oblačila. Krvave predpasnike so imeli prepasane s širokimi usnjenimi pasovi. Na tramu je visel bik, že kaki dve uri mrtev, brez kože in brez glave. V litoželezni posodi so se v čebulni omaki dušila na velike kose narezana jetra.

V zraku je bil vonj po surovem mesu, umazanih nogavicah, domačem žganju, gnilih zobeh, praženi čebuli in ognju, mlademu jutru, samskih moških in njihovih mokrih sanjah.

Mesarji so rezali meso in ga vaakumsko pakirali v polivinil.

Na dvorišče je pripeljal športni avto z zatemnjenimi stekli. Motor je godel v nizkih tonih. Izstopil je mladenič v usnjeni jakni: »Je meso pripravljeno? Mudi se mi. In nova naročila imam ...«

»Pačas, pačas! A ti veš, da mama samu še dva bika,« mu je z mehko dolenjščino odgovoril Martin.

»Ja, bo treba pa prehrano spremenit, da bojo žvali hitreje rastle,« je vztrajal prišlek.

»Tone, sam pol pa na bu več 'bijo',« je mirno odgovoril Martin.

»Nekaj se zmisli ... šefi ne bodo preveč veseli, če ne bo mesa ... kdo bo pa vedel, če je malo steroidov v mesu. Zdaj, ko je posel utečen noben več ne kontrolira.«

»Kaga pa naša reputacija ...« Martin je izza ušesa potegnil cigareto. Nekajkrat jo je obrnil med prsti in si jo zataknil nazaj. Na desnem zapestju se je pokazala brazgotina.

»Martin, ti si ena reputacija ... kdo pa misliš da ve zate? Ko elita s srebrnim nožem reže napol krvav rostbif, se ne sprašuje, kdo je redil tega bika in s čim ga je krmil. Oni so plačali za biološko pridelano hrano in pika. Imajo denar in s tem kupljeno oblast, ki jim pomaga nagrabiti še več denarja, še več oblasti. Krog je čudežno sklenjen, a ne? Zraven pa je vedno dovolj podreptnikov, ki se opijajo v senci tuje moči in poskrbijo za umazane posle.«

»A tku k ti?« brez zlobe vpraša Martin.

Tone je pljunil in se zagledal v travnike, ki so se raztezali po gričih: »V tej vasi sva se rodila in živela srečna in povsem brez skrbi. Najino prijateljstvo je bilo trdno kot kamen. Po indijansko sva se pobratila, s pipcem zarezala v zapestji in pomešala kri. Se spomniš, ko sva v pozni jeseni pasla krave, mraz je bil ko prasica ... Stala sva v svežih kravjih drekih in si tako grela premražene bose noge. Ti si ostal na vasi, mene je pa socialna poslala v mesto, v šole. Jaz govorim knjižno slovenščino, ti mlatiš dolenjščino. Ti verjetno še vedno kdaj pa kdaj stopiš v kak kravjek, jaz pa sem v drugačnem dreku. Ne le noge ... do vratu sem v dreku.«

»Kukr sam rabš, sam tuk si u drek ...« je filozofsko zaključil Martin.

»Kako je Milica?« previdno vpraša Tone in pogleda proti oknom na hiši.

Martin odpre usta, da bi mu odgovoril, a se sunkovito obrne proti soncu, stisne oči v tanko režo in odločno zavpije proti kolegom mesarjem: »Helekopter!«

Čez čas se iz daljave zasliši šibak hrup. Mesarji znosijo še zadnje vreče v prtljažnik. Z vrvi snamejo kavelj z bikovimi ostanki. Slačijo krvava oblačila in pospravljajo mesarsko orodje. Posedejo okrog kotla in natočijo kozarce. Tone zapelje avto pod skedenj. Vsi sledovi kolin so zabrisani, le pes začudeno pogleduje proti tramu, na katerem se ziblje prazna vrvi.

Helikopter se približa in zakroži nad hišo. Fantje dvigujejo kozarce proti njemu in razglašeno prepevajo: »Živlejne knige piše, šnopc pa skrb izbriše ...«

Tone in Martin spet stojita ob robu travnika, gledata v dolino.

»Neke mate krta ... tale ni prletu sam ad sebe. Malu merkite ...« je prekinil tišino Martin.

Tone ga proseče pogleda: »Zakaj ne dovoliš, da vidim Milico?«

»Ne!« je oster Martin, »sm ti rejku, da dakler jo jest merkam, je ne baš vidu ... Kaku si ji lahko tu narejdu? Za бага te je mejla!«

»Martin, jaz tu na vasi ne morem živet ... tista podrtija brez zemlje in gozda je vse, kar so mi moji tastari zapustili. Vse je šlo za kocko in alko; če me ne bi vzela socialna, bi še mene prodali ... Milica ni hotela z menoj v mesto. Nisem je hotel prisiliti.«

»A napumpu si jo pa lahko? Tone, sam adpel se ... bejš,« Martin jezno pokaže na avto »pa še tule ti pavejm, da na baš rejku, da nejsi vejdu: Milica se druh tejden parači ...«

»Poroči?«

»Ja, Mihetov Andrej je bu aženu. Tle u hribih je samskih fantav k listja. Atrak se ba radil čez dva mejsca ... ampak itak je at tisga k ga vzgaji ...«

Tonetu se je zavrtelo v glavi, sončna očala so mu zdrsnila s čela in padla na tla. Odtaval je

do avta in sedel vanj. Sunkovito je speljal. V dolino se je pripeljal kot zombi. Doma se je oblečen zrušil v posteljo.

Zjutraj ga je prebudilo zvonjenje telefona. V trenutku je bil povsem buden, ko je videl, kdo ga kliče. Stekel je iz bloka na parkirišče. Ključavnica na prtljažniku je bila prevrtana. S strahom je dvignil pokrov. Bil je prazen. Meso je izginilo.

Počasi je odprl oči. Sedel je privezan na stolu. Soba je bila brez oken, po vlažnih stenah se je razraščala plesen. Iz razbite arkade nad levim očesom mu je mezela kri, v ustih je z jezikom krožil po luknji v zgornji vrsti zob. Okrog njega so stali štirje možje, čez glavo so imeli poveznjene črne kape z majhnim izrezom za oči. Glasovi, ki so prihajali izza volnenih kap, so bili zadušeni.

»Kje je meso? Komu si ga prodal?«

Spet in spet jim je poskušal razložiti, da so mu vdrli v avto in da je meso izginilo. Niso mu verjeli. Padali so udarci, kri je tekla iz ust, iz ušes, on pa je trmasto gonil svojo zgodbo. Pod njim je na betonu nastajala rdeča luža. Oči je imel zalite s krvjo. Ob steni je stal garjav pes in nervozno pogledoval proti Tonetu ter mahal s košatim repom.

Nekdo mu je odvezal desno roko, jo pritisnil na mizo in mu razprl prste. Zaslišal se je top udarec sekire, ko je ta gladko odsekala mezinca na Tonetovi roki. Od šoka mu je krik bolečine zastal v grlu. Krvnik je prijel odsekan prst, na njegovem desnem zapestju se je v soju svetilke jasno prikazala brazgotina. Prst je vrgel proti psu. Ta ga je ujel v zraku in ga začel gristi. Pasji zobje so mleli drobne koščice ...

»Pavej Tone ... kje je masu?«

Čas velike megle

Lukrecija

Meglica se je dvigovala nad Ljubljano v mestu, ki se je prebujalo z lepljivimi koraki raznašalcev reklam. Časopisov že dolgo nihče več ni naročal, o majavih borzah in vedno višjih cenah goriva ljudje niso več marali brati. Začetna evforija za evropskimi zvezdicami se je polehla skupaj s pičlo ponudbo novih delovnih mest in s povečanjem števila kraljev ulic, kakor so pesniško imenovali brezdomce. Naj se ve, da tukaj domujejo poeti in trubadurji! Da ne bo pomote, to niso bili premožneži, ki so živeli v graščinah in spali pod baldahini. Kralji ulic so otroci novega časa, ki so izgubili boj s kapitalom in jim, razen golega življenja, ni ostalo nič, česar bi se lahko oprijeli. Resnici na ljubo je bilo med njimi tudi nekaj vnetih častilcev dobre (ali tudi manj dobre) kapljice. A zdaj še teh ni bilo več – izhlapele so v megleni nič. V deželi, kjer se je dolgo lepo govorilo in vedno manj delalo, je ostalo bore malo veselja. Nič čudnega, da se je megla nad mestom dvigovala, a se ni in ni hotela dvigniti. Tam se je ugnezdila in pritiskala leto in dan.

Ob koncu novembra, ko so bile megle že neznosne, se je v Ljubljano pripeljalo poulično gledališče. Belo napeto platno, reflektor in stara harmonika niso obljubljali paradnega blišča in uživaškega paradiža. Moški je napenjal vrvi na zaobljene stebričke znamenitega Tromostovja, ženska je tekala naokoli z majhnim priročnim generatorjem za elektriko, dekleta pa je spravljalo v red rekvizite: žoge, obroče, dijabole, obleke. Vse je kazalo, da gre za žonglersko družino brez svetovnega slovesa, a z zagnanostjo, ki jo imajo le iskreni ljubitelji igre. A ljudje so hiteli mimo, naveličanega in utrujenega koraka, le po miru se jim je tožilo. Nekaj je temu prispevala megla, več pa naravnost podedovana skeptičnost do vsega novega in drugačnega. Celo kralji ulice so se zmrdovali nad dogajanjem pred mogočno frančiškansko cerkvijo, kjer so se v času pred veliko meglo ponosno nastavljali bliskavicam turistov. Zdelo se jim je, da nekaj njene lepote in veličastnosti pada nanje, ko ležijo na njenih stopnicah in čakajo na kakšno radodarno roko z drobižem. A teh rok je bilo vedno manj, vedno bolj so jih nadomeščali prezirljivi pogledi in obtožbe: »Lej ga, delat pejd, ne pa nam odžirat drobiž!« so sikale oči meščanov, jeznih nase in na ves svet. Bali so se, da je revščina nalezljiva kot gripa in so si pred njo, preventivno, zatiskali oči.

Megla je bila zaveznica glumačev, ki so zdajci skočili iz meglenega oblaka, zdaj se znova skrili vanj, v pričakovanju gledalcev, ki bi jim naklonili kanček pozornosti. Ko je dekleta vzelo harmoniko v roke in je reflektor na široko odprl oči, se je nekaj zganilo. Otožen zvok harmonike je božal stari most, se razlil po Čopovi in Stritarjevi ulici, potipal oba bregova reke, se dvignil proti Ljubljanskemu gradu, ki je napenjal svoja kamnita ušesa, da bi prestregel glasbo. Ljudje so se kot uročeni napotili k napetemu platnu, na katerem so prižgani reflektorji metali sence glumačev. Njihovi telesi sta bili le črni senci, brez obrazov, gibala sta se in pripovedovala zgodbo o naveličanosti, o samoti, o iskanju roke, ki ti lahko odpre konzervo, pa tudi oči, če je treba. Senca stare omare se je prelevila v moža, ki lovi zvezde, senca ženske jih je lovila s ptičjimi krili. Zvezde so se kotalile po zraku kot žoge. V vrtincu glasbe, črnih plešočih senc in domišljije se je pred ljudmi zapletala in

razpletala zgodba – preprosta, vsakdanja, njihova, tako znana in tako nova. Vse, kar se je tako dolgo skrivalo v medlih obrisih obrazov, ki so se kar stopili z veliko meglo, so zdaj uzrli v črno-belih podobah, jasno in brez olepšav. Zadelo jih je v srce. Zadnji zvoki glasbe so izzveneli v temi, senci sta obmirovali in potem se nekaj časa ni nič zganilo. Gledalci so sanjali z odprtimi očmi, zazrti v meglo, ki je pokrila igralce kot zavesa. Izginili nepričakovano, tako, kot so se prikazali. Nekaj se je spremenilo: kralji ulice so se zravnali ponosno, kot bi nosili kraljevska oblačila, oči so se jim svetile v barvah pozlačene mitre. Hodili so naokoli in blagoslavljali ljudi z nasmehom, prvič so tudi oni lahko kaj delili in dajali drugim, radodarno in brez zadržkov. Uradniki so se prebudili iz nenavadne omotice in so le bolj trdo prijeli svoje poslovne aktovke, kot bi v njih skrivali največjo resnico življenja. Le otroci so obdržali svoj izraz neprestanega čudenja nad svetom in ljudmi. Bog si ga vedi o čem so sanjali tisto noč utrujeni meščani.

Ljudje so prespali noč kar zunaj, skupaj s kralji ulice. Prebujeni s sončno svetlobo so si merciali oči in se zdravo pretegovali. Prvič po dolгих mesecih megle so do njih segli sončni žarki. Videli so, da je mesto umazano. Lotili so se pospravljanja, a niso vedeli, kam naj z vso kramo, ki se je nabrala in jih je zdaj bodla v oči. Že so jo hoteli vreči v Ljubljano, ko so zagledali sonce, ki se jim je prijazno smehljalo. Meščani so se spraševali: kdo je kriv za vse slabo, kar jih je doletelo? Oni že ne, saj so pridno izpolnjevali ukaze in pohlevno čakali na boljše čase. In so se na koncu domislili: če niso krivi oni, se ve, da so krivi tisti, ki so jim ukaze naložili! Kako so se jim razsvetlili obrazi, kako urno so začeli pogledovati naokoli! Kralji ulice so prebledeli, saj je nekdo zavpil: »Na vislice z njimi!« »Na vislice!« so jim pritrdjevali drugi in začel se je nori tek. Tokrat so bili tarče gospodarji, čislana srenja, ki jo je ljudstvo poimenovalo kralji megle in se spomnilo starega običaja obešanja pekov nad Ljubljano. Tako so jim, z nogami navzgor dodobra izprašili vest, ki se je umazala zaradi nepošteno odmerjenih meric moke. Začel se je neusmiljen lov na bankirje, borznike, prekupčevalce in hujskače: po Prešernovem trgu je mrgolelo od tekajočih teles, ki bi jim ne prisodil toliko moči in igrive gibčnosti, polži so se prelevili v jastrebe in lov se je začel. Kako malo je treba, le žarek sončne svetlobe, da bi zagledali svet v jasni luči! Kot bi mignil, so z mostov viseli za noge obešeni krivci megle, a še tedaj so v rokah tiščali svoje črne aktovke. Šušarski most, Tromostovje, Mesarski most, Zmajski most in vseh drugih enajst ljubljanskih mostov je dobilo svojo žrtev. Najpomembnejšega med njimi, Plečnikovo Tromostovje, so krasili trije najbolj izprijeni kaznjenci, ki so noč poprej veljali za najbolj čislane može. Sonce se je začudilo nad tolikšno vnemo meščanov, a je bilo raje tiho. Vse je zabeležilo s svojim fotografskim aparatom in se odpeljalo proti morju, dokler se nove navade in običaji v mestu ne ustalijo.

Meščani so tako ocedili mesto, da ga ni bilo moč prepoznati, kralji megle pa so se čez noč prelevili v netopirje in odleteli. Še preden so se zares poslovili, so s strašnim krikom krvosov presekali noč: »Še se bomo vrnili, ko se boste spametovali!« (No, ja, človek nikoli ne more vedeti, kdaj se lahko naveliča dobrega in se mu stoži po slabemu.) Od tega dne dalje so kralji ulice skrbeli za čistočo in lep izgled mestnih ulic, ljudje so jih spoštovali in jim prijazno odzdravljali: »Dober dan!«, »Kako ste kaj?« ... Namreč, čiste ulice in očiščeni pogledi na svet so med ljudi vrnili tudi nekaj olike in iskrene prijaznosti, brez česa je težko živeti. Nedaleč od slovitega Prešernovega spomenika pa so meščani postavili majhen oder s tremi kipci uličnih glumačev, ki jih bodo spominjali na dan, ko se je mesto zbudilo. Glasba in luč sta postala simbola prebujenega mesta. Meglice, ki so se še kdaj ob

svežih jutrih nabrale nad Ljubljano, so se hitro razkropile in izginile v mestnih kletih, kjer so se skrivali netopirji in sanjali svoje zlate čase. Naj se nikdar ne vrnejo.

Polde kot Martin Krpan ...

Karolina Šmalc

Po dolgoletnem čakanju se je kmetoma, Francki in Jožetu rodil deček. Že ko se je rodil, je bil velik in močan, saj je tehtal več kot pet kilogramov in v dolžino meril celih petinšestdeset centimetrov. Vaščani se kar niso mogli načuditi njegovi velikosti. Dali so mu ime Polde, po stricu, ki jim je kot edinim sorodnikom zapustil kmetijo. Hitro je rasel, bil veliko močnejši od vrstnikov in marsikdo v vasi je pripomnil, da bi moral biti Martin, ker je močan kot Martin Krpan. Kot majhen fantič ni vedel, kaj to pomeni, šele v šolskih letih, ko mu je prišla pod roke knjiga o Martinu Krpanu, je zvedel, kaj ljudje mislijo s tem. Ampak zgodba mu ni bila všeč. Kljub temu, da je bil velik in na videz grob, je imel prav mehko srce in nežno dušico. Medtem ko so se sošolci med seboj šli rokoborbo in podobne večine za razkazovanje moči, je on tudi med šolskimi odmori mirno sedel v klopi in pisal pesmi. Da ga primerjajo z Martinom Krpanom, ki je nekoga ubil, pa čeprav je s tem rešil ljudi pred Brdavsom, mu ni bilo všeč. Negova zunanost ni bila prav nič v skladu z njegovim karakterjem. Bil je mnenja, da se da prav vse rešiti brez nasilja. Celo premagati velikana. Bil je prepričan, da bi se on Brdavsa lotil z besedami, ki imajo veliko moč. Seveda tega nikoli ni mogel preizkusiti, saj Brdavsa ni bilo več. Sošolci so se iz njega marsikdaj ponorčevali, ker se ni šel njihovih igrice, pa ga to ni prav nič vznemirjalo. Povest o Martinu Krpanu pa mu kljub temu, da mu ni bila všeč, ni šla iz glave. Tuhtal je, kako bi uporabil svojo velikost in moč in bi pomagal ljudem. Ker je bil edini sin, sta bila Francka in Jože mnenja, da bo ostal na kmetiji. Staršema ni nasprotoval, saj jih je spoštoval in ljubil. Cvetki iz sosednje vasi je bil že od mladih nog všeč, prav tako tudi ona njemu. Poročila sta se in si uredila gnezdece na njegovi kmetiji. Imela sta se rada in se spoštovala, ampak otrok na žalost nista mogla imeti. Poldeta je vedno bolj začela zaposlovati misel, kako bi izkoristil svojo moč in pomagal ljudem. In nekega dne, ko se je po napravljanju drv skozi sosednjo vas vračal domov, je prišla rešitev. Kot na dlani! Ob potki je stal starejši možiček in ga prosil, če mu lahko pomaga dvigniti bukov hlod na stojalo, da ga bo razrezal. Potarnal, je, da sta z ostarelo ženo sama, ker edini otrok živi v Avstriji. V trenutku je Polde dobil idejo, kako uporabiti svojo moč. V okoliških vaseh je še veliko osamljenih starejših ljudi, ki rabijo pomoč. In zdaj on ves prosti čas, ki mu ostane, porabi za to, da pomaga ostarelim pri raznih kmečkih in gospodinjskih delih. Napravi jim drva, prebeli jim hišo, prekoplje vrtiček. Seveda vse to dobrodelno, brez plačila. Včasih ga kdo vpraša, zakaj to počne, on pa pravi, ob rojstvu sem od boga dobil moč in je škoda, da bi šla v nič in je ne bi izkoristil. O tistem, da ga je navdihnila povest o Martinu Krpanu, pa raje molči, saj bi se mu mogoče še kdo smejal. Tak je ta Polde, ima velike roke in mehko srce. In takih Poldetov ni nikoli preveč.

Novodobni Krpan

Tone Štefanec

Nimam kobilce, še avta ne. Zato seveda ne prekipčujem s soljo. Pa tudi pošteno bi ne bilo, če bi se preživljal tako.

Mnoge sem Brdavse z besedo že premagal, ne pa tudi z mesarico. Stari večni sem nergač. Nič, razen nekaj malega deklet, vseč mi ni. Zdi se mi, da svet narobe se vrti. Zato izmišljam vse mogoče si stvari. Namesto da bi spal, jedel, pil in se življenja veselil, me moti sto stvari, ki jim še Krpani kos bi ne bili.

Sebe in druge nadlegujem, kako da to in ono dobro ni, čeprav jih moje modrovanje ne mori.

Čvekam in pišem o stvareh, za katere ne zmeni se ves svet.

Nekaj malega soli imam v glavi. Zato si upam reči komurkoli, kar se prav mi ne zdi. Morda bi bilo bolje, da bi molčal in se vsem prijazno klanjal in se jim v obraz smejal.

Jaz, novodobni Krpan, pa še naprej bom godrnjal in vsem oblastem dopovedoval, da naj že kaj storijo, namesto da molčijo in se mi po tihem celo smejijo.

Če ne bo šlo drugače, si bom res omislil veliko Krpanovo mesarico in se z njo tam v Ljubljani silno bom spopadel z desnico in levico.

Kazalec časa je na svojem mestu

Eva Šuster

Kazalec časa je na svojem mestu.

Počasi se premika,

zobnik ob zobnik,

udarja,

takt za taktom.

Svetloba se predrami,

iz hladnega, jeklenega spanca.

Zaganja se,

z vedno večjo vnemo,

do prvega, pravega vdiha.

Zvok se razbesni,

v vsej svoji prostornini,

ritmično izsrkava,

krvavo utripajoč zrak.

Svoje poslanstvo neutrudljivo ponavlja,

kot se ponavljajo vsa ta življenja.

Življenja?

Ubogi stroj.

Martin Krpan XXI. stoletja

Petra Šutar

Vse se je začelo pr' Svetmu Martinu,
enajst'ga novembra, ko dela se vinú.

I.

Rodil sem se v kraju,
rekli so mi, da v rajú.

Kjer *Lipa* še vedno zelenela je,
a naravovarstveniki pravijo kot Carica,
da se je posekati ne sme.

Prvo besedo mi *Levstik* je dal,
se razpisal o meni
in sem slaven postal.

Spremenil se nisem, za pičico ne,
še vedno lepo se poda,
da sem *Krpan z Vrha*,
ki se za tujo sol ne proda.

Kraljev Tone mi dal je podobo,

ki nič ni moderna za ta čas,
pa kaj bi deli, klasika je večna,
so mi vedno rekli na glas.

II.

Prebudil sem se v *maju*,
temu bi se že lahko reklo raju.

Dolgo sem sanjal, a nikoli zaspal,
slišal vzdihе otrok,
da dedek bi jim o meni bral.

Levstik mi dal je pogum v srce,
naj grem v svet,
v 21. stoletje ujet,
kot prijatelj Matjaž,
potem ko mu brada sedem ovojev naredila je.

Pravijo, da v tem času vse tako drugačno je,
a kot vidim,
Ajda še cveti,
le pod vplivom genetike kali.

Tudi kmetu se zjutraj več tako ne mudi,
da petelinji spev prehiti

in se v soncu na polju spoti –
veliko, pa le ne vse,
sedaj s traktorjem naredi.

In veste, ljudje,
prav moden sem za ta čas,
moja revna obleka je sedaj ljudem za okras.
Luknja pri luknji v hlačah se najde,
par neparnih nogavic na nogah se znajde.
Bela srajca je redkim v okras,
škrobljenje: temu se je za izogibat
v vsaki obliki v tem čas'.

Sem srečal Brdavsa,
bil je prerojen,
ukvarja se z jogo,
ni več zatežen.

Morda si bom tokrat našel dekle,
ki pel ji bom pod oknom,
če še se to počne.

III.

Tudi v šolo so me dali,
govorili o men',

kako sol sem tovoril s kobil'co svojó,
*Brdavs*a premagal
in bil nagrajen.

Sol je ostala v glavah teh otrok,
jih prav je peljala v življenja obtok.
Ne avstrijska ne slovenska,
ni iz južnih krajev bila,
ne himalajska ali sečoveljska,
bila je duša kamna in morjá.

Še bom tovoril sol naokrog,
tu ščepec, tam morje,
v glave teh otrok.

IV.

A veste morda,
če tam, pr' Sveti Trojic',
še tisti zvon zvoni?
Ki vedno domov me kliče,
ko odhajam,
mi srečno pot želi?

Martin Krpan

Rok Urnaut

Kaj bi Krpana pripeljalo do vrhunca?

Da bi namest' soli raje švercal begunca?

Al' da morda se iz leve na desno gunca,

Spremeni spol in postane najlepša punca?

Eh, dajmo zdaj malo na stran to slabo šalo,

Martin, bi te nekaj vprašal, bi se ti dalo?

Sem zadnjič zrl v naše države ogledalo,

Ti povem, mi ni bilo všeč, kaj je kazalo.

Dragi Krpan, veš, zdaj so čudni časi pri nas,

Ni več tako, da bi se vsi skup drli v en glas,

Nekak smo pozabili na našo rodno vas,

Dragi naš slovenski Herkul, res je čuden čas.

Teh ministrov Gregorjev je kot malo morje,

Prodali so firme in zorali nam polje,

Hočejo riniti nekam daleč v vesolje,

Češ, pod pretvezo, da nam naj bi bilo bolje.

Sami Brdavsi povsod, moj prijatelj Krpan,
Se bojim, da so bile tvoje borbe zaman,
Nihče ni več sam sebi popolnoma predan,
Vsi se mučijo, da lahko preživijo dan.

A še ti imaš morda kje tisto gorjačo?
S katero bi še Cesarju zrušil palačo,
Mi jo posodiš, to čudovito igračo,
Tako jo vrnem in ti dam pol za pijačo.

Obljubim, da ne bom tepel z njo Cesarico,
In ne levico ali pa skrajno desnico,
Čisto nežno, kot na otroka daš plenico,
Bi ljudi našeškal, da vidijo resnico.

Tako bi lahko bilo vse to enostavno,
Za čisto brezveze si delamo težavno,
Tekamo sem in tja, ko bi morali ravno,
Ti povem, da življenje sploh ni več zabavno.

Povsod skozi same neke slabe novice,
Zrak nam kvarijo in naše lepe cvetlice,
Na prave lumpe pozabi roka pravice,
Ljudje so vedno bolj utrujeni tja v lice.

O, Martin, ko b' ti vedel, kje smo Slovenci zdaj,
Bi bil zelo jezen, če bi se vrnil nazaj,
Elita si je naredila svoj mali raj,
Veš, še majnik se več ne postavi, ko je Maj.

Kaj ti čem jamrati, pač tako je naneslo,
Čeprav je jamranje zdaj kar pogosto geslo,
Ne vem, Krpan, čoln imamo, a kje je veslo?
Očitno ga je v neki davčni raj odneslo.

Daj, Krpan, ti si res pravi moč'n slovenski ded,
Pridi kaj pogledati, da boš naredil red,
Enkrat si že pustil na naši zemljici sled,
S tvojo pomočjo bi se lahko spet cedil med.

Martin Krpan XXI. stoletja

Marija Vesel

Na Notranjskem pri Sveti trojici stoji vasica Vrh. Nihče niti ne bi vedel zanjo, če tam na majhni domačiji ne bi živel Martin Krpan. To je močan in krepak možak, ki mu ni enakega v vsej državi, kaj v državi — vsa Evropa morda ne premore takega hrusta.

Delo mu preveč ne diši. V službo hodi samo občasno in je stalni povratnik na Zavodu za zaposlovanje, kjer prejema nadomestilo za brezposelne. Ljudje ga kdaj pa kdaj najamejo za težaška dela, ki se jih hitro naveliča. Odkar mu je umrl oče, tudi nima živine v hlevu. Mati obdeluje le še zelenjavni vrtiček. Ker je med notranjskimi hribi skrit očem, Martin na njegovem robu posadi nekaj sadik indijske konoplje, iz katerih izdeluje zdravilne kreme. Mami se visoke rastline zdijo lepe, zato je pripravljena vrtiček deliti s sinom. Le tega ne razume, zakaj se z lepoto malih drevesc, kot jih imenuje, ne bi smela pohvaliti pred sosedami. Sin je po njeni oceni nasploh svojeglav. Zdrav in močan, kot je, bi lahko dobil pametno zaposlitev, a raje se vozi okrog s svojim motorjem, redno trenira borilne veščine in obiskuje fitness center. In v mansardno stanovanje, ki si ga je uredil v domači hiši, je ne pusti, da bi mu ga pospravila, čeprav sam ni redoljuben.

Krpan vsaj enkrat na teden zajaha svojo yamaho in se odpelje čez hrvaško mejo doli proti jugu. Na črnem trgu kupi majhen zavojček belega praška, nikoli več, saj je skromen možak. Dovolj mu je toliko, da ima za preživetje in da ne vzbuja sumov pri oblasteh. Zavojček vtakne med preobilno prtljago, ki daje videz popotnika. Carinike in obmejne policiste na majhnem mejnem prehodu ima podkupljene in z njimi nima težav.

Bilo je nekega oktobrskega dne tiste jeseni, ko so begunci množično prečkali hrvaško-slovensko mejo in je vladal kaos, saj Evropska unija na to ni bila pripravljena in obmejni organi so bili brez pravih navodil. Krpan, ki se je vračal z juga, se je s svojim motorjem prebijal skozi množico in je bil ravno na tem, da bo prečkal schengensko mejo, ko so mu nadaljevanje poti preprečile črne limuzine, ki so bile parkirane vsepovsod okrog malega obmejnega poslopja in tudi na cesti. Razjahal je svojo yamaho, jo zgrabil na obeh koncih za vilice, dvignil visoko v zrak in se zrinil z njo mimo dveh tesno parkiranih avtomobilov. To je opazil sam predsednik evropske komisije, ki si je s svojim spremstvom ogledoval težavno obmejno situacijo.

»Kdo pa ste vi, ki imate toliko moči v rokah, da dvignete težki motor, kot bi dvignili stol?«
»Martin Krpan sem. Z Vrha pri Sveti trojici. To je na Notranjskem, če vam je kaj znano.«
»Ni mi znano. Tukaj poznam samo Ljubljano.«

»Motor dvignem za šalo. Lahko prestavljam tudi avtomobile, če je treba,« je Krpan zgrabil črnega mercedesa za podvozje. »Tale je tu v napoto.«

»Nikar, nikar!« so zavpili predsednik in njegovi spremljevalci, med katerimi je Krpan prepoznal nekaj domačih politikov.

Popustil je prijem.

»Verjamem vam na besedo,« je rekel predsednik. »Bolj me zanima, kako to, da rinete čez mejo ravno takrat, ko je največja gneča.«

»Ih, saj vidite, da s tem nimam težav, niti ko so mi na poti velike mrcine na štirih kolesih, kaj šele ti ubogi človečki. Malo sem bil doli na obali, ki je še vedno prijetno topla. Rad imam Dalmacijo. Pa sem se šel malo kopat in sončit.«

Krpan je proučeval gospode v kravatah. Tujcev po videzu ni prepoznal, zunanja politika ga nikoli ni zanimala. Prav vsi so se dobrikali okrog onega, ki se je zapletel v pogovor z njim, kmečkim človekom. Že mora biti neka velika živina, je pomislil. A ravno domači gospodje so se najbolj slinili okrog glavnega in najbolj so delovali bahavo. Pred tujci so zamolčali svoj jezik. A njega, Krpana, bi lahko nagovorili po domače.

»Prtljage imate res dosti. Barvo tudi pravo.« Mladi kolega komisar je predsedniku nekaj zašepetal, ta je pokimal in nadaljeval: »Z vami bi bilo dobro vzpostaviti kontakt. Vrag vedi, če vas ne bomo kdaj potrebovali. Saj ste nam pripravljeni zaupati svojo GSM številko, kajne. «

Krpan je zdrdral številko, mladi komisar si jo je zapisal v svoj mobilni telefon. »Kako ste že rekli, da vam je ime?«

»Martin Krpan.«

»Zdaj pa le pojdite, nimamo več časa ukvarjati se z vami,« je rekel predsednik in se zazrl v vzklikajočo in prerivajočo množico za visoko kovinsko ograjo.

Krpan je naglo speljal, da se je zakadilo za njim in ob hrupu njegove yamahe si je gospoda zatiskala ušesa.

Slabo leto po tem dogodku je v Bruslju zavladovalo obsedno stanje. Nenehne teroristične grožnje so plašile prebivalce, vse diplomate z raznih koncev Evrope in sam vrh oblasti Evropske unije. Kot da to še ne bi bilo dovolj, so nezadovoljni kmetje začeli svoj protest, ko je imel evropski parlament ravno plenarno zasedanje in je sprejemal odločitve, ki kmetom niso bile po volji. Z vseh koncev so drli v mesto s svojimi traktorji, da bi kar najbolj ohromili promet v mestu. Zahtevali so višje odkupne cene žita in boljše pogoje dela, višje subvencije in manj nepotrebnega uradovanja, v katerega jih je silila evropska oblast.

V parlamentu je zaradi nastale situacije zavladovala napetost, mnenja poslancev so se tako razhajala, da so vseprek začele leteti žaljivke, strasti so se razvnele do te mere, da je v dvorani na več koncih nastal pretep, ki se je sprevrgel v pravo divjanje, poslanci so se

prerivali med seboj in tolkli s pestmi drug drugega, da nič več ni bilo pomembno, kam bo padlo in na čigavi strani je stališče kateregakoli izmed njih. Predsednik parlamenta se je obupan skril pod govorniški oder.

O nastali situaciji so bile hitro obveščene vse pristojne službe, v mestu je mrgolelo policistov, ki so prileteli s helikopterji, saj drugače niso mogli prodreti mimo stoječih traktorjev. Skrivali so se za svojimi ščitniki in mirili kmečko živelj. V dvorano s parlamentarci je vkorakala specialna enota in zaman poskušala umiriti strasti.

Predsednik evropske komisije je v svoji pisarni tuhtal, kaj naj naredi. Nič pametnega mu ni prišlo na misel, ko je potrkal njegov ožji sodelavec.

»Se spomniš tistega kmečkega hrusta z motorjem lani ob schengenski meji? Njegovo GSM številko imamo.«

Predsednik se je takoj spomnil: »To pa ne bi bilo slabo. Ta bi utegnil narediti red. Kar pokličimo ga! «

»Pametna odločitev! Bom jaz to uredil. Kako pa ga bomo dobili semkaj?«

»Vladno letalo pošlji tja dol.«

Krpan je dobil klic iz Bruslja. Ni dobro vedel, za kaj gre, le to je ujel, da je v mestu nekakšen kmečki kaos s traktorji in pretep med poslanci, on pa naj bi naredil red. Vladno letalo, ki gre ponj, naj bi bilo že skoraj v zraku.

Šele zdaj se mu je posvetilo, da je pred slabim letom komuniciral z nekom iz samega vrha Evropske unije. Hitel se je urejati. V prsih mu je razbijalo. Naj je človek še tako neustrašnega videza, se pred oblastjo počuti majhnega.

Z yamaho se je odpeljal na brniško letališče in še malo je moral počakati, da je letalo prispelo. Trije varnostniki so ga pospremili do letala. Povzpel se je po stopnicah, pri vratih letala pa se je zataknilo. Vrata so bila preozka za njegova široka ramena. Ni in ni šlo skozi.

»Bom raje zajahal svojo yamaho in pridem za vami,« se je spustil po stopnicah navzdol, da je osebje le začudeno gledalo.

Preden je letalo vzletelo, je bil Krpan že na avstrijski strani. Zabavala ga je misel na to, kako nepraktični so bili varnostniki in člani posadke letala, da niso pomislili na to, da bi se hrust skozi ozka letalska vrata lahko prebil bočno. Pa jih je tako z lahkoto ukanil, da niso pomislili, da se kmečki možak boji letenja. Letenja po zraku. Kajti po tleh je dobesedno letel. Vsaka policijska patrulja, mimo katere je zdrvel, je opustila misel na to, da bi ga lovila. Patrulje so lovile počasnejše voznike, ki so jim bile kos. Na kraj dogajanja ni prišel nič kasneje, kot bi z letalom.

Počasi se je prebijal mimo traktorjev in jeznih kmetov, ki so se, ko so ugledali mogočno postavo v usnjenem kombinezonu na motorju, hiteli odmikati. Vozil se je po občutku, tu mu niti navigacija ni pomagala, saj le kako naj bi kmet, ki ga politika nikoli ni zanimala,

vedel, v kateri stavbi zaseda parlament, ki naj bi vrhu vsega imel glavni sedež v Strasbourgu. Kamor so bili obrnjeni stoječi traktorji in žugajoči kmetje, tja ga je nesla pot. A kmalu je prispel do prvih policistov in zdaj je šlo hitreje in zagotovo v pravo smer. Policijske enote so bile obveščene o pomembnem obisku na motorju in takoj so vedele, da vidijo pravega, saj so bili okoliški kmetje proti njemu videti kot sitni otročaji. Uniformiranci so ga usmerjali in mu delali prostor za pot. Večkrat ni šlo drugače, kot da je malo razrinil traktorje.

Predsednik evropske komisije ga je počakal v avli. Segla sta si v roke.

»Midva sva se že nekje srečala,« je dejal Krpan ponosno in se zarežal.

»Srečala, da. Takega človeka, kot ste vi, ne gre kar tako pozabiti. Ne veste, kako smo vam hvaležni, da ste prišli.«

»Kje je zdaj ta drhal, ki vam dela zgago?«

»A vi pa kar v akcijo? Ne bi prej spili vsaj čašo našega najboljšega vina, da se malo odžejate? Pa za korajžo, da vam ne bo upadel pogum, ko boste padli med te divjake?«

»Za pogum? Se šalite? Ne bi se ustrašil niti z orožjem obteženih teroristov, ki bi z brzostrelkami merili vame, kaj šele teh kravatarjev, ki niti pesti ne znajo prav držati. Nič ne bom zdaj pil. Za žejo imam s seboj vodo iz domačega studenčka.«

»Če je tako, pa le stopite naprej. Tamle so vrata.«

Nenadoma se je Krpan prikazal v ozadju sejne dvorane. Sprva ga v svoji pretepaški vnemi nihče niti opazil ni.

Krpan se je zadržal s svojim mogočnim basom: »Je tu kdo, ki bi se rad tepel z menoj?«

Vsa dvorana je v trenutku potihnila. Vsi poslanci so se ozrli v orjaško postavo z rokami v bokih in stisnjenimi v pesti ter z razkoračenimi nogami. Na tleh so ležali v vročici slečeni suknjiči in razvezane kravate, nekaterim so te še mlahavo visele z vratu spredaj, po ramenu ali kar po hrbtu.

»Vidim, da ga med vami ni junaka. A vedite: kdor bi kanil samo pest pokazati drugemu, ta bo deležen mojih pesti,« je Krpan te dvignil visoko nad glavo.

Poslance je minila volja po prerivanju, brisali so si pot s čela in nekateri tudi kri, ki jim je curljala iz nosu.

Predsednik parlamenta je zlezel izpod govorniškega odra, se povzpел do mikrofona in oznanil izredno prekinitev zasedanja. Poslanci so bili zdaj prosti, a si niso upali skozi vrata, dokler je Krpan postopal tam okrog. Ta je opazil njihov strah. »Tu nimam več kaj početi,« je rekel sam zase, jim nemarno pomahal in se umaknil iz dvorane.

Častiti znanec s schengenske meje ga je čakal v avli. »Kaj ste že uredili zadevo?«

»Mimogrede. Niti dotakniti se mi ni bilo treba nobenega vaših pisarniških razgrajačev.«

»To je nad našimi pričakovanji! To bomo proslavili! A zdaj še ne. Zunaj nas čaka še težja naloga.«

»Nas, ste rekli? Kakšno nalogo boste imeli pri tem? Mi boste podpirali rit, ko bom prevračal traktorje? Saj vas razumem. Moralno me boste podpirali. Vi ste gospod. A zagotavljam vam, da dolgo ne bo treba. Prevrnil bom samo en traktor in bo dovolj. Ne verjamete?«

»Vam gre vse verjeti. Me pa zanima, kakšno taktiko boste uporabili.«

»Nobene taktike, gospod. Le zdravo kmečko pamet, kakršno deli Bog samo pri nas na Notranjskem. «

Poslanci so drug za drugim odhajali in se Krpana, ki je modroval z velikim funkcionarjem, ognili v velikem loku.

»Kaj se vam tako mudi?« se je Krpan obregnil obnje. »Ali boste svoje limuzinice prenesli na ročicah do svojih apartmajev, ali kaj? Vam pri tem pomagam?«

»Ne bo potrebno. Tu nimajo avtomobilov. Lahko uporabljajo metro ali gredo peš. In s prvim letalom se vračajo domov,« mu je pojasnil sogovornik.

Ko sta izstopila na prosto, je ta vprašal Krpana: »In kako deluje ta kmečka pamet, ki ne zahteva dolgotrajnega fizičnega napora?«

»Preprosto. Noben kmet ne bo čakal, da mu uničim veliko mrcino, ki ga je drago stala in mu predstavlja statusni simbol, tako kot vam, gospodom, najnovejši mercedes z vso opremo. Bi dopustili, da vam ga prevrnem?«

»Zelo domiselno, gospod K ... Kre ... Krepan.«

»Nisem noben Krepan. Me je še dosti skupaj! Mislim še dolgo bloditi po svetu. Krpan mi raje recite! «

»Krpan, ja, ja, Krpan.«

Le kakšno traparijo sem zinil, je pomislil gospod, tam doli imajo dokaj čuden jezik.

»Zdaj mi pa le preskrbite policijsko spremstvo do zadnjega traktorja v tej koloni!« je velel Krpan, ko je zajahal svoj motor. »Če se svoje naloge lotim tu, bom naredil samo še večjo zgago. Kam pa naj bežijo? V luft prav gotovo ne. Vi pa ne rinite zraven, da si ne boste umazali obleke! In da jih po nesreči ne skupite!«

»Pa vrnite se, ko boste zadevo uredili! Moramo se vam oddolžiti.«

»Eh, oddolžiti! Le s čim bi se mi vi lahko oddolžili?« je Krpan zinil že v hrupu motorja, da ga predsednik evropske komisije ni mogel slišati.

Tako se je naš junak ob pomoči policistov med kolonami traktorjev prerinil do zadnjega.

Razjahal je motor in stopil do traktorja. Ljudje so se ritensko pomikali nazaj.

»Kdo je lastnik te mrcine?« se je razgledoval po množici.

Ta se je hitro postavil poleg svojega stroja.

»Malo ga zapelji nazaj, da bo bolj na odprtem,« je velel Krpan.

Kmet je ubogljivo storil, kakor mu je bilo ukazano. Strah in začudenje sta se mu risala na obrazu.

»Glejte, fantje, takole bom naredil z vsako mrcino, če ne boste brž odropotali z njo na varno, najbolje na svoj ranč.«

Z rokama je objel zadnje kolo, napel vse moči in globoko zarjul. Kolo se je dvigovalo s tal. Lastnik se je naglo odzval, skočil do silaka, ga grabil za roko, a to je bilo Krpanu enako, kot bi muhe lazile po njem. Traktor se je že nevarno nagibal.

»Ne, neeeee!« se je drl kmet in se prijel za senca.

Med kmeti je nastala panika. Hiteli so sedati na svoje traktorje in jih spravljati v pogon, da se pripravijo na beg. Bilo je obilo trobljenja in vreščanja, saj so si nekateri kmetje privoščili malico in pijačo v bližnjih lokalih, njihovi traktorji pa bodo ovirali ostale. Nekateri so pridirjali s polnimi usti in sprva jim ni bilo jasno, čemu direndaj, a so jim stanovski kolegi brž razložili situacijo in kazali na Krpana.

»Ustavite se. Takoj ga odpeljem proč!« je paničaril lastnik dvignjenega traktorja.

»No, prav. Samo glej, da boš dovolj uren, sicer ga bom prevrnil s tabo vred!« je popustil Krpan.

Mestna vpadnica se je začela naglo prazniti, tako tudi vse druge, ki so vodile v center, kjer naj bi se odločalo o usodi kmetov. O silaku se je namreč hitro razvedelo po vsem mestu. Krpan je praznjenje spremljal na motorju in se tako približeval centru. Policijske enote so druga za drugo zapuščale prizorišče. Tam zanje ni bilo več dela.

Traktorji so se umaknili, mesto se je spraznilo, radovedneži so poniknili po svojih domovih, Krpan na motorju pa se je spet srečal s predsednikom evropske komisije, ki je skupaj s predsednikom parlamenta stal na istem mestu kot ob Krpanovem odhodu v akcijo s kmeti.

»Niti tistega prvega mi ni bilo treba prekucniti. Se je lastnik brž povzpел nanj in odropotal, tako tudi vsi drugi za njim. «

»Vidim, vidim. Nimam besed, s katerimi bi izrazil svoje občudovanje.«

»Ne bi si mislil, da v tisti borni deželici tam doli živi človek, ki rešuje celo evropsko skupnost,« je pleteničil parlamentarec.

Kolega ga je dregnil v bok.

Krpanu se je za malo zdelo: »To ni nobena borna deželica. Prav tako smo del Evrope kot vi. Prav tako si lahko napolnimo riti in žepe, da nas to nese k tlom. In naše naravne lepote se morejo primerjati z rajem. Tu gor pa so same dolgočasne ravnine in pogled daje vtis, da smo tik pred koncem sveta.«

Parlamentarec se je samo našobil.

»Za vas smo pripravili pojedino. Preden odidete, se morate pošteno podpreti,« je stari znanec s schengenske meje obrnil pogovor.

»Ni me treba streči. Bom med potjo kaj malega prigriznil. Doma me čaka dobra goveja juhica in pražen krompirček, solata z vrta, mamina orehova potica in še kaj. Danes tudi še nisem šel na fitnes, ko ste me prestregli pri tej nameri. Res se ni treba truditi z menoj. Sem skromen človek s kmetov.«

»Nikar tako ne hitite! Moramo se vam oddolžiti. Za vas smo pripravili tudi nekaj daril. Vse vam bo prišlo prav, saj je v digitalni dobi dobrodošlo. Od računalnika, do televizije, pametnega telefona in drugih drobnarij. Vse najnovejši model.«

»Ne potrebujem vse te krame. Tale telefonček mi je čisto dovolj,« je potegnil Krpan svoj aparat iz usnjenega hlačnega žepa. »Kako bi vse tisto tovoril domov?«

»Ne bo težko. Tudi avto dobite. Glede na to, da imate radi hitrost, vam podarjamo porscheja.«

»Tole moje kljuse pa naj kar tukaj pustim? Tako ne bo šlo. Meni čisto zadošča. Obdržite vso tisto kramo! In porscheja tudi. Naložite vanj vse skupaj in odpeljite revežem, če vam nima kaj koristiti. Če že, mi raje nakažite nekaj denarja na moj bančni račun in bom sam ocenil, kaj potrebujem. Potem mi tudi ne bo več treba ... Ah, nič.«

»Delati, kajne.«

»Pa naj bo po vaše.«

»Bomo naredili tako, kot želite. Pa vendar me spravljate v zadrego. Radi bi vas kako počastili. Vi pa se ne pustite streči. Trmasti ste.«

»Kakopak. Saj sem Notranjec.«

»Lahko bi ostali pri nas. Dobro plačana služba varnostnika v naših prostorih vam ne uide, če ostanete. Potrebujemo človeka, kot ste vi.«

»Takega ni v vaši deželi, kaj?«

»Nisem še slišal zanj.«

»Veste kaj, ne zanima me, koga vi potrebujete, vem samo, da jaz vas ne potrebujem in zato

grem tja, kjer sem edino doma.«

»Oženjeni najbrž niste? Nikoli niste omenili družine.«

»Eh, kaj bi me baba komandirala? A mislite, da bi bil zdajle tu, če bi imel doma babo. Bi moral samo okrog nje plesati, kakor bi ona zapovedovala.«

»Takle hrust, kot ste, bi se pustili ženski, da vas komandira? Tega vam ne verjamem,« se je vmešal parlamentarec.

»Saj je res težko verjeti, a babe so zvite in znajo iz moža narediti copato. Dokler imam doma mamo, ne potrebujem žene. Imam skuhan, opran, urejen domačijo. Več ne potrebujem. Dokler bo mama poskrbela za vse to, sem lahko samski. Čeprav — žensk se ravno ne branim, če me razumete, ha, ha. «

»Vi ste pa res en poseben tič. Sem že pomislil na svojo hčer, ki se kar ne spravi v red. Morda bi bili vi pravšnji zanjo, sem pomislil. Zdaj pa že malo dvomim,« je zinil parlamentarec.

»Za bedaka me pa ne boste imeli! Kaj vam mar en kmetič iz borne državice, kot ste jo prej ocenili.«

»V zmoti ste. Resno sem pomislil na vas, da bi bili lahko moj zet. In spoštujem vas.«

»Tudi če je res tako, kar obdržite svojo hčer! Če jo noben noče, je tudi jaz ne bom jemal.« Gospod je užaljeno povsili pogled.

»Zdaj se mi pa res že mudi domov na mamino govejo juhico in v moje vsakdanje življenje,« je Krpan zagnal motor. »Oh, kmalu bi pozabil. Saj potrebujete številko mojega bančnega računa, kajne?«

Iz žepa je izvlekel denarnico in segel po bančni kartici. »Imate kak listek in kuli?« se je zazrl v šefa komisarjev.

Ta je iz notranjega žepa suknjiča potegnil kemični svinčnik in svojo vizitko: »Tole imam.«

»Vaše vizitke ne potrebujem, ampak za papir bo dobra«

Skrbno je prepisal številke na hrbtno stran in preden mu je izročil vizitko nazaj, še dvakrat preveril: »Da svojega zasluženega denarja ne bom podaril komu drugemu. Toliko, kolikor ste mi namenili v blagu, pa le pričakujem v denarju.«

»Toliko bo pa že ali kak tisočak več. Ne skrbite! Lahko se zanesete name!« je obljubil zdaj že Krpanov stari znanec, njegov kolega s parlamenta pa se je le namrščil.

»Najraje bi vam vse verjel.«

»Verjemite mi! Ne bom pozabil na vas. To vam dolgujem v imenu Evropske unije. In če je tako, da nočete ostati, si lahko samo še podamo roke.«

Segli so si v roke.

»Pa pozdravite vašega predsednika v mojem imenu!«

»Hm. Kdo pa pravzaprav ste?«

»Recite, da ga pozdravlja predsednik evropske komisije.«

»Aha. Saj se mi je zdelo, da niste navaden pisarniški molj. Pa vseeno. Kar sami ga pozdravite v svojem imenu po elektronski pošti. Bo še bolj vžgalo pri njem. Malo me pa vendarle pohvalite pred njim. Ne bi se spodobilo, da bi se sam.«

»Prav. In bodite brez skrbi, pri vašem predsedniku boste dobro zapisani. Glas o vas je šel že danes preko meja Evrope, po celem svetu je šel.«

»To danes res ni težko doseči,« je pristavil Krpan. »Če me še kdaj potrebujete, veste, kje me dobite! Upam pa, da ne bo treba.«

»Tudi jaz to upam, nič pa ne bi imel proti, če se kdaj oglasite kar tako, na obisku,« je gostolel častitljivi Krpanov znanec.

»Morda. A obljubim nič.«

»Srečno vožnjo domov! Pa dobro mi bodite,« je rekel predsednik evropske komisije, predsednik evropskega parlamenta pa nič.

Krpan je dvakrat na kratko navil obrate motorja do konca, potem se je le še pokadilo za njim. Gospoda funkcionarja s samega vrha evropske oblasti sta si s hlač otepala prah.

Martin 2.0 in Newslovenija

Patrik Vicman

** Tipkam, tipam in tipkam po črnih tipkah svojega prenosnika, ob tem pa globoko v po miru hrepenečem srcu razmišljam o zvedavih junakinjah in junakih današnjega zblojenega okrutnega Sveta, kjer posamezniki tako radi z(a)govarjajo svojo lastno metafilozofijo, v srcih pa so mc2-svetlobna leta oddaljeni od tistega pravega Bistva in Junaštva, ko je davnega gospodovega leta na častitem dunajskem dvorcu slovela zmagoslavna pojava Martina Krpana **Pravičnega** ... Kje se nahaja nadrealistična **Pravičnost**, kjer se razhaja človekova ostudnost neznosne lahkosti bivanja?*

»Konec, Pat – ne razmišljaj o junakih, o davno izpetih pesmih silnega junaštva! Razmišljaj o današnjem dnevu, ki si ga zaokrožil precej smiselno, v prihodnje pa se trudi za pravičnejše jutro. Marsikateri sistem tega morebiti ni (več) zmožen, zato bodi nov Martin Krpan 21. stoletja ti ... « – Ob teh sebi govorečih mislih poskušam zaspiti. Počasi, počasi, počasi zaspim, zasp...

Nad menoj se v rajkomili deželi zatega Sonca bleščijo sence lipovih listov. Pod ogromnim drevesom, ki mi v vročem Soncu nudi ne samo utehe, varnosti in neskončne radoživosti, temveč tudi otroških spominov, me pričujoča lipa neverjetno močno spominja na tisto majestetično Najevisko lipo, v zemljo zasajeno predavnimi srebrnimi leti, ko je tej deželi vladal brezpogojni mir. Dežele niso pestili brezbržni konstrukti brezvladja in monetarne pogube, potopljene v meta-digitalno morje informacij in podobnega. V hipu ugledam v zraku reaktivno letalo z vlečnim napisom »Dobrodošli v Newsloveniji«, ob tem pa se nemudoma spomnim na pisano newyorško metropolo, mimoidoče 'brezglave' pasante in grozno naglico, kjer še »času njegov čas prehitro mineva!«. »Pat, vem, da si mi ne meša, zato urno odhitim do prve obljudene hiše, da povprašam, kaj ta »Dobrodošli v Newsloveniji« sploh pomeni.« Po z zares ličnimi kamni ozaljšani cesti po približno ¼-urni hoji prispem do uličice, imenovane »Šengnu prijazno območje«. V sebi misleč, da je tako ali tako povsem jasno, da živimo v Šengnu, kjer so meje odprte in prijazne vsakomur, potrkam na vrata, ki jo krasijo bogato detajlno izrezljane podobe. »Tok-tok-tok!« potrkam, po nekaj globokih vdihih pa se le odprejo duri. »Prosim, želite?« mi utrujeno odgovori možakar, gospodar hiše. »Dan, dan, moje ime je Pat; po tej poti sem našel pot do Vaše hiše. Zgolj bi me zanimalo dejstvo, kar sem nedavno nazaj na nebu videl. Veste, zanima me, kje se nahaja ta slovita dežela Newslovenija. Iskreno povedano sem povsem, zares povsem zmeden, saj ne pomnim, da bi na tem Svetu obstajala tovrstna dežela,« komaj izustim iz sebe, saj sta me opoldansko kar pripekajoče Sonce in v meni bivajoča zmeda precej izželi. S sklonjeno glavo in, mislim, da z zelo kritičnim pogledom, me možakar subjektivno oceni, vsaj tako lahko iz njegovih trzajočih gibov predvidevam, da vendarle res nimam niti trohic vseh trohic pojma o tem, kar sem videl onkraj sočnih dreves. »Dobro vprašanje ... Am, kako Vam je že ime? – a, saj res, gospod Pat ... Radovednost in iskrenost

sta v našem Svetu – pardon –, v naši deželi precej velečenjeni lastnosti. Saj verjetno pomnite tiste davno izpete čase, ko so sosedom in deželi vladali pravični cesarji!?!« – »Mhm, seveda, seveda – to mi je vse kristalno jasno! Ampak ... zakaj mi ne morete odgovoriti na zastavljeno nezapleteno vprašanje, gospod ---?« porečem v svoji nevedni globoko zasidrani stiski. In v hipu, ko izustim te besede, ponovno na nebu ugledam drsajoče reaktivno letalo z vlečnim napisom, plapolajočim zaradi nastalega vetriča. »Izvolite, Pat, urno uberite svoje peté in sledite letalu, kajti pripeljalo Vas bo do cilja in odgovora tu- in onostranskih vprašanj,« mi poreče in se prijazno nasmehne, ko mi v oči padejo njegove sinjemodre oči, čigar barva me spomni in opomni na barvo slovenske zastave. Tako mi ne preostane nič drugega, kot da dvignem svoje lahko sidro snovnega telesa, ki si želi na metafizični ravni razvozlati destrukte porajajočih vprašanj. Zelena lipa se je davnaj počasi zgubljala za obzorjem, ko sem se nemudoma na svoji poti oziral nazaj. Še vedno capljam po tej krasni poti, na vidiku so nove hiške, ko pa se uzrem na levo, v daljavi zagledam hrib, na njem pa ponosno zgrajen gradič, na sredi z ogromnim drevesom. Pot do samega grajskega hriba se mi zdi precej strma. In vendarle mi vse deluje starinsko, morebiti zatohlo, a kljub vsemu precej zelo prijazno, svetlo in nadbožansko domače. »Kje je zdaj ves tisti hiperkibernetski zdigitaliziran Svet? Kje so podivjani desocializirani otroci, v rokah držaje svoje smart-phone, lap-tope in skrivalnice, rekonstruirane na zaslonih teh »novodobnih ostudnih igračk«? – »Dan, dan, gospod ---! Vam lahko kako pomagam; Vas povedem po tej zlati cesti do vrha gradiča, ki ga v sredi krasi lipovec?« mi prijazno nežno zašepeta majhen deček, oblečen v rjava dolgorokava oblačila, spominjajoč me na dečka iz Dickensovih brezčasnih romanov. »Seveda!; slovito bi me zanimala vsebina oziroma pomen sporočila, ki ga lahko vidim na napisu, ki ga za seboj zvestó vleče reaktivec,« mu prijazno odgovorim, z očmi pa mu želim obuditi vsaj malo sočustvovanja z menoj, saj mi tudi deček nekako ne želi podati zelenega odgovora. Niti pod točko 1, 2 ali 3 mi ni jasno, zakaj vsi bivajoči te tako imenovane Newslovenije molčijo. Saj vendarle ne more biti težko odgovoriti 'newpopotniku', ki se je po spletu čudnih, morda transcendentalnih okoliščin, znašel v krajih, ki so nekako pred časom – v prenesenem in hkrati dobesednem pomenu besede. »No, torej: pospremim Vas do prvega kamna preminulih knezov, potem pa le sledite poti, ki Vas bo zagotovo popeljala do ogromnih vrat graščine.« Kot bi trenil sva se z dečkom, po imenu Urh, znašla pred vznožjem ogromne graščine, kjer se je svetil siv knežji kamen. Med samo potjo je neprenehoma pripekalo Sonce, a dobra in razposajena nalezljiva volja majhnega dečka mi je dala tisti kanček moči, da se povzpnem na vrh hriba, ki se – sodeč po dečkovemu pogovoru – imenuje Castlecilly. »Najlepša hvala, kako že? Aha, najlepša hvala, Urh, da si me pospremil do vznožja grščine.« Dečku z desno roko pomaham v slovo in za seboj spet zagledam meni vse znane subjekte iracionalnosti, saj se mi vse skupaj vedno bolj in bolj dozdeva eksotično sanjavo; da! – sanjavo!« Pred ogromnimi vrati vidim napis »Krpavano 2.0«. Hm, le kako lahko deluje ta napis tako moderen in digitalen, ko pa so bili vendarle vsi ljudje, ki sem jih srečal na svoji poti sem, tako arhaično oblečeni ... »Saj, nič novega. Škoda, da nimam s seboj svojega mobilnega telefona. Vzel bi ga ven, pritisnil »slikaj«, sliko nalepil na socialno omrežje Facebooka in dodal pripis: 'Yeah, many lovely greetings from the dream castle! – #yolo #so_strange #but_so_beautiful'.« Neoklevaje radovedno potrkam na ta ogromna vrata, počakam in čakam. Čakam in čakam, da nekdo odpre te duri Castlecillyja. Sijajna nadčloveška lepota, ki je skorajda ne zmorem opisati, obdaja celotno graščino. »V **Sl**oveniji kaj takega zares še nisem videl. Pat, spomni se, prosim ... A pomniš kakšnega takšnega gradu? 'Ne',« si rečem. »Pri nas vse kljub napredku, kljub digitalizaciji poteka tako slow, počasneje, še

bolj počasneje kot v časih dunajskih dvorcev.« Tukaj je sicer prezentno nasprotje starega in novega, a kljub vsemu Newslowenija žari iskrenost in dobrosrčnost prebivalcev, kar je **Sloweniji** v zadnjih deset-, morda stoletjih postala grozna in črna srcu neizprosna tujka. – »Dan, izvolite? Želite, iščete 2.0?« me precej resno nagovori gospod, oblečen v modro-rdeče kavbojke, odet v širok krajcarski klobuk. – »Pot me je po dolgi hoji pripeljala sem gor, saj mi je bilo rečeno, da tukaj poizvedujem za sporočilnost, ki ga za seboj pelje letalo. Mi lahko v tej zagati pomagate, prosim?« – »Da, vidim, da ste novi. Stopite kar za menoj, a previdno,« reče moderno ozaljšani gospod. Med hojo opazujem stene graščine. Kako krasne, v belo odete zavese – bele kot sneg, a prosojne kot zrak. Vse mi deluje tako novo, tako nadrealistično sodobno, hkrati pa staro. In ponovno se v meni naseli duh destrukcije in opozicij, saj si slednjega ne morem docela razložiti. »Sanjavo, pač sanjavo,« je moja edina tolažba in kvazi odgovor na trenutno situacijo. – »Prosim, če me lahko tukaj počakate. Samo pojdem po gospoda 2.0.« Ni mi povsem jasno, kdo ali kaj je tale 2.0. V našem Svetu pod to oznako poimenujemo stopnjo sodobnosti inter- ali intraneta ter vsega (hiper)digital(izira)nega ... Ko sem ga ugledal, ko sem ugledal to hrastu podobno sijajno pojavo, mi je zastal dih. Vsaka celica v mojem telesu je za mikrosekundo #obstala #in ostal_sem_povsem_negiben. »Dan želim, kako smem pomagati? Potrebujete kakšen mobilni aparat? Iz daljnega **Newwiena** v svojih aktovkah prinašam ljudem v stiski iphone.« – Preden sem sploh zmogel iz sebe izustiti odgovor, sem ga samo občudoval. Oblečen v črno kravato, ki jo je krasil karantanski zmajček, obut v fine črne čevlje, ki so v popoldanskem Soncu žareli, je stal z rahlo priprtimi očmi pred menoj. Lahno mi je ponujal enega izmed mnogih iphonov, bolj kot to, pa me je zanimalo osrednje dejstvo, tj. napis, ki sem ga najprej videl, ko sem se znašel v tej konstrukciji neznanega. »Oprostite, moje ime je, am ..., Pat. Vi ste 2.0, to mi je povsem jasno. Sem prejel namige in nomenklature imena. Zgolj bi me zanimalo eno in edino dejstvo. Tisto o ...« – »Hehe, zanimivi ste,« me prekine sredi mojega stavka. »Pa saj ni važno. Torej, iphonov ne želite, prišli ste to dolgo, mukotrpno pot do sem – pa naj Vam ne bo žal, veste. Že to je ogromno. Naredili ste korak, v sebi ste glasovali za to in ...« – »Oprostite, 2.0. Kako se imenujete, spoštljivi? Kako ...« – »Pardon, 2.0 je zgolj floskula, bi se dejalo, hehe. Nahajate se na **Krpanovem**, kakor piše na vhodnih vratih. Sem Krpan 2.0. Prepričan sem, da me ...« – »Ja, ja; seveda Vas poznam. Iz vseh teh otroških zgodbic in legend, ko sem odraščal brez tega modernega. Brez ...« – »Vseh teh naprav odtujenosti in podobnega, da!« mi je iz ust vzel vse moje nahajajoče misli ter besede. Nepremično sem stal in si še ga vedno ogledoval. Kako je ta možakar lahko še vedno živ. Kako je možno... – »Preseneča Vas dejstvo, da je historična oseba kljub fantazijskim izmišljotinam tako otipljivo živa, aneda?! Težava vseh svetov je ta, da ne verjamejo svojim sanjam, svojim hotenjem ali željam. Vse mora biti tako zelo otipljivo in ta otipljivost hitro vodi do ...« – »Propada in materialističnih nazorov,« mi poskoči misel v glavi. Marsikaj mi postane jasno. Marsikaj postane – »tako zelo otipljivo jasno, Pat, da ste našli pot do mene in sijajnega Castlecillyja.« – »Pri nas doma več ne vladajo cesarji, ne krožijo zlato-srebrni cekini in ne ...« – »Tudi časi, ko sem sol skrivaje tovoril čez meje, so davnaj zdavnaj prešli. Sedaj tovorim iphone, da lahko z denarjem oskrbujem Newslowenijo, polno ljubečnosti in sloge.« Hm, vidim, da je še vedno ljudstvu zapisan kot nepoboljšljiv Superman, morebiti Robin Hood. In vendarle je njegova skrivnost – »Ta, da ne gledam zgolj nase in snovne dobrine – na sol, ki se na Soncu še prehitro spridi. Včasih je potrebno ...« – »Pogledati globlje, pogledati za zastor tu- in onostranskega,« mi v mislih spregovori komajda slišen in prosojen glas. »Kaj vse bi dal. Zares bi prehodil vse gore tega Sveta, da bi se vrnili. O, da bi se vrnili, spoštljivi Krpan 2.0! Kaj Vas drži nazaj, kaj Vas

tako zelo tesno veže na ta kraj?» – »Ko bi vedel ... Prinašal sem luč, kjer sem bil pregan, in prinašal sem spoznanja sol, kjer sem bil zaničevan. Odnášal sem blato, prenašal teže vaš'ga Sveta; ostala je bol; bolj in bolj je nastajala vrzel, ki dušo nazadnje je napolnjevala in nič več osrečevala.« Z žalostnim pogledom, ki sem ga usmeril v njegove oči, sem spoznal njegovo bistvo, njegovo metafilozofijo. In kljub vsemu – »ostajam pri vas, a le vidite me ne,« me prekinejo njegove besede. »Tako zelo bi potrebovali **Solonosca**, tega Lučonosca, da bi ponovno zasvetila nad temno, malce precej obstalo Slowenijo luč. Pri vas je dolina posuta s preteklostjo, pri nas z digitalizacijo, ki jo nudiš ti. A življenje je ravn...« – »Da, ravno obratno, Pat! Vsega imate v izobilju. Soli ne potrebujete, iphonov tudi ne. Cesarje so nadomestili politični vrhovi, namesto s konji pa se vozite z ...« – »Minljivimi avti, Martin 2.0.« Žalostno spoznanje, ki se dokončno rodi in formira v lastni duši, da Martinu 2.0, ki bi bil v Sloweniji idealni Martin Krpan XXI. stoletja, vedeti, da se z vsem povsem strinjam. – »Slednje bi morali spoznati vsi, popolnoma vsi. S tem bi iz ljudstva iztrebili navidezno oddajajoče bogastvo, ki zrcali neskončno veliko revščino. Ozri se, ozri se po dolini, segajoči od vzhoda do zahoda. Ljudje živijo skromno, a svobodno. Svobodo jim prinašam s preprostim, hrabrim in ljubeznivim načinom življenja v **pravičnosti**. Za to ne potrebuješ 2.0 ali XXI. stoletja. Zato potrebuješ ...« – »Seveda, za to potrebuješ svobodo, tisto notranjo svobodo, presegajočo tiste kvazi svobode, kjer je vsak svoboden in vendarle ...« – »Tako zelo omejen in suženjski, Pat!« #_:(#***

** Počasi, počasi, počasi se zavedam univerzalnih spoznanj, ki mi je dal 2.0 oziroma XXI. Naenkrat se zbudim. Urno pogledam okoli sebe ... vidim ... vidim zlat, s soncem sijoč obdan edinstven dan in opazujem urni čebelji ples za okenskim steklom moje sobe. »Pravičnost« je prva meni na misel prihajajoča beseda, ko se iz postelje prestavim do svojega prenosnika in pričnem tipkati. Tipkam, tipam in tipkam – ko nadaljujem s pisanjem, me popade vsa eksistencialna vednost tega, kar sem sanjal, ter nadaljujem: »Pravičnost je srčnost v nas. Vsak lahko spozna v sebi svojega rojaka Martina Krpana. Tudi v XXI. stoletju, ko vse izgleda na videz »tako nestvarno, čudno, moderno, a kljub vsemu v srčnem človeku tako neznansko krasno,« kot mi je dejal Martin 2.0, preden sem se zbudil.*

*** Krpanu XXI.**

Pravičnosti ne najdeš samo
v 2.0, ni je moč iskati zgolj
v Newsloweniji, še manj pa
v naši Sloweniji. Iskrenosti
ne izboriš z denarjem, ne z
iphonom ali nečimrnim

glasom – radost podeljuješ
tam, kjer jo potrebujejo,
daješ jo tam, kjer si jo šibki
zaslužijo. XXI. naj najde
pot v vsako dušo, tako naj
ostane na vekomaj.

Martin Krpan

Olga Makarovič

Sodobni Martin Krpan

solí ne prenaša več,

zdaj *misli* so tovor njegov.

Misel meso je postala,

med ljudmi sveta prebiva,

z ljubeznijo vse napaja,

lepoto človeka izžareva,

v molitvi vse združuje.

Bodo narodi sveta

dojeli kdaj *misli* moč:

ljubezen, srčnost,

spoštovanje, enakost,

prebivalcev našega planeta?

Sodobni Martin Krpan,

le poštene in dobre *misli*

toveri po svetu ...

»minister ... pa nič«

Sol in kobilica

Meg Val

Kot kos kruha z lahkoto je Martin Krpan premikal svojo kobilico, otovorjeno s soljo ali brez nje pred kočijami veljakov, kraljev ali duhovnih poglavarjev. Brez zadržkov in sramu je vsakemu pogledal v oči in tihotapil javno preko vseh meja.

Danes je SOL poslata MISEL.

Znamo svojo MISEL tihotapiti brez sramu do cilja? Je misel pozitivna? Nikomur v škodo? V nas spi Martin Krpanovo izročilo – ga bomo obudili?

Martin Krpan v 21. stoletju

Tristan Zrnec

Nekoč je živel mož po imenu Martin Krpan. Krpan so mu pravili, ker je pokrpal računalnike in iz dveh pokvarjenih naredil enega dobrega. Martin se je za računalnike navdušil že v mladih letih, in sicer v osnovni šoli, ko je bil kak peti ali šesti razred. Sprva se je začelo tako, da se je vpisal v računalniški krožek. Tam ga je njegov učitelj učil, a ker je bil zelo inteligenčen in nadpovprečno nadarjen otrok, je že v enem mesecu učitelja prekašal v znanju. Ker je bil tako dober v računalništvu, se je odločil, da bo to njegova poklicna pot. Ko je dopolnil šestnajst let, je izumil svojo konzolo MUP3 (mega uničevalec pixlov 3). Pri osemnajstih letih je zaslovel kot najboljši računalničar v Sloveniji in širše. Ravno na njegov štiriindvajseti rojstni dan so po njem poimenovali nagrado za računalničarje, in sicer Krpanovo priznanje. Ljudje so ga imeli radi, ker je bil zelo prijazna oseba, ker je kvalitetno popravil računalnike in ker ni zaračunal veliko. Živel je v lepem mestu, Ljubljani. Marsikdo v Sloveniji in tudi v Evropi mu je bil hvaležen za popravilo računalnika. Veste, v 21. stoletju so bili računalniki zelo pomembna stvar, brez njih se svet enostavno ni vrtel.

Nekega dne ga je po skypu poklical predsednik ZDA in ga poprosil za pomoč. Krpan ga je zavrnil ter mu povedal, da bo on delal samo za sorojake. Predsednik je nato poprosil svojo ženo, ki je bila Slovenka, naj prepriča Krpana za pomoč. Ko je priletela v Ljubljano, je hitro našla Krpana in ga zelo dolgo prepričevala, ko pa mu je povedala, da sta sorojaka, je Krpan končno popustil. S seboj je vzel tudi vso potrebno orodje: računalnik, telefon, tablico in seveda svojo konzolo MUP3 (mega uničevalec pixlov 3). Ta konzola je lahko vdiral v programe in jih uničevala podobno kot virus. Njegov telefon je lahko izsledil, kar se je Krpanu zahotelo. V računalniku je imel na tisoče podatkov, na tablici pa je imel tako aplikacijo, da je s klikom nanjo poklical k sebi avto ali letalo in celo svojo ladjo. Čez nekaj trenutkov je priklical preko tablice letalo ter odletel v Ameriko. Ker je pot v Ameriko kar dolga, letel je osem ur, si je čas krajšal z delom. Preko facebooka je poizkušal najti čim več podatkov o težavi, ki pesti mogočne Američane. Ko je prispel, so ga sprejeli z vsemi častmi. Martin je hotel čim prej iz Amerike, saj je videl veliko goljufov, ki so bili zelo bogati. Krpanu se to ni zdelo prav in jih je hotel preteptati, a se je zadržal in si vbil v glavo, da bo čim prej končal to zadevo z Ameriko. Predsednik mu je celo obljubil, da bo dobil, kar bo hotel, samo naj jih reši pred hekerjem, ki so ga poimenovali kar Surovež. Surovež je bil neznani heker, ki je vdiral v vse možne računalnike in nagajal ljudem, ko jim je jemal podatke, jih zamenjeval med seboj in celo kradel denar. Krpanu so pokazali svojo najboljšo tehnologijo, ki so jo premogli. Krpan pa je vse odklanjal, češ da ima vse potrebno že s seboj. Američani so se najbolj čudili konzoli MUP3. Krpan je poiskal tega Suroveža ter ga pozval na boj s tehnologijo. Ta se je strinjal, saj je mislil, da mu ta, po njegovo bedak, ne more do živega. Če bi ta Surovež vedel, s kom bo igral, si verjetno ne bi mislil, da je Krpan bedak. Nato sta se spopadla v programu, po imenu UI7 (uničevalna igra 7). V programu sta se zelo dolgo bojevala. Pa je Krpanu v igri zdrsnilo, Surovež ga je že hotel izključiti iz igre, pa se je Krpan izmaknil stran, potegnil na plano MUP3 ter izključil lik Suroveža iz igre.

Surovež je zaradi obljube, ki jo je dal Krpanu, moral oditi iz države.

Ko je bil predsednik obveščen o dogodku, je začel kovati načrte, kako bi se znebil Krpana, saj je v boju s Surovežem porabil ogromno elektrike in je bil za Ameriko velik strošek. Ker pa Krpan ni bil neumen in je predvidel zaroto, se je zelo razjezil ter jim zagrozil, da bo on postal tisti heker, ki bo nagajal. Predsednik se je zelo zbal, saj je zelo dobro vedel, da boljšega od Krpana ni, in če bi se Krpan želel maščevati, bi bila Amerika pogubljena. Hitro so mu začeli ponujati draguljev, srebra in na tone zlata. Krpan pa je vse zavrnil ter zahteval, da vsakemu brezdomcu, podarijo vsak mesec 1000 \$, to pa naj plačujejo pet let. Predsednik se je obotavljal, a je pristal, raje plačuje kot poguba Amerike. Krpanu so se brezdomci zahvalili, saj si bodo končno lahko kupili kakšno stanovanjce in morda jih bodo sprejeli celo v službe. Tako se je na koncu izšlo, da so ga imeli radi Američani, brezdomci, seveda pa so bili Slovenci še najbolj ponosni na svojega rojaka. Kdo ve, morda ste ga že srečali, če pa vam kak heker teži, pokličite Krpana.

Poštovani gradonačelnice ...

Dragan Mučibabić

"Poštovani gradonačelnice! Prije otprilike oko pola godine predao sam zahtjev vašoj Općini da mi izdate rješenje o radu Agencije za brige i sekiranciju."

Pismo.

Ovo nije zajebancija, radi se o nečemu što je stvarno potrebno i bitna za opstojnost ove svjetine koju ubiše stresovi novokomponiranog življenja. Stoga vam toplo preporučam da mi izdate odobrenje za rad, kako bi se ja mogao brinuti i sekirati umjesto njih..

Ako mi kojim slučajem ne odobrite, jebe me se, jer ću poput ostalih uglednika raditi na divlje, a vi nemojte zaboraviti da sa tog radnog mjesta nećete u penziju zato što vaš gen nije kompatibilan s genom Fidel Kastru. I uzgred budi rečeno ja vas već uskoro očekujem kao stalnog pretplatnika u agenciji koja će se zvati: AGENCIJA ZA BRIGE I SEKIRANCIJU.

Da vam ne krijem, mi već radimo i dobar dio posla zasnivamo na humanitari. Uzeti ću za primjer penzionere kojima sam dao popust pa za njih ućlanjenje u agenciju košta svega 10 KM, a valja se sekirat više nego za mnoge druge, da te bog sačuva, što bi moja pokojna baba Janja rekla- a ja budala dragi Tito! Nećete vjerovati morao sam se dodatno upisati na studij fizike i matematike samo radi njih kako bi se mogao stručno isplofilirano sekirati za manje novca. Priča je duga pa ću vam je skratiti. Prije nekoliko godina eksperti iz Japana su izumili hranjenje svjetlom u oči i prijavili pod patentom KVANTNO FOTONSKI TOV.

Ovi naši jadnici, da bi uštedjeli električnu energiju za napajanje frižidera koju inače jedini redovno plaćaju, poslali su penzionersku izviđačku satniju u Japan. Ovi su kupili nekoliko svjetiljki koje se u Japanu prodaju u kioscima i kod hodajućih prodavača po parkovima i haustorima, a novorođenčadima ih izdaju uz svaku kupljenu cuclicu. Međutim spomenute svjetiljke su konstruirane za japanske mentalitete ishrane pa je radi toga i nastao problem. Jednostavno rečeno sijalica u svjetiljci je jin, a baterija jan. Novopečeni vlasnici svjetiljki, ne poznavajući kulturu ishrane i uživanja u svakom kvantnom zalogaju, hraneći se svjetlom u oči, naglo su odebljali. Njih dvadeset i troje već imaju po preko 230 kilograma. Japanski znanstvenici tvrde da je problem u našim baterijskim ulošcima koji su teži, jače odguruju fotone svjetlosti i kraće traju. Nadalje isti znanstvenici tvrde da su u uputstvu za upotrebu na čistom japanskom jeziku s uvećanim fontom slova ukazali na mogućnost takve pojave, ali da korisnici svjetiljki nikako ne bi smjeli preći težinu od 198,16 kilograma uz dozvoljenu toleranciju od 1,13 %, te da je najvjerojatnije problem u genetskoj različitosti dva promatrana naroda i kako je opće i poznato da se ne može genetskom modifikacijom

napraviti klon ovdašnjeg čovjeka s japanskim poboljšanjem.

Isti tim je dvomjesečnim istraživanjem došao do nepobitne istine vezane o baterijama u svjetiljkama za ishranu preko očiju. Naime iste su pronađene na obližnjem smetlištu što je u našoj neregistriranoj agenciji prouzročilo dodatnu angažiranost kako se ne bi stvorilo usko grlo u proizvodnji briga i sekirancija pa nas je počeo i boliti kurac za znanstvenošću.

Opskrbu brigom i sekirancijom zatražili su i Romi iz lokalnog komunalnog poduzeća koji su nadležni za zakopavanje baterija.

Oni nemaju novac za redovnu članarinu u moju agenciju pa vas molim a ujedno se nadam da ćete vi u Općini formirati odjel za izdavanje odobrenja za upis u AGENCIJU ZA BRIGE I SEKIRANCIJU ljudima koji ne posjeduju novac i da im za takvu uslugu nećete naplatiti porez za preimenovanje zemljišta u gradsko zato što su njihovi placevi stoljećima na samom rubu urbane zone.

Za uzvrat sam s vama spreman potpisat poseban ugovor o sekiranciji s time da ćemo se o cijeni dogovoriti u četiri oka.

Agencija će funkcionirati na priznatim znanstvenim, marketinškim i ekonomskim metodama.

Naime sva fora je u tome da ljudi koji osjete potrebu za našim uslugama s konačnim ciljem preuzimanja briga, uplate 20 KM čime postaju naši članovi što je prvi preduvjet da se ja mogu brinuti i sekirati umjesto njih.

Da poseljačimo stvar. Ako bilo tko dođe zato što ima briga i sekirancija platiti će meni pa može ići kući i mirno spavati, a ja ću se nastaviti brinuti i sekirati dok on uživa u blagodatima steknutim na takav način.

Kako bih upotpunio ponudu, a u svezi udovoljavanja prohtjevima strankama uveo sam posebne pakete s dodatnim tarifama, koja će udovoljiti dodatnim željama i dodatnim zahtjevima.

Na primjer ako netko misliti da bih se ja poradi njegove brige i sekirancije trebao brinuti i sekirati pod hrastom a u cilju boljega mu sna usluga će koštati 35 KM. Ukoliko je mišljenja da bi mu san bio bolji ako se ja brinem i sekiram pod bilo kojim drugim drvetom, osim tise, to će ga koštati još dodatnih 5 KM. Ili na primjer za sekiranciju na vrhu jelke koštati će mnogo zbog dodatnih troškova pri uspinjanju što smatram sasvim normalistički.

Već sada imam dovoljno posla da ću morati izvršiti dodatno upošljavanje.

Nećete vjerovati, ali i u ovako neregistriranoj agenciji su za brigom i sekirancijom već opskrbljeni svi uzrasti od 7 do 77 godina.

Jutros sam imao jedan veoma težak i neobičan slučaj. Dugo vremena ću se morati sekirati za jednog gospodina koji je bajker.

Na njegov zahtjev i uz primjenu dodatnih tarifa sjedim, brinem i sekiram se na osobnom mu motociklu po kišama, jer tada ne vozi. Umotan sam kišom pa oprostite će ovo pismo, ako stigne do vas, biti mokro od suza. Čovjek mi je platio nešto veću sumu novca.

Momak je po profesiji stomatolog a po opredjeljenjima bajker i književnik što mu je dalo zapravo da često skita na relacijama motorijade - književne večeri.

Na jednoj od takvih je doživio stres kakav niti jedna medicinska literatura do dan danas nije objelodanila. Naime po završetku večeri poezije na izlazu iz doma kulture sačekala ga je djevojka koja je cijelu noć upijala njegove slogove iz pjesme o ženi, koju je i posvetio svojoj ženi, priupitavši ga

- Bi li me provozao na motoru.

Odmjerio je njene vitke blago na iks duge noge, neobičnu mini suknjicu s nekom zgužvanom krivudavom ornamentikom čije su boje jednostavno rečeno razgovarale s iznad pupka dignutom uz tijelo priljubljenom roze svilenom majicom što se otimala za prostor s malim, ko zrna graška, bradavicama koje su onomad izrasle iz tvrdih nešto manjih djevojačkih sisa.

Može.- rekao joj je obrisavši rukom dio kožnog cica na koji može sjesti.

Sjeo je, a netom za njim i ona.

Upalio je motor koji je zvukom odrezao zrak poput zimskog zavijanja gladnog vuka samotnjaka. Obgrlila ga je rukama okolo pasa. Brzina motocikla se povećavala, a ona je bila sve stisnutija uz njega. Nošen željom za pojebati mladu djevojku vozio je starom napuštenom cestom dodavši gas toliko da je na brzinometaru pokazivalo preko 200 kilometara na sat. Nošena inercijom, bukvalno se sjedinila s njime. Što je kako mi reče još i dobro. Činilo mu se da ga u leđa bockaju dva sjekutića do pola izrasla iz upaljenih škriputavih desni struganih nježnim majčinim jagodicama. Parkirao je u polutam u stare vrbe koja je granama milovala travnato tlo i pjenušavom tečnošću s listova pljuvala po željeznoj, drvetom obloženoj, klupi.

Sišao je s motora i odmah se, po kućnoj navici, prije seksa latio kutije s cigaretama.

Dužim zamahom Zipo upaljača po teksas hlačama, poput western junaka, upali varnicom masni fitilj pa plamen prinese cigareti uvukavši poveću količinu dima koji nedugo potom nestade u krhkoj mokrini krošnje.

- Što ćemo sad.- upitao je ju.

- Ispuši pa hajmo natrag.- odgovori mu sasvim mirno i uvjerljivo.

Bacio je cigaretu, sjeo toplu želju na vrelu kožu, okrenuo ručicu gasa te u dijeliću sekunde priljubio djevojčine grudi svojim leđima. Vrlo brzo je ponovno ušao u brzinu iznad 200 kilometara na sat. Osjećao je pojačano stiskanje njezinih ruku oko struka i nježne valove s djevojačkih trbušnih mišića. Podrhtavanja njenog tijela na svojoj kičmi kao skakutanja

zvijezda na pijanim valovima srednjoškolskih ekskurzija. Uši mu je obilježila dahom, nježnim beskonačnim pjevom, ko snom vjetra po ruskim tajgama isprekidanim nedorečenim usklikima, nešto kao – uuuuh, kao aaah, kao ihhh i iffff i kao joooj. Potom je stisak popustio, a puls uravnomjerio.

Ubrzo su stigli pred ulaz doma odakle ju je i pokupio. Zaustavio je motor rekavši joj:

– Izvoli mlada damo!... Jel od mene bilo sve ok?

Samo ga je obgrlila okolo vrata, nježno poljubila u vjetrom osušene usne prošaputavši:

- Hvala ti baš si krasan. Dva puta sam svršila. Vidjela sam da si muškarčina, a u to si me i uvjerio.

Ne brinite vi za mene izdržati ću ja, a i kiša će ubrzo prestati pa ću krenuti na presvlačenje i vruć čaj.

Mislivši da sam završio ovo pismo priđe mi sedmogodišnji dječak do kože mokar s čijih su se plavih očiju slijevale suze niz gumu oko vrata na kojoj je zavezan ključ od brave kućnih vrata.

- Jeste li vi taj?

- Koji?... –odgovorih mu.

- Onaj... Brineš i sekiraš se pa ti platim.- namignuvši pa obrvama ka gore jasno dade do znanja da je upoznat sa situacijom..

- Jesam, al' kakve to ima veze s tobom?...

Pokazavši mi rukom da se primaknem, izvadi iz džepa metalnu novčanicu od 2 KM i prošaputa_

Ovo je avans toliko mi daju za sendvič i sok. Za koji dan ću skupiti svih 20 KM. razradio sam plan financijski. Sinoć sam navio sat u 3 sata ujutro. Kradomice se izvukao iz kreveta do frižidera. sad sam miran do ručka.

Sutra ću popoloviti kiflu s Vanjom. Ubijediti ću je da kada ostari i bude baka neće biti lijepa ako sada pojede sve kifle sama. Prekosutra opet napad na frižider i eto love. ne brini kad ti kažem isplatit ću ti sve jednu marku. Možemo li sad o poslu?

Klimnuo sam mu glavom u znak odobrenja iako još nisam svaro njegovu matematiku nit filozofsku dotjeranost uvjeravanja.

- Može mali.- rekoh.

- Ništa mali. Ovo je biznis, a ne boks... Odsekiraj, odbrini, uzmi lovu i svako sebi... Može?..-zasvijetli očima u moje.

- Počni... Slušam...

- Godinama mi tata i mama pričaju da me donijela roda. Nema šanse. Vidio sam nekoliko puta kroz ključanicu u spavaću sobu te ptice. to bi još i podnio da me nisu počeli uvjeravati kako je i njih isto tako donijela ptica roda.... Ako kojim slučajem i ti isto misliš o toj priči otići ću, a ti se za te dvije marke malo odsekiraj za pticu...

- Ne, ne...ne... nikako ne mislim...

- Okeej! To bi i podnio da mi učiteljica Biha jučer umalo nije spržila keca radi one glupe crvenkapice il zbog njene glupe matere koja je pustila samu u šumu. Još kad je lovac posto kirurg tu su pretjerali toliko da sam morao bez odobrenja napustit učionicu. Kad me je učiteljica pitala gdje ću rekao sam joj da stvarno neću više slušati te gluposti kojima pa makar se njima fasciniralo pola razreda.

- Što sad tražiš od mene, da nisi pogriješio agenciju?...

- Nisam... Znam što hoću, a objasnio sam ti i da ću vrlo brzo imati pare.... Slušaj pažljivo!... Možeš li se ti odsekirati koji mjesec bez hrane i vode, a da te tako gladujućeg i žeđujućeg snime sve televizije i gledaju svi ljudi? Valjda je to jedini način da prestanu s ovakvim budalaštinama. Osim toga, mogao bi malo brige i sekirancije za ovo!...

- povuče rukom ključ i zategnu gumu oko vrata.

-Ovo je guma i ona obično stoji uvučena u gaće a ne oko vratova nas koji skoro da i nemamo roditelje. Kažu da moraju biti na poslu onoliko koliko im se kaže inače će morati tražiti posao u drugom poduzeću, što je priznat ćeš veoma teško. zato ćeš se odsekirati malo i za moje roditelje jer oni nemaju vremena ni za mene, a kamoli za sekiranciju. Još da dođu tebi... Od toga nema ništa. Rekao sam ti oni vjeruju samu u foleranciju i za ovako ozbiljnu agenciju i usluge nemaju snage nit povjerenja... Pssst!... šapnu mu gurnuvši metalnu novčanicu i ode. Okrenu se na trenutak.

- Psst!... I ne brini ti ćeš dobit svoje. Eto mene s prvom kišom, sad znam gdje si. Dobro razmisli. Nije ovo šala!...

Ovo sve sam vam ispričao samo zato da se uvjerite u potrebu za jednom ovakvom agencijom za brige i sekiranciju te vas molim da u granicama svojih mogućnosti ubrzate proceduru oko rješavanja moga zahtjeva.

A vi osobno poslije ovoga pisma možete prestati s brigama i sekirancijama.

Od srca vaš- književnik bez briga i sekirancija.

Martin Krpan XXI. stoletja

Zbornik prispelih kratkih zgodb in pesnitev

Urednica: Sara Špelec

Lektura: Nastja Klajnšek

Naslovna ilustracija: Tina Konec

Oblikovanje in prelom: Tine Dolžan

1. izdaja

Sveta Trojica v Slovenskih goricah

2017

Založilo

Kulturno-gledališko društvo Reciklaža

Nad jezerom 3

2235 Sveta Trojica

<http://www.kgd-reciklaza.org>

kgd.reciklaza@gmail.com

Izdajo so omogočili

Občina Sveta Trojica v Slovenskih goricah

Javni sklad republike Slovenije za kulturne dejavnosti

Brezplačna publikacija

Katalogni zapis o publikaciji (CIP) pripravili v Narodni in univerzitetni knjižnici v Ljubljani

COBISS.SI-ID=291593216
ISBN 978-961-94280-0-9 (pdf)